Limburgs Dagblad

Donderdag 24 december 1992

74e jaargang nr. 304.

Uitgeversmaatschappij Limburgs Dagblad B.V. – Postbus 3100, 6401 DP Heerlen – Telefoon 045-739911 – Hoofdredacteur Ron Brown – Losse nummers ƒ 1,60

● Ellen van Langen

Grenzeloos

De eerste januari van 1993 is een datum om bij stil te staan: dat is de eerste dag waarop je formeel niet meer hoeft stil te staan bij grensposten, omdat die er niet meer zijn, binnen de EG.

Hoewel... Het kerstnummer van het Limburgs Dagblad staat in het teken van 'Europa Grenzeloos'. Waarin nostalgisch wordt teruggekeken op de tijd dat de grens nog aanleiding was tot avontuur en criminaliteit, waarin een douanier uithuilt bij de laatste grenspaal en waarin vragen worden beantwoord over de details van Europa's nieuwe grenzeloosheid. Oude grenzeloosheid komt ook aan bod, net als nieuwe grenzen, en de gevolgen van dat alles voor het milieu in het grensgebied.

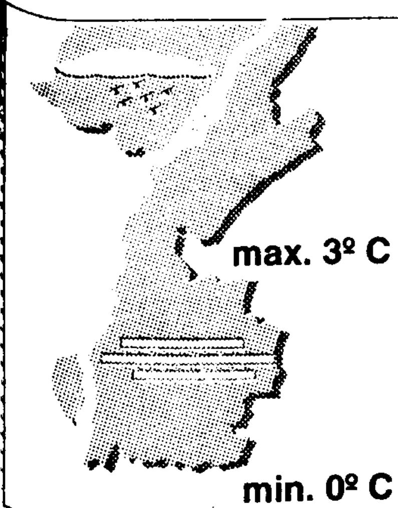
Kerstbestand IRA in Noord-Ierland

BELFAST – Het verboden Ierse Republikeinse Leger (IRA) heeft gisteren een kerstbestand uitgeroepen in Noord-Ierland, maar gaf niet aan zijn reeks aanslagen in Engeland te zullen stopzetten.

„Vrijwilligers van de IRA in de zes graafschappen van Noord-Ierland zullen de militaire operaties met ingang van middernacht tijdelijk, voor een periode van 72 uur, opschorten," aldus de IRA. De verklaring werd doorgespeeld aan media in Belfast. Het was niet mogelijk de organisatie te bereiken om te vragen of het bestand ook in Engeland van kracht zal zijn.

Dit jaar heeft de IRA in Noord-Ierland 26 mensen omgebracht. Voor het eerst sinds 1975 hebben protestantse terroristen dit jaar meer mensen gedood dan de IRA, namelijk 32.

Sir Patrick Mayhew, de Britse minister voor Noordierse zaken, maakte gisteren bekend dat de IRA een als kerstcadeau verpakte bom aan een enkele Britse soldaten had gegeven. Mayhew zei dat een vrouw bij een controlepost stopte en de vier soldaten het pakje gaf met de woorden 'gelukkig kerstfeest'. Het pakje bleek een bom te bevatten, die tijdig onschadelijk werd gemaakt.

MET KERST MEER ZON

Vandaag wordt ons weer nog bepaald door een vlak lagedrukgebied ten zuidoosten van onze provincie. Opnieuw wordt het daardoor somber, kil en vochtig. De mist lost maar moeizaam op. Af en toe valt er wat motregen of motsneeuw. Er gaat een zwakke noordoostelijke wind waaien en de temperatuur loopt op tot 3 graden overdag en daalt vannacht tot het vriespunt. Ook kerstnacht wordt kil en mistig. Tijdens het kerstweekeinde verandert dit weerbeeld. Er komt geleidelijk aan meer zon en minder bewolking. Het is droog en de middagtemperatuur ligt iets boven het vriespunt, terwijl het kwik 's nachts iets onder het vriespunt daalt.

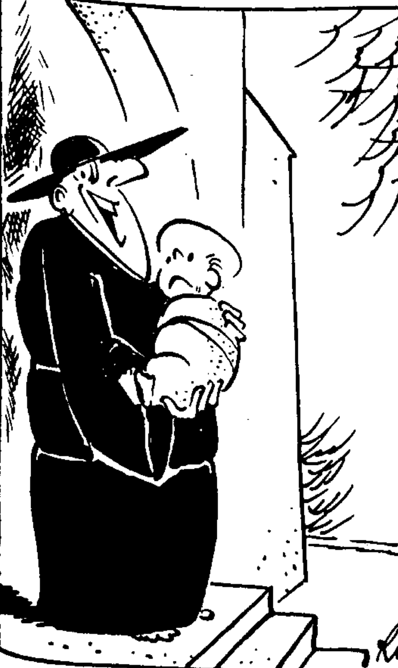
VANDAAG:

zon op:	08.47	onder:	16.31
maan op:	08.59	onder:	17.10

MORGEN:

zon op:	08.47	onder:	16.32
maan op:	09.34	onder:	18.18

Kerkbezoek met 1% verminderd

„Nu komen ze wel!"

Bijna alle gewonden van vliegramp Faro teruggekeerd in Nederland

Zoekactie naar vermisten

Van onze redactie binnenland

DEN HAAG – Drie dagen na de ramp met de DC-10 van Martinair op het Portugese vliegveld Faro worden nog steeds drie mensen vermist. Een vergelijking van de oorspronkelijke passagierslijst en het overzicht van doden en overlevenden na de ramp heeft dat uitgewezen.

Volgens Martinair zijn de drie vermisten nog in leven. „Het gaat vermoedelijk om mensen die een eigen bestemming hadden," aldus Martinair-woordvoerder U. Buys. „Het zouden Portugezen kunnen zijn of mensen die op eigen houtje op vakantie gingen en zich niet hebben gemeld." Samen met gouverneur Cabrita Neto van de Portugese provincie Algarve probeert Martinair deze mensen op te zoeken.

De luchtvaartmaatschappij gaat ervan uit dat bij de ramp 54 mensen het leven hebben verloren. Voor de slachtoffers wordt volgende week woensdagmiddag een herdenkingsdienst gehouden in een hangar op Schiphol-Oost. Bij de plechtigheid worden ongeveer tweeduizend mensen verwacht.

Gisterochtend kwamen nog eens 28 gewonden in Nederland aan. In diverse ziekenhuizen liggen nu 74 mensen die bij de ramp in Faro gewond zijn geraakt. Volgens Martinair verblijven nog zeven mensen in ziekenhuizen in Lissabon en Faro, die vanwege hun zware verwondingen niet vervoerd kunnen worden. Behalve deze zeven zijn nog eens zes Nederlanders in Portugal achtergebleven die met de trein zullen terugkeren. Een andere groep van zes mensen heeft besloten alsnog hun vakantie in Portugal door te brengen.

Brandwonden

In het brandwondencentrum in Beverwijk zijn zes mensen opgenomen. „Drie van deze patiënten worden beademd," aldus directeur Kiemel van het brandwondencentrum. „De verbranding van het huidoppervlak varieert van vijftien tot zestig procent. Met name handen vertonen diepe derdegraads of vierdegraads verbrandingen." In twee andere brandwondencentra liggen nog zeven patiënten.

Zie verder pagina 5
● **Artsen positief over behandeling slachtoffers**

Kerstmis '92

● *Twee kinderen in het al negen maanden belegerde Sarajevo kunnen hun school niet verlaten. Op straat is een vuurgevecht aan de gang.* Foto: REUTER

Nicoll legt functie neer

Van onze verslaggever

SITTARD – Korpschef E. Nicoll van Sittard wordt per 1 januari aanstaande ontheven uit zijn functie. Nicoll heeft minister Dales van Binnenlandse Zaken op eigen verzoek om ontslag gevraagd, zo heeft het ministerie gisteren bekend gemaakt. Het eervol ontslag gaat in de loop van 1993 in. Nicoll was zestien jaar korpschef in Sittard.

De Sittardse politiecommissiaris zou op 12 november volgend jaar afscheid nemen. Tot die tijd verricht Nicoll werkzaamheden voor de chef van de regiopolitie Zuid-Limburg.

Commissaris Nicoll kwam in opspraak toen bleek dat hij medevennoot was van twee bedrijven, die nauwe banden hadden met politie en overheidsinstellingen.

Burgemeester J. Tonnaer van Sittard liet gisteren weten dat hij het besluit van Nicoll 'respecteert'. „Ik hecht eraan mijn dank uit te spreken voor de vele goede diensten die de heer Nicoll aan de politie en de gemeente Sittard heeft bewezen," aldus de burgemeester in een schriftelijke verklaring, die hij niet wilde toelichten. Tonnaer hoopt dat Nicoll „voor de politie nog waardevolle arbeid kan verrichten voordat hij na 40 jaren de politiedienst verlaat."

Ziek

Nicoll was gisteren niet bereikbaar voor commentaar. Hij is sinds kort ziek. Volgens Nicolls advocaat is de verslechterde gezondheid mede een reden voor het indienen van het ontslag.

Zowel de plaatsvervangende korpsleiding als de dienstcommissie van de Sittardse politie onthielden zich van een reactie. „We denken er verstandig aan te doen niet te reageren op het verzoek," aldus inspecteur mr. C. Starmans. Het politiepersoneel was al geïnformeerd over het ontslagverzoek, voordat het ministerie dat gisteren bekend maakte.

Zie verder pagina 18
● **'Nicoll's rechtsgevoel behoorlijk aangetast'**

Arafat roept hulp Ruud Lubbers in

DEN HAAG – PLO-leider Arafat heeft premier Lubbers een brief gestuurd over de uitzetting van de groep Palestijnen uit Israël. Arafat heeft de brief geschreven met het oog op de speciale relatie die Nederland met Israël heeft. De uitzetting wordt door de PLO-leider onmenselijk genoemd en in strijd met de Geneefse conventie. Arafat vraagt in de brief dat Nederland de verbanning veroordeelt en druk uitoefent op Israël om de groep terug te laten keren.

Bezette gebieden weer open gesteld

JERUZALEM – De Israëlische autoriteiten hebben gisteren de bezette westelijke Jordaanoever en de Gazastrook weer opengesteld. Beide gebieden golden de afgelopen twee weken als 'gesloten militaire zones' na felle anti-Israëlische betogingen. Bewoners van de bezette gebieden was het krachtens de maatregel verboden Israël binnen te gaan.

k

uit de kunst

Zalig Zapfeest

DOOR JOS FRUSCH

Sommige mensen worden depressief van de komende kerstdagen. Ik niet.

Zij denken aan vrede, die er maar niet komen wil, ondanks emmers vol Urbi et Orbi's, Zegeningen Gods en VN-resoluties. Ik niet.

Zij denken aan dat volgevreten gevoel na al die copieuze maaltijden, met enge gevolgen zoals daar zijn: uitdijende borst- en bilpartijen, hangbuiken, speknekken en meer van die vlezige aandoeningen. Ik niet.

Zij denken aan die lange missen met valszingende kerkkoren, passieprekende priesters en flauwvallende huisvrouwen in de overgang. Ik niet.

Zij denken aan die opgeklopte, beklemmende, samenzweerderige sfeer, die zo kunstmatig door versierde kerstbomen, gevulde kalkoenen en weeïg zoete liederen in stand wordt gehouden. Ik niet.

Ik denk aan zappen.

Ja, aan zappen. Aan lui achterover op de bank, wijntje erbij, hapje en dan heerlijk onbezorgd zappen. Zonder neerslachtig te worden, of opstandig, of moedeloos. Nee, gewoon lekker voor je ontspanning zappen. En genieten van al die mooie beelden en klanken die oog en oor strelen.

Want met kerst is er op tv meer te beleven dan het fastfood dat ons dagelijks wordt voorgezet door kakelende Kazannen, huilende Huismannen en treiterende Van der Toghten.

Veel meer. De Zap-service van de VPRO-gids maakt melding van een indrukwekkend aanbod muziek, film, culturele uitzendingen, documentaires en meer van die programma's die je er aan doen denken dat televisie in wezen een fantastisch medium is.

Behalve toppop, videoclips, spelletjes en quiz-programma's ook Jessey Norman, Placido Domingo en het Concertgebouworkest, behalve de Turtles ook The Sound of Music, behalve Medisch Centrum West ook opera.

En films met plots die hun oorsprong vinden in het botvieren van de meest basale instincten – sommige titels verwijzen er zelfs naar – worden deze dagen afgewisseld met rolprenten die appelleren aan meer gecultiveerde eigenschappen van de menselijkheid.

Slechte tijden worden goede tijden als je kunt kiezen tussen de verfilmde versie van La Bohème, Kerst met Kiri te Kanawa, Torvill and Dean en Die Csárdásfürstin.

Ik verheug me op komende dagen.

Zalig Zapfeest allemaal.

Violist Jaap van Zweden werkt ook met de kerstdagen

'Dirigenten weten vaak niets van strijkers'

DOOR JOS FRUSCH

HEERLEN – „Van werken is nog niemand doodgegaan." Violist Jaap van Zweden heeft er geen problemen mee dit te pas en te onpas gebruikt cliché zonder voorbehoud uit te spreken. De concertmeester van het Koninklijk Concertgebouworkest kan het weten. Hij geeft zo'n 225 concerten per jaar. Ook met Kerstmis. Op eerste kerstdag is zijn vioolspel ook in elke Limburgse huiskamer te bewonderen; het kerstconcert van 'zijn' orkest met Mahlers 'Das Klagende Lied' wordt rechtstreeks vanuit het Concertgebouw op televisie uitgezonden. En zondag geeft Van Zweden – 32 inmiddels en al sinds 1980 concertmeester 'voor het leven' bij 's lands trots op symfonisch gebied – een recital (met als programma Mozart, Brahms en Franck) in de Redoutezaal van de oude stadsschouwburg in Maastricht.

Jaap van Zweden is niet alleen een bijzonder succesvol violist, hij is ook een workaholic. Het laatste zal zeker met het eerste in verband staan. En omgekeerd. „Ik krijg per jaar zo'n 600 aanvragen. Dus je moet kiezen," stelt Van Zweden nuchter. „Wat onbelangrijk is, valt af." En wat zijn de criteria die bij die keuze een rol spelen? De violist hoeft niet lang na te denken. „Ik speel nooit waar ik niet wil spelen. De ambiance moet prettig zijn, het podium moet een uitstraling hebben. En verder moeten de organisatoren geïnteresseerd zijn in mijn repertoire. Ik weiger een liflaf-programma te spelen met alleen lichte, virtuoze stukken. Muzikale diepgang, daar sta ik op."

De ster van Jaap van Zweden is de laatste jaren snel gerezen. Niet alleen de klassieke muziekliefhebbers, ook een grote en brede 'onderlaag' is het spel van Van Zweden steeds meer gaan waarderen. De cd die hij maakte met het Combattimento Consort Amsterdam van 'De Vier Jaargetijden' van Vivaldi heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. Meer dan 50.000 exemplaren gingen in no time over de toonbank. En ook de opvolger, een Locatelli-cd, was 'een ongelooflijke klapper, goed voor verkoopcijfers van boven de 40.000'. En een nieuwe barok-cd staat op het punt van uitkomen. „Een verplichting tegenover je publiek," stelt Van Zweden. „Het publiek is de koning, de musicus de dienaar." En een volle beurs de vader van de gedachte, blijft een onuitgesproken overweging.

Zijn liefde voor de barokmuziek komt van Nicolaus Harnancourt, die bij het Concertgebouworkest revolutionaire èn authentieke vertolkingen van Bachs Matthäus-Passion en Mozart-symfonieën op zijn naam heeft staan. En van Ton Koopman, zijn bevriend en gewaardeerd collega. Zij stonden aan de basis van Van Zwedens sprankelende interpretaties van de barokke klankjuweeltjes. De cd vindt hij daarbij een ideaal middel om met zijn publiek te communiceren. „Aan het uitdragen van een bepaalde opvatting heb je jaren gewerkt. De cd is de perfecte oplossing om die opvatting iets duurzaams te geven. Maar live-spelen vind ik toch het allerleukste. Je kunt het vergelijken met het verhaal van de schilder Jan Sierhuis. Hij vertelde me eens dat hij in de oorlog in een kookboek met de heerlijkste gerechten ging lezen als hij niets te eten had. Op die manier wist hij zijn honger te stillen. Voor de cd geldt hetzelfde. Hij is niet echt."

Dirigent

Wel echt zijn de ambities van Jaap van Zweden om behalve de strijkstok ook de dirigentenstok ter hand te nemen. Bij het Forum Philharmonisch Orkest heeft hij inmiddels enkele succesvolle gastdirecties achter de rug. „Ik heb twaalf jaar de allergrootste dirigenten voor mijn neus gehad," verklaart hij zijn nieuwste aspiraties. „Ik heb gezien hoe het moet, maar ook vaak genoeg hoe het niet moet. Dirigenten hebben soms geen klap verstand van strijkers. En een orkest heeft juist behoefte aan training en discipline van de strijkerssectie. Ik vind het heerlijk om met een orkest aan het werk te gaan." En de techniek dan? Van Zweden lacht. „Natuurlijk, je moet wel de maat kunnen slaan. Ik heb privéles gehad. Maar verder. Ook als concertmeester moet je je kunnen inleven in een compositie. Je moet weten wat er aan de hand is, waarom je iets moet spelen zoals de dirigent het wil. Als concertmeester zit je nooit in een luie stoel. Met alleen je eigen nootjes spelen red je het niet."

Het is typerend voor het karakter van Jaap van Zweden dat hij naast zijn activiteiten als concertmeester en solist ook als dirigent aan de weg wil timmeren. Van Zweden is er de man niet na om op één paard te wedden. Zijn interessegebieden zijn te divers, de drang om steeds iets nieuws aan te pakken is te groot. „Ik sluit niets uit in mijn leven," aldus de gedreven musicus, die zich, na een periode waarin hij zijn wilde haren vrijelijk liet wapperen, inmiddels heeft gesetteld met vrouw en drie kinderen. „Ik heb nooit alleen als solist door het leven willen gaan. Ik heb bewust gekozen voor mijn baan als concertmeester. En ik heb er nooit spijt van gehad. Het is een enorme verrijking voor me geweest al die prachtige symfonieën te kunnen spelen. Van de andere kant; ik ben toen benoemd voor het leven. Maar als ik er morgen mee kap, dan is het zo. Daar heb ik dan verder ook geen problemen mee."

Waarmee de violist niet gezegd wil hebben, dan hij van plan is binnen afzienbare tijd zijn functie bij het Concertgebouworkest neer te leggen. Wat betreft de korte-termijnplanning noemt hij nieuwe gastdirecties en optredens in het buitenland. „Ik ben tot nu toe bijna nooit op aanvragen uit het buitenland ingegaan. Maar de druk wordt te groot. Komend jaar ga ik vier weken op tournee door Japan. En met Charles Dutoit speel ik in Montreal. Verder staan er ook met Edo de Waart concerten geprogrammeerd."

● *Jaap van Zweden, met de kerst op tv en in Maastricht.*

● *Sopraan Yvonne Nijsten*

verder in

KERKRADE – Stadsorganist Tjeu Zeyen uit Kerkrade en sopraan Yvonne Nijsten geven zaterdag om 15.00 uur een kerstconcert in de Abdijkerk van Rolduc. Op het programma staan composities van Sweelinck, Händel, Bach, Corette en Cornelius. Reserveren is mogelijk via de kassa van het Wijngrachttheater, tel. 045-454141.

SCHAESBERG – Het Consortio Manuel Garcia is zondag vanaf 15.00 uur te beluisteren tijdens een kerstconcert in de Petrus en Pauluskerk in Schaesberg. Behalve de zangsolisten Magda Crijns, Annemie Vallino-Ravetta, Emile Godding en Ton Kropivsek werken het ensemble Frans Daalman, fluitiste Inge Meijs-Joërissen, pianist Gerald Wijnen en het Brass Ensemble Limburg aan dit concert mee. Het programma bestaat voor de pauze uit traditionele Westeuropese kerstmuziek, na de pauze komen de zuidelijker gelegen gebieden aan de beurt.

Met Freek kreupel over de eindstreep

Tot dove kwartels, tot papegaaien en de plengers van krokodilletranen richt Freek de Jonge zich op de avond van de 31ste december via de televisie. Tot een heel volk dus, in de traditie van Wim Kan. Een volk dat onder zijn (bege)leiding over de eindstreep probeert te komen. Scharrelend, struikelend, manipulerend, relativerend en vergoelijkend lopen we de race.

Laf zijn we niet. We rennen voor ons bedreigde leven. Iets anders zit er niet op. En hoe staat het met de situatie? Het perspectief is somber. Mank, wankel en kreupel als Freek zèlf? Vier weken geleden brak hij tijdens een amateuristisch potje voetbal zijn linker kuitbeen en scheurde hij twee enkelbanden...

In zijn obsederend mooie theatershow 'Losse Nummers' manifesteerde Freek de Jonge zich in januari als een entertainer die zijn plek van verteller heeft afgestaan aan de conferencier. In die gedaante is hij terug, nu hij anderhalf uur 'oudjaar' gaat doen. Het grote thema van vroeger ontbreekt dus, maar de filosoof, de moralist, de magiër en de goeroe in Freek zijn niet afgestorven. Met name in de slotscènes maken ze hun come back en er zijn vuurbollen, er vallen doeken en er branden kaarsen naast het witte kerstboompje.

Hella de Jonge heeft het theaterbeeld met schitterende, absurdistische vondsten aangepast aan de wetten van het beeldbuiswezen. Freek moest voor zichzelf ook zoeken naar oplossingen, gedwongen door zijn fysieke handicap. Hij beweegt zich op twee krukken in fraaie vormgeving, hij is met zijn handen en zijn mimiek zeer in de weer en heeft een met lappen omwikkelde driewielerconstructie ter beschikking voor het vervoer, indien dat zo uitkomt.

Wij, televisiekijkers, zullen 't weten. We zijn de schaamte voorbij. We leven met uit den treure mee met elke ramp die zich binnen handbereik voordoet, stekeblind voor de realiteit van maatschappelijke verschijnselen. Blind, bang en hypocriet grijpen we naar de rijkdom van de artikelen die de gids van de koffiegigant in het kader van het puntenspaarsysteem gluiperig etaleert. Hollandser kan het niet. Freek maakt er reeksen grappen over, treiterend en onstuimig, dan weer mild mijmerend en soms poëtisch in de beschouwende stukken.

Maar de laatste dagen van dit jaar klinkt zijn Del Gesu-viool uitsluitend in ons land. Of hij met een andere intensie muziek maakt tijdens deze dagen? Van Zweden denkt even na. „Ik geloof het niet. Het hoeft voor mij niet per se Kerstmis te zijn om bijvoorbeeld aan hongerlijdende kindertjes te denken. Ik heb een aantal Foster-Parentskinderen en geef een keer of zes per jaar benefietconcerten. Ik voel me steeds verbonden met hen. Al is het verschrikkelijk te beseffen, dat je eigenlijk niets doen kunt."

ld-cd

Die Entführung aus dem Serail – Mozart; koor, orkest en solisten olv John Eliot Gardiner. Archiv.

Met de regelmaat van de klok verschijnen Mozart-opera's in de uitvoering van John Eliot Gardiner. Na Idomeneo en La Clemenze di Tito, is nu Die Entführung aus dem Serail uitgebracht. Hierna volgen Cosi fan Tutte en le Nozze di Figaro.

Het Monteverdi Choir en de English Baroque Soloists, net zo verbonden met Gardiner als the Academy of Saint-Martin-in-the-Fields met Neville Mariner, musiceren ook in deze opname op het allerhoogste niveau. Elke partituur wordt onder de handen van Gardiner fris en transparant. Wel zijn er wat bedenkingen bij enkele van de solisten. Cornelius Hauptman (Osmin) is in zijn articulatie niet erg zorgvuldig. Het Duits van Cyndia Sieden (Blondchen) is nauwelijks te verstaan en Uwe Peper (Pedrillo) is niet van het niveau dat we gewend zijn bij Gardiner. Daar staat tegenover dat Stanford Olsen (Belmonte) en Luba Orgonasova (Konstanze) meer dan voldoen. Orgonasova zingt de coloraturen, zo belangrijk in deze rol, met een angstaanjagend perfectie.

Verrassend aan deze 'Entführung' zijn in de eerste plaats een paar elementen, die ons niet bekend zijn uit vroegere registraties. Er is een nieuwe mars vlak voor het Janitsarenkoor en in de aria 'Martern aller Arten' zijn een aantal tot dusver onbekende maten ingevoegd. Het is in het begeleidende boekje allemaal wetenschappelijk verantwoord, maar het blijft wennen.

Advies over orkesten vertraagd

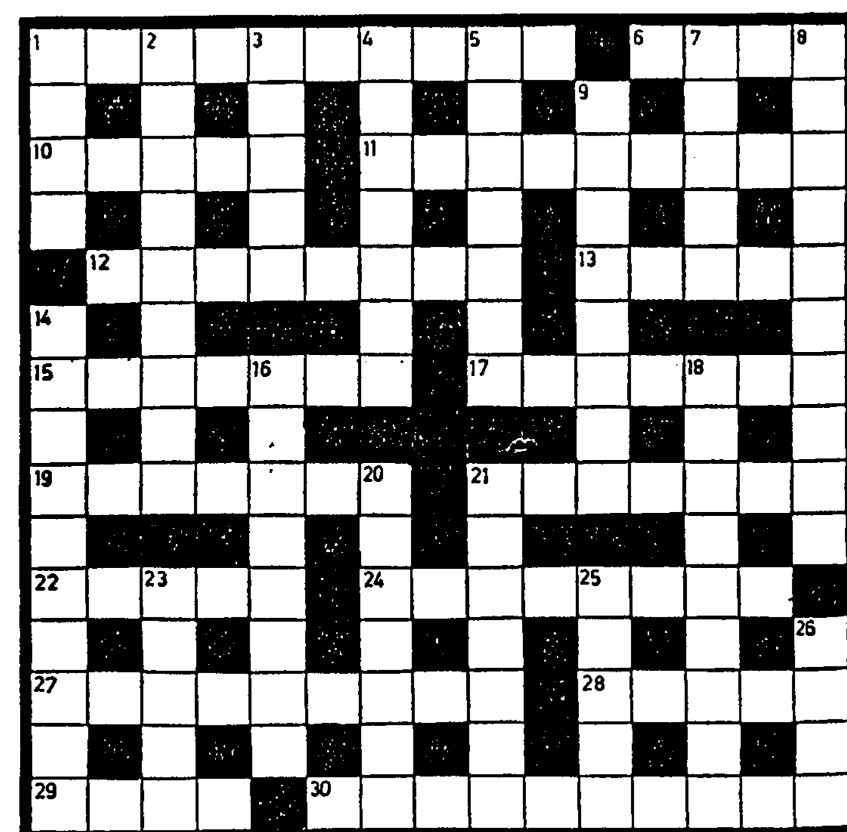
DEN HAAG – De commissie-Lammers, die voor 1 januari minister d'Ancona van WVC zou moeten adviseren over de toekomst van de orkesten in Oost-Nederland, is er nog steeds niet in geslaagd tot een besluit te komen. Volgens een woordvoerder van het ministerie heeft de commissie aanzienlijk meer tijd nodig is dan was voorzien en mag een advies pas eind januari worden verwacht.

De datum van 1 januari was cruciaal, omdat formeel op die datum de subsidie aan de betrokken gezelschappen, het Gelders Orkest (HGO) in Arnhem en Opera Forum in Enschede, zou worden stopgezet. WVC heeft inmiddels de besturen van de beide orkesten laten weten garant te staan voor de financiële gevolgen van de vertraging. Zowel bij Forum als het HGO gaat men er van uit dat het lopende seizoen gewoon kan worden afgemaakt.

Oplossing van gisteren

	F	U	S	T		Z	A	K		C	O	C	O	
S		K	L	A	P	P	E	R	B	O	O	M		B
L	S		IJ		E		R		A		K		D	A
I	N	F		B		W	A	S		P		V	W	B
P	U		Z	E	G	E		A	Z	I	E		A	I
	F	E		E		L	U	S		E		A	R	
O	F		A	K	S		I		P	R	O		R	A
O	E	T	S		O	B	L	I	E		K	E	E	L
I	L		T	I	K		I		K	A	T		L	M
	N	U		R		E	G	O		G		U	W	
Z	E		T	I	N	T		B	U	I	T		I	A
U	U	R		S		S	K	I		O		E	N	A
U	S		L		O		E		U		R		D	L
R		J	O	N	G	L	E	E	R	D	E	R		T
	O	A	S	E		O	P	P		O	K	E	R	

cryptogram

Horizontaal

1. Brieven met strafport kosten geld. 6. Speelgoed voor Gé in een geplooide zak. 10. Dat zullen we hem nu eens leren. 11. Een lampje voor een dier: hij lacht u uit. 12. Er zit snot aan 't begin. 13. De uren dat je in de auto zit. 15. Wie koren at werd er mee beschoten. 17. Een vogel was bezetter van vroeger. 19. Lol om drank is anders een voorkeur. 21. Hierdoor ben je er nog niet uitgekomen. 22. Met zo'n doek om steeds minder geneigd tot werken. 24. Dat is de hele Paasbezigheid. 27. Gespaard geld voor drank in het meest gebruikte Nederlandse vaatwerk. 28. Een steek hiervan is pijnlijk. 29. En in een boom een enkele maal. 30. Zeeuwse kriebelbeestjes zonder staart.

Verticaal

1. Een bedrag 'es een enkele maal opschrijven. 2. Een inham vol mannen en rook. 3. Een noot met een scherpe klank in een bepaalde hoeveelheid. 4. Ook deze gaat voorbij. 5. Door stoppen maakten we draden. 7. Bang zijn voor het begin van 28 en de stilte. 8. Met elkaar verbonden gekleurde gevalletjes. 9. Boven verwachting door elkaar. 14. Metalen brilletje? 16. Een Oosterling met een fles op het strand? 18. Je mag mij juffrouw noemen in Amerika, maar S niet want die zal het ongepast noemen. 20. Handigheidje waarmee je steekt. 21. Hetzelfde neem je in, dat is geen groot plan. 23. Binnen is het prettig, bijzonder prettig zelfs. 25. Een dier uit bergen en dalen. 26. Plat kamertje.

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ
Limburgs Dagblad B.V.

Directie:
mr. F.A.M. van Hellemondt
K.J. Verwer

Hoofdkantoor:
In de Cramer 37, 6411 RS Heerlen

Telefoon:

Abonnementen	045-739881
Advertenties	045-739886
Algemeen	045-739911
Piccolo-advertenties	045-719966

Fax:

Advertenties	045-739204
Algemeen	045-739364
Redactie	045-739264

Banken:

ABN-AMRO Heerlen	57 75 35 935
Postbank	10 35 100

Rayonkantoren:

Brunssum	045-256363
Geleen	046-746868
Heerlen-Centrum	045-717719
Kerkrade	045-452932
Maastricht	043-254477
Roermond	04750-18484
Sittard	046-515577
Valkenburg	04406-15045

Abonnementsprijzen:
Bij vooruitbetaling te voldoen.
Bij automatische betaling:

per maand	ƒ 28,40*
per kwartaal	ƒ 85,20*

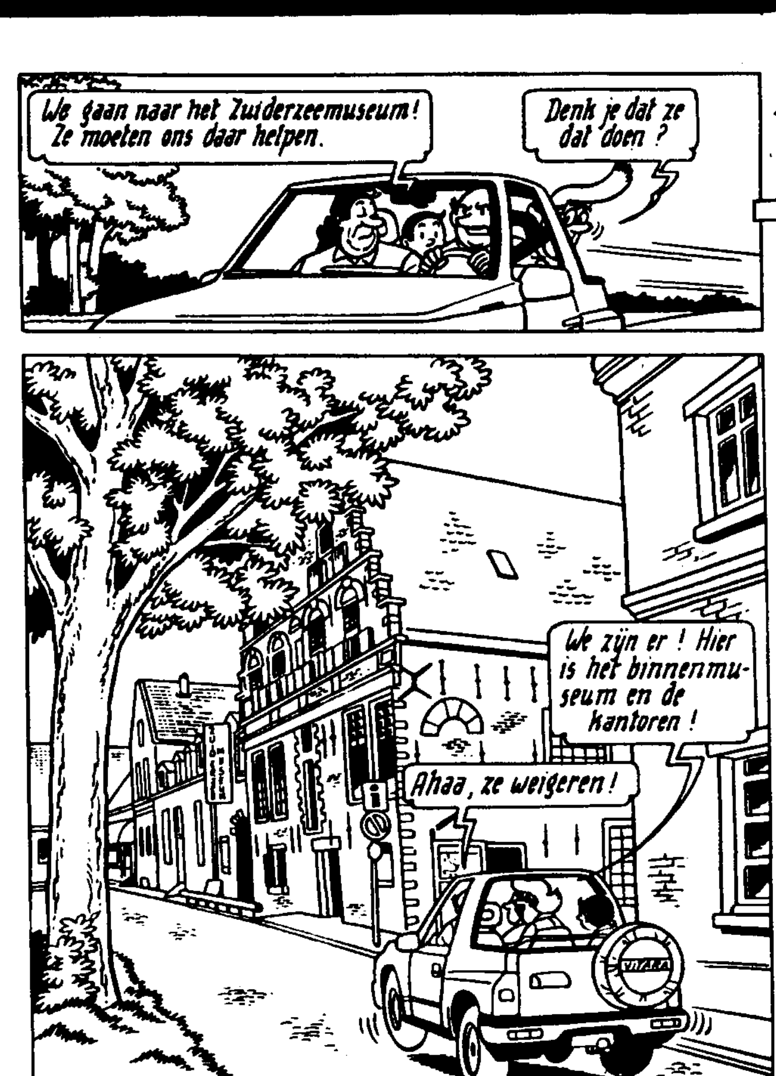
Per acceptgiro:

per maand	ƒ 29,65*
per kwartaal	ƒ 86,45*
losse nummers	ƒ 1,60
	Bfr. 30

* prijzen per 1 januari 1993

Alle orders worden afgesloten en uitgevoerd overeenkomstig de Regelen voor het Advertentiewezen en overeenkomstig de Algemene Voorwaarden van het Limburgs Dagblad.

de gulden harpoen

recept

Bevroren sinaasappelsabayon

Benodigdheden voor 6 personen: 6 eierdooiers, 175 g witte basterdsuiker, 6 el sinaasappellikeur, 2 dl (ongezoet) sinaasappelsap.

Klop de eierdooiers in een kom met de basterdsuiker tot het mengsel schuimig en licht van kleur is. Meng likeur en sinaasappelsap door het dooiermengsel en schenk het geheel in een ruime steelpan. Roer au-bain-marie tot het mengsel dik (lobbig) begint te worden. In vaktermen zegt men van deze dikte dat de saus de achterkant van een lepel moet bedekken.

Verdeel de dikke crème over 6 gereedstaande ronde vormpjes (ramequins) en laat ze zó ongeveer een half uur afkoelen. Plaats de vormpjes dan in de diepvries en laat het dessert in ongeveer 3-4 uur stevig worden.

Keer de bevroren sabayon boven de bordjes en garneer met plakjes sinaasappel of met gesuikerde sinaasappelschil.

Leraren voelen zich niet bijster gezond

ZOETERMEER – Eén op de tien leraren in het Nederlands onderwijs voelt zich niet zo gezond. De tijdsdruk in het werk, het gedrag van de leerlingen en de relatie tot de schoolleiding spelen daarbij een belangrijke rol. Zich ziek melden doen leraren echter niet gauw: gemiddeld net iets meer dan één keer per jaar.

Dat blijkt uit het onderzoek 'Gezondheid, werk en werkomstandigheden van onderwijzend personeel in het schooljaar 1990-1991', uitgevoerd door het onderzoeksinstituut IVA in Tilburg in opdracht van de ministeries van Sociale Zaken en van Onderwijs.

Duidelijk is dat de leraren zich gemiddeld minder goed voelen dan de rest van de bevolking, want daar beklaagt maar één op de veertien mensen zich over het welzijn.

De klachten van leraren hebben, zo blijkt uit de enquête, in zo'n veertig procent van de gevallen wel iets met het werk te maken. Vaak gaat het om vermoeidheid en om nerveuze klachten zoals prikkelbaarheid, allergie en een stijve nek of rug.

Het ziekteverzuim onder leraren is niet zo groot, maar tweederde van de leraren geeft aan wel eens ziek doorgewerkt te hebben. Tussen de onderwijssoorten bestaan duidelijke verschillen: leraren aan grote scholengemeenschappen en aan scholen voor moeilijk lerende of gehandicapte kinderen verzuimen vaker.

Als redenen voor problemen met het werk noemen de leraren vooral tijdsdruk, het gedrag van de leerlingen en de schoolleiding. Onderwijzers van basisscholen noemen ook de ouders als bron van wrevel.

Het onderzoek naar het welbevinden van de leraar werd gehouden onder 1.500 leerkrachten uit verschillende sectoren. De conclusies zullen gebruikt worden bij de opzet van het nieuwe stelsel van bedrijfsgezondheidszorg in het onderwijs, dat sinds 1 augustus in opbouw is.

De organisatie Bedrijfsgezondheidszorg Onderwijs wil met behulp van dit soort enquêtes schooldirecties aanbevelingen doen voor een beter personeelsbeleid, en tevens bekijken welke scholen extra aandacht nodig hebben van de bedrijfsartsen.

Herziening belastingen klus voor nieuw kabinet

Regering tornt niet aan inflatiecorrectie in 1994

DEN HAAG – De belastingen zullen in 1994 weer volledig aangepast worden aan de inflatie. Staatssecretaris Van Amelsvoort (Financiën) heeft dit gisteren in de Eerste Kamer gezegd.

In 1992 en 1993 is de inflatie niet voor 100 procent in de belastingen verwerkt. Met zijn toezegging kwam de bewindsman tegemoet aan een wens van het CDA, daarin gesteund door de VVD en de drie kleine christelijke partijen.

Van Amelsvoort stelde dat het kabinet niet kan doorgaan met het jaarlijks tornen aan de inflatiecorrectie in de belastingen. Datzelfde geldt volgens hem voor het jaarlijks optrekken van de belastingvrije som (het inkomensdeel waarover geen belasting wordt betaald) en het arbeidskostenforfait (de belastingaftrek wegens arbeidskosten).

Het tornen aan de inflatiecorrectie in de belastingen betekent voor Nederland een slechtere internationale concurrentiepositie, aldus Van Amelsvoort. Het verschil tussen bruto- en nettoloon wordt door de maatregel vergroot in plaats van verkleind: eigenlijk het doel van kabinetsbeleid.

De staatssecretaris zei dat het kabinet er niet in zal slagen vóór het einde van de kabinetsperiode, medio 1994, met een herziening te komen van het belastingstelsel.

De lastendruk zal volgens de bewindsman volgend jaar uitkomen op 53,6 procent, het in het regeerakkoord afgesproken maximum. Dat is 0,3 procent (1,5 miljard gulden) lager dan tot nu toe voorzien. In 1994 zal de lastendruk nog lager uitkomen, meende Van Amelsvoort.

Bij de stemmingen keerden de CDA'ers Boorsma en Van Dijk zich tegen het beperken van de inflatiecorrectie volgend jaar tot 0,7 procent (bij een inflatie van 2,2 procent). Dat deden ook VVD, SGP en RPF. De rest van de Senaat was voor.

Met algemene stemmen nam de Eerste Kamer de motie-Boorsma (CDA) aan. Daarin wordt van het kabinet verlangd voor 1994 niet opnieuw allerlei fiscale maatregelen in één totaalplan te stoppen, waardoor keuzen niet meer mogelijk zijn.

De Senaat stemde verder met alle belastingplannen in, ook met btw- en accijnsvoorstellen die nodig zijn omdat de grenzen binnen de EG wegvallen.

punt uit

● Kranten

Overheidssteun aan noodlijdende kranten wordt beperkt tot vier jaar. Indien een krant na die periode niet op eigen benen kan staan, is het aanvaardbaar om wegens gebrek aan levensvatbaarheid te stoppen met het verlenen van steun.

● Apothekers

De apothekersorganisatie KNMP heeft gisteren in Delft met verzekeraar Ohra afgesproken rekeningen in het vervolg automatisch te declareren. Daardoor hoeven 400.000 particulier verzekerden hun geneesmiddelen niet meer in de apotheek af te rekenen. De apotheken brengen de rekeningen in het vervolg direct in rekening bij de verzekeringsmaatschappij.

● Fakkels

In meer dan veertig Nederlandse gemeenten wordt op Kerstavond een fakkeloptocht gehouden tegen de opgekomen vreemdelingenhaat in Europa. Tot de optochten is opgeroepen door het Appèl tegen Vreemdelingenhaat.

● Rode Khmer

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft gisteren in scherpe bewoordingen de recente ontvoeringen veroordeeld van VN-militairen door de Rode Khmer in Cambodja. In een korte verklaring, die door alle vijftien leden werd ondertekend, wordt opgeroepen 'dergelijke en andere vijandige acties' tegen VN-personeel onmiddellijk te staken.

'Bij militaire interventie VN in Bosnië'

Joegoslavische leger dreigt met ingrijpen

SARAJEVO – Als de Verenigde Naties echt besluiten tot een militaire interventie in Bosnië, dan zal het leger van rest-Joegoslavië de Serviërs daar te hulp komen. Dit dreigement uitte stafchef Zivota Panic (geen familie van premier Milan Panic, red.) gisteren in reactie op de groeiende roep om internationaal militair ingrijpen in de door oorlog geteisterde republiek.

Volgens Panic is een interventie buitengewoon onlogisch omdat het gevaar bestaat dat het conflict zich verspreidt over Europa en zelfs daarbuiten.' Maar desondanks staat het Joegoslavische leger volgens hem al enige tijd paraat om te antwoorden op een mogelijke agressie. Dit soort acties hebben essentieel als doel het Servische volk onder toezicht van de VN biologisch uit te roeien. Dat is een feit waarvoor we de ogen niet mogen sluiten en waar we ons op moeten voorbereiden. Ik geloof niet dat het leger aan de zijlijn kan blijven staan als het overleven van het Servische volk in Bosnië-Hercegovina in gevaar is."

Voorbereidingen

Volgens de Italiaanse televisie zijn gisteren de voorbereidingen voor een interventie in ex-Joegoslavië begonnen. De Navo-basis Aviano in de buurt van Triëst zou in staat van paraatheid zijn gebracht en er zouden zo'n 2.500 Amerikaanse mariniers worden verwacht. Het Pentagon ontkende het bericht.

Een interventie in Bosnië is overigens pas te verwachten nadat de Verenigde Naties daarover een besluit hebben genomen. En dat besluit ligt nog steeds erg moeilijk. Een aantal landen, zoals Frankrijk, vreest dat een militair ingrijpen het leven van hun VN-soldaten in Bosnië in gevaar brengt.

Bovendien heeft Rusland begin deze week gezegd dat het aantal overtredingen van het vliegverbod boven Bosnië wel meevalt. Volgens de Russen is een interventie op dit moment dan ook niet nodig. Aangezien zij over vetorecht in de Veiligheidsraad beschikken, zou dat standpunt van Moskou wel eens een ernstig probleem kunnen opwerpen.

Staatssecretaris Van Voorst tot Voorst van Defensie en de bevelhebber der landstrijdkrachten, generaal Couzy, zullen de jaarwisseling doorbrengen bij de Nederlandse militairen van het VN-transportbataljon in Bosnië-Hercegovina. De reis van de staatssecretaris en de bevelhebber begint op 29 december met een bezoek aan het Unprofor-hoofdkwartier in de Kroatische hoofdstad Zagreb. Hij ontmoet daar onder meer de commandant van het Nederlandse VN-contingent, kolonel Kampman, en de Nederlandse EG-waarnemers in Zagreb.

Clans strijden om macht

● *Twee leden van de pro-communistische milities zijn verwikkeld in een hevig vuurgevecht met pro-islamitische troepen in een dorp vlakbij de Tadzjikistaanse hoofdstad Doesjanbe.* Foto: EPA

'Centraal-Azië beleeft ergste humanitaire crisis'

Duizenden Tadzjieken op vlucht voor oorlog

TASJKENT – Duizenden Tadzjieken zijn gisteren naar Afghanistan gevlucht om te ontkomen aan de burgeroorlog tussen ex-communisten en de coalitie van islamieten en democraten. Dit heeft een hoge Russische militair bekendgemaakt.

De officier van de grenstroepen zei dat naar schatting 80.000 vluchtelingen zijn samengestroomd bij de rivier Amoe Darja aan de grens. Zij zijn op de vlucht geslagen om te ontkomen aan de zware gevechten tussen ex-communistische en islamitische eenheden bij de stad Pjanzj. „Enkele duizenden zijn vandaag naar Afghanistan gevlucht," zo zei de functionaris in Doesjanbe per telefoon. Hij sprak berichten tegen als zouden dinsdag 70.000 mensen naar Afghanistan zijn gevlucht.

De vluchtelingenstroom, de ergste humanitaire crisis ooit in het Centraalaziatische deel van de voormalige Sovjetunie, is het gevolg van de al maanden woedende burgeroorlog tussen verschillende clans, die na het ineenstorten van het Sovjetgezag elkaar te lijf zijn gegaan.

Een tiende deel van de vijf miljoen inwoners van Tadzjikistan is al van huis en haard verdreven door de burgeroorlog die in september uitbrak nadat de voormalige communistische president Rachmon Nabijev ten val werd gebracht door militante moslims. De islamitische facties regeerden tien weken in samenwerking met de democratische groeperingen in Tadzjikistan, maar werden gedwongen de macht weer af te geven na een reeks militaire overwinningen van de ex-communisten.

In de oorlog staan de leden van de zuidelijke Koeljabi-clan tegenover islamitische opstandelingen van de Garm-stam afkomstig uit het centrale deel van de republiek en de Pamiri's uit het bergachtige zuidoosten van Tadzjikistan.

De nieuwe regering zegt dat er met Afghanistan wordt onderhandeld over terugkeer van de vluchtelingen. Volgens het Internationale Rode Kruis gaat het om tussen de 30.000 en 100.000 personen. Maar volgens Russische officieren zullen de vluchtelingen, voor het merendeel Garmi's en Pamiri's, waarschijnlijk niet terugkeren. Hun woningen zijn in de as gelegd door de ex-communistische troepen en velen hebben gevraagd om naar Rusland of Oekraïne te mogen.

Eerste Amerikaan gedood in Somalië

MOGADISJOE – In Somalië is gisteren een Amerikaanse burger gedood en zijn drie andere Amerikanen gewond geraakt toen hun wagen bij het vliegveld van de zuidelijke stad Bardere op een landmijn reed.

Het is de eerste dode onder Amerikaans personeel sinds de Verenigde Staten leiding geven aan de VN-hulpoperatie Herstel Hoop die 9 december van start ging. De vier Amerikanen maakten deel uit van een team dat voorbereidingen trof voor de komst van duizend mariniers in Bardere, vandaag.

Het viertal werkte op het State Department, het ministerie van Buitenlandse Zaken, maar was voor de VN-operatie gedetacheerd bij Defensie, aldus Fred Peck, woordvoerder van de Amerikaanse mariniers in Somalië. De drie gewonden zijn overgevlogen naar het Amerikaanse marineschip Tripoli dat voor de kust van Somalië ligt. De toestand van één van hen is nog kritiek.

Volgens Peck is de landmijn enige tijd geleden gelegd. De Amerikanen verkeerden in de veronderstelling dat de weg mijnenvrij was. De meeste wegen in Midden- en Zuid-Somalië zijn gedurende de burgeroorlog bezaaid met mijnen.

Hervormers in kabinet Rusland blijven toch aan

MOSKOU – In de nieuwe Russische regering zijn de meeste hervormingsgezinde ministers uit het vorige kabinet overgenomen. De Russische president Boris Jeltsin keurde gisteren bij decreet de regering van premier Viktor Tsjernomyrdin goed, aldus het persbureau Interfax. Ook de vier ministers die met veiligheidszaken zijn belast, onder wie Andrej Kozyrev van Buitenlandse Zaken, blijven aan. Het overwegend conservatieve parlement heeft het laatste woord over het aanblijven van de ministers die met veiligheidszaken zijn belast (defensie, veiligheid, binnenlandse en buitenlandse zaken). Met name Andrej Kozyrev van Buitenlandse Zaken heeft veel vijanden onder de conservatieven wegens zijn 'pro-Westers' beleid.

Medewerkster sociale dienst uren gegijzeld

ROTTERDAM – Een 53-jarige Rotterdammer heeft gistermiddag gedurende enkele uren een medewerkster van de sociale dienst in Rotterdam-Alexanderpolder gegijzeld. De dader werd uiteindelijk overmeesterd in het trappenhuis van het gebouw, nadat hij de 21-jarige vrouw had vrijgelaten en wilde vluchten met het aan hem overhandigde losgeld van 6.000 gulden. Er vielen geen gewonden. De man kwam omstreeks half één het gebouw binnen en bedreigde de employée met een mes. Vervolgens eiste hij 6.000 gulden. Waarom de man tot zijn daad kwam is nog onduidelijk.

Weer aanslag op veearts in België

BRUSSEL – Een veearts van het Belgische Instituut voor Veterinaire Keuring is dinsdagavond in zijn woonplaats Ingelmunster het slachtoffer geworden van brandstichting. Het gaat waarschijnlijk om een wraakactie van illegale slachters. Een auto, die voor de woning van de veearts stond, brandde geheel uit en zijn woning liep schade op. Dat heeft de Belgische rijkswacht gisteren bekendgemaakt.

De inspecteurs van het Instituut voor Veterinaire Keuring werden in oktober ook al belaagd door wat in de Belgische pers de 'hormonenmaffia' wordt genoemd. De inspecteurs kondigden vervolgens collectief hun ontslag aan. De meeste inspecteurs kwamen op dat besluit terug, nadat de minister van Volksgezondheid een gevarenpremie en rijkswachtbescherming had toegezegd. Het slachtoffer was vorige week betrokken bij een actie in het slachthuis van Doornik. De rijkswacht viel er 's nachts binnen. Er werden 46 dieren voor de slacht aangetroffen, waarvan er 26 hormoneninjecties hadden gekregen.

Overspannen agent bedreigde plaatsvervangend korpschef

Afluister-affaire bij politie Leeuwarden

LEEUWARDEN – Binnen het politiekorps van Leeuwarden is grote opschudding ontstaan over het optreden van plaatsvervangend korpschef Dirk Scholten. Hij heeft leden van de eigen afdeling recherche afgeluisterd, nadat bij de korpsleiding het vermoeden was ontstaan dat er binnen het bureau een lek zit naar criminele figuren in de drugswereld van Leeuwarden.

Een rechercheur ontdekte drie weken geleden dat zijn gesprek met een verdachte drugshandelaar werd 'afgetapt' in een zogenaamd verhoorkamertje op het hoofdbureau.

De betreffende rechercheur nam over de affaire contact op met een kaderlid van een politievakbond, die de zaak op zijn beurt aankaartte bij Scholten. Deze trachtte in eerste aanleg begrip te kweken voor zijn probleem, omdat er naar zijn overtuiging serieuze gronden bestaan voor het vermoeden dat een rechercheur vertrouwelijke informatie heeft doorgegeven aan 'grote jongens' in het drugscircuit. Omdat de afgeluisterde politieman hier geen genoegen mee nam, schakelde hij de dienstcommissie in.

In een tweede gesprek heeft de plaatsvervangend korpschef zijn excuses aangeboden aan de betrokken rechercheur, en hem officieel meegedeeld dat hij van elke verdenking van 'lekken' is ontheven. Ook heeft Scholten in een gesprek met de dienstcommissie nadrukkelijke garanties gegeven dat er intern nooit meer zal worden afgeluisterd. Daarnaast is de rijksrecherche een onderzoek begonnen naar het gebeurde.

Centraal in het onderzoek door de rijksrecherche staat de vraag in hoeverre Scholten op eigen houtje heeft geopereerd. Binnen het korps heerst de overtuiging dat Scholten niet vooraf het hoofd van de politie, de burgemeester van Leeuwarden John te Loo, of de rechter-commissaris heeft geraadpleegd.

De actie heeft voor zoveel onrust gezorgd, dat een poging tot een aanslag door een politieman op Scholten twee weken geleden onmiddellijk in verband werd gebracht met de afluister-affaire. Een politieman stormde toen zwaaiend met zijn dienstwapen 's avonds het bureau aan de Holstmeerweg binnen, roepend dat hij Scholten wel eens te grazen zou nemen. Hij kon met veel moeite door dienstdoende collega's worden overmeesterd, en is met een bevel tot dwangopname overgebracht naar het Psychiatrisch Ziekenhuis in Franeker.

De man, van wie werd gezegd dat ook hij slachtoffer van de afluisterpraktijk zou zijn, bleek al langere tijd overspannen.

Na drie feestdagen wilt u wel eens wat aktie!

[illegible] 31 december Eindejaarsshow bij Sijben!

Daar valt u van de ene verbazing in de andere. U ziet er niet alleen de grootste designmeubel-kollektie van Nederland, maar ook alles op het gebied van modern en klassiek wonen, slaapkamers, keukens en woningtextiel. Bovendien is het op de Eindejaarsshow extra gezellig en sfeervol en u treft er vast veel kennissen en vrienden. Trek gerust uw gemakkelijkste schoenen aan, want voordat u alles gezien heeft, bent u wel even onderweg.

Maandag 28 december: 9.00 - 21.00 uur.
Dinsdag 29 december: 9.00 - 21.00 uur.
Woensdag 30 december: 9.00 - 21.00 uur.
Donderdag 31 december: 9.00 - 16.00 uur.

Maasnielderweg 33, Roermond. Telefoon: 04750 - 16141

J.A. Mulder is een meer dan enthousiast piloot. In het hoogseizoen vliegt hij minstens tweemaal per week een Boeing 757 naar vakantie-bestemmingen in Zuid-Europa. Daarnaast doceert professor dr. ir. J.A. Mulder bewegingsleer der vliegtuigen aan de Technische Universiteit in Delft. Hij houdt zich intensief bezig met onderzoek naar de besturing van vliegtuigen. In die dubbele hoedanigheid heeft hij een uitgesproken mening over rampen zoals die van de Martinair DC-10 in Faro: „Dit soort ongelukken màg niet gebeuren.”

'Je mag niet op de grond pletteren, dat is verboden'

Luchtvaart-professor: het kan veel veiliger

DOOR PETER SLAVENBURG

DEN HAAG – Professor Mulder vindt vliegen veilig. Maar alles is betrekkelijk en het overzicht van alle vliegrampen dit jaar – 19 stuks tot nu toe – doet hem diep zuchten. „Toch gaat de vergelijking tussen vliegtuigen en auto's nog altijd op. Naar Faro vliegen is vele malen veiliger dan zelf naar Faro rijden. Een vlucht naar Portugal is nog veiliger dan een autoritje van Delft naar Rijswijk.”

Binnen de faculteit van Mulder, luchtvaart- en ruimtevaarttechnieken, wordt gewerkt aan de vliegtuigen van de volgende eeuw. Daarbij speelt computertechniek een centrale rol. Computers kunnen het vliegen veiliger maken, is de stellige overtuiging van Mulder.

„Alles wat op dit moment vliegt, is gemaakt met techniek van de jaren tachtig. Het idee achter de besturing van een modern vliegtuig stamt uit de jaren vijftig. De belangrijkste problemen van de tegenwoordige luchtvaart zijn het milieu en de veiligheid. Met behulp van computers is in elk geval de veiligheid nog verder te verbeteren.”

Kabels verbinden de cockpit met de kleppen en roeren die vliegtuigen hun hoogte en koers geven. Naarmate vliegtuigen groter en zwaarder werden kwam daar nog een hydraulisch systeem bij: de kracht die op de stuurkolom staat wordt anders te groot. Computers helpen bij het navigeren en kunnen de besturing desgewenst helemaal overnemen; de automatische piloot kan het grootste deel van een vlucht zonder ingrijpen van de gezagvoerder tot een goed einde brengen.

Mulder: „Maar dat geldt uitsluitend wanneer gestart en geland wordt op grote, moderne luchthavens. Kleinere vliegvelden beschikken niet over ILS, een systeem dat de automatische piloot in staat stelt zowel de aanvliegroute als –hoogte te controleren. Dat betekent in de praktijk dat vrijwel iedere vlieger ook op grote luchthavens het toestel met de hand bestuurt, om zijn vaardigheid op peil te houden. Dat doe ik zelf trouwens ook.”

Turbulentie

„De huidige computers zijn niet in staat om de gevolgen van turbulentie te corrigeren, net zomin als piloten. Het gaat domweg te snel. Een turbulent gebied moet je je voorstellen als een lange weg vol hobbels, waar je met acht- of negenhonderd kilometer per uur overheen raast. Grote en snelle verstoringen van de luchtstroming, die onder meer bij onweersbuien optreden, kun je ook niet corrigeren. Snellere, betere computers kunnen dat wel. Wanneer je dergelijke computers het toestel laat besturen, wordt vliegen niet alleen veiliger maar ook comfortabeler voor de passagiers.”

Uitspraken over de oorzaak van ramp bij Faro doet Mulder niet; er ontbreken nog te veel gegevens. Wanneer, zoals nu wordt aangenomen, de DC-10 inderdaad door een valwind tegen de landingsbaan werd geslagen, had de toepassing van de computersystemen die Mulder voor ogen staan, een crash mogelijk kunnen voorkomen.

Verschillende van die systemen worden momenteel ontwikkeld. Mulder noemt onder andere: Carefree Manoeuvring en Computer Active Flight Control. „Fly by Wire is ook zo'n project: in plaats van met kabels en het hydraulische systeem is besturing mogelijk langs elektronische weg, via een draad. Of misschien met licht, via een glasvezelkabel.”

● *Als het aan de faculteit van prof. en piloot Mulder ligt, zal het vliegtuig in de toekomst nog meer gevlogen worden door de computer.* Foto: LD

Ontwerpfout

Een aantal ongelukken met DC-10 toestellen werd veroorzaakt doordat de besturing uitviel door beschadiging van het hydraulische systeem. Mulder herinnert zich het ongeval met een DC-10 van Turkish Airlines bij Parijs in 1974. Daarbij raakte een vrachtluik los waardoor de cabinedruk wegviel. Een laadvloer raakte ontzet en het hydraulische systeem werd beschadigd. Mulder: „Je zou kunnen beweren dat dat een ontwerpfout is. Een DC-10 heeft drie hydraulische systemen, maar wanneer de leidingen daarvan naast elkaar door één vloer lopen...”

„Door met de stuwkracht van de motoren te spelen, kun je een onbestuurbaar vliegtuig ook veilig aan de grond zetten. Een viermotorig vliegtuig kan zelfs zonder vertikaal staartvlak opereren. Alleen leren vliegers dat niet tijdens hun opleiding. Ze leren dat er nooit iets kapot gaat en vertrouwen altijd op de normale besturing.”

„Een moderne computer kan bij het uitvallen van het hydraulische systeem de besturing opnieuw gereed maken voor gebruik; door met de motoren te sturen. Maar geen enkel vliegtuig heeft zo'n computer aan boord. Wanneer je de besturing ook onder normale omstandigheden aan computers overlaat, kun je de instrumenten in de cockpit verbeteren en verkleinen. Een joystick in plaats van een stuurkolom, beter overzichtelijke displays.”

„Op mijn faculteit werken we aan het project 'Tunnel in the Sky'. In plaats van de gebruikelijke naalden die de positie van het toestel ten opzichte van de grond weergeven, heb je een beeldscherm voor je neus. Daarop is de route die je wilt vliegen, bijvoorbeeld het aanvliegen bij een landing letterlijk voor je uitgestippeld in de vorm van een tunnel. Dat beeld is meer in overeenstemming met de werkelijkheid, het is eenvoudiger en domweg beter.”

Proefvlucht

De verslaggever mag een proefvlucht maken in de simulator waarover de Technische Universiteit beschikt. De promovendus die verantwoordelijk is voor het project Tunnel in the Sky bedient de motoren, de verslaggever stuurt door de tunnel en landt dankzij de computer veilig op baan 04 van Schiphol. „Wel een beetje hàrd,” vindt de promovendus.

Mulder: „Mijn stelling is: laat het werken over aan de computer. Dan kun je je als vlieger bezighouden met belangrijkere taken, zoals het ontwijken van een bui, het kiezen van een landingsbaan, of de mogelijkheid uit te wijken naar een ander vliegveld.”

„Mijn mening over de veiligheid van vliegen is heel eenvoudig: er mogen geen ongelukken gebeuren. Je mag niet met je toestel tegen de grond pletteren; dat is verboden.”

Artsen positief over behandeling van slachtoffers

Vervolg van pagina 1

DEN HAAG – De behandelend specialisten zijn in het algemeen optimistisch over de overlevingskansen van de slachtoffers. De artsen zijn ook uiterst tevreden over de behandeling door hun Portugese collega's. De Nederlandse huidbank levert voor alle slachtoffers donorhuid.

De meesten zullen huidoperaties moeten ondergaan en blijvend letsel aan de verbranding overhouden. De verwachte behandelduur van de patiënten varieert van vier weken tot drie maanden.

De directie van Martinair gaat vandaag alle gewonde passagiers van de DC-10 in de ziekenhuizen persoonlijk bezoeken. Hen wordt gegarandeerd dat het bedrijf alle passagiers schadeloos stelt. Martinair raadt getroffenen van de vliegramp aan zich voor schadeclaims in eerste instantie te melden bij de reisverzekeraar.

Details

Het vliegtuig met de stoffelijke resten wordt vandaag aan het eind van de ochtend op Schiphol verwacht. De vlucht moest worden uitgesteld, omdat de lijkkisten over een afstand van ruim 300 kilometer over de weg van Lissabon naar Faro moesten worden vervoerd. Dat transport ondervond hinder van de zware regenval in Zuid-Portugal. Ook duurde het langer dan verwacht voordat de rechtbank in de Portugese plaats alle overlijdenscertificaten had uitgeschreven.

In Faro is een klein aantal, elf, van de 54 slachtoffers geïdentificeerd. „De lijkschouwing heeft hier plaatsgevonden,” aldus de leider van het Rampen Identificatie Team, L. van der Pols. „Het andere deel, de beschrijving van de lichamen en de persoonlijke bezittingen, gebeurt in Nederland. Verder gaan we informatie verzamelen bij de nabestaanden van de slachtoffers.”

Van der Pols verwacht in deze zaak veel informatie te moeten halen uit kleine details. „Ik denk dat we met tandtechnische gegevens een heel eind moeten komen. Anders gaat het erg moeilijk worden.”

Het jaar van de rampen

AMSTERDAM – Grote delen van de wereld zijn in het jaar 1992 door rampen getroffen. Nederland kreeg de gevolgen te verwerken van de vliegrampen in de Bijlmer op 4 oktober en in het Portugese Faro op 21 december. Het totale dodencijfer kwam op bijna 100. Ook China kreeg evenwel wat vliegongelukken betreft zijn portie: maar liefst vijf maal stortte een toestel neer, met in totaal 310 doden.

Andere delen van de wereld werden getroffen door onder meer droogte, aardbevingen, vloedgolven, modderlawines en stormweer. Nog geen tien jaar nadat naar schatting een miljoen mensen de dood vonden in Ethiopië, keerde hongersnood terug naar het oosten en het zuiden van Afrika. In de eerste maanden van het jaar was de Hoorn van Afrika het slachtoffer van langdurige droogte, waardoor de voedselbevoorrading van miljoenen mensen in Somalië, Kenia, Soedan, Ethiopië en Mozambique werd verstoord.

Het zwaarst getroffen werd Somalië, waar mede als gevolg van plunderingen door gewapende benden zeker 300.000 mensen de dood vonden. Hulporganisaties zeiden te vrezen voor de dood van nog eens twee miljoen Somaliërs, waardoor een hele generatie dreigde uit te sterven. De Verenigde Naties besloten tot ingrijpen, hetgeen mogelijk werd gemaakt door het besluit van de Verenigde Staten 28.000 Amerikaanse militairen ter beschikking te stellen van de hulpoperatie Restore Hope.

Flores

Het Indonesische eiland Flores was op 13 december het toneel van een zware aardbeving. De meeste doden vielen in de stad Maumere en op twee nabijgelegen eilandjes. De Indonesische regering stelde het dodencijfer twee dagen later op ruim 2.500. Honderden mensen werden door vloedgolven verzwolgen. De materiële schade was enorm.

Ook Caïro, de Egyptische hoofdstad, kreeg een aardbeving. Veel hoogbouw bleek niet bestand tegen aardschokken die de stad op 12 oktober troffen. De autoriteiten stelden het dodencijfer op ten minste 557, met ruim 6.600 gewonden. Honderden oude monumenten, waaronder de piramiden van Giza, raakten beschadigd. De Sphinx bleef ongedeerd.

Het gebied rond de Middellandse Zee werd ook op 13 maart door een zware aardbeving opgeschrikt. Ongeveer 1.000 mensen, onder wie 500 in de stad Erzincan in het oosten van Turkije, vonden de dood. Meer dan 2.000 gebouwen in Erzincan stortten in elkaar.

Turkije kreeg trouwens in 1992 meer dan zijn aandeel aan rampen. In februari kwamen in het zuidoosten van het land, waar de Koerdische minderheid woont, ongeveer 260 personen om het leven door hevige sneeuwval en sneeuwlawines. In maart ontplofte in de noordelijke stad Kozlu methaangas in een mijn en vielen er 260 mijnwerkers te betreuren.

Vliegrampen

Bij vliegrampen over de gehele wereld kwamen in 1992 minstens 1.000 mensen om het leven. De Chinese luchtvaart maakte vijf ernstige vliegrampen mee, waarbij drie lijnvluchten en twee helikopters betrokken waren. Bij het ergste ongeluk, in een toeristisch oord in het zuiden van China, stierven 141 mensen toen een Boeing 737 tegen een berg vloog. In totaal vonden bij de vijf ongelukken 310 mensen de dood.

De zwaarste vliegramp van 1992 had op 27 september plaats in Nigeria, toen een militair transportvliegtuig bij Lagos in een moeras belandde. Ten minste 163 passagiers en bemanningsleden kwamen om.

Nepal was het toneel van twee grote vliegrampen, waarbij in de omgeving van de hoofdstad Katmandu in totaal 280 mensen de dood vonden. Bij de ramp van 28 september vielen in een Airbus van de Pakistaanse vliegmaatschappij PIA 163 doden, onder wie 14 Nederlanders.

Op 4 oktober stortte in de Bijlmer een Boeing 747 transportvliegtuig van El Al neer. Behalve de vier inzittenden, drie bemanningsleden en een vrouwelijke passagier, vonden op de grond 39 mensen de dood. Deze week verongelukte bij de landing in het Portugese Faro een DC-10 van Martinair; het dodencijfer stond een dag later op 54, maar van de vele gewonden waren enkelen er ernstig aan toe.

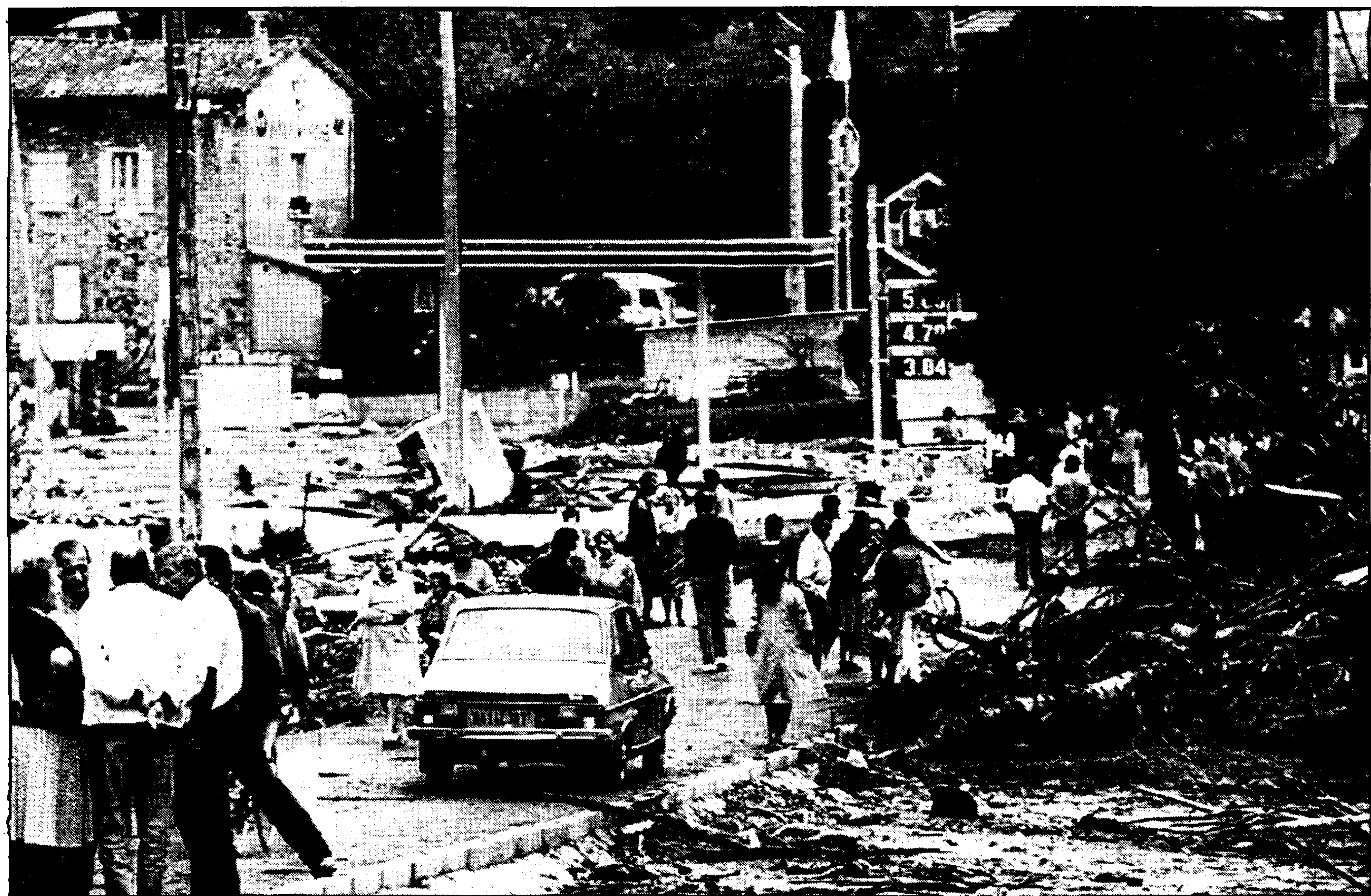
Op 31 juli vloog een Airbus A310 van Thai Airways International dat in Bangkok was opgestegen, tegen een berg. Alle 113 mensen aan boord kwamen om. Andere vliegrampen hadden plaats bij Straatsburg, Frankrijk; Ivanovo, Rusland; en Nha Trang, Vietnam, met in totaal ruim 200 doden.

Afgelopen dinsdag maakte het Libische persbureau JANA melding van een vliegtuigongeluk in Libië met 157 doden.

Orkanen

Ook schipbreuken, orkanen, gasexplosies en branden lieten hun sporen na in 1992. Op 7 maart voer een Thaise olietanker op een veerboot afgeladen met pelgrims; ten minste 112 passagiers verdronken.

De orkaan Andrew trof Florida op 23 en 24 augustus. Ongeveer 180.000 mensen raakten dakloos.

● *In september zorgden hevige stormen en overstromingen voor een enorme ravage in het zuiden van Frankrijk.* Foto: EPA

De schade werd op 20 miljard dollar geraamd. In Florida, Louisiana en de Bahama-eilanden kwamen 43 mensen om het leven.

Een reeks gasexplosies in rioolbuizen zorgde op 22 april voor commotie in de Mexicaanse stad Guadalajara. Een hele wijk stortte in elkaar. Zeker 200 bewoners vonden de dood.

Op 2 september was Nicaragua aan de beurt. Een krachtige aardbeving in de Stille Oceaan veroorzaakte vloedgolven tot tien meter hoogte. Minstens 30 bewoners van de westkust verdronken en honderden anderen raakten gewond.

Ook de royalty, of wat zij heeft nagelaten, kreeg het in 1992 zwaar te verduren. In november brandde zowel een deel van Windsor Castle bij Londen af, als de bibliotheek van de Hofburg in Wenen. De schade was in beide gevallen aanzienlijk.

Ongeveer 230.000 Vietnamezen verloren in oktober huis en haard toen overstromingen en vloedgolven in het spoor van de tyfoon Angela volgden. Wervelstormen, buitengewoon hevige regenval en overstromingen maakten verder honderdduizenden in Pakistan, India, Bangladesh en de Filippijnen dakloos.

Op 8 december werd een mijnwerkerskamp in Bolivia onder een aardverschuiving bedolven. In het kamp woonden naar schatting 1.200 mijnwerkers en hun gezinsleden, voor het overgrote deel van indiaanse afkomst. Er konden 80 lichamen worden geborgen, maar de autoriteiten zeiden voor de dood van enkele honderden mensen te vrezen.

Limburgs Dagblad
piccolo's
Voor meer resultaat!

In de Cramer 37, Heerlen
Postbus 3100, 6401 DP Heerlen
Postgiro: 1035100
Bank: ABN 57.75.35.935
Fax: 045-739364

Piccolo's
Over 1 kolom, in kleine letters met één woord in hoofdletters. Minimumhoogte: 10 millimeter. Prijs per millimeter hoogte: ƒ 1,30.
Afwijkende tarieven voor rubrieken Proficiat en Vermist/Gevonden ƒ 1,15 per mm, Onroerend Goed en Bedrijven Transakties ƒ 1,80.

Reuzepiccolo's
Over 1 of 2 kolommen, in 4 mogelijke lettergrootten met minimaal één woord in grotere letter (14-punts).
Minimumhoogte: 10 millimeter. Foto's, logo's en illustraties zijn mogelijk. Prijs per millimeter hoogte per kolom: ƒ 1,80.
Advertenties onder nummer: ƒ 7,50.
Bewijsnummers op aanvraag: ƒ 4,75.

Prijzen exclusief 6% BTW. Betaling contant of met de acceptgirokaart die u wordt toegezonden.
Enkele rubrieken UITSLUITEND à contant en met legitimatie.

Telefonisch opgeven
045-719966
Maandag t/m vrijdag 8.30-17.00 uur. Opgave - in de regel - tot 12.00 uur daags voor plaatsing.

Schriftelijk opgeven
Opgave via de 1e post daags voor plaatsing.

Persoonlijk opgeven
Via de balie van onze kantoren maandag t/m vrijdag 8.30-17.00 uur. Voor plaatsing op zaterdag en maandag geldt donderdag 17.00 uur.

Wij kunnen geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor schade van welke aard dan ook, ontstaan door niet, niet tijdig of onjuist plaatsen van advertenties.

Het Limburgs Dagblad wordt dagelijks gelezen door meer dan 250.000 personen van 15 jaar en ouder.
(Bron: Gebuco Summo Scanner) 079

Vermist/Gevonden
WEGGELOPEN vrijdag 18 dec. in Laurensberg (Aken) teef, hoog 60 cm, zeer slank lijkt op 'n windhond, kl. lichtbruin met wit. Beloning. Melden tel. 09-49.24113845.

Mededelingen
GETUIGEN gezocht bij aanrijding Einsteinstr./Hofstr. à la Carte Restaurant met Landgraaf j.l. maandag 7-12 ca. 16.00 uur. Tel. Adv. buro 045-461189.

Personeel aanbod
Jonge vrouw biedt zich aan als huish. HULP voor 3 à 4 ochtenden per week. Br.o.nr. B-3403, L.D. Postbus 2610, 6401 DC Heerlen.

Horeca pers.
Parttime KELNER gevr. v. weekend, feestdgn. en enkele dgn. in de week voor Chinees rest. Erv. gewenst. Leeftijd 20-35 jr. Brieven met pasfoto naar Buttgenbachstr.47, Kerkrade.

Gevraagd ambitieuze zelfstandig werkende KOK voor à la Carte Restaurant met Hotel-accomodatie, omgeving Mergelland. Br.o.nr. B-3401, L.D., Postbus 2610, 6401 DC Heerlen.

Huish.pers./Oppas
Ervaren HULP in de huishouding gezocht voor twee ochtenden per week. Tel. 09-49.240612406.

Diversen personeel
Limburgs Dagblad
vraagt
Bezorg(st)ers
Heerlen
Voor meer info over de aard van het werk, de duur van de bezorgroute en de hoogte van de verdiensten en extra's kunt u tijdens kantooruren even langskomen of bellen. Geerstraat 5, Heerlen. Tel. 045-717719.

Installatiebedrijf J.P. Hogenboom BV zoekt voor spoedige indiensttreding een erv. CV MONTEUR en ervaren Loodgieter/zinkwerker. Brutoloon per 4 wk. ƒ 3.900,- excl. vakantietoeslag en kledinggeld. Schrift. soll. richten aan: J.P. Hogenboom BV, Tongerseweg 15, 6211 LT Maastricht.

Gevraagd KAPPER(STER) voor 5 dagen per week. Ervaring vereist. Tel. 045-411838, na 19.00 uur.

OG te huur
Te huur ouder WOONHUIS zonder tuin in Ubachsberg. Te bevr. 045-752121.

Nieuwjaarswens
Een zalig Kerstfeest aan al mijn Cliëntèle, vrienden, kennissen en familieleden wenst U
Auto Peter Jansen
Nieuwenhagerheidestr. 13-15, 6374 EA Landgraaf. Tel. 045 - 31 77 77. Tev. bedankt voor Uw vertrouwen in mijn carrosserie-vakmanschap in 1992 en tot ziens in 1993!

In plaats van kaarten
kunt u op 31 december een originele
NIEUWJAARSWENS
in het Limburgs Dagblad plaatsen.
Al vanaf
ƒ 10,-
staat u erbij!
Bel
045-719966
en verras uw familie en vrienden!

Vuurwerk
Bert Rekers Vuurwerk
voorverkoop 10% korting. Maandag 28 dec. geopend. Bestellijst op de zaak. Willemstr. 85, Hrl. Tel. 045-726840.

Verkoopt u VUURWERK? Adverteer dan in deze rubriek! Voor meer info over deze spetterende advertenties bel dan 045-719966.

Van maandag t/m vrijdag, van 8.30 tot 17.00 uur, kunt u uw PICCOLO telefonisch opgeven. Tel. 045-719966.

Bedrijven/Transacties
Ter overname aangeboden
bestaande zaak, verkoop aan verenigingen, scholen, enz. van Fancy-fair artikelen. Omzet kan bij goed management behoorlijk vergroot worden. Eigen ruimte en kapitaal van ƒ 25.000,- is vereist om te reflecteren. Br.o.nr. B-03400, Limburgs Dagblad, Postbus 2610, 6401 DC Heerlen.

Reparaties
TV/VIDEO reparatie. Zonder voorrijkosten. Görgens. Industrieterr. Abdissenbosch. Landgraaf. Tel. 045-314122

TV DEFECT, binnen 4 uur klaar. Tel. 04750-11667. Knip mij uit en bewaar mij!

KOELKASTREPARATIE, geen voorrijkosten en gar. Vroko 045-441566/461658.

Diepvries en KOELKASTREPARATIE zonder voorrijkosten. Bel Geleen 046-745230, service 24 uur.

TV/VIDEO defect, vandaag gebracht, morgen al klaar, prijsopgave en garantie. Tel. 045-231340 E & E Electronica Brunssum.

Diepvries/koelkastreparatie meestal binnen 12 uur. TEBBEN koeltechniek (part) Geen voorrijkosten met garantie. 045-460471

Geldzaken
Ondernemers
Bent U in het bezit van een eigen bedrijf in een B.V. vorm of N.V. vorm en U hebt liquide problemen of men heeft U op een andere verveIende manier in de nesten gewerkt, dan is het raadzaam om eens een keer kontakt met ons op te nemen. Tel. 085-618000 of fax 085-634213. Uw reacties worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Auto's

Alfa
Te k. ALFA 75 2.0 TS, rood, l. m. velgen, verlaagd, bwj. 4-'90, km.st. 74.000, prijs ƒ 27.000,-. Tel. 046-524121, na 18.00 uur.

Voor Hem of Haar met oog voor stijl, GIULIETTA '83, geen beurt gemist, ermee rijden = verkocht zijn, nu meenemen voor ƒ 3.250,-. Bel met Andy 04499-5540 of 046-510040.

Audi
AUDI 80 1.8, bwj. 6-'88, trekhaak, goudmet., zeer mooie auto, 1e eig., ƒ 17.900,-. 04498-54099.

Te k. AUDI Multi P. inj., met stuurbekr., c.v., get. glas, km.st. 46.000, kl. blauw, bwj. '90, tel. 046-377783.

BMW
Te k. BMW 318i, bwj. '83, i.z. g.st. Tel. 045-252468.

Te k. BMW 316 bwj. 8-'85, APK 12-'93, wit, ƒ 9.750,-. Inr. event. Tel. 045-316940.

BMW 318 autom., type '81, APK 12-'93, sportvelgen, ƒ 1.800,-. Tel. 045-219990.

Chrysler
Chrysler VOYAGER 4 cyl. benzine, 7-personen, m. '87, ƒ 19.750,-. Inr., gar. mog. Bovagbedr. 045-244947.

Citroën
May Crutzen

Citroën XM turbo D autom., airco, schuifdak	1991
Citroën XM V6 zilver	1990
Citroën XM diesel grijs schuifdak	1991
Citroën BX 19 TZi Break 7000 km	1991
Citroën BX 19 GTi rood schuifdak	1990
Citroën BX 19 TRi wit schuifdak	1988
Citroën BX 1400 blauw	1987
Citroën CX 2500 GTi turbo wit	1987
Citroën CX 2500 TRD turbo D blauw	1987
Citroën ZX 1900 diesel zwart	1992
Citroën BX 1400 wit	1985 1986
Citroën BX 16 TRi wit	1988
Citroën BX 16 TRi schuifdak blauwmet.	1987
Volvo 440 GLE met gas blauwmet.	1989

Hefbruggen 4 koloms en 2 koloms
Hunsstraat 33, Ubachsberg. Tel. 045-752121.

Fa. BAGNOLE wenst zijn Citroën ID/DS en SM klanten Prettige Feestdagen.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Daihatsu
Daihatsu CHARADE bwj. '81, 5-drs., APK, i.z.g.st., ƒ 1.450,-. Tel. 045-724993.

Ford
0% Aktie
Jos Bogman Specials

SPORTIEF-SPORTIEF-SPORTIEF-SPORTIEF

Volvo 480 Turbo Coupé, rood, 52.000 km.	1988
Ford Fiësta XR2i, zwart, 25.000 km.	1990
Mazda 323 F 1.6i coupé, rood, 34.000 km.	1990
Ford Escort 1.6 S inj., rood, 58.000 km.	1991

STATIONWAGONS-STATIONWAGONS

Ford Escort 1.6 CLX Clipper, wit, 34.000 km.	1991
Ford Escort 1.6 CLX Clipper, grijsmet., schuif/kanteldak	1991
Mits. Lancer 1.6 Combi, blauwmet., 59.000 km.	1990
Honda Civic 1.4 GL 16V Schuttle, groenmet., 78.000 km.	1988

AUTOMATEN-AUTOMATEN-AUTOMATEN

Ford Scorpio 2.0 GL 5-drs., grijsmet.	1989
Ford Escort 1.6 CL aut., kl. goudmet.	1986
Volvo 340 DL, 5-drs, grijsmet., 40.000 km	1988
Ford Scorpio 2.0 CL, 5-drs., zwart	1986

Verder nog een aantal inruilauto's in de prijsklasse onder de ƒ 10.000,- o.a. Audi 100...1985, Citroën 11...1987, Nissan Bluebird...1986.
Profiteer nu nog van onze gunstige financieringsvoorwaarden tot en met 31 december 1992. Inruil mogelijk.

Jos Bogman Ford
Hamstraat 70, Kerkrade. Telefoon 045-423030.

Te koop FORD Escort 1.4 CL, 5-drs., bwj. 1987, km. stand 60.000 km., kleur wit. Div. extra's, o.a. sunroof en striping. Auto verkeerd in nieuw staat. Vraagprijs ƒ 10.950,-. Tel. 045-720766.

FORD ESCORT 1.3 GL, '83, blauwmet., i.z.g.st., ƒ 4.750,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Te k. zeer mooie FORD Escort, LPG, 1.4 CL (nw type), bwj. '87. 04492-5473.

Ford ESCORT 1.3 CL Bravo, 3-drs., '88, wit, 3 mnd. Bovag-gar., ƒ 11.500,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Te k. Ford SIËRRA Sedan, bwj. '88, trekhaak, centrale vergrendeling, 70.000 km., ƒ 13.000,-. Tel. 045-326420

Land Rover
LAND-ROVER DISCOVERY
vanaf ƒ 43.671,- excl. BTW.

3x R.R. 4-drs. Vogue autom. en handgesch. Car '87/'92
3x R.R. 2/4-drs. Turbo diesel en V8 comm. '87/'88
2x Discovery 3/5-drs. Tdi/V8i Car '90/'92
1x Discovery 3-drs. Tdi. Comm. '90
2x L.R. 90" Hard Top TD Car en Comm. '84/'89
4x L.R. 110" Hard Top en Soft Top '86-'89
10x L.R. 88" en 109" Soft Top '79/'83
2x Suzuki Samurai SJ 413 Soft Top Comm. '88
1x Suzuki Vitara JLX Soft Top Car '92
1x Diahatsu Rocky Wagon EX TD Comm. '86

Automobielcentrale "De Uiver" b.v.
Hub Feijts
Provincialeweg Noord 85-87, 6439 AB Doenrade (L)
Telefoon: 04492-1931 b.g.g. 1398. Telefax 04492-2705.

Mercedes
MERCEDES 190e, bwj. '86, rood met., electr. vergr., schuifdak, nw. remsys. ABS, stuurbekr., electr. bev., al. velg., en getint glas. Pr. ƒ 23.000,-. Tel. 04740-3761.

Te k. MERCEDES 350 SL automaat. Perfecte staat. Tel. 046-757676.

MERCEDES 190 E, automaat, bwj. '85 met div. extra's, i.z.g.st., mooie auto. Tel. 045-716797.

MERCURY Sable 3.0 V6, 1987, inruil gar. mog. Bovagbedr. 045-244947.

Peugeot
Wegens gezinsuitbreiding te koop: PEUGEOT 205 XS 1.4i, veel extra accessoires, bwj. okt. '91, kl. rood, scherp geprijsd. Tel. 045-254695

Te k. PEUGEOT automatic, bwj. '81, lichte plaatschade, vr.pr. ƒ 1.500,-. 045-741142

I.v.m. sterfgeval te k. z.g.a. nw. PEUGEOT 309 XL profil 1991, km.st. plm. 8000, pr. ƒ 18.900,-. 045-753304.

PEUGEOT 205 1.4 kat., 3-drs., wit, '89, 3 mnd. Bovaggar. ƒ 12.900,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

PEUGEOT 205 XT 1.3, 5-bak, '85, schuifd., ƒ 7.250,-. Bovagbedr. 045-244947.

Porsche
Te koop PORSCHE 924 i, wit, i.z.g.st., bwj.'77, kent.'86. Tel. 04492-1108.

Oldtimers
FORD Taunus 15 M RS Coupé 1969; Volvo Amazone 130 1967; Borgward Isabella 1959. Geert Vossebeld, Hingenderstr. 26, St. Joost: 04754-87448/81917.

Opel
Opel KADETT 13 LS HB, bwj.'87, GSi uitvoering, apart mooi, pr. ƒ 12.750,-. Tel. 046-339856.

KADETT D, 1.2 S, t. '83, 5-drs., nw. gesp., ƒ 2.250,-. Terschurenwg. 66, H'broek.

Te k. Opel KADETT 1.2 S, '85, LPG, alarm enz., i.z.g.st. ƒ 6.750,-. Tel. 045-453572.

Opel KADETT 1.3 Sedan, 4-drs., '88, 3 mnd. Bovag-gar. ƒ 12.500,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Opel KADETT 1.3 S GT, rood, 5-versn., ww glas, enz. ƒ 8.950,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Opel CORSA 1.2 S, 3-drs., wit, 50.000 km., '90, 3-mnd. Bovag-gar. ƒ 14.900,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

OMEGA 2.0i '88; Astra 1.4i GL '92; Kadett 1.3 Club '89/'85; Kadett 1.2 S '81 en '84; Corsa TR 1.3 '87; Corsa 1.3 N 3-drs '87. Denneman Automobielbedrijf, Raadhuisstraat 107, Hulsberg.

ASCONA Berlina 2.0 S, 4-drs., zwart/blauwmet., bwj. '81, APK '93, trekh., nw. uitl., dynamo, rek. ter inzage, pr. ƒ 2.500,-. Tel. 045-315881

Subaru
Koop nu een Subaru Legacy van ƒ 32.720,- en ontvang over 9 jaar bij inruil ƒ 27.720,- terug !
Meer informatie? Kom dan naar:
Autobedrijf Eussen
SUBARU
Ransdalerstraat 43 - 6311 AW Ransdaal
Telefoon 04459 - 1677
Geldig van 21 dec. 1992 t/m 2 jan. 1993.
ZONDAG 27 DEC. GEOPEND van 11.00 tot 17.00 uur.

Suzuki
Te k. SUZUKI Swift 1.3 GL antracietmetal. bwj. 1-'92. Garage Kevin, Beitel 6A, Kerkrade. Tel. 045-421741

Te k. Suzuki SWIFT GTi, geen 2e zo mooi, bwj. '91, kl. wit, l.m. vlgn., schadevrij, km. st. 24.000. Inruil en financ. mog., prijs ƒ 22.900,-. Tel. 04405-2708.

Toyota
Te k. v. 1e eigenaar wegens auto v.d. zaak TOYOTA Carina II XL, aug. '88, veel extra's, vr.pr. ƒ 13.000,-. 04405-3178 of 045-729093.

Te koop Toyota CARINA stationcar Diesel, bwj.'83, APK gek. Tel. 045-210909 of 045-231486.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

jurgen autocentrum
GEOPEND: ma. 28 december
di. 29 december
wo. 30 december
van 09.00 uur tot 18.00 uur
do. 31 december
van 09.00 uur tot 12.00 uur
Zaterdag 2 januari geopend
van 10.00 uur tot 17.00 uur
Directie en medewerkers wensen u hele prettige feestdagen en een gelukkig nieuwjaar.

KERKRADE	HEERLEN
Langheckweg 32-40	Breukerweg 200
Industrieterrein	Industrieterrein
Dentgenbach	De Koumen
Tel. 045-452570	Tel. 045-231111

Fiat
FIAT
December Panda-aanbieding de laatste
0 km - kenteken klaar november 1992

	van	nu
Panda 1000 CLX	ƒ 16.350,-	ƒ 14.350,-
Panda Skyline	ƒ 17.050,-	ƒ 15.050,-

Rij nu betaal later 6 mnd. Vraag naar onze voorwaarden.
FIAT KLANKSTAD B.V. Kaalheiderssteenweg 185, 6466 AD Kerkrade. Tel. 045-413916.

Fiat PANDA 1000 Fire, '87, als nieuw., wit, 79.000 km, ƒ 6.950,-. Tel. 045-243730.

Piccolo's in het Limburgs Dagblad zijn groot in RESULTAAT! Bel: 045-719966.

Ford ESCORT 1.4 CL, 3-drs. '86, blauwmet., 3 mnd. Bovag-gar., ƒ 9.800,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Ford SIËRRA 1.8 GL, 3-drs., '86, antr. met., centr. vergr., ƒ 9.750,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Ford MERCURY Sable 3.0 inj., '87. Gar. inr. mog. Van Bovagbedr., 045-244947.

Ford ESCORT 1300 L, bwj. '81, APK, i.z.g.st., ƒ 2.850,-. Tel. 045-724993.

Te k. Ford Escort RS TURBO, a.nw., bwj. '88, kl. zw., l.m. vlgn., schuifdak. ABS., alarm, uitgeb., km.st. 79.000, schadevrij, inr. en financ. mog. ƒ 22.900,-. Tel. 04405-2708.

Te k. van 1e eig. 5-drs Ford SIËRRA i.nw.st., ƒ 4.900,-. Tel. 04492-1304.

Ford FIËSTA 1100 L, wit, zeer zuinig, '86, 3-mnd. Bovag-gar., ƒ 7.500,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Te koop Ford CAPRI, bwj. '79, 2 ltr. 6 cil., 4 winterbanden en velgen, kleur wit, pr.n. o.t.k. Tel. 045-459377.

Jeep
Te k. CJ7 APK 8-'93, i.g.st., pr. ƒ 18.500,-. Hard/softtop. Tel. 045-326775.

Mazda
Te koop automaat MAZDA 626, bwj.'81, prima auto, 100%, pr. ƒ 2.500,-. Tel. 045-251485.

Te k. MAZDA 626 LX, bwj. '89, km.st. 34.000, geh. uitgeb., verl., wit. 04498-53175.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Proficiat!
Toen samen 10
27 december samen 100

Verloofd
Raymond Veltrop
Liesbeth Hagedoorn

Proficiat! Pap en Mam.

Hoera, d'r pap weëd 60
Proficiat
wensen: Mick, Ralph, Filly, Sandra en Dominique.
Lowieke de broene k....... wurt vandaag 50.

Proficiat

Dennis
lieve knul,
proficiat met je 15e verjaardag, ook wens ik je en Mandy m'n schat, fijne Kerstdagen en een gelukkig 1993. Pappa.

Reageren op advertenties onder BRIEFNUMMER
Stuur uw brief (voldoende gefrankeerd) naar het Limburgs Dagblad, postbus 2610, 6401 DC Heerlen en vergeet niet linksonder op de envelopp het nummer uit de advertentie te vermelden.

Volkswagen
GOLF GTi Cabriolet, zilvermetallic, getint glas, sportvelgen, nieuw model '82, of te ruil met andere auto. Tel. 077-733943.

Te koop VW GOLF Diesel, type '85, beigemetallic, 5 versnellingen. Verkeert in perfecte staat, ƒ 6.900,-. Tel. 04752-2870.

VW GOLF 1.8 GL kat., 3-drs. get. glas, wit, '86, 3 mnd. Bovag-gar. ƒ 9.800,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

VW POLO 1.1 L, 3-drs., Combi, model '83, grijsmet., ƒ 4.750,-. Autobedr. B. Aretz en Zn. Heerlen. Tel. 045-721268.

Volvo
Te k. VOLVO 345 2.0, bwj. '82, 100% in orde, APK tot maart '93, vr.pr. ƒ 2.000,-. 046-517337.

Met een PICCOLO in het Limburgs Dagblad raakt u uw oude spulletjes 't snelst kwijt. Piccolo's doen vaak wonderen... Probeer maar! Tel. 045-719966.

Diversen
Te k. gevr. loop-, sloop- en SCHADE-AUTO'S de hoogste prijs van Limburg. Tel. 046-512924/046-519637

Te k. gevr. SLOOP- en schade auto's, tev. in- en verkoop gebr. auto-onderd. A. Kërfer. Tel. 045-229045.

Te k. gevr. loop-, sloop- en
Schadeauto's
Ik betaal de hoogste prijs in Limburg. Tel.045-272019.

F. v. OPHUIZEN autohandel biedt aan: Seat Ibiza 1.5 GL '88; Peugeot 205 XS 1e eig. '87; Opel Rekord 20 S automn. '84; Ford Escort 16 Ghia '82; Citroën 2 CV 6 special '84; BMW 323i 5-bak '82; Ford Siërra 1.6 L combi '83; Toyota Starlet 1e eig. '82; Citroën CX 25 D 12-'81; Ford Taunus 16 Bravo '82; BMW 520i '82; Opel Commodore 2.5 S '81; Opel Kadett coupé 12S '78; Peugeot 104 '83; Opel Kadett 13N '80; Opel Kadett 16D '83; Mitsubishi Tredia 14 GLX '83; Fiat Panda '84; Volvo 340 L '82; Alfa Sud 1.5 1e eig. '82; Ford Fiësta 11 Bravo '81; Opel Manta GTJ 20S '80; BMW 2002 toering tax. rap. aanw. '74; Citroën Visa 11 L '82; VW-transporter Pick Up '80; Opel Kadett City ƒ 950,-. Inkoop verkoop financiering Diverse inruilers Akerstraat Nrd 52C Hoensbroek. 045-224425. Geop. 10-18 uur, zat. 10-17 uur.

Te koop gevr. TOYOTA Corolla's en Carina's, 4-drs., Datsun Sunny's en Bluebirds 4-drs.; Mercedes 200 en 230 Benzine en 240 diesel, Peugeot's 504 en 505. Tev. alle merken busjes. Tegen de hoogste prijs. Tel. 04755-2114/06-52982090.

Autobedrijf P. van DIJK & Ford Escort 1.4i CL luxe 13.000 km '92 ƒ 23.75 Opel Astra 1.4i GL rood 4-'92 ƒ 25.750,-; Omega 1.8 LS div. acc. ƒ 17.750,-; Opel Vectra GL '91 ƒ 25.750,-; Vectra 1.8 GL div. acc. ƒ 22.500,-; Ford Siërra CL Sedan rood als nw. ƒ 22.500,-; Citroën BX 1e eig. '91 ƒ 18.500,- nault 25 TX '90 ƒ 23. Renault 21 TL '89 ƒ 10.750,-; Renault 21 '89 ƒ 12.750,-; Ford Sco 2.0i CL Sedan ƒ 26.750,-; Ford Scorpio CL aut. '88 ƒ 20.500,-; Siërra 2.0 special ƒ 14.750,-; Ford Siërra CL 5-drs '88 ƒ 13.75 Ford Siërra 2.0 CL 5-drs '91 ƒ 11.750,-; Volvo 340 DL '86 ƒ 9.500,-; VW Pass 1.8 CL '90 ƒ 24.750,-; sat 1.6 CL '88 ƒ 18.75 Peugeot 405 GLi ƒ 20.500,-; Peugeot 309 1.4 plus 20.000 km ƒ 20.500,-; Peugeot 305 combi '88 ƒ 9.750,-; 626 coupé 2.2i GLX div. 25000km 10-'91 ƒ 28.500 Mazda 626 1.8 LX Se '89 ƒ 17.750,-; Nissan Bl bird 2.0 LX 5-drs ƒ 12.750,-; Opel Ascona 5-drs '86 ƒ 7.250,-; Rekord 2.0S '86 ƒ 7.250 Ford Siërra 2.0 GL combi ƒ 7.250,-; Inruil, financ. Bovag-gar. bewijs Autob en APK keuringsstat.P. Dijk & Zn Hompertsweg Landgraaf. 045-311729.

Auto KALDEBORN: Wij talen de hoogste prijs Uw auto!!! 045-411572.

INKOOP goede auto's, geld. Joosten, Scharnerweg 3, Maastricht. 043-634978.

Wij geven het MEESTE voor uw auto! U belt, wij komen 045-422610 ook 's avonds.

Seat Malaga 1.5 '85; Seat Ibiza's v.a. '88 t/m Nissan Stanza 1.6 '85; hatsu Cuore '84; Honda tegra '86; VW Polo '90; Opel Corsa '84; BMW 520 autom. '86. Autobedr. CHIARADIA Seat en Citroën Dealer, Trichterweg Brunssum. 045-212843.

Te koop GEVRAAGD sonenauto's en alle type bedrijfsauto's. Steeds radig plusm. 100 occasions tegen superlage prijzen. Autobedrijf Loek Schaeks, Klimmen. 04405-2896.

Te k. gevr. AUTO'S/bedrijfs auto's, schade/defect geen bezw. 045-727742 / 724000.

Speciale aanbieding: auto nog voor het nieuwe jaar winterklaar. INTRODUCTIE-PRIJS v.a. ƒ 125 excl. BTW, compleet pakket voor personen-auto's, motor-reiniging, diepstomen, wassen poetsen en polijsten, nodig ook textileren en vries. Ook voor bussen, campers etc. Contra Jong reinigingsbedrijven, mansweg 58, Heerlen Noord. Voor info 08897 79234.

Voor Piccolo's zie verder pagina 8

Warren Christopher, behoedzaam en diplomatiek

DOOR HANS DE BRUIJN

WASHINGTON – Warren Christopher, een 67-jarige advocaat uit Los Angeles, wordt een sleutelfiguur in de regering van Bill Clinton. Hoewel weinig bekend bij het grote publiek heeft deze nogal vormelijke man een indrukwekkende carrière achter de rug in de advocatuur en bij de overheid. Jimmy Carter noemde hem eens 'de beste overheidsdienaar die ik heb gekend' en verleende hem de Medal of Freedom, de hoogste Amerikaanse burgerlijke onderscheiding.

achtergrond

Christopher zal een nieuw buitenlands beleid op poten moeten zetten, dat niet wordt bepaald door de Koude Oorlog en de machtstrijd tussen de supermachten, maar door een nieuwe rol voor de VS als vredestichter in een door etnische en regionale conflicten verscheurde wereld. Maar terwijl Clinton daarbij een activistische rol bepleit, is Christopher meer de man van de behoedzaamheid.

Hij heeft grote ervaring op buitenlands gebied. Onder Carter was hij onderminister van Buitenlandse Zaken, waarbij hij bekendheid verwierf als de onderhandelaar die in 1979 52 in Teheran gegijzelde Amerikanen wist vrij te krijgen. Eerder was hij onderminister van Justitie onder president Johnson en de speciale gezant van president Kennedy naar de internationale handelsbesprekingen.

Christopher fungeerde tussendoor als adviseur op buitenlands gebied en als lid van tal van adviescommissies. Zijn hele loopbaan is hij echter verbonden gebleven aan het advocatenkantoor O'Melveny and Meyers, een van de grootste van Los Angeles met vijhonderd man personeel en grote klanten als IBM, Lockheed, United Airlines, Fuji, Mitsubishi, de stad Los Angeles en de staat Californië.

In 1950 trad Christopher in dienst bij O'Melveny and Meyers, in 1958 werd hij partner en nu is hij al elf jaar voorzitter van de raad van bestuur. Christopher zou in botsing kunnen komen met de nieuwe regels van Clinton, die lobbyen door exregeringsfunctionarissen voor vreemde bedrijven verbiedt, maar gezien zijn leeftijd lijkt een terugkeer naar de actieve advocatuur onwaarschijnlijk.

Midden-Oosten

Meer problemen maken joodse organisaties, die de laatste weken hebben geprotesteerd tegen een benoeming van Christopher.

Zij beschouwen hem als 'een vriend van de Arabieren', omdat het Carter-bewind te weinig op de hand van Israël zou zijn geweest. Christopher zal een hoofdrol gaan spelen in de vredesonderhandelingen over het Midden-Oosten en de joodse lobby vindt hem daarvoor niet geschikt.

Men is het er algemeen over eens dat Christopher grote diplomatieke gaven heeft. Hij wordt 'de volmaakte diplomaat' genoemd: weloverwogen, immer rustig, omzichtig en hoffelijk. „Hij onderhandelt door middel van rust en rede, en niet via intimidatie of kracht," wordt gezegd. Die gaven zijn hem ook van pas gekomen bij de binnenlandse klussen die hij in zijn carrière heeft moeten oplossen.

In 1966 leidde hij de commissie die een onderzoek instelde naar de rassenrellen in de wijk Watts in Los Angeles, en dit jaar kreeg hij dezelfde taak naar aanleiding van de rellen in Los Angeles in april. Hij wist zijn commissie met veel overtuigingskracht en behoedzaamheid tot een eensluidend en scherp kritisch oordeel te krijgen over het functioneren van de politie tijdens die rellen.

● *President Bill Clinton (links) met zijn nieuwe ministers Warren Christopher (midden) en Les Aspin.* Foto: AP

De 54-jarige Les Aspin is een van de grootste defensiedeskundigen in het Amerikaanse Congres. Samen met senator Sam Nunn gaf hij jarenlang het defensiebeleid van de Democraten vorm. Nunn werd lang beschouwd als mogelijke kandidaat voor het ministerschap, maar diens oppositie tegen het opheffen van het verbod op homo's in het leger heeft hem de das omgedaan. Aspin daarentegen wil van die uitsluiting af. Hij zei dinsdag dat die beleidslijn niet deugt en in deze tijd niet meer past. „Elke Amerikaanse regering, ook een Republikeinse, zou hiermee te maken hebben gekregen," zei hij.

Aspin staat toch bekend als gematigd. Hij was weliswaar, net als Clinton, tegen de oorlog in Vietnam, maar voor de militaire steun aan de Contra's in Nicaragua en voor nieuwe kernraketten. Maar bovendien is hij geen voorstander van drastische bezuinigingen op de defensie-uitgaven. Hij staat daardoor in hoog aanzien, zowel in het Congres als in de militaire wereld. Zijn benoeming werd dan ook algemeen verwelkomd.

Provincie heeft eigen luchthaven nodig

gastopinie

D. Clark. Lid van de Ondernemingsraad van de NV Luchthaven Maastricht

BEEK – Na diverse pogingen enkele jaren geleden, ondermeer door publikaties van een open brief aan alle Limburgers en aan de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat, om meer positieve aandacht voor de ontwikkelingsproblemen van de luchthaven te krijgen en een snelle positieve besluitvorming t.a.v. de uitbreiding van de luchthaven in Den Haag te stimuleren, heeft de ondernemingsraad van de luchthaven nogmaals besloten om in de pen te klimmen. Dit, om de zaken nog eens rustig en reëel de revue te laten passeren. Aanleiding hiervoor zijn de vele negatieve publikaties in de media en de negatieve ontwikkelingen de laatste jaren.

● *„De Oost-westbaan is niet een schrikbeeld, zoals bepaalde groeperingen wel beweren."* Foto: FRITS WIDDERSHOVEN

Om een paar voorbeelden te noemen van die negatieve ontwikkelingen: het intrekken van de nachtvliegbeschikking; het vertrek van vijf bedrijven van de luchthaven; het, door het vertrek van de vijf bedrijven, resulteren de verlies van plusminus 400 arbeidsplaatsen op en rond de luchthaven. De laatste jaren spitste de kritiek zich toe op de milieu-aspecten en zeer recentelijk de veiligheid (Bijlmermeerramp).

Om te beginnen bij de geluidshinder. De laatste jaren wordt erover gediscussieerd de geluidshinder 's nachts te gaan beperken door invoering van de Griefahnnorm. Er zijn mensen en instanties die beweren, dat deze norm niet streng genoeg is, dat is hun mening en iedereen heeft recht op zijn eigen mening. De ondernemingsraad kan alleen maar zeggen, dat het de strengste norm is die internationaal erkend wordt in de luchtvaart. Zelfs zo streng, dat hij voorlopig maar op één luchthaven ter wereld toegepast zal worden: Luchthaven Maastricht. Om deze norm in de toekomst te implementeren en te bewaken, worden nu al aan- en afvliegroutes bewaakt door het Fanamos Systeem. Dit systeem bestaat uit meetpalen langs de aan- en afvliegroutes in combinatie met de radarinstallatie op de luchthaven. Door dit systeem is het mogelijk om: de positie en de hoogte van een toestel te bepalen; de geluidsproduktie op een bepaald punt aan de grond te meten; de tijd op dat moment af te lezen; het toestel te identificeren.

Waterdicht

Zo is het systeem helemaal waterdicht en is geen tegenargument mogelijk. Wanneer een bepaald type toestel driemaal achter elkaar de toegelaten geluidsproduktie overtreedt, dan mag dit type niet meer 's nachts landen op Maastricht. Dit is in het verleden één keer voorgekomen, bij het type Sweringen 2. Voor de volledigheid: er worden alleen maar toestellen 's nachts toegelaten, waarvan men (volgens de gegevens van de RLD en fabriek) normaliter kan uitgaan, dat zij niet boven onze zeer strenge normen zullen uitkomen. Vermeldenswaard is het feit, dat er nog maar één luchthaven is, die zo goed uitgerust is op dit gebied, Manchester Airport in Engeland. Schiphol heeft een Fanamos Systeem, maar niet zo uitgebreid als dat op Maastricht. In tegenstelling tot wat vaker gesuggereerd wordt door velen in de media, heeft Maastricht een zeer strenge nachtvliegbeschikking. Op sluiten na, de strengste van de wereld!

Wat de vervuiling van de lucht betreft. Recente metingen hebben uitgewezen dat van de luchtvervuiling boven Amsterdam nog niet 1 procent afkomstig is van de luchtvaart en als zodanig bijna niet is te meten.

Dat allemaal m.b.t. de ontwikkeling van vliegtuigen, maar de luchtvaart is ook op de grond flink bezig. De laatste jaren is men druk in de weer met de ontwikkeling van een nieuw 'instrument landingssysteem'. Het 'micro landingssysteem' geheten. Het grote verschil met het huidige systeem is, dat men een veel steilere daalhoek kan inzetten en veel eerder op de nadering kan indraaien. Dit heeft als resultaat dat de uiteindelijke nadering veel korter en in de beginfase veel hoger is. Wat als gevolg heeft, dat de geluidshinder in zoverre deze aanwezig is, beperkt blijft tot korter bij de luchthaven. Zo ziet men, dat de luchtvaart wel degelijk rekening houdt met de belangen van het milieu.

Ondanks de Bijlmerramp en het ongeluk op Faro blijft de luchtvaart één van de veiligste bedrijfstakken ter wereld. Wanneer men tegenwoordig deelneemt aan het wegverkeer, is de kans om slachtoffer te worden, ruim honderd maal groter. Nog een belangrijk gegeven is de kans op het neerstorten van een vliegtuig buiten de luchthaven zelf. Dit werd relatief kort geleden onderzocht en vastgesteld als volgt: - in de aan- of afvliegroutes, per vierkante kilometer, één kans op de 200.000 jaar; - daarbuiten, per vierkante kilometer, één kans op de 1.000.000 jaar. Dit alles moet toch duidelijk maken, dat vliegen een veilige vorm van transport is en dat er in luchtvaartkringen alles aan gelegen is om het zo te houden.

Wij willen nu beide aspecten, geluidshinder en veiligheid, bekijken m.b.t. het in gebruik nemen van de geprojecteerde Oostwestbaan. De gedachte van een oost-westbaan is ooit geboren onder de naam 'milieu-baan'.

Wanneer men de feiten bekijkt is dit ook niet moeilijk te begrijpen, deze zijn vrij kort en krachtig. Rekening houdend met de toekomstige Griefahnnorm zijn binnen de dan geldende geluidscontouren van de huidige noordzuidbaan 40.000 woningen. Binnen de geluidscontouren van de geprojecteede oost-westbaan zijn dat maar 14.000. Wat dichten dat de voordelen van de Oostwestbaan dan vrij duidelijk te zien zijn. 26.000 gezinnen minder die hinder zouden kunnen ondervinden doordat er veel minder bebouwing is in de aan- en afvliegroutes. Een ander misverstand is, dat beide banen voor alle vliegverkeer in gebruik zullen blijven. De bestaande noordzuidbaan zal weinig worden gebruikt. De oost-westbaan is in feite voor het grootste gedeelte een vervanging van de bestaande baan en voor een deel slechts uitbreiding.

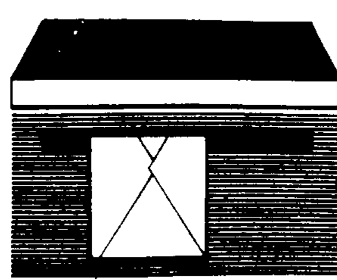
Negatief

Door het uitbrengen en publiceren van onjuiste en verdraaide gegevens zijn bepaalde groeperingen erin geslaagd een negatieve sfeer te creëren en zodoende bepaalde instanties te beïnvloeden, waardoor de hele uitbreiding van de luchthaven met jaren vertraagd is.

Deze vertraging plus de onzekerheid wanneer het allemaal gerealiseerd gaat worden, heeft niet alleen geleid tot het vertrek van vijf bedrijven en het verlies van de bijbehorende banen, maar ook tot een besluit bij andere bedrijven om zich niet te vestigen op de luchthaven, met natuurlijk het gemis van de nodige banen. De ondernemingsraad betreurt deze ontwikkeling ten zeerste. Vooral het gedwongen vertrek van vele collega's de laatste jaren, die buiten eigen schuld op straat terecht zijn gekomen, doet veel pijn. Desondanks blijft de ondernemingsraad van mening, dat deze luchthaven de 'jewel in the crown' kan worden van de infrastructuur in deze provincie en dat de luchthaven gewoon onmisbaar is om garanties te kunnen geven voor de gezonde ontwikkeling van de Limburgse economie en die van de Euregio in de toekomst. De beste kansen hebben we met een Oost-westbaan. Dan kunnen we uitgroeien tot een luchthaven die passend is voor de Euregio. Een tweede Schiphol wordt Luchthaven Maastricht nooit, dat is gewoon onmogelijk. Maar een goed geoutilleerde luchthaven die de provincie en de infrastructuur nodig heeft, kan wel.

Door de redactie ingekort.

lezers schrijven

In deze rubriek neemt de redactie brieven van lezers op. De redactie hoeft het niet eens te zijn met de inhoud. De brieven dienen betrekking te hebben op publicaties in deze krant en moeten kort en zakelijk zijn. Te lange brieven worden ingekort of geretourneerd. Een ingezonden brief moet voorzien zijn van naam, adres en telefoonnummer. Brieven op rijm, of brieven die oproepen tot acties of aanzetten tot geweld of andere onwettige daden, worden niet geplaatst. Datzelfde geldt ook voor brieven met onwelvoeglijk taalgebruik en beledigingen. Anonieme brieven worden evenmin geplaatst.

● Extreem rechts

In het Limburgs Dagblad van 15 december probeert Wolfgang Holz te suggeren dat het in Duitsland wel meevalt met extreem rechts. Volgens Holz zijn er maar 4000 radikalen tegenover 80 miljoen burgers (alsof, behalve die 4000 radikalen, alles wel goed zit in Duitsland). De geschiedenis bewees dat Duitsers in het algemeen rechtsdenkend zijn en dat wist Hitler ook. Toen hij omstreeks 1920 bestuurslid van de Deutsche Arbeiterpartei werd, had dat clubje 6 bestuursleden en was men maar wat blij als haar bijeenkomsten door 40 bezoekers werden bezocht. Hitler maakte echter handig gebruik van de rechtse gevoelens in Duitsland, en wat was het gevolg? Extreemrechtsen als exnazi's werden in Duitsland nooit serieus aangepakt en bezoedelen nog steeds het overheidsapparaat in Duitsland. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het massieve verzet tegen de extreemlinkse RAF niet tegen extreemrechts van de grond komt. Daartoe ontbreekt in Duitsland blijkbaar de oprechte wil. Wat was er niet al gebeurd eer Duitse politici zich, onder druk van het buitenland, geroepen voelden mondeling tegen extreemrechts op te treden? Natuurlijk is niet elke Duitser extreemrechts, maar een Duitser die helemaal niet rechts denkt is nog steeds een vreemde eend in de bijt. Tenslotte: hoe kan mijnheer Holz beweren: 'Geschichte wiederholt sich nicht', terwijl Duitsland binnen 70 jaar drie oorlogen ontketende?

LANDGRAAF **A. Herbert**

● Burgemeester

„Het is van groot belang, dat de inwoners van Beek goed op de hoogte zijn van al hetgeen zich binnen onze gemeente afspeelt." Dit is de mening van onze burgervader A.G.J. van Goethem. In de uitgave Binnenlands Bestuur van 27 januari 1989 wordt óók melding gemaakt van een mening van onze burgervader. Ik citeer: „Moe geworden van alle procedures rond de luchthaven verzuchtte de burgemeester van Beek kort geleden: 'Langzaam dringt zich de vraag op wie in Nederland nu eigenlijk bestuurt. Kennelijk steeds meer door de rechter, die geroepen wordt over bestuurszaken te oordelen. En dat is toch een taak van het bestuur zelf!"

De reactie van Reiner de Winter is heel simpel en duidelijk. „Ja, wás het bestuur maar voor een deel in handen van de rechter gekomen! Zeker in het geval van Beek was dat een uitkomst geweest. Maar helaas, de burgemeester heeft ongelijk."

Overigens besluit de schrijver van dit artikel met: „Wij kunnen er op democratische wijze voor zorgen dat slechte wetgevers en bestuurders het veld ruimen."

Duidelijke taal... De Limburgse kranten maken uitvoerig melding van de mening van onze burgervader ten aanzien van de werkelijke functie van de gemeente Geleen in de Westelijke Mijnstreek. Prompt reageert de gemeente Geleen – als door een wesp gestoken – door boos te verklaren, dat onze burgervader met zijn onterechte uitspraken enkel de boel op stelten zet.

Onze burgervader zou openlijk solliciteren – door zijn uitspraken – naar de burgemeesterspost in Sittard, werd geconcludeerd. En tijdens de raadsvergadering te Beek van 12 november 1992 vergeet onze burgervader zelfs te openen met het traditionele openingsgebed. „Dat openingsgebed is in Sittard ook al afgeschaft," mompelen ze weer in Geleen.

Wat is er toch met onze burgervader aan de hand? Hij is toch een goede jager! Begint de leeftijd hem dan toch parten te spelen? Of heeft hij misschien verkeerde adviseurs? Onwillekeurig moet ik denken aan een uitspraak van Carmen Sylvia: „De domheid dringt zich naar voren, om gezien te worden. De schranderheid gaat achteraan staan, om te zien." Daarom ten slotte mijn mening. „Beek-LB, dé gemeente voor een schrandere burgervader."

BEEK **Hub M.W.E. Steinbusch**

● Bisschop

Het is niet mijn gewoonte om schriftelijk te reageren op alles wat in onze kranten verschijnt over God, de katholieke Kerk, de paus en de bisschop. Je zou er een dagtaak van kunnen maken. Bedroefd en gegriefd voel ik mij over het commentaar dat onder de titel 'Bisschop' op donderdag 17 december jl. in het Limburgs Dagblad verscheen. Wat er gebeurd is in de katholieke kerk in Heer kan ik uiteraard niet beoordelen. Ik was er niet bij, evenmin als de redacteur R.B die het bijtende commentaar schreef. Ik neem aan dat het meer is geweest dan enig gestommel. Ook de bisschop is wel een en ander gewend op zijn vormingsbijeenkomsten. Welke oprechte gelovige overigens heeft sommige eucharistievieringen niet met droefheid en ergernis de volstrekte onverschilligheid en het lompe gedag van sommige aanwezigen kunnen vaststellen. Het kahtolieke kerkgebouw is een aan God gewijd huis, waarin wij samen onze godsdienst vieren en waar Christus op een bijzondere wijze aanwezig is in het Eucharistisch Brood. Een diepe eerbied past de gelovige mens in de kerk; een eerbied die wij ook in onze houding zoveel mogelijk tot uitdrukking dienen te brengen. Daarop heeft hij aan wie het huis gewijd is het volste recht evenals de medegelovigen, die met ons samen het geloof vieren. Heeft Christus zelf niet de tempel in Jeruzalem gezuiverd van alle wereldse zaken en gezegd: 'Mijn huis zal heten een huis van gebed, maar gij hebt er een roversthol van gemaakt.' Hoeveel te meer mag eerbied en aandacht gevraagd worden bij de toediening van het H. Vormsel en de viering van de H. Eucharistie, twee sacramenten. Bij wat de schrijver zegt over onze bisschop, denk ik aan de uitspraken van de heilige Augustinus, die rond 400 na Christus bisschop was in Hippo. Augustinus ervoer en sprak uit: 'dat in de ogen der groten een bisschop die aanmerkingen maakte een slechte, die zijn mond hield een goede bisschop was.' Hij speelde wel degelijk op als het pas gaf en de liefde het gebood ook in eigen kring; en hij schilderde op de kansel hoe de regel zich dan soms woedend verzetten en uitriep: 'Als ik mis wil en omkomen, wat gaat u dat aan? Ik wil mis, ik wil ten onder gaan! Wat? Des te meer wil ik u redden, ook al val ik u lastig'. 'De hemel beware ons u te zeggen: Leeft zo ge wilt, weest gerust. God verdoemt niemand! Houdt alleen vast aan uw christelijk geloof! En als ge u verlustigen wilt in kijkspelen, gaat er heen, wat steekt er voor kwaads in? Gods barmhartigheid is groot, die vergeeft toch alles! Als wij dat eens zeiden, hoe weinigen zouden wij stoten, en hoe zeker de massa op onze hand krijgen.

ROERMOND **A. Hutschemaekers**

● Bisschop (2)

Naar aanleiding van het artikel in het Limburgs Dagblad van 15 december jl. 'Bisschop Gijsen stapt op tijdens vormdienst' (wat is dat?) zou ik gaarne het volgende willen spuien. Iedereen die regelmatig in de kerk komt, met de bedoeling om er te bidden en het Heilig Misoffer mee op te dragen met eerbied, weet dat dit haast een onmogelijkheid is geworden vanwege het verregaande wangedrag van veel aanwezigen. Tegelijk met het 'zitgedrag' in onze kerken en de 'kreativiteit' aangaande heilige vieringen is de eerbied verdwenen. Onze kerken zijn geen gebedshuizen meer, maar kletshuizen. Wie de moed heeft er op te wijzen dat men in de kerk is en niet in een café, krijgt niet zelden een uiterma brutaal en onbeschoft antwoord. Men schaamt zich er niet eens meer voor! Wie realiseert zich nog dat men in de kerk in God's bijzondere tegenwoordigheid is? Wie weet nog, zou men zich kunnen afvragen, dat de heilige mis het kruisoffer op onbloedige wijze is? Blijkens uw berichtgeving hebben twee leerkrachten de vormelingen voorbereid. Hebben deze leerkrachten voldoende kennis van de katholieke liturgie? Waarom dient de opmars met kaarsen van welgeteld 315 personen naar het altaar? Is het voorbereiden op het Heilig Vormsel geen taak meer van de priester? Ik weet wel dat de priesters overbelast zijn momenteel, maar zouden de priesters zich niet méér moeten bezighouden met specifiek priesterlijke taken en andere dingen overlaten aan de leken? Pastoor Coenen vertelt zijn gelovigen dat men de schuld niet alleen bij de bisschop moet zoeken. Wat lief, meneer pastoor! Hebt u geluisterd naar uw bissschop en getracht de eerbied in de kerk te herstellen, zoals de bisschop reeds jaren geleden gesmeekt heeft? Tegen de 'anonieme functionaris' zou ik willen zeggen: Ja, het is 'schandalig' en 'godgeklaagd' dat men zich zodanig gedraagt in de kerk en zich niet schaamt, (maar ook nog een grote waffel opzet), dat de bisschop wegloopt uit de kerk!

STEIN **H.Th. Pepels**

Diversen

Kado-tip voor de kerst

Kado-bon voor AUTO-SPECIAALREINIGING ter waarde van ƒ 150,- nu voor ƒ 125,-. CONTRA-AUTOREINIGINGSBEDRIJVEN Jongmansweg 58, Heerlen-Nrd. Voor info. 08897-79234.

Auto-handelaars opgelet!

Het showroom-klaarmaken van uw personenauto's, bussen, campers etc., compleet-pakket (motor-reiniging, interieur-reiniging, dieptstomen, wassen, poetsen en polijsten v.a. ƒ 125,-. CONTRA AUTO-REINIGINGSBEDRIJVEN Jongmansweg 39, Heerlen-Nrd. Voor info 08897-79234.

Sloopauto's

Te k. gevr. SCHADE- sloop- en loopauto's, en verkoop gebr. auto-onderdelen Joep Wolters. Tel. 045-411480.

Onderdelen/acc.

Accuhuis MEEUWSEN, Burg. Lemmensstr. 228, Lindenheuvel. Tel. 046-746324 v.a. 4 jan. de gehele dag geopend. Ruilstartmotoren en dynamo's. Accu's met speciale korting.

Te k. 4 SPORTVELGEN, 4 gaats voor Golf met brede Michelin banden; stel sneeuwkettingen, z.g.a.nw. Tel. 045-317005.

Ink. verk. gebr. winter-zomer BANDEN, 10-17". Passartweg 39, Hrl. 045-222675.

Motoren

Sla nu uw slag !

Bij Motor Centrum Vos. Wij gaan binnenkort verhuizen. Totale opruiming t/m 16 jan. 1993. Hoge kortingen op alle in voorraad staande motoren. 10 t/m 50% korting op kleding, helmen, laarzen en accessoires enz. enz... PROFITEER NU ! Bij Motor Centrum Vos, Edisonweg 7, Echt. Tel. 04754-85300. Vrijdag koopavond. Maandag gesloten.

YAMAHA Virago 750, bwj. '84, bordeauxrood, i.z.g.st., ƒ 6.750,-. 04493-4929.

HONDA Magna 750 bwj. '84, V4 watergekoeld, pr. ƒ 6.500,-. Tel.04493-4929.

(Brom)fietsen

Opheffingsuitverkoop

Trekking, Ohio van ƒ 849,- voor ƒ 550,-. Racefiets van ƒ 799,- voor ƒ 499,-. ATB kinderfiets van ƒ 695,- voor ƒ 500,-. A. den Hartog bv, Rosmolenstraat 16, Sittard. 046-515664.

Opheffingsuitverkoop

A.T.B. K.H.S. Pro van ƒ 2.599,- voor ƒ 1.900,-. Damesfietsen: trommelrem en 3 versnellingen van ƒ 799,- voor ƒ 499,-. A. den Hartog bv, Rosmolenstraat 16, Sittard. 046-515664.

KERSTAANBIEDING:

Draadbanden:

Panaracer Tour Guard	f 15,-
Vittoria Roma 22	f 15,-
Pirelli	f 17,95
Specialized Transition	f 29,95
Vredestein Racer PRS	f 20,-
Continental Grand Prix	f 29,95
Specialized Touring	f 24,50
Clement Riviera	f 15,-
Binnenband	f 5,-

Velgen:

Wolber Profiel	f 39,75
Mavic Open 4 CD	f 43,50
Mavic MA 40	f 22,50
Vittoria CX Tube	f 59,-
Stuurlint Bike Ribbon 2 st	f 10,-
Ketting Sedis zwart	f 9,75

Cassette:

HG 50	f 30,-
HG 70	f 35,-
Rolls zadel	f 47,50
Flite zadel	f 99,-
Thermo vesten 50% korting	
Korte broeken 50% korting	
Race handschoenen	f 10,-

En nog vele andere aanbiedingen, tweewielers Math Salden, Limbricht.

ATB banden:

Veerubber (smoke profiel)	f 19,95
Tioga Psycho	f 32,50

Computers:

Vetta C 100	f 59,-
Cat Eye Mity 2	f 50,-
Tioga disc-drive	f 1.275,-
Wielplaten diverse kleuren	f 35,-
XT groep	f 950,-
LX groep '93	f 659,-
Remblokken XTR	f 56,75
Remblokken XT	f 15,-
SPD pedalen	f 149,-
SPD pedalen + schoenen 20% korting op de schoenen.	
Ketting HG 91	f 35,-
Cassette HG 90	f 42,50
Barr Ends Tehava	f 20,-
Flite Titanium	f 99,-

Overjarig Koga Miyata's tegen speciale prijzen en vele andere aanbiedingen: Geldig tot 9 januari, tweewielers

Math. Salden, Sittard.

Te koop VESPA Si, i.z.g.st., pr. n.o.t.k. Tel. 045-327798.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Wintersport

Te koop 3 paar LANGLAUF-SKIEN en ski-imperiaal. Tel. 045-426473.

Piccolo's in het Limburgs Dagblad zijn groot in RESULTAAT! Bel: 045-719966.

Vakantie en Rekreatie

N-Holland

ZANDVOORT aan zee. Te huur nieuw 2-pers. appartement met garage. Alleen perioden van 4 weken ƒ 450,- tot ƒ 600,- per week. Tel. 04454-65763.

Zeilen/Boten

Te koop leuk stalen MOTORJACHTJE, lengte 7.00 mtr., 55 PK Mercedes Diesel. Tel. 043-478843.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Caravans/tenten

Kerst-show

met stuntaanbiedingen in nieuwe en gebruikte caravans van 26-12-1992 t/m 4-1-1993.

Ralon Caravans

Brommelen 58A, Geulle. Tel. 043-645079.

Super-aanbod!!

Caravan-Voortenten 10 tot 50% korting, tenten, nu kopen in '93 betalen. 10% korting 1001 kampeer- en caravanacces. Nergens goedkoper!! De Kampeermarkt, Hasselweg 131, Eindhoven.

Bij Ridderbeks, kerst- en NIEUWJAARSSHOW, (v. 28-12 t/m 9-01, zon- en feestdgn. gesl.) Caravans: Eriba-touring, en Nova modellen en als primeur: Homecar. Vouwwagens: Scout, Trigano. Allemaal toppers in prijs en kwaliteit. Kom gezellig eens kijken in Koningsbosch. Prinsenbaan 180. Tel. 04743-2213.

div. Hobby CARAVANS, gebr. 4mtr. 87, 88, 89, 420 TM, 88, 89, 90. R.v.Gelrestr.45, Nieuwstadt. 04498-54664.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

KERST- en nieuwjaarshow v. 28 dec.'92 t/m. 9 jan.'93. Van Wilk en Beyerland-Sprinter-Vitesse-Quartz en Award-tourcaravans. Nog enkele '92 show- en verhuurcaravans. Tijdens de Kerstshow ƒ 350,- tot ƒ 900,- voordeel op nog enkele trekkers en zware seizoens-voortenten, op=op. Diverse winstpakkers, o.a. bijzet en Iglo-tenten-caravan, kluisjes-car, opzetspiegels, wintertenten, slaapzakken, 220/12V- en gaskoelbox 40 ltr., etc. etc. Voor verhuur, reparatie en onderhoud, service en kwaliteit, komt U naar de vakspecialist, De Olde Caravan, Dr. Nolenstr. 141, Ind. park Nrd., Sittard. Tel. 046-513634, op zon- en feestdagen gesloten.

Div. Binnenland

1993. VELUWE en Zeeland, stacar., bosr, omg., strand op plm. 2 km. 02520-17129.

Frankrijk

Te huur van april tot oktober 1993: Geheel ingerichte CARAVANS op camping in de Dordogne (Fr.) en Luxemburgse Ardennen. Inl. Fa. Holtrop 04750-20910.

(Huis)dieren

Te k. PEKINEZEN, dwergteckels en boemers. Tel. afspr. tel. 04492-1616.

Te k. langharige TECKELPUPS met stamb. en pasp. enz. pr. ƒ 450,-, van erkende kennel. Tel. 045-251099.

Te koop West-HIGHLAND White-terriërpups, ingeënt en ontwormd met stamboom. Tel.04920-53924.

NEWFOUNDLANDERPUP, te k. reu, zwart, van kampioenafst., ingeënt en ontwormd. Tel. 04752-1115.

Te koop TATRA pups, grote langh. witte herdershond uit Polen. Lief voor kind. en goedwaaks. 8818-1550.

Goed te huis gezocht voor klein HONDJE 6 mnd. oud, lief voor kinderen, ingeënt en ontw. Tel. 045-415425.

Te k. pups van LABRADORS, Herders, langh. en ruwh. Teckels, Maltezers, Pinschertjes en leuke bastaardhondjes. Tel. 04958-91851 (bij Weert). Dag. geopend, ook zondags. Beide Kerstdagen gesloten.

Te k. bijz. mooie, kleine YORK-SHIRE-TERRIËRS, ingeënt, ontw. 04979-1246.

Te k. langharige BOOMERHONDJES, bonte en abrikot poedel, reutje. Tel. 04979-1246.

VOGELS, eenden, fazanten, raskippen, duiven en papegaaien. Alle hoenders, hofdieren. Klein America Achel(B) 09-32-11644489

De grootste KENNEL van Limburg. Alle jonge rashondjes. Meer dan 60 rassen plus gar. en tatoeage. Kl.America, Th.Watsonln 34 Achel(B). 09-3211644489 Zond. open maand. gesl.

Te k. AIREDALE-terriër pups met stamb., ingeënt en ontw. Tel. 046-756103.

Opleidingen

Met ingang van 11 januari 1993 start bij E.C.H. wederom de cursus:

concentratie-negatieve faalangsttraining

Voor inl. hoofdkantoor E.C.H. studievaardigheidstraining, tel. 045-741102, fax 045-711812.

ANWB & Bovag erk. Verkeersschool WISCHMANN & ZN, Europaweg Zuid 340, Landgraaf. Tel. 045-321721 fax 324744 voor alle rijbewijzen en chauffeursdiploma's; theoriecertificaat voor AB in 4 weken op examen.

Huish. artikelen

IJSK. gasf. ƒ 95,-; wasaut. ƒ 175,-; diepvr. ƒ 175,-; wasdr. ƒ 175,-. 045-725595.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Huwelijk/Kennismaking

Chalet Treebeek

Tijdens de Kerstdagen do-vrij-zat-zond. zijn wij

gesloten.

Wij wensen allen u allen prettige feestdagen. Oude jaarsavond "Grote Silvesterparty" incl. eetbuffet en drinken naar hartewens. DJ Ed, aanvang 21.00 uur, pr. p.p. ƒ 45,- p.p. Kaarten in voorverkoop. 1 Jan. nieuwjaarsbal in de bovenzaal. Zaterdag 2 en zondag 3 jan. gezellige dans- en contactavond in de Kelderbar. Chalet Treebeek, Komeetstraat 25A, tel. 045-211375.

2e KERSTDAG OPEN van 11 tot 18 uur
MARRES interieur
Tongersesteenweg 37, 3620 Lanaken (België). Tel. 089-714120
Open: ma.-vr. 09.00 - 18.00 uur/za.-zo. 13.00 - 18.00 uur
woensdag gesloten

NETTE geb. vr., 56 jr., zkt. leuke vriend, goed mil. Br.o. nr. B-03395, L.D., Postbus 2610, 6401 DC Heerlen.

ALLEENSTAANDEN: Werkgroep 't Guliks-Hoes, hoek Agricolastraat-Ophoven 1, Sittard organiseert iedere zondag een dans- en contactavond. Bewijs verpl. Inl. 046-747962.

EURODE Dating Shop. Postbus 476, 6460 AL Kerkrade. Wij wensen al onze ruim 1000 ingeschrevenen fijne feestdagen en een gelukkig 1993. Henk, Paula, Mart, Andy.

Piccolo's in het Limburgs Dagblad zijn groot in RESULTAAT! Bel: 045-719966.

Huwelijksbureaus

Samen het nieuwe jaar in...

Wij bemiddelen voor alleengaanden tussen de 18 en 88 jaar, mits beschaafd en algemeen ontwikkeld. Onze effectieve en efficiënte werkwijze (PERSOONLIJKE BEMIDDELING, ondersteund door 45 consulentes, psychologe, 10 kantoormedewerk(st)ers, computerselectie en advertentiemethode) zorgt voor ons hoog slagingspercentage. Wilt u meer weten? Bel dan:

Heerlen e.o.: 045-726539 mevr. Luchtman
Roermond e.o.: 04750-15534 mevr. Nabarro
BON VOOR GRATIS BROCHURE
Dhr./Mevr.: ....
Adres: ....
Woonplaats: ....
Telefoon: .... leeftijd ....

Mens en Relatie

Erkend bureau geeft vertrouwen, (lid AVR) Wij organiseren ook gezellige ontmoetingsdagen, feestavonden, reizen en communicatietrainingen voor singles. 10 jan. NIEUWJAARSPARTY, 31 jan. BOWLINGPARTY.

CUPIDO heeft ook voor U de juiste partner. Bel of schrijf voor toezending van de gratis info. Cupido, Postbus 22, 4140 AA Leerdam. Tel. 03451-10389.

POOLS Relatiebemiddelingsbureau I.D.A., Postbus 106, 9400 AC Assen.

Bel de Vakman

NEW LOOK BV Schaesberg. Gevelreiniging, uitkappen, voegen, steigerverhuur. Tel. 045-312154 of 045-312709.

Riet- en BIEZENSTOELEN, repareren ƒ 50,- p. st. met garantie. Tel. 043-435761 b.g.g. 646919.

HERSTOFFERING/renovatie van zitmeubelen of nieuwe creaties in stof of leder uw Edelvakman "Euro-Salon New Baan Bree-Peer in België. Ook open op zat. en zondag. 0932-11634591, dinsdag gesloten.

Diepvries en KOELKASTREPARATIE zonder voorrijkosten. Bel Geleen 046-745230, service 24 uur.

Computers

Te k. AMIGA 500 1½ Meg plus kl. mon. 1084S plus extern 3½ drive en KCS Power board MS-DOS plus div. acc. software en boeken, ƒ 1.100,-. Tel. 04404-1471.

Te k. OLIVETTI M 240 PC/XT 20 Mb. HD, 5¼" FD, 640 Kb. Genius muis, Monochr. scherm. Div. org. softw. Afhaalprijs ƒ 800,-. Evt. met Star BL-10 printer ƒ 250,-. Na 19.00 uur 04405-2052.

Muziek

balans-opruiming 10-50% korting!

Keyboards, drumstellen, orgels, gitaren, piano's, accordeons, orkestapparatuur enz. Altijd aanbiedingen en occasions. Alles van Flight-Case.

Muziekhuis Lyana

Mauritsweg 48, Stein. Tel. 046-333227.

MUSIC HOUSE DAAN SMIT BV — Maastricht Akerstr. 18 043 - 217428 — Geleen Rijksweg Z. 124 046 - 754665 — 1200 meter² muziekplezier !!!

Meer dan 75 keyboards op voorraad!!, vraag om een vakkundige demonstratie, ook voor een goede occassion hebben wij een goede keus. GEEN PROBLEMEN MET DE NIEUWSTE MIDI/SYNTHESIZER/KEYBOARD TECHNIEKEN, vakkundige produkt-specialisten staan u met raad en daad terzijde. Met meer dan 200 electr. gitaren vindt u in iedere prijsklasse wel uw instrument, desgewenst aan uw wensen aangepast, gitaar en versterker vanaf ƒ 495,-. Ruime sortering orgels (vanaf ƒ 1.495,-) en electr. piano's, occassions electr. orgels vind U bij ons al vanaf ƒ 150,-!!! zolang de voorraad strekt. VOOR AL UW MUZIEKINSTRUMENTEN ZIJN WIJ DEALER VAN O.A. YAMAHA, ROLAND, KORG, AKAI, ELKA, TANNOY, ENSONIQ, HOHNER, CASIO, SONOR, IBANEZ, GEM FARFISA, LEM, ORLA, EL. VOICE, HILL, D&R, TAMA, PEARL.

U gelooft u oren niet!!

PIANO'S huur met koop-recht van ƒ 65,- tot ƒ 200,- p.m. Gratis transport. Alle merken. Gebruikte piano's ƒ 450,- per jaar. Van Urk, Westersingel 42, Rotterdam Telefoon 010-4363500.

Te koop aangeboden DRUMSTEL, prijs ƒ 700,-. Tel. 04406-16536.

PIANO'S te koop en te huur. J.Somers & Zn. Akerstr. 82, Heerlen. Tel. 045-713751.

OPGELET ! Zaterdag 2 jan. 1993 van 10 tot 17 uur in het Trefcentrum te Stein een grote occasionverkoop van professioneel geluid en licht. Meer dan 200 occasions aanwezig.

PIANO te koop gevraagd Schimmel of Yamaha. Tel. 045-713751.

PIANO'S te koop en te huur. J.Somers & Zn. Akerstr. 82, Heerlen. Tel. 045-713751.

Met een PICCOLO in het Limburgs Dagblad raakt u uw oude spulletjes 't snelst kwijt. Piccolo's doen vaak wonderen.... Probeer maar! Tel. 045-719966.

Kunst en Antiek

Te koop aangeb. enkele SCHILDERIJEN van Neuhof. Tel. 045-374549.

KUNSTENARES neemt opdrachten voor portretten aan. Tel. 045-741381.

De mooiste grenen en eiken keus volgens VT-wonen en Ariadne vindt u bij INTERART antiek Simpelveld, Irmstraat 64. 045-445161 eigen restauratie en logerij. Ma. gesl./do. koopav.

Grote KERSTSHOW, van 20 tot 30 dec. 20 dec. geopend van 11.00 - 17.00 uur, o.a. meubels, klokken, lampen, kleingoed enz. Antiekhandel Wim Scheepers, Panheelderweg 28, Heel. Tel. 04747-1593.

Een PICCOLO in het Limburgs Dagblad helpt u op weg naar snel succes. Bel: 045-719966.

Grote 3 daagse KERST-ANTIEKBEURS

Beide kerstdagen en zondag 27 dec. van 11,00-18.00 uur

35 Antiekhandelaren. Zalen 't KOMPAS te Steggerda (Fr.). Tel. 05614-1876.

Antiekbeurs te Roosteren

in het gemeenschapshuis op: zaterd. 26 dec. (2e Kerstdag) v. 11.00 tot 18.00 u., zond. 27 dec. v. 11.00 tot 17.00 u. en maand. 28 dec. v. 11.00 tot 17.00 u. Ruime keuze betaalbaar ANTIEK, o.a. meubels, verlichting, klokken, porselein, koper, tin, curiosa etc.

Te koop gevraagd

Wij betalen de hoogste prijs voor al uw oude METALEN. Gebr. Swinkels, Beitel 74, Heerlen. 045-422025.

Opwindbaar SCHOMMELTJE met kuipstoeltje van Fisher Price voor baby of peuter. Tel. 045-310350 tussen 20.00-22.00 uur.

Wat VERKOPEN? Adverteer via: 045-719966.

Te koop gevraagd DUIVENHOK 3.00x2.00 mtr. Tel. 045-310009, na 19 uur.

Gevr. leren BANKSTEL, barok meubels, antiek, kasten, inboedels enz. Tel. 045-725595.

Te k. gevr. ROMNEY-LOODSEN, Nissenhutten en units. Tel. 01891-15603 of 18368.

Diversen

Mijnmuseum Kerkrade

Van 15 december tot 15 januari

fototentoonstelling

Anna, laatste impressies van een mijn. Heyendahllaan 80, tel. 045-457138.

GEBIT gebroken? Tandtechn. praktijk Hoonhout v. nieuwe gebitsprothese en reparaties. Akerstr. Nrd. 328, Hoensbroek. 045-228211.

Voor Kerst- en nieuwjaarsparty! Zwarte Russische CAVIAAR. Tel. 045-222054.

Te k. POCKET-LINE type technofoon PC 107, vr.pr. ƒ 2.100,-. Tel. 045-271920.

Zoekt U een uniek KERSTKADO? Exclusieve Russische lakminiaturen (dozen en broches). 045-222054

NOVEEN St. Clara. Belangrijk. Vraag alleen positieve dingen. Bid 9 dagen het Wees Gegroet bij een brandende kaars, ook als u er geen zin in heeft. Vraag 2 dingen die vast onmogelijk lijken om verhoord te worden en één wat u ter harte ligt. Laat de negende dag de kaars geheel opbranden en publiceer dit bericht. U krijgt wat u vroeg. E.C.

Piccolo's in het Limburgs Dagblad zijn groot in RESULTAAT! Bel: 045-719966.

TV/Video

Kleuren TV's 12-16 kan. v.a. ƒ 125,-, met afst.bed. v.a. ƒ 175,-, met teletekst v.a. ƒ 250,- o.a. Philips. Radio/TV FRANK BV, Bokstr. 33 Heerlerheide. 045-213432.

KLEUREN TV grote sortering vanaf ƒ 65,-. Nieuwe KTV's v.a. ƒ 298,-, betaling v.a. ƒ 25,- p.mnd. Radio/TV van Voorst, Ganzeweide 48 Heerlerheide. 045-213879.

Goede kleuren T.V.'s. Enorme sortering v.a. ƒ 95,- met garantie. Ook recente mod. Reeds 25 jr. T.V. Occasion-centrum GEEL, Grasbroekerweg 25, Heerlen. Tel.045-724760.

Vlees/AGF

Nu extra voordelig!!!

Panklare halve varkens

W. Nelissen, Kerkstr. 158, Koningsbosch. Tel. 04743-1216

06-lijnen

Lesb. SM Party

Aan de balk gebonden geniet Alma haar naakte... 06-320.340.45 50 cphm

06 Gay Café

Oost Nederland 75 ct.p.m. 06-320.327.55

Vernieuwd!

Sex adressenbestand. Honderden nieuwe adressen en telefoonnummers van vrouwen die op zoek zijn naar echte sex! 06-340.310.10 75 cpm continu 24 uur p.d.

Zapp Sex!

Je kunt met je draaischijf of druktoets heen en terugspoelen. Op je hoogtepunt kun je het lekkerste blijven herhalen. 100 cpm. 06*95*60

Direkt kletsen

met leuke meisjes: 06-9757. Altijd succes (50cphm).

Ondeugende Evelientje: 06-95.30
Bel voor sexkontakt: 06-96.02
Zoek je 'n vluggertje? 06-96.62

Stripspelletje

06-96.63
Snel sexkontakt: 06-96.64
Sex kontaktlijn: 06-96.65
Direkt 'n meisje: 06-97.10
Bel snel!! (37,5 cphm)

Direkt snel sexkontakt

sex-kontakt

06-320*320*32 (50cphm)

Hete meisjes

willen echt snel sexkontakt. Nu met telnr. 06-320*330*66 (37,5cphm)

240 vrije meiden zoeken ***sex*** Info: 06-97.80 (37,5cphm)

Nu direkt

een afspraak met een leuk meisje. (50cphm) 06-320*322*33

Direkt kletsen

met een leuk meisje! 06-320.330.90

Onderdanige jongens bellen met strenge meesters.

S.M. voor 2

06-320.329.99 (37,5cphm)

Welke man

wil gratis naar bed met eenzaam meisje 25 jaar. 06-320.324.94 (100 cpm).

Nu nog meer Meisjes live! Vanaf nu heb je de kans om met meerdere lekkere meisjes in Haarlem te worden doorgeschakeld! Probeer het maar! 100 cpm

06-340.340.10

Red Ear Productions.

Wij willen live met je vrijen! Maak je keuze met wie je lekker wil vrijen en doe alles wat thuis niet kan!

06-340.340.25

100 cpm. continu 24 uur p.d.

(Geheime) Privé telef. nummers! Meer dan 350 vrouwtjes geven hun (geheime) telefoonnummer!

06-96.45

100 cpm. continu 24 uur p.d.

100% Live een echte vrouw aan de lijn!

06-96.59

100 cpm. continu 24 uur p.d.

2e KERSTDAG OPEN van 11 tot 18 uur
MARRES interieur
Tongersesteenweg 37, 3620 Lanaken (België). Tel. 089-714120
Open: ma.-vr. 09.00 - 18.00 uur/za.-zo. 13.00 - 18.00 uur
woensdag gesloten

400 meisjes

willen een afspraakje! 06-320.322.11 (37,5cphm)

300 meiden

zoeken een heet slippertje. 06-320.321.44 (37,5cphm)

Sex voor twee

direkt kontakt met meiden, en hete vrouwtjes. 06-320.330.46 (37,5cphm)

Lesbische meisjes. Petra en Ciska in hun kamertje. De deur staat op een kier, geniet maar mee. 75 cpm

06*96*08

06-320.320.06

Lesbische Meisjes, 50 cphm.

06-320.320.07

Lesbi Love 50 cphm

De Live Versier

Sexcentrale

Mogen wij ons even aan voorstellen? Joke, Angela, Loesje, Fatima, Bo en... Bel en kies maar uit wie echt Live wil versieren! ... wachten op je! 06-320.320.84 100 c... (boven de 18 jaar).

Nymf Linda

Geniet v. 2 kanten 50 c... 06-320.320.1...

Rijpe vrouwen willen me... een live sexgesprek! L... doorverbinden! 100 c...

06*96*09

!!!Grieks!!!

Marcha v. achter 50 c...

06-9618

Frans! Grieks! Russisch! Lekker ordi! 75 cpm

06-320*320*5...

Livesex!

Alléén boven de 18 jaar... dit nummer gaat het er ... ruig aan toe, vandaar al... voor 18 jaar & ouder 06-320.320.83 100 c... continu 24 uur p.d.

Vrouwen

geven hun adres! En ... telefoonnummer! 06-320.320.87 100 cpm (boven de 18 j...)

Trillend boog zij over... hem heen......

Pornofoon

06-320.320.54 75 c...

Lady Bizar! Meesteres... kat met 9 staarten en... HANDBOEIEN 75 c...

06-320*324*6...

Rijpe dame live neem ... lekkerste op. Spaans... standje. We liggen zijw... Jij tegen m'n rug. 75 c...

06-320*320*3...

GRIEKSE PORNO! Kie... 3 meiden 18 jr. die gek... op 'n Grieks standje. 75...

06-320.320.62

Voor Piccolo's zie verder pagina 10

Tijdens karnaval op reis

vanaf

Frankrijk			
7 dg	Nice-Monaco	21 febr.	ƒ 799
3 dg	Parijs	20 febr.	ƒ 329
3 dg	Parijs	20 febr.	ƒ 329
3 dg	Parijs	26 febr.	ƒ 329
4 dg	Parijs	20 febr.	ƒ 469
4 dg	Parijs	21 febr.	ƒ 469
5 dg	Parijs	20 febr.	ƒ 599
4 dg	Elzas-Colmar	21 febr.	ƒ 489
Zwitserland			
5 dg	Brunnen	20 febr.	ƒ 598
7 dg	Lugano	21 febr.	ƒ 889
Duitsland			
5 dg	Harz	21 febr.	ƒ 559
4 dg	Berlijn	20 febr.	ƒ 569
4 dg	Berlijn	21 febr.	ƒ 569
5 dg	Sauerland	24 febr.	ƒ 599
4 dg	Berlijn	25 febr.	ƒ 569
Engeland			
4 dg	Londen	20 febr.	ƒ 499
4 dg	Londen	25 febr.	ƒ 499
Tsjechoslowakije			
5 dg	Praag	20 febr.	ƒ 659

Het Zuiden Touringcars

Vraag folder, bel 04406-15252

De dienaar lijdt, de meesteres geniet. Ga op je knieën, S&M. 75 cpm.

06-320.332.32.

06-320.320.08

Sexy meisjes 50 cphm.

Sexafspraakje

met 'n meisje. Vraag haar tel.nr. 06-9502 (37,5 cphm)

Hete meisjes willen snel een sexafspraak!

Direkt

06-320.326.66 (50cphm)

Inkomens gaan licht vooruit

Van onze redactie economie

DEN HAAG – Het gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen steeg van 41.200 gulden in 1990 tot 42.800 gulden in 1991. Dat is 4 procent meer, wat bij een prijsstijging van eveneens 4 procent in 1991 betekent dat de reële inkomens gelijkbleven. Ook de inkomens van individuen stegen nauwelijks, waarmee een einde kwam aan de periode van inkomensgroei, die in 1985 begon. Dat blijkt uit cijfers van het CBS.

De inkomensongelijkheid nam toe, want de inkomensontwikkeling van huishoudens verschilde per groep. Het gemiddeld reële inkomen van eenpersoonshuishoudens lag in 1991 hoger dan in 1990, terwijl het inkomen van echtparen met kinderen minder snel steeg dan de inflatie.

Bij huishoudens van werkenden en gepensioneerden steeg het reële inkomen, maar bij huishoudens met een bijstandsuitkering bleef het inkomen gemiddeld achter bij de prijsstijging.

Het gemiddeld inkomen van vrouwen is veel lager dan dat van mannen, maar het vershil werd kleiner: het reële inkomen van vrouwen steeg in 1991 gemiddeld met bijna 4 procent, terwijl dat van mannen nauwelijks toenam.

Elektronisch belasting betalen

DEN HAAG – Ondernemers in de belastingdistricten Utrecht en Alkmaar kunnen in februari meedoen aan een proef van Postbank en Belastingdienst om belastingen elektronisch af te handelen. Het computerprogramma 'TeleTax', dat verder gebruikt maakt van het Girotel-systeem, stelt ondernemers in staat met personal computer en telefoon zowel aangifte als betaling van loonbelasting en omzetbelasting te verzorgen.

De proef met TeleTax zal negen maanden duren en is beperkt van opzet. De ondernemer moet, om gebruik te kunnen maken van elektronische betaalsysteem Girotel, over een girorekening bij de Postbank beschikken. De aangiften worden echter 'onder gesloten couvert' aan de Belastingdienst doorgegeven.

Goedkope modellen op markt om concurrentie b-merken aan te gaan

Opleving in computerverkoop

Van onze redactie economie

DEN HAAG – Fabrikanten en verkopers van personal computers sluiten het jaar toch nog prettig af. De verkoop van pc's vertoont de laatste maanden een onverwacht sterke opleving. Volgens een onderzoek van het Amsterdamse bureau GFK Nederland worden er dit jaar in ons land zo'n 450.000 pc's verkocht, tegen een kleine 430.000 vorig jaar. Of het herstel tijdelijk is of structureel, durft niemand in de computerbranche te voorspellen.

De verkoop van personal computers blijkt na een dramatisch stille zomer vooral in het laatste kwartaal flink aangetrokken te zijn. Volgens een woordvoerster van GFK Nederland speelt de prijzenslag rond de pc's daarbij een belangrijke rol. 'A-merken' als Compaq, Dell en IBM kwamen met relatief laaggeprijsde modellen op de markt, om zo de concurrentie van de goedkope 'klonen' van de B-merken te bestrijden. Door die ontwikkeling zouden bedrijven besloten hebben hun budget voor automatisering alsnog dit jaar te besteden.

De Nederlandse computerfabrikant Tulip in Den Bosch bevestigt de trend uit het onderzoek van GFK. „Vanaf eind september zijn de verkopen duidelijk aangetrokken. We zijn nu zeer tevreden," aldus een woordvoerster van Tulip. Het gestegen aantal verkochte pc's leidt door de sterke prijsdalingen echter niet direct tot meer omzet voor de Bossche fabrikant.

Ook de Nederlandse vestiging van de Amerikaanse computerfabrikant Compaq meldt stijgende verkopen. „Sterk stijgend zelfs," aldus marketing-manager M. Lentink. „Het is moeilijk te bepalen of het om een herstel gaat of dat het seizoensinvloeden zijn, want het laatste kwartaal is altijd een sterke periode. We verwachten wel structureel herstel van de markt, maar op de langere termijn."

Voorzichtig

Wijs geworden door een te groot optimisme in het verleden zijn de computerfabrikanten voorzichtig met voorspellingen voor 1993. „Het laatste kwartaal was goed, maar het is veel te vroeg om daar conclusies voor volgend jaar aan te verbinden," aldus de Tulip-woordvoerster. Compaq heeft daar minder moeite mee. Het bedrijf is optimistisch over volgend jaar. „We hebben erg positieve verwachtingen," aldus marketing manager Lentink.

„Wat de markt voor pc's betreft, die zal in aantallen volgend jaar nog wel wat groeien. Maar de prijzenslag zal ook nog wel even doorzetten."

Het onderzoeksbureau GFK wil geen voorspellingen doen. „Sommige fabrikanten hebben wilde verwachtingen voor volgend jaar. Die laat ik graag voor hun rekening," aldus een woordvoerster.

PTT zet 10.000 mensen extra in

● *In de sorteercentra van PTT-Post is het deze week enorm druk. PTT-Post heeft in december zo'n tienduizend extra mensen ingezet om de kerst- en nieuwjaarskaarten te verwerken. Of het recordaantal van 1991, toen ruim 200 miljoen wenskaarten werden verstuurd, wordt overschreden, is nog niet bekend, aldus woordvoerder G.J. Versteeg van PTT-Post gisteren. In totaal heeft PTT-Post ongeveer 60.000 werknemers. De meeste extra werknemers, voornamelijk parttimers, zet de PTT in op de sorteerafdelingen. In de decembermaand zijn er bij de twaalf expeditieknooppunten, waar een groot deel van de sortering plaatsvindt, twee circuits: een voor de wenskaarten en een voor de zakelijke post. „Op deze manier proberen we de vertraging tot een minimum te beperken", zegt Versteeg.* Foto: GPD

Sociaal plan voor afslanking Bates

MAASTRICHT – De vakbonden gaan in principe akkoord met het sociaal plan bij zakkenfabrikant Bates Cepro. Door de sluiting van de afdeling voor kunststof zakken heeft Bates 67 mensen teveel. Zes 55-plussers komen in een afvloeiïngsregeling voor ouderen, 61 mensen worden ontslagen. Zij krijgen een financiële vergoeding, sollicitatietraining en eventueel bijscholing om het vinden van ander werk te vergemakkelijken.

Milieuzorg in bedrijf niet zonder werknemer

DEN HAAG – Zorg voor het milieu in bedrijven (bedrijfsinterne milieuzorg) kan niet zonder de betrokkenheid en inbreng van medewerkers. Aan die betrokkenheid schort het nog wel eens: uit onderzoek van de Sociaal Economische Raad blijkt soms in het geheel geen betrokkenheid, soms is die redelijk. De resultaten zijn gisteren in Den Haag bekendgemaakt.

Betrokkenheid van werknemers staat of valt met communicatie en samenspel tussen de leiding van het bedrijf en de werkvloer. Mede doorslaggevend is of het middenkader ('de uitvoerders') milieuzorg als een onlosmakelijk en wezenlijk onderdeel van hun takenpakket zien, of niet.

Interne bedrijfsmilieuzorg kan verschillen van beïnvloeding van het dagelijks beleid (bijvoorbeeld afvalverzameling) tot en met medezeggenschap over de strategie van de onderneming (veranderingen in het produktieproces en in het produkt). Vergroting van de betrokkenheid kan door middel van formeel en informeel overleg op milieugebied; het verzorgen van milieuvoorlichting en het opzetten van milieu-opleidingen. De ontwikkelingen op deze gebieden staan in onderzochte bedrijven veelal nog in de kinderschoenen.

Naast werknemers en ondernemingsraad kunnen ook de vakbonden volgens de SER-commissie ontwikkeling bedrijven een rol spelen bij de milieuzorg, door middel van ondersteunende advisering, voorlichting en scholing. Ook kunnen via het cao-overleg afspraken over milieuzorg worden gemaakt.

Stimulering van de bedrijfsinterne milieuzorg is een van de speerpunten van het Nederlandse milieubeleid, omdat in bedrijven beslissingen worden genomen over de aard van de produkten en diensten, de produktie en de consumptie.

Omdat bedrijven steeds vaker worden geconfronteerd met de gevolgen van de eigen belasting van het milieu, wordt hier veel aandacht aan besteed. Behalve via betrokkenheid van de medewerkers, kunnen de milieu-gevolgen worden aangepakt door kwaliteitszorg.

Orders voor industrie neemt af

DEN HAAG – De orderontvangst in de industrie vertoonde in november een voor de tijd van het jaar ongebruikelijke daling. Als reactie hierop verminderden ondernemers hun produktie, wat eveneens ongebruikelijk is voor deze tijd van het jaar. Dat bleek gisteren uit cijfers van het CBS.

De lagere orderontvangsten resulteerden nu ook in een daling van de orderpositie, die licht verslechterde. De CBS-cijfers geven de economische tegenwind weer. De cijfers voor de bedrijfstakken die investeringsgoederen en halffabrikaten produceren, zagen er al eerder minder gunstig uit. Als laatste volgde in oktober de consumptiegoederenindustrie. Dit beeld zette zich in november voort.

In oktober lag het volume van de industriële produktie een procent lager dan in september, maar een half procent hoger dan in oktober vorig jaar. Over de eerste tien maanden was de dagproduktie gemiddeld 0,6 procent hoger dan in de eerste tien maanden van vorig jaar. De voedings- en genotmiddelenindustrie (2,6), de chemie (2,5), de hout- en bouwmaterialensector (1,2) en de basismetaal (1,1) scoorden boven het gemiddelde.

In de papier- en grafische industrie en de elektrotechnische industrie was de groei nihil, terwijl in de textiel-, kleding-, en lederindustrie sprake was van een daling, met 7,5 procent.

Staatssteun scheepsbouw op 9 procent

BRUSSEL – De steun van de overheid aan de scheepsbouw mag volgend jaar in de Europese Gemeenschap ten hoogste negen procent zijn. Dat heeft de Europese Commissie woensdag besloten. Het subsidieplafond blijft daarmee gelijk aan dit jaar.

Voor schepen met een waarde beneden 22 miljoen gulden en voor het ombouwen van schepen mag de subsidie niet hoger zijn dan 4,5 procent. In de afgelopen vijf jaar werd de maximale subsidie steeds verlaagd. In 1987 was het plafond nog 28 procent. Dit jaar 9 procent.

De Europese Commissie wil de staatssteun aan de scheepsbouw geleidelijk afschaffen. De kloof tussen de kosten van de Europese scheepsbouw en de prijzen van werven in vooral het Verre Oosten is het afgelopen jaar groter geworden.

munt uit

● Nippon

Nippon Express heeft op 1 november een nieuwe vestiging in Weert in gebruik genomen. Het transportbedrijf hoopt hiermee de bedrijven in de regio's Limburg en Oost-Brabant van dienst te zijn. Nippon Express is met name in Japan actief, maar ook in de rest van de wereld, met 1759 vestigingen. In Nederland zijn 208 personen bij Nippon Express werkzaam, onder wie drie in Weert.

● Scheepswerf

De Begemann-groep neemt de Boelwerf over, een failliete scheepswerf in het Belgische Temse, onder de rook van Antwerpen. De Vlaamse minister-president, Luc van den Brande, heeft dat gisteren meegedeeld. Begemann zal samen met de overheidsholding Gimvindus de scheepsbouwactiviteiten op de werf op korte termijn hervatten, aldus Van den Brande. De Boelwerf is een de grootste Belgische scheepswerven. Er werkten vóór het faillissement ruim 1800 personen. Van hen zijn er inmiddels al zo'n vierhonderd afgevloeid via een vutregeling.

● Hagen

De Noor T. Hagen weigert vrijwillig ontslag te nemen als commissaris bij Nedlloyd. Hij zal uitsluitend aftreden bij het transportconcern als een meerderheid van de aandeelhouders hem daartoe opdracht geeft. Door zijn mede-commissarissen laat hij zich niet wegsturen. Dit blijkt uit een persbericht dat de investeringsmaatschappij van Hagen, DNO, gisteren heeft uitgegeven. Met deze verklaring scherpt Hagen het conflict met het Rotterdamse concern verder aan. Vorige week vrijdag eisten de andere leden van de raad van commissarissen namelijk dat hij zich zou terugtrekken uit dit college, omdat hij afspraken zou hebben geschonden.

● Contract

Een consortium van het Brits/Franse concern GEC Altshom en General Electric uit de Verenigde Staten hebben het contract gekregen voor de bouw van een energiecentrale in Hongkong. Het bedrag dat met het contract is gemoeid, is officieel niet bekendgemaakt, maar moet volgens de Financial Times ongeveer 20 miljard Hongkong dollar (f 4,6 miljard) groot zijn. De centrale, die in 1996 in bedrijf wordt genomen, gaat 2400 megawatt leveren.

● Vuurwerk

Federatie Vuurwerkhandel Nederland (FVN) pleit ervoor de verkoop van vuurwerk in alle gemeenten in Nederland volgend jaar pas drie dagen voor oud en nieuw te laten beginnen. Ook moet de verkoop aan jongeren onder de 16 jaar worden verboden.

KNP vast

AMSTERDAM – Op een opnieuw vriendelijk gestemd Damrak vielen de fusiepartners in de papiersector, Bührmann-Tetterode, VRG en KNP, op met een koersstijging, die in de loop van de dag begon op te treden. BT wist een gulden aan de koers toe te voegen op f 28,50. KNP ging 90 cent omhoog naar f 28,70 en VRG f 1,30 naar f 23.

De hele beurs lag er opnieuw goed bij, al kon, ook al door de toch niet al te hoge omzetten, niet worden gesproken van het begin van een eindejaarsrally. De hoop daarop hebben de handelaren al opgegeven. De stemmingsindex bereikte vroeg in de middag 106,8 punten, een winst van 1,2 punt. Daar bleef het ook bij, want het slot kwam iets lager op 106,6. De EOE-index, die dinsdag de door de optiehandelaren als belangrijk geachte grens van 285 punten brak, steeg 1,63 punt verder naar 286,96. De koersindex ging een halve punt omhoog naar 198,1 punt. De aandelenomzet kwam gisteren op f 588 miljoen op een totale omzet van f 2862 miljoen. De obligatiekoersen ondervonden nog steeds de opbeurende invloed van de uitspraken van Bundesbank-president Schlesinger over een lager rentepeil in 1993 en konden tot zo'n drie dubbeltjes aantrekken. Bij de internationals was Unilever de grootste winnaar met een vooruitgang van f 1,10 op f 191,80. Kon. Olie deed niet mee met de nagenoeg algehele opgang en verloor twee dubbeltjes op f 147,10. KLM moest 80 cent terug naar f 25,30. Philips ging 60 cent omhoog naar f 20. Elsevier kon niet standhouden en sloot met een verlies van f 1 op f 120,.50, het laagste punt van de dag. Daf mocht 60 cent vooruit naar f 8,10. Nedlloyd ging f 1,10 omhoog naar f 30,80 en Polygram 80 cent naar f 43,80. Het in opspraak geraakte vastgoedfonds Kavast klapte in elkaar. De koers ging f 5,50 omlaag naar f 9.

Hoofdfondsen

Hoofdfondsen	v.k.	s.k.
ABN Amro	50,90	50,70e
ABN Amro A.in F.	78,00	78,20
ABN Amro Obl.Gr.f.	190,30	190,60
Aegon	74,00	74,40
Ahold	88,60	89,40
Akzo	140,20	139,80
Alrenta	203,20	202,90
Amev cert.	60,90	61,50
Bols cert.	42,00	42,00
Bührm.Tet. c.	27,50	28,50
CSM cert.	101,30	102,00
DAF	7,50	8,10
Dordtsche Petr.	135,50	135,00
DSM	75,00	75,40
Elsevier cert.	121,50	120,50
Fokker cert.	14,40	15,00
Gist-Broc. cert.	33,20	33,70
Heineken	174,00	174,40
Hoogovens nrc	22,50	23,10
Hunter Douglas	40,00	40,60
Int.Müller	51,20	51,50
Int.Ned.Gr. c.	54,90	54,70e
KLM	26,10	25,30
Kon. KNP	27,80	28,70
Kon. Olie	147,30	147,10
Nedlloyd	29,70	30,80
Océ-v.d.Gr.	40,00	40,50
Pakhoed cert.	35,10	35,80
Philips	19,40	20,00
Polygram	43,00	43,80
Robeco	97,40	98,10
Rodamco	44,60	45,20
Rolinco	96,70	97,10
Rorento	79,20	79,60
Stork	25,80	26,30
Unilever cert.	190,70	191,80
Van Ommeren nrc	33,10	33,80
Ver.Bezit VNU	91,00	91,30
Wessanen cert.	98,70	100,50
Wolters-Kluwer	83,00	82,70

Avondkoersen Amsterdam

ABN Amro Hold. 50,70-50,80 (50,70)
Aegon 74,60 (74,40)
Akzo 140,00 (139,80)
Kon.Olie 147,00-147,30 (147,10)

Binnenl. aandelen

Aalberts Ind	40,80	39,00
ABN AmroHld.prf.	6,17	6,18
ACF-Holding c.	35,00	34,50
Ahrend Groep c.	93,00	95,00
Asd Options Tr.	9,30	9,30
Asd. Rubber	2,30f	2,30
Ant. Verff.	400,00	–
Atag Hold. cert	110,00	107,50a
Athlon Groep	37,80	37,80
Athlon Groep nrc	39,20	39,20
Aut.Ind.R'dam	56,00	56,00
BAM Groep	74,50	74,50
Batenburg	150,00	150,00
Beers	109,50	109,50
Begemann Groep	78,00	79,00
Belindo	310,00	310,00
Berkel's Patent	0,35	0,35
Blydenst.-Will.	26,50	26,50
Boer Boekh. Kon.	21,40	21,30
Boer De Winkelb.	60,30	62,00
Borsumy Wehry	51,20	51,50
Boskalis Westm.	26,50	26,50
Boskalis pref.	26,30	26,40
Braat Beheer	28,70	28,70
Breevast	14,60	14,60
Burgman-Heybroek	2450,00	2450,00
Calvé-Delft pref	800,00	800,00
Calvé-Delft cert	1180,00	1190,00
Cindu Intern.	120,30	120,50
Claimindo	296,50	298,00
Content Beheer	21,10	21,70
Credit LBN	23,00	23,00
Crown v.G. cert.	109,50	–
CSM	99,90	101,00
DAF cert.	5,00	6,30
Delft Instrum.	13,90	13,80
Desseaux	104,30	104,30
Dorp-Groep	37,50	37,50
Draka Holding	22,10	22,20
Econosto	20,60	20,40
EMBA	169,00	–
Eriks Holding	66,50	67,00
Flexovit Int.	51,00	50,00a
Frans Maas cert.	51,20	52,00
Fugro McClelland	25,30	25,60
Gamma Holding	79,30	79,50
Gamma pref.	5,70	5,80
Garzarelli $	11,00	11,00
Getronics	30,00	29,80e
Geveke	17,40	16,80
Giessen-de N.	118,00	119,00
Goudsmit	22,00	21,80a
Grolsch	184,00	187,20
GTI-Holding	189,00	189,50
Hagemeyer	123,00	123,00
HAL Trust B	13,10	13,20
HAL Trust Unit	13,10	13,10
HBG	181,00	185,00
Heineken Hold.	149,70	149,50
Hes Beheer c	14,50	15,00
Hoek's Mach.	53,20b	54,00b
Holl.Sea S.	0,33	0,32
Holl. Ind. Mij	36,50	36,80
Hoop Eff.bank	6,60	6,70
Hunter D.pref.	2,00	–
IHC Caland	86,00	85,60
Kas-Associatie	28,00	28,00
Kempen & Co	8,00	8,00
Klene Holding	94,50	–
Kondor Wessels	30,00	30,00
KBB	58,00	57,50
Kon. Sphinx	40,40	41,00
Koppelpoort	333,00b	333,00b
Krasnapolsky	198,00	195,00
Landré & Gl.	47,50	47,30
Macintosh	30,00	30,00
Maxwell Petr.	116,50	–
Moeara Enim	1198,00	1198,00
M.Enim OB-cert.	15700,00	15700,00
Moolen Holding	25,50	25,20
Mulder Boskoop	40,00	40,00
Multihouse	2,50	2,50a
Naeff	470,00	–
NAGRON	59,40	58,00a
NIB	727,00	728,00
NBM-Amstelland	7,50	7,40
NEDAP	30,60	30,60
NKF Holding	108,50	106,50
Ned.Part.Mij	53,20	53,20
Ned.Springst.	7150,00	7150,00
Norit	15,60	16,10
Nutricia GB	107,00	108,80
Nutricia VB	113,80	114,80
Nijv.-Ten Cate	69,00	68,80a
Omnium Europe	8,50b	–
OPG cert.	30,00	30,00
Orco Bank cert.	72,40	73,00
OTRA	223,00	222,00
Palthe	27,00	28,50
philips div'93	18,50	–
Pirelli Tyre	13,10	13,10
Polynorm	136,50	136,50
Porcel. Fles	138,00	138,00
Randstad	44,80	45,30
Reesink	73,10	73,50
Samas Groep	26,70	27,00
Sarakreek	13,50	14,10
Schuitema	1680,00	1675,00
Schuttersveld	32,50	32,00
Smit Intern.	19,40	19,50
St.Bankiers c.	13,10	13,10
Stad Rotterdam c	41,20	40,60
Telegraaf De	92,50	91,00
Textielgr.Twente	83,00	83,00
Tulip Computers	10,20	10,00e
Tw.Kabel Holding	111,00	113,00
Ubbink	65,00	65,00
Union	47,00	47,00
Un.Dutch Group	0,49	0,46
Vereenigde Glas	506,00	506,00
Verto cert.	15,10	14,50
Volker Stevin	43,10	43,50
Volmac	14,60	14,60
Vredestein	14,20	14,00
VRG-Groep	21,70	23,00
Wegener	67,40	67,40
West Invest F.	8,50	7,80a
West Inv.F. wb	100,00	–
Wolters Kluwer	331,00	328,00
Wyers	19,20	19,20

Beleggingsinstellingen

ABN Amro Aand.F.	80,70	81,50
ABN Amro Albefo	50,40	50,50
ABN Amro Amer.F.	70,00	71,00
ABN Amro Eur. F.	66,70	67,50
ABN Amro Far EF.	50,60	50,60
ABN Amro Liq.Gf.	169,80	169,80
ABN Amro Neth.F.	82,20	83,30
ABN Amro rent.div	150,60	150,80
Aegon Aandelenf.	34,20	34,70
Aegon Spaarplus	5,05	5,05
Aldollar BF $	28,50	28,50
Alg.Fondsenbez.	227,00	228,00
Alliance Fund	10,30	10,30
Amro North Am.F.	68,50	69,50
Amvabel	85,00	86,00
Asian Tigers F.	67,20	67,80
Asian Select. F.	62,50	62,80
Austro Hung. F.	3,95	3,95
Beleg.f. Ned.	62,90	63,50
Bemco RentSel.	59,20	59,20
Bever Belegg.	2,80	2,80
CLN Obl. Div. F.	111,60	111,80
CLN Obl.Waardef.	119,80	120,00
Delta Lloyd Inv.	24,40	24,70
DP America Gr.F.	36,80	36,50
EGF Investm.	106,70	107,40
EMF Rentefonds	77,70	77,90
Eng-Holl.Bel.T1	10,00	10,00
Envir.Growth F.	42,10	42,10
Esmeralda part.	33,00	33,30
Eur.Ass. Trust	5,60	5,60
EMS Growth Fund	98,00	98,50
EMS Income Fund	95,00	95,40
EMS Offsh. Fund	95,50	95,90
EOE Index Fnd	303,00	306,00
Euro Growth Fund	40,20	40,60
Euro Spain Fund	5,80	5,80
Far East Sel.F.	51,20	51,60
Gim Global	51,00	51,50
Groeigarant	1,30f	1,32
Holland Fund	66,30	66,50
Holl. Eur. Fund	47,20	46,80
Holl. Obl.Fonds	126,50	126,80
Holl. Pac. Fund	91,00	91,20
Holl. Sel.Fonds	83,00	83,40
ING Bnk Dutch Fnd	44,50	44,60
ING Bnk Geldm.Fnd	56,92	56,94
ING Bnk Glob.Fund	45,00	45,00
ING Bnk Oblig.Fnd	35,60	35,80
ING Bnk Spaard.F.	102,53	102,56
ING Bnk Rentegr.F	124,20	124,40
ING Bnk Vastg.Fnd	31,80	31,80
Innovest	42,00	42,20
Interbonds	532,50	532,50
Intereffekt 500	24,00	24,20
Intereffekt wt	38,20	38,70
Investa part.	61,20	63,90
IS Himal.Fund $	6,50	6,50
Jade Fonds	143,80	145,70
Japan Fund	16,00	16,40
Jap.Ind.Alpha F.	5900,00	–
Jap.Sect.Rat.Yen	4840,00	–
Korea Pac.Tr. $	7,50	7,50
Liquirent	51,00	51,00
Mal.Capital F.$	11,00	11,10
Mees Obl.Div.F.	119,70	120,10
Mexico Income F.	22,00	–
MK Int.Ventures	8,00	9,00
Mondibel	73,10	73,30
Nat.Res.Fund	59,90	60,00
Nedufo A	113,50a	113,50a
Nedufo B	122,00	122,00
Nevas	42,00	42,00
Nevas 17 cumpref.	43,30	–
New Asia Fund	5,60	5,60
Nomura Warr. F.	0,14	0,19
Obam, Belegg.	257,00	258,00
OAMF Rentefonds	14,15	14,15
Orange Fund	18,80	18,90
Pac.Dimensions	82,00	83,00
Pac.Prop.Sec.F.	26,40	26,70
Pierson Rente	119,60	119,90
Postb.Aand.f.	50,00	50,30
Postb.Belegg.f.	57,80	58,10
Postb.Verm.gr.f.	57,50	57,60
Rentalent Bel.	161,20	161,60
Rentotaal NV	37,20	37,30
RG America F.	110,80	111,80
RG Divirent F.	50,50	50,60
RG Europe F.	95,00	95,50
RG Florente	120,80	121,00
RG Pacific F.	91,50	92,00
RG SP Groen	57,40	57,40
RG SP Blauw	54,50	54,80
RG SP Geel	50,30	50,50
Rodin Prop.$	84,00	84,00
Rolinco cum.p	82,00	81,80
Schrod.Int.Pr.F	24,90	24,90
Sci/Tech $	13,40	13,30
Suez Liq.Grf.	188,70	188,70
Technology Fund	17,00	17,00
Tokyo Pac.Hold.	171,00	174,00
Trans Eur.Fund	75,50	74,80
Transpac.F.	250,00	249,00
Uni-Invest	17,40	17,30
Unico Inv.Fund	74,40	74,40
Unifonds DM	26,90	27,00
Vaste Waard.Ned	49,50	49,00a
Vast Ned	94,00	95,00
VIB NV	54,50	54,50
VSB Mix Fund	51,10	51,40
VSB Obl.Gr.f.	105,60	105,60
VSB Rente Fonds	111,40	111,50
WBO Intern.	66,50	66,80
Wereldhave NV	78,10	78,20
Yen Value Fund	73,90	74,00
ZOM Florida F.$	21,00	–

Parallelmarkt

Alanheri	26,50	26,50
ABF	109,70	109,70
Austria Global	1031,00	1031,00
Berghuizer Papier	28,60	28,10
Biogrond Belegg.	10,90	10,90
Comm.Obl.F.1	95,30	95,40
Comm.Obl.F.2	95,05	95,20
Comm.Obl.F.3	95,35	95,40
De Drie Electr.	11,00	11,00
Delta Ll.Dollarf.	64,30	–
Delta Lloyd ECU	56,00	56,40
Delta Lloyd Mix	60,60	61,00
Delta Lloyd Rent	61,10	61,30
Dico Intern.	53,20	56,50
DOCdata	3,60	3,50
Dutch Take Ov.T.	38,20	38,40
Ehco-KLM kleding	37,50	37,50
E&L Belegg.1	68,60	69,20
E&L Belegg.2	75,30	75,90
E&L Belegg.3	110,40	110,40
E&L Belegg.4	78,40	78,80
E&L Kap.Rente F.	111,70	111,90
German City Est.	24,10	24,10
Gouda Vuurvast	44,50	44,50
Helvoet Holding	36,10	36,10
Holland Colours	49,00	50,00
Inter/View Eur.	3,90b	3,70e
Kühne+Heitz	27,70	27,70
Management Share	3,20	3,20
Ohra Aand.F.	52,30	52,60
Ohra Liq.GrF.	50,60	50,70
Ohra Obl.Df.	51,60	51,80
Ohra Obl.Grf	51,40	51,60
Ohra Totaal F.	51,70	51,90
Pan Pac. Winkel	10,30	10,30
Pie Medical	4,40	4,40
Simac Techniek	10,00	10,00
Suez Gr.Fund	51,80	52,10
Vilenzo Int.	14,20	14,50
Wereldhave	3,60	–
Wolff	47,00	46,50a

Parallel top-15

Besouw, van	27,00a	26,00a
Free Record Shop	14,30	14,20
Geld. Papier c.	59,10	60,00
Groenendijk	25,50	25,50
Grontmij	44,50	47,00
LCI Comput.Gr.	2,60	2,60
Melle, van nrc	54,00	54,00
Nedcon Groep	47,60	49,00
Nedschroef	51,30	51,30
Neways Electr.	4,50	4,50
Ordina Beheer	12,30	12,30
P & C Groep	76,50	76,50
Sligro Beheer	51,70	51,70
Welna	33,00	33,00
Weweler	17,80	18,10

Wall Street

	22/12	23/12
allied signal	60 1/2	61 1/8
amer.brands	41 5/8	41 5/8
amer.tel.tel	50 3/8	51 3/4
amoco corp	50 1/2	50 3/8
asarco inc.	23 1/8	23 5/8
bethl. steel	16	16
boeing co	37 3/8	38 5/8
can.pacific	11 7/8	12 3/8
chevron	69 1/4	68 3/4
chiquita	16 1/2	16 1/2
chrysler	31 3/4	31 7/8
citicorp	20 3/8	20 3/4
cons.edison	32 1/2	32 3/4
digit.equipm.	31 1/8	31 3/4
dupont nemours	48 3/8	47 7/8
eastman kodak	40 3/4	40 5/8
exxon corp	62 3/8	62
ford motor	41 5/8	41 5/8
gen. electric	86 7/8	86 3/8
gen. motors	32 1/2	32 7/8
goodyear	65 3/4	67 1/2
hewlett-pack.	66 1/4	66 3/4
int. bus.mach.	51 5/8	51 1/4
int. tel.tel.	69 5/8	70 5/8
klm airlines	14 3/8	14 1/8
mcdonnell	45 7/8	46 1/4
merck co.	46 3/4	45
mobil oil	62 7/8	62 3/4
penn central	22 3/8	23 5/8
philips	10 7/8	11
primerica	48 5/8	49 1/8
royal dutch	82	82
sears roebuck	44 5/8	44 3/8

Advieskoersen

amerik.dollar	1,720	1,840
austr.dollar	1,16	1,28
belg.frank (100)	5,30	5,60
canad.dollar	1,350	1,470
deense kroon (100)	27,60	30,10
duitse mark (100)	109,80	113,80
engelse pond	2,61	2,86
finse mark (100)	32,75	35,25
franse frank (100)	31,25	34,00
griekse dr. (100)	0,75	0,95
ierse pond	2,80	3,05
ital.lire (10.000)	11,40	13,10
jap.yen (10.000)	140,00	146,00
noorse kroon (100)	24,60	27,10
oost.schill. (100)	15,72	16,22
port.escudo (100)	1,14	1,32
spaanse pes. (100)	1,46	1,66
turkse lira (100)	0,0170	0,0260
zweedse kr. (100)	23,80	26,30
zwits.fr. (100)	121,50	126,00

Wisselmarkt

amerik.dollar	1,78955-1,79205
antill.gulden	0,9855-1,0155
austr.dollar	1,2298-1,2398
belg.frank (100)	5,4685-5,4735
canad.dollar	1,41875-1,42125
deense kroon (100)	29,105-29,155
duitse mark (100)	112,4600-112,5100
engelse pond	2,7420-2,7470
franse frank (100)	32,945-32,995
griekse dr. (100)	0,7990-0,8990
hongk.dollar (100)	22,9250-23,1750
ierse pond	2,9685-2,9785
ital.lire (10.000)	12,525-12,575
jap.yen (10.000)	144,580-144,680
nwzeel.dollar	0,9146-0,9246
noorse kroon (100)	26,320-26,370
oostenr.sch. (100)	15,9830-15,9930
port. escudos (100)	1,2270-1,2670
spaanse pes. (100)	1,5780-1,5880
surin.gulden	0,9830-1,0230
zweedse kr. (100)	25,380-25,430
zwits.frank (100)	124.465-124,515
e.c.u.	2,1950-2,2000

Index Amsterdam

CBS-koersindex(1983=100)

algemeen	197,60	198,10
id excl.kon.olie	188.90	189,80
internationals	199,80	200,20
lokale ondernem.	196,90	197,60
id financieel	159,80	159,70
id niet-financ.	233,50	234,90

CBS-herbeleggingsindex (1983=100

algemeen	293,60	294,40
id excl.kon.olie	263,30	264,60
internationals	309,90	310,50
lokale ondernem.	275,30	276,20
id financieel	251,80	251,20
id niet-financ.	305,10	306,90

CBS-stemmingsindex (1990=100)

algemeen	105,60	106,60
internation	111,20	112,00
lokaal	104,50	105,40
fin.instell	142,50	142,80
niet-financ	98,10	99,20
industrie	107,20	108,50
transp/opsl	91,70	92,60

Goud en zilver

Goud onbewerkt 18,870-19,470, vorige 18,820-19,420, bewerkt 21,070 laten, vorige 21,020 laten.

Zilver onbewerkt 175-245, vorige 175-245, bewerkt 290 laten, vorige 290 laten.

Dow Jones

Industrie 3313,52
-7,58

OPTIEBEURS

	serie		omzet	v.k.	s.k.
abn amro	c apr	52,50	211	1,30	1,30
abn amro	c j95	45.00	265	7,70	7,60
akzo	c jan	140,00	260	2,90	3,00
akzo	p jan	135,00	242	1,00	1,00
daf	c jan	7,50	334	0,90	1,30
daf	c jul	7,50	226	1,90	2,30
daf	c jul	10,00	213	1,20	1,40
daf	p jan	7,50	365	1,30	1,00
daf	p jan	10,00	255	3,00	2,60
d/fl	c jan	175,00	382	5,40	5,40
d/fl	c jan	180.00	338	2.40	2,50
d/fl	p jan	175,00	283	1,30	0,85
d/fl	p jun	165,00	250	1,50	1,30
eoe	c jan	280,00	473	8,50	9,10
eoe	c jan	285,00	1424	4,60	5,30
eoe	c jan	290,00	2428	2,40	2,60
eoe	c jan	295,00	1192	1,00	1,00
eoe	c feb	290,00	824	5,70a	6,10
eoe	p jan	275,00	318	0,70	0,70
eoe	p jan	280,00	676	1,40	1,10a
eoe	p jan	285,00	931	2,80	2,30
eoe	p jan	290,00	463	5,30	4,60
eoe	p feb	285,00	448	4,30	3,90
eoe	p n94	290,00	268	16,00	15,60
ing	c jan	50,00	384	4,90	5,00a
ing	c jan	52,50	353	2,70	2,40
ing	c jan	55,00	508	0,90	0,90
ing	c apr	52,50	254	4,00	3,90
ing	c apr	55,00	649	2,30	2,20
ing	c jul	55,00	282	2,70	2,70
ing	c j94	47,80	575	8,00	8,30
ing	c j95	47,50	576	9,20	9,30
ing	p apr	55,00	206	1,60	1,70
ing	p j94	47,80	266	0.90	0,90
ing	p j95	47,50	215	1,90	1,80
nll	c aug	100,00	1001	2,40	2,60
phil	c jan	20,00	1773	0,60	0,90
phil	c apr	17,50	1056	3,20a	3,40
olie	c jan	150,00	505	1,30	1,20
olie	p jan	145,00	256	0,90	1,00
top5	c jan	490,00	310	33,50a	32,50
top5	c jan	500,00	364	23,00	23.00
top5	c jan	510,00	412	14,50b	15,00
top5	c jan	520,00	407	7,50	7,50
top5	c jan	530,00	382	3,50	3,10
top5	p jan	500,00	217	1,30	1,10
top5	p jan	520,00	351	5,90	5,30
unil	p jan	180,00	360	0,50	0,30
unil	p apr	190,00	325	4,20	4,20
wes	c jan	95,00	315	4,40	6,10b

a = laten	g = bieden + ex-div.
b = bieden	h = laten + ex-div.
c = ex-claim	k = gedaan + h
d = ex-dividend	l = gedaan + g
e = gedaan + bieden	vk = slotkoers vorige dag
f = gedaan + laten	sk = slotkoers gisteren

Internationaal Reizenfestival

op 27 december in de Rodahal tussen 11.00 uur 's morgens en 19.00 uur 's avonds

REISBURO
PAUL CROMBAG/VAN DE BURGT

Je hoeft toch niet Gijzen te heten, om nu al je vakantie in Rome goed te laten regelen.

Heerlen Oranje Nassaustr. 3, 045 - 740000
Kerkrade Hoofdstraat 27, 045 - 463636
Geleen Rijksweg Zuid 1D, 046 - 753355
Sittard Tempelplein 7A, 046 - 526080
Aken Blondelstrasse 10, 0241 - 24646

06-lijnen

06-9603
Er zijn genoeg meiden die ook het bed in willen. (75c/m)

Zoek je een lekkere knul?
Gay-Dating
06-320.330.95 (37,5cphm)

Vrouwtjes
en meisjes 18 jr. zoeken voor straks sexkontakt, vraag naar hun telefoonnr. Bel 06-9661 (75 c/m)

Direkt een meisje.
Druk op de nul voor meer meisjes. 06-320.322.05 (37,5 cphm)

Privé-adresjes
voor echte hete meiden? 06-350-222-23 (75 cpm)

De heetste
Nymfo's
nemen jou direct live apart voor opwindende sexgesprekken. 06-320.330.73 75 cpm

Sex Top 10
De computer kiest de sexlijn die jij wilt, 0,75 p.m. 06-
320.320.40
VOOR ELK WAT WIL(D)S 1 NUMMER 10 MEISJES

2 douchende
knullen pakken een getrouwde vrouw. 06-320.329.25 50 cphm

Plots staat de vriend van mama naast Sandra's bed.
Eindelijk
06-320.329.23 50 cphm

De 30+ box
Wie volop meeswingt, vindt hier het contact of de vriendschap met fijne leeftijdgenoten. 06-320.321.31 50 cphm

Echt vrijen
met lekker vrouwtjes die hun privé-adres en tel.nr. aan je geven. 100 cpm. 069-789

Adressen privé
Ze willen je verwennen, en ontvangen je privé of komen bij je langs, ze geven zelfs hun eigen adres en tel.nr. 100 cpm. 06-96.80

Direkt een leuke meisje aan de lijn. Vraag haar telnr voor een avondje uit. (37,5 cphm)
06-9510

Bi-Sex voor 2
direkt apart met een heet meisje of 'n lekkere jongen 06-320.330.87 (37,5cphm)

Homo-Jongens
Hoor ze heet tekeer gaan. 06-320.330.88 (75c/m)

06-9511
Duik in bed met 'n hete meid, vraag haar telnr (37,5 cphm)

Privé-Kontakt
Je krijgt direkt 'n meisje aan de lijn 06-9570 (50cphm)

Partnerruil
direkt apart met vrouwen en mannen voor 'n hete sexruil 06-320.330.91 (37,5cphm)

Homosex voor 2
(1,- p.m.) draai eerst 06-320 en dan
SM voor 2...325.10
Gaysex Limburg...325.73
Jack off privé...321.16
Darkroom...324.16
Gay Pervers...329.16
Bi-sex...323.36
Jongens-sex...325.19
Studenten...327.56
Travestie...325.09
Transsexueel...321.36
Jurken & Pumps...325.94

vrije meiden
zkn. regelmatig sexkontakt 06-320.320.55 (37,5cphm)

Wim in de war. Na werktijd zit zij plots
naakt
op zijn schoot. 06-320.323.85 50 cphm.

Als ze die knul in bad doet gaat
haar mond
vanzelf naar die.. 06-320.326.91 50 cphm

Casa Rossa
De enige in Nederland die jou 24 uur p.d. livesex biedt met veel verschillende vrouwen. Niets is heter!! Ook voor relaties. 100 cpm. 06-9768

Homokontakt
Zoek je 'n hete jongen? 06-320*330*18 (37,5 cphm)

Leuke meiden
zoeken z.s.m. een vriend. 06-320.330.77 (75c/m)

Meisjes willen bijverdienen
sexadressen
06-320.330.60 (37,5cphm)

meisjes 18 jr.
zoeken een ervaren vriend 06-320.330.43 (37,5cphm)

De leukste meiden bellen de
Flirtbox
Bel 06-9501 (37,5 cphm)

Sexvrouwtjes
06-9768
Gratis direct apart. 100 cpm

homo-direkt apart
Op zoek naar 'n opwindend afspraakje met een lekkere knul? Je hebt direkt kontakt! 06-320.322.75 (37,5 cphm)

Kontakten/Klubs

LYDIA verwacht U!!
Kom en laat u Kerst verrassen. 11-23 uur, 046-749662. 24 en 31 Dec. tot 5 uur. 25-26 Dec. en 2 jan. gesloten. TOT ZIENS!!! VRAAG NAAR HET KADOOTJE!!!
PRETTIGE FEESTDAGEN!!!

Anita paren-singel club
Hedenavond:
Super striptease, porno shows m.m.v. publiek. 2e kerstdag ook paren-singelavond. Spec. aktie!
Opgelet
2 januari Super show van Janine. Tel. 045-462720

Porky's Pretpark
WENST IEDEREEN EEN ZALIG KERSTFEEST
☎ 045-228481 open tot 18 uur

Prettige feestdagen wensen U de meisjes van
Club Levant
24 december open van 12.00-17.00 uur. Maastrichterstr. 156, Brunssum. Tel. 045-275199.

Paren en alleenstaanden club
Villa Liberta Susteren
Woe. en vrijd. paren en alleenstaanden. Zat. alleen paren. Zat. 26 dec. nudistenparty v. iedereen. Altijd mooie liveshow. Sauna, bubbelbad aanwezig. Aanvang 21.00 u. Maaseikerweg 24, Susteren. Tel. 04499-4928. Oudejaarsparty 31 december voor iedereen. Nieuwjaarsparty 1 januari voor iedereen.

!!! Hot Girls !!!
"Escort Limburg" 7 dagen per week. Tel. 06529-80304.

Nieuw! Nieuw! Nieuw!
Welkom in Gay-bar
Rico's Gigolo
St. Paulussstr. 5, Kerkrade-Chevremont. Tel. 045-462361. Voor een gezellige Kerst- en Nieuwjaarsavond. Geopend van donderdag t/m maandag van 21.00-02.00 uur??? Dinsdags en 's woensdags gesloten.
Nieuwjaarsdag
om 23 uur Travestie-Show.

DE MEISJES VAN NIRWANA EN MIRABELLE WENSEN U FIJNE KERSTDAGEN.

Bent u alleen? Bel ons dan of kom langs. Open van 22.00 uur tot plm. 06.00 uur. Burg. Franssenstraat 4, kerkrade. Tel. 045-427120 Nieuwstraat 147, kerkrade. Tel. 045-463323.

Kom uw kadootje uitpakken!
Privé Diana
Meerdere dames aanwezig. Open ma t/m vr 11-22 uur. Eerste Kerstdag gesloten. Tweede Kerstdag geopend.
☎ 046-758127

Buro Sittard
met leuke adressen 046-523203.

Privé Candy
Intieme sfeer, charm. meisjes. 045-212616/211391.

ATTENTIE !!
Yvonne
Nieuw: Erotische handmass. ƒ 50,-. Vr+zo, echt lesbisch trio. Aanbied. ƒ 125,- ½ uur all-in. Intiem + Franse mass. va. ƒ 100,-. Geop. ma t/m za 11-24u, zo 15-24u. 045-425100. Kapelweg 4 Kerkrade. Prettige feestdagen. Met de feestdagen geopend.

Nadja privé
Tel. 045-72 94 10.

Regina privé
045-723583

Peggy
Privé en escort, ma.-vr. 11-22.30 uur, wo. tot 19 uur. Tel. 046-374393 Video en totale mass. mog. Wo. triodag ƒ 125,-.

Privé en escort
Tel. 045-720916.

Dolce Vita
Wij wensen alle vrienden en bekenden Prettige Feestdagen en een heerlijk voorspoedig 1993. 2e Kerstdag zijn wij geopend voor paren en alleenstaanden. U wordt verrast door de kerstman, strip- en live-show m.m.v. publiek. Tot ziens. Rijksweg 1, Linne (Limb.) Tel. 04750-11876.

!Angel en Boy!
escort, 045-271920.

!Romina's! Escort
☎ 045 - 275242

Escort Saskia
Ook in hotel
☎ 045-418606

ZEG ER EENS WAT VAN

Alcohol en verkeer dat kun je niet maken. Dat vindt bijna iedereen. Toch zijn er nog van die mensen die vinden dat zij zelf wel zullen uitmaken of ze met een slok op gaan rijden.

En wie durft er iets van te zeggen? Niemand toch... daar bemoei je je toch niet mee. Maar door dat soort automobilisten worden er wel jaarlijks bijna 500 mensen doodgereden.

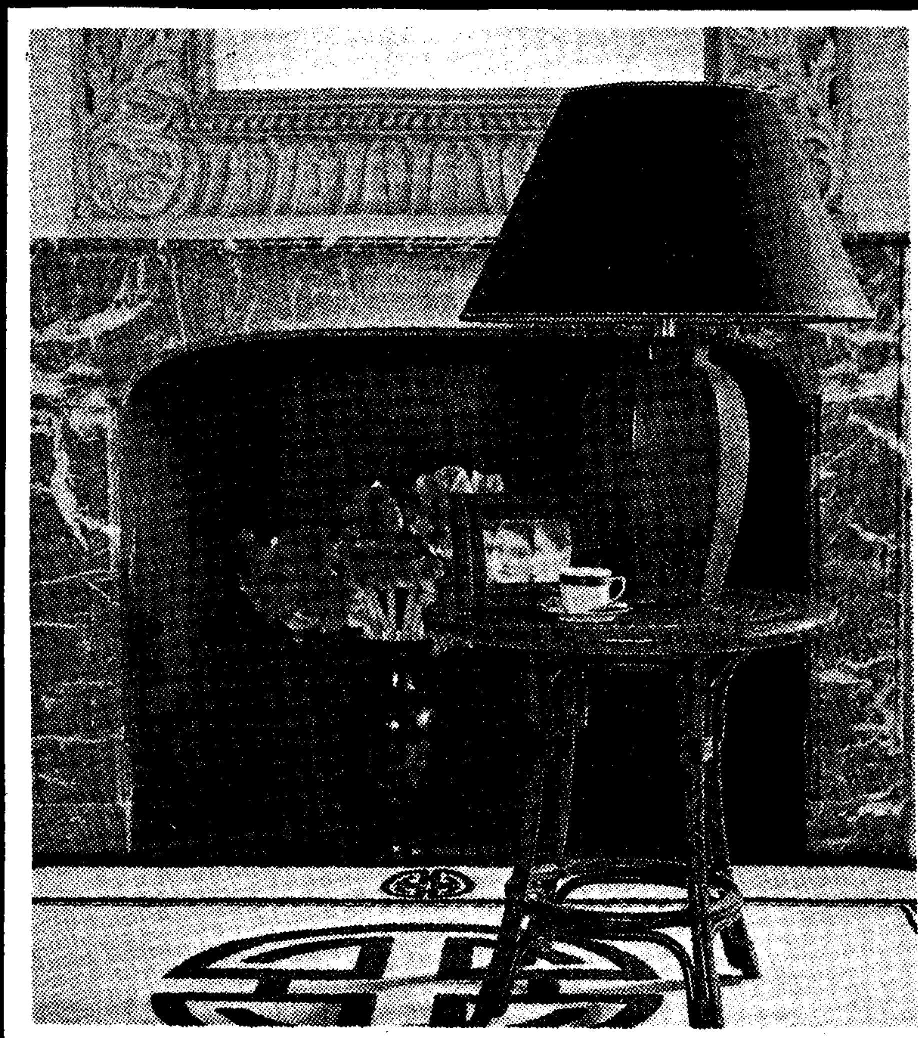
Daar moet wat aan veranderen.
ZEG ER EENS WAT VAN VOOR ZE INSTAPPEN want

ALCOHOL EN VERKEER DAT KUN JE NIET MAKEN

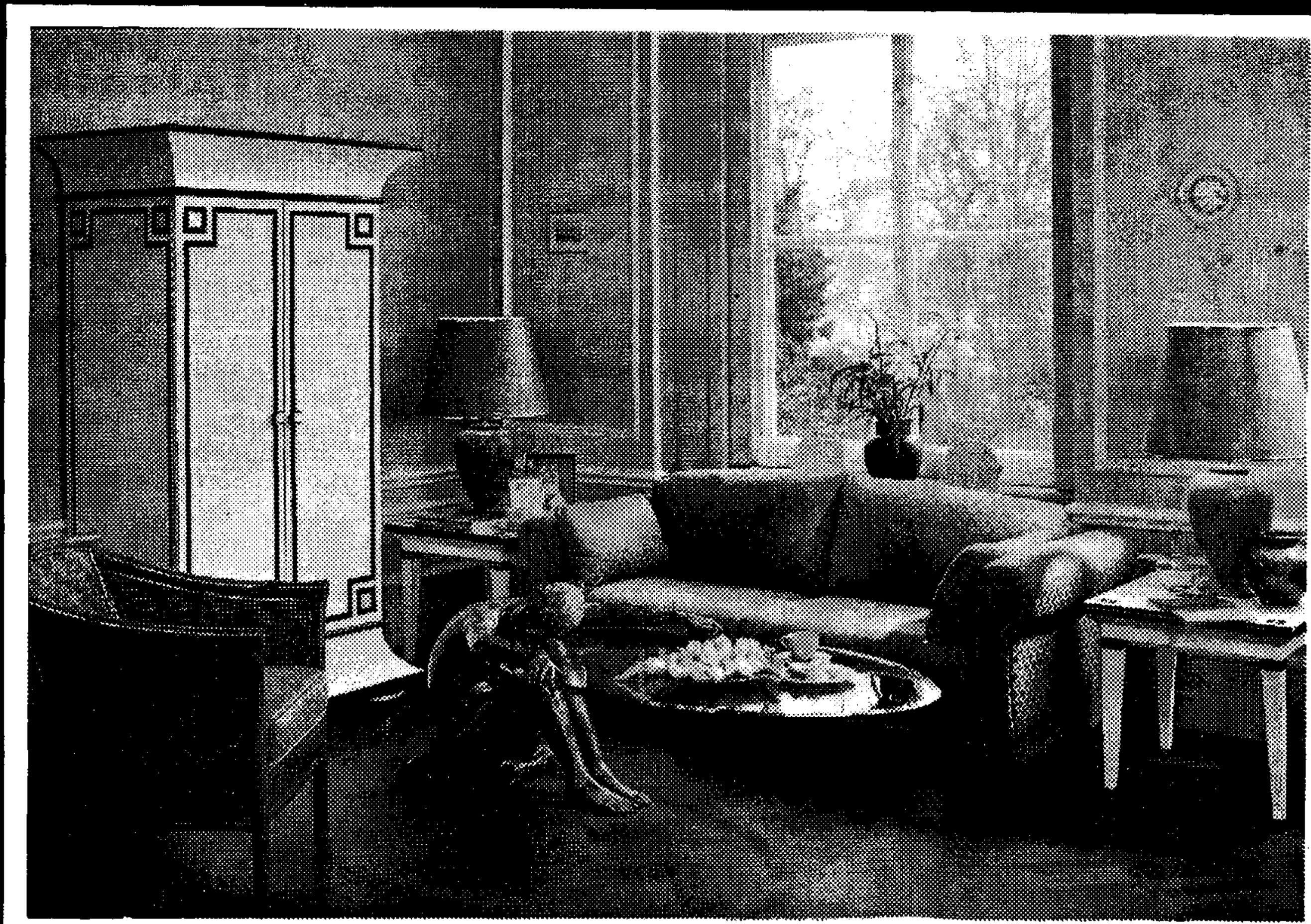
Ontdek met de Kerst Uw woonstijl voor morgen

°°° Kerstshow 28. 29. 30. en 31. december °°° Kerstshow °°°°°°°°°

Maak van uw huis uw eigen woonparadijs. De nieuwe, perfekt op elkaar afgestemde kollektie meubelen, stoffen en accessoires van Galerie Clair is er speciaal voor ontworpen. Warme kleuren, natuurlijke materialen, tijloze vormgeving.
Eindelijk worden uw ideeën over sfeer en romantiek werkelijkheid.
Galerie Clair staat dan ook niet voor één bepaalde stijl. Eerder voor een veelheid van sferen. Klassiek, maar tegelijkertijd modern. Een tikkeltje nostalgisch, maar altijd met een onmiskenbaar vleugje romantiek. En dat geeft verrassende resultaten...

berden
M E U B E L E N
GEGARANDEERD 'T GOEDKOOPSTE IN KWALITEITS MEUBELEN
2e 3e 4e VERDIEPING SCHUNCK
VENLO-BLERICK, LA PLAZA - HEERLEN, PROMENADE 12
ROERMOND, WILLEM II SINGEL 25 - VENRAY, GROTE MARKT 12

limburgs dagblad

Mecc Actief en vakantiebeurs vallen samen

De beurzen 'Mecc Actief' en de Vakantie Info Beurs worden volgend jaar tegelijkertijd gehouden. De bezoeker die zich tussen 7 en 10 januari niet alleen over reizen maar ook over sportieve vrijetijdsbesteding wil informeren, kan met een combinatieticket tegen gereduceerd tarief beide beurzen bezoeken.

Op de Vakantie Info Beurs, die voor de zesde maal plaatsvindt, kan men informatie krijgen over reizen in het algemeen. Er presenteren zich 130 standhouders. Behalve touroperators zijn er tal van buitenlandse verkeersbureaus (Turkije, Scandinavië, Griekenland) en luchtvaartmaatschappijen (onder andere die van Rusland, China en Indonesië). In het auditorium worden dia- en filmvoorstellingen getoond over uiteenlopende vakantiebestemmingen.

Het 'Actieve reizen-paviljoen' vormt de schakel tussen de VIB en Mecc Actief. Fietsen, wandelen, moutainbiken of bergbeklimmen zijn de gepresenteerde ingrediënten voor een actieve vakantie.
Op Mecc Actief staan buitensporten zoals fietsen, moutainbiken en golfen centraal. Op het Action Center kunnen de bezoekers zelf allerlei sporten uitproberen, zoals skiën, snowboarden, ijsklimmen en elastiekspringen vanaf een hoogte van tien meter.

De beurzen worden van 7 tot en met 10 januari gehouden, openingstijden donderdag van 12 tot 18 uur, vrijdag van 12 tot 22 uur, zaterdag van 10 tot 19 uur en zondag van 10 tot 18 uur. De entreeprijs voor Mecc Actief bedraagt tien gulden, voor de VIB 7,50 gulden. Een combinatiekaart kost 12,50.

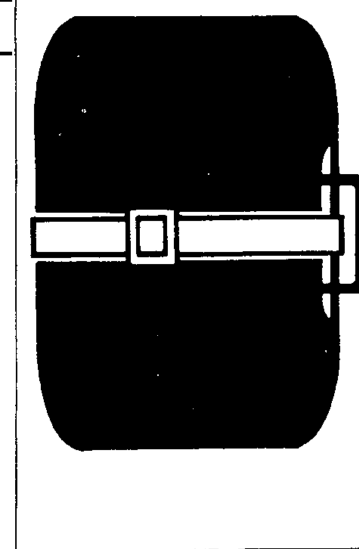
Vakantiebeurs Utrecht verwacht recordbezoek

De organisatoren van de Vakantiebeurs, die van 13 tot en met 17 januari in de Jaarbeurshallen te Utrecht zal worden gehouden, verwachten een recordaantal bezoekers.

Kwamen er op de laatste beurs 138.549 mensen een kijkje nemen (ook een record), nu wordt er rekening mee gehouden dat er om en nabij de 150.000 toegangskaartjes zullen worden verkocht. Ook het aantal exposanten is ongekend hoog: ruim 900, een stijging van tien procent ten opzichte van de beurs van 1992.

Uit een onderzoek is overigens gebleken dat ruim de helft van de bezoekers zijn vakantiebestemming al heeft bepaald.

Bijna driekwart bezoekt alleen de Vakantiebeurs en gaat niet naar andere gelijksoortige exposities. De gemiddelde leeftijd van de beursgangers is 35 jaar; ze komen zo goed als allemaal uit een gebied met een straal van 63 kilometer rondom Utrecht.

VVV-toer voert langs kerststallen en evenementen

Kerstroute door Limburg

De VVV Limburg heeft voor deze donkere dagen een aantrekkelijke autotoer uitgestippeld lang kerststallen, -evenementen en bezienswaardigheden. De tocht, die een lengte heeft van ongeveer 225 kilometer, voert behalve door Limburg ook over Belgisch grondgebied. In Noord- en Midden-Limburg wordt een aantal levende kerststallen aangedaan.

De kerstroute is zo opgezet dat je er ook een deel van kunt rijden. Iedereen kan zo zijn eigen programma bepalen. De routebeschrijving begint bij het knooppunt Kruisdonk in Maastricht en slingert naar het noorden via Bunde, Elsloo, Susteren en Roermond naar Weert.

Allerlei evenementen en bezienswaardigheden onderweg worden genoemd, bijvoorbeeld de kerststallen in de Augustinuskerk en de Mariakerk in Geulle en het Volkenkundig museum in Limbricht.

Ook aan de route plaatsvindende activiteiten zoals kerstconcerten, winterwandelingen en kunstexposities zijn in het overzicht opgenomen. In Roermond komt men (op 26 en 27 december) de eerste levende kerststal tegen, bij kapel 'In 't Zand'. Ook in Ospel, Weert en Stramproy zijn levende kerststallen te bezichtigen.

Terug naar het zuiden voert de route over de Belgische grens. In Maaseik en Heppeneert kan men rondstruinen op kerstmarkten en genieten van mooie kerststallen op het marktplein.

Weer in Limburg doet de route onder meer Sweikhuizen en Genhout aan, waarna men via Meerssen het eindpunt Valkenburg bereikt. Hier staan op diverse plaatsen kerststallen opgesteld, worden tijdens de kerstdagen concerten gegeven in Centrum Cocarde (aanvang 14.30 uur) en zijn er wandelingen uitgezet door de schilderachtige omgeving van het toeristenstadje.

Een uitgebreide routebeschrijving is gratis verkrijgbaar bij alle VVV's.

● *De kerstroute voert onder andere naar de kerststal in IJzeren-Sibbe.* Archieffoto: WIDDERSHOVEN

Belgen steunen keurmerk voor buitensport

DOOR CHRIS VAN TWISK

De officiële Waalse toeristenorganisatie OPT en het Belgisch Verkeersbureau in ons land gaan samenwerken met de Nederlandse Stichting Recreatie, die dit jaar is begonnen met het instellen van een keurmerk buitensport. Met dit keurmerk wil de stichting bereiken dat de toeristische belasting van de natuur door de buitensport wordt afgestemd op de draagkracht van de natuur. Tevens streeft ze grotere veiligheid na voor de buitensporter.

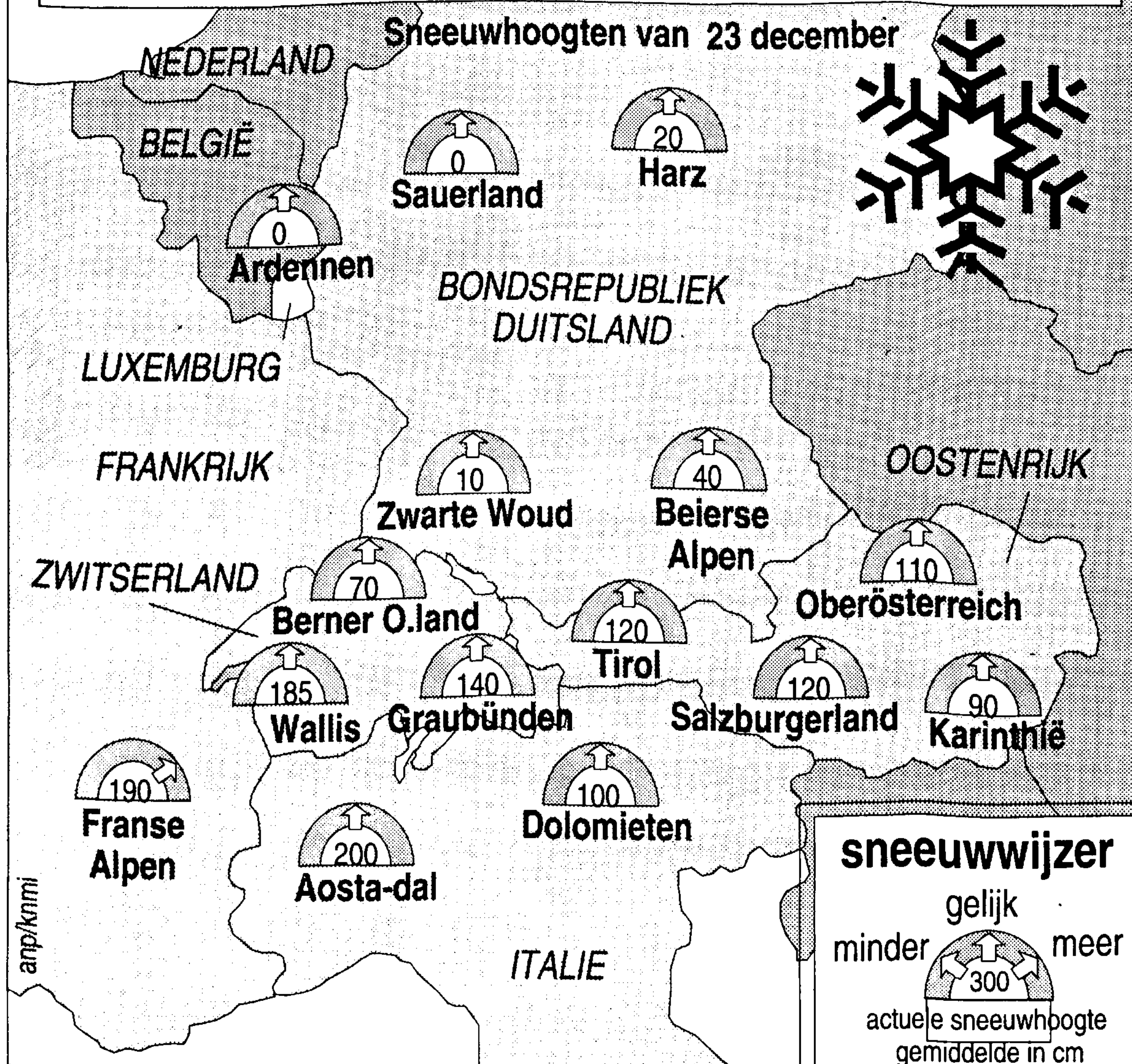
Dat de stichting, waarin zeventig organisaties op het gebied van natuurbescherming en openluchtrecreatie samenwerken, zich op de Ardennen richt, is zeker niet toevallig.

Jaarlijks trekken zo'n driehonderdduizend Nederlanders dit mooie Belgische natuurgebied in om de buitensport te beoefenen, variërend van fietsen op de mountainbike, klimmen, wildwatervaren tot zogenaamde survivalactiviteiten.

De Stichting Recreatie, die gesubsidieerd wordt door het Nederlandse ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, spreekt van een wildgroei onder de organisatoren van buitensportactiviteiten in de Ardennen. Dit jaar vroegen 54 organisaties het keurmerk aan.

Na intensieve keuring kregen slechts 19 het gewenste predikaat. Milieuvriendelijk en met kennis van de natuur bezig zijn is een van de criteria voor het verkrijgen van het keurmerk. Belangrijk zijn ook eisen van veiligheid. In de praktijk blijkt hieraan nogal wat te mankeren. Zo is het slecht gesteld met de helmen die gedragen moeten worden. Ook fietsen, kano's en touwen vallen onder de keuring.

Het OPT en het Belgisch Verkeersbureau zullen in het vervolg hun adviezen aan toeristen maar ook aan bijvoorbeeld lokale overheden in de Ardennen laten afhangen van het al of niet hebben van het keurmerk.

korte toer

DONDERDAG 24 DECEMBER

MAASTRICHT: Laatste dag kerstmarkt.

LUIK: Laatste dag kerstmarkt.

WEERT: Kerstnachtmis met levende kerststal op camping de IJzeren Man om 24 uur.

VRIJDAG 25 DECEMBER

MAASTRICHT: Carillonconcert vanuit de toren van het stadhuis van 11.30 tot 12.30 uur.

BERG EN TERBLIJT: Openstelling grotwoning/Geulhemmerhoeve met oranjegalerie, blokbrekerswerk en kapel van 14 tot 18 uur.

ZATERDAG 26 DECEMBER

VALKENBURG: Kerstspel in de gemeentegrot om 14.30 en 16 uur.

BERG EN TERBLIJT: Openstelling grotwoning/Geulhemmerhoeve met oranjegalerie, blokbrekerswerk en kapel van 14 tot 18 uur.

VALKENBURG: Kerstconcert door Koninklijke Vereniging Walram's Genootschap in Centrum Cocarde.

GULPEN: In de monumentale watermolen aan de Molenweg worden demonstraties gegeven. Er beginnen vijf wandelingen, in lengte variërend van 2,5 tot 15 km.

GEULLE: Buurtvereniging 'Oostbroek' houdt een kerstwandeltocht. Starten vanaf Harmoniezaal 't Heukske, en dit vanaf acht uur. Er kan gelopen worden op verschillende afstanden.

ROERMOND: Levende kerststal bij Kruiswegpark, achter kapel In 't Zand, gehele dag.

KESSEL: Levende kerstgroep bij kasteelruïne de Keverberg van 13.30 tot 17 uur.

OSPEL: Levende kerstgroep bij een boerderij tegenover het gebouw van Jong Nederland (houakker, richting sportvelden) van 13.30 tot 17 uur.

STRAMPROY: Levende kerstgroep in zaal de Luifel (bij de kerk) van 10 tot 18 uur.

WIJLRE: Wandeltocht, afstanden 5, 10, 15 en 20 kilometer. Starten kan tussen acht en een uur in Gasterij de Herberg aan de Elkenraderweg.

ZONDAG 27 DECEMBER

MARGRATEN: Kerstwandeling georganiseerd door scouting. Vertrek tussen 10.30 en 13 uur bij jongerensociëteit Camion aan de Hoenderstraat.

Afstanden 7,5, 15 en 20 kilometer.

VALKENBURG: Kerstspel in de gemeentegrot om 14.30 en 16 uur.

VALKENBURG: Natuurwandeling met gids, vertrek om 13.30 uur bij Kasteel Oost, Oosterweg.

BERG EN TERBLIJT: Kersttocht georganiseerd door wandelvereniging Vilt. Start café Noben, Rijksweg 132, Berg en Terblijt. Afstanden 7, 14 en 21 kilometer. Inschrijven vanaf 8 uur.

BEEK: Kerstliederenconcert in de St.-Hubertuskerk om 20 uur.

EPEN: IVN-wandeling. Vertrek om 14 uur bij kerk in Epen.

EPEN: Oudejaarswandeldag van SV Epen. Afstanden: tien en twintig kilometer. Inschrijven voor de tochten tussen acht en drie uur in Café Sport aan de Wilhelminastraat 13. Ook maandag.

KERKRADE: Internationaal Reizenfestival met diapresentaties, live-muziek en reisinformatie, in de Rodahal van 11 tot 19 uur.

HEERLEN: Kerstbeurs in HKB-gebouw van 10 tot 17 uur.

HEERLEN: Kerstwandeling olv IVN-gids, start om 14 uur bij stadsschouwburg.

MAASBREE: IVN-winterwandeling. Start om 14 uur bij infobord Dubbroek Maasbree.

SITTARD: Kerstwandeling georganiseerd door VVV.

VALKENBURG: Jaarwisselingsconcert door Klokkenkoor Valkenburg om 14.30 uur in Centrum Cocarde.

VALKENBURG: Natuurwandeling met gids, start om 13.30 uur bij kasteel Oost.

HASSELT: Koopzondag in centrum van 14 tot 18 uur.

ROERMOND: Levende kerststal bij Kruiswegpark, achter kapel In 't Zand, gehele dag.

MEERSSEN: IVN-middagwandeling met gidsen. Vertrek om twee uur vanaf het NS-station.

ULESTRATEN: IVN-oudejaarswandeling met gidsen. Vertrek vanaf twee uur bij de kerk.

MHEER: Wandel-puzzeltocht van Jonkheid St. Aloysius tussen 13 en 15 uur. 's Avonds dropping, start tussen 17 en 19 uur. Vertrek- en eindpunt is bij beide tochten café Quanten tegenover de kerk.

MAANDAG 28 DECEMBER

VENLO: Optocht Onnozele Kinderen, kinderen verkleed als volwassenen, vanaf 14.30 uur in centrum.

WOENSDAG 30 DECEMBER

SIMPELVELD: Oliebollenwandeltocht, start tussen 10 en 12 bij hotel Oud Simpelveld.

Wij raden onze lezers aan er rekening mee te houden dat de in deze rubriek opgenomen evenementen zonder ons medeweten afgelast, verplaatst dan wel uitgesteld kunnen worden.

er tussenuit

Jordaanwandeling
In de meest bezongen buurt van Nederland, de Amsterdamse Jordaan, heeft de VVV een nieuwe wandeling uitgezet. Een wandeling die uitgebreid wordt beschreven in een boekje dat onder meer verkrijgbaar is bij de Amsterdamse VVV-kantoren. De boekjes, inclusief uitklapbare plattegrond, kosten ƒ 2,75.
Info: tel. 06 - 34 03 40 66 (50 cent per minuut).

Zwitserse hotelgids
Nu verkrijgbaar: de Zwitserse hotelgids voor het jaar 1993 met daarin gegevens (inclusief de prijzen) van ongeveer 3000 bedrijven in de Confederation Helvetica. Ook bevat de gids een overzicht van zo'n 300 restaurants met hun specialiteiten en wordt bij elke gemeentenaam de hoogte van de plaats vermeld plus het adres, het telefoon- en faxnummer en de openingstijden van de VVV. De hotelgids is aan te vragen bij het Zwitsers Verkeersbureau, tel. 020 - 62 22 036 (folderlijn).

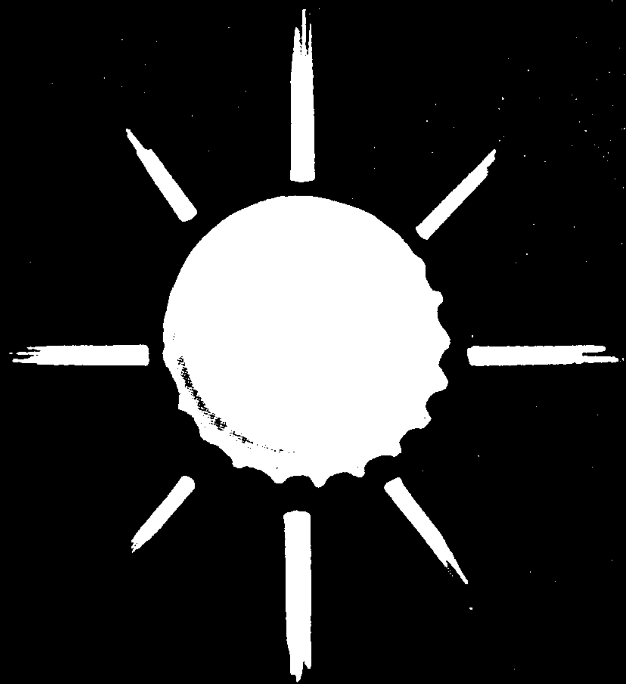
Reisproblemenlijn
ANWB-leden die tijdens hun wintersportvakantie problemen ondervinden kunnen voor gratis advies terecht bij de Reisproblemenlijn van de ANWB. Ook kan op die lijn nadere informatie worden ingewonnen over de nieuwe reisvoorwaarden die per 1 november van kracht zijn geworden. Wie een klacht wil voorleggen aan de Geschillencommissie Reizen en niet weet hoe dat precies moet worden ingekleed, kan eveneens terecht bij de Reisproblemenlijn die is te bereiken onder tel. 070-31 47 999.

Rokerscoupé
OAD-Reizen gaat voor het komende zomerseizoen een Comfort Class plus-bus in gebruik nemen met een apart barretje dat door een glazen wand van de rest van de touringcar is gescheiden. Alleen daar mag tijdens de reis worden gerookt. Een speciaal ventilatiesysteem voorziet de ruimte van frisse lucht en draagt er tevens zorg voor dat de passagiers in het reisverblijf geen last krijgen van rook. De plus-bus wordt ingezet op twee bestemmingen: de lijndienst naar Praag/Wenen/Boedapest en de rondreis naar Toscane/Umbrië.

Boete voor lege tank
Wie in Duitsland, Oostenrijk of Zwitserland zijn wagen op een vluchtstrook parkeert omdat de bezinetank leeg is, riskeert een flinke boete. De vluchtstrook mag alleen worden gebruikt voor noodgevallen ontstaan door overmacht. Volgens de politie is daarvan in het geval van brandstofgebrek geen sprake omdat zoiets kan worden voorzien.

GEZELLIG UIT

Voor inlichtingen/reservering advertenties op deze pagina. Els Swaans 045-739383.

Limburgs Dagblad voor Oostelijk Zuidlimburg

Donderdag 24 december 1992 ● Pagina 15

HET LIMBURGS DAGBLAD VOOR OOSTELIJK ZUID-LIMBURG IS DE PLAATSELIJKE EN REGIONALE EDITIE VAN HET LIMBURGS DAGBLAD VOOR HET GEBIED OOSTELIJK ZUID-LIMBURG. HOOFDREDACTEUR: RON BROWN. CHEF EDITIEREDACTIE: WIM DRAGSTRA HOOFDKANTOOR: 6411 RS HEERLEN, IN DE CRAMER 37, TEL. 045-739911. SERVICEKANTOOR: 6411 NM HEERLEN, GEERSTRAAT 5, TEL. 045-717719. RAYONKANTOREN: 6461 ED KERKRADE, MARKT 42, TEL. 045-452932; 6443 CB BRUNSSUM, RUMPENERSTRAAT 81, TEL. 045-256363.

Ook van moord verdachte Van der S. met dood bedreigd

Columbiaanse drugsmaffia dreigt met wraakacties

DOOR ROB PETERS

MAASTRICHT/HEERLEN – Een van drugshandel verdachte Columbiaan heeft gisteren Nederlandse verdachten tijdens een transport naar de rechtbank in Maastricht met de dood bedreigd. De Nederlanders worden verdacht van moord en drugshandel en waren betrokken bij de fatale ripdeal op 16 september in de Heerlense Permstraat.

In het Spaans zou Victor R. (34) uit Den Haag de betrokkenen bij de deal hebben verteld dat 'de Columbiaanse drugsbaronnen wraak zullen nemen en alle betrokkenen inclusief hun gezinnen zullen treffen'. Hevig ontdaan maakten meerdere verdachten bij de rechtbank melding van het incident. Heerlenaar Cees V., die R. kende uit een Spaanse gevangenis, vertaalde de bedreigingen voor de anderen. De raadslieden mr. Wetsels en mr. Nadaud hebben inmiddels aangifte gedaan. Zoals bekend bezweek na de ripdeal de vermoedelijke 'chef' van de Columbiaanse drugsmaffia in Nederland Juan Leon Morales aan zijn schotverwondingen en verdwenen de daders met de 6,5 kilo coke met een waarde van bijna 8 ton spoorloos.

In het busje van de parketpolitie waarin R. zijn dreigende woorden sprak, zat ook Ton van der S. (36) uit Heerlen, die niet alleen de ripdeal zou hebben uitgevoerd, maar die ook verdacht wordt van de moorden op Harrie van Mulken in Geleen en Louis Schneider in Heerlen in resp. 1987 en 1989.

Zijn zaak werd gisteren niet behandeld maar in verband met psychiatrische rapportage uitgesteld tot 17 februari 1993.

Zie verder pagina 17

● **Eis van drie jaar tegen betrokkenen ripdeal**

Stichting heeft twee jaar voor niets actie gevoerd

Fout advocaat leidt tot aanleg Zwart-5

Van onze verslaggever

KERKRADE – Door een ernstige fout van de advocaat van Stichting Leefbaar De Maar kan de Zwart-5-Zuid zonder meer worden aangelegd. De stichting had bij de Raad van State om schorsing van de aanleg gevraagd, maar de advocaat heeft verzuimd de argumentatie voor de schorsing op tijd naar de Raad van State te sturen. Leefbaar De Maar spreekt van een trieste zaak. „We waren klaar om naar de Raad van State te gaan. We hebben twee jaar voor niets actie gevoerd," aldus een woordvoerder van de stichting.

De aanleg van de Zwart-5-Zuid start op 11 januari. De weg gaat lopen over Heerlens, Kerkraads en Landgraafs grondgebied en moet met name verkeer van en naar Landgraaf verwerken. In Kerkrade is de weg vlak langs de wijk De Maar gepland, reden voor een aantal buurtbewoners om twee jaar geleden een actiegroep op te richten.

De actiegroep heeft vorig jaar reeds een verzoek om schorsing ingediend bij de Raad van State. Binnen een bepaalde termijn zou dit verzoek gevolgd worden door een pleitnota met argumenten voor het schorsingsverzoek. Advocaat Andries Houtakkers heeft deze zogeheten fatale termijn laten verstrijken, 'door een omissie van mijn secretaresse', zo schrijft hij aan Leefbaar De Maar. Houtakkers zegt zelf verantwoordelijk te zijn voor de fout. Hij heeft bij de stichting zijn excuses aangeboden. De actiegroep had de Sittardse advocaat gekozen op basis van zijn werk voor de actiegroep Zwart (G)Een, die met succes de aanleg van de Zwart-1 heeft aangevochten.

'Flauw'

In zijn brief schrijft Houtakkers dat hij Leefbaar De Maar weinig kans gaf om de aanleg van de Zwart-5-Zuid bij de Raad van State tegen te houden. De stichting vindt deze opmerking 'flauw', omdat de jurist tijdens zijn laatste onderhoud met de actievoerders wel goede kansen zei te zien. Ook van ambtenaren zegt de woordvoerder hoopvolle geluiden te hebben gehoord.

Houtakkers wilde gisteren niet ingaan op de zaak. „Ik heb een beroepsaansprakelijkheidsverzekering ingesteld en verder staat alles in de brief," was alles dat hij kwijt wilde. Leefbaar De Maar denkt nog een minieme kans te hebben de aanleg te blokkeren. Een Milieueffectrapportage is niet uitgevoerd, wat volgens de actiegroep wel nodig is. De stichting wordt inmiddels bijgestaan door advocaat Wim Gerlag uit Kerkrade. „Het is een fout. Verder wil ik er niet op ingaan," luidde zijn korte commentaar. Leefbaar De Maar wordt voorlopig nog niet opgeheven.

Zwerversdiner in de maak

● *De animo vanuit de Heerlense bevolking voor het kerstdiner voor tweehonderd zwervers in Heerlen is groter dan verwacht. De stichting 'Kerst zonder drempel' houdt na het inkopen van het eten zelfs nog een paar duizend gulden over. „Van dat geld kan het Inloophuis voor dak- en thuislozen in Heerlen eventueel nog maaltijden tijdens Nieuwjaar klaarmaken," zegt Henk Smol, één van de initiatiefnemers van de stichting.*

In het Missionair Centrum moest gistermiddag al met koken begonnen worden omdat een twintigtal prostituées aan de CBS-weg in Heerlen gisteravond al werden verblijd met een diner.

Kipfilet, boontjes en stoofpeertjes. Dat staat onder meer op het menu voor de zwervers. In tenten van het Rode Kruis krijgen de daklozen vanavond aan het Emma- en Stationsplein een diner aangeboden. Meer dan vijftig vrijwilligers zorgen ervoor dat alles in goede banen wordt geleid.

Foto: KLAUS TUMMERS

Aidssteunpunt na intrekking kort geding:

'Zonnebloem-incident een afgedane zaak'

SITTARD – Het Aidssteunpunt Limburg zal nauwlettend in de gaten houden of de patiëntenvereniging De Zonnebloem zich aan het aangepaste beleid voor aidspatiënten houdt. Dat liet G. Verheul, coördinator van het Aidssteunpunt in Sittard, gisteren weten na intrekking van een kort geding dat het steunpunt tegen De Zonnebloem had aangespannen.

De Zonnebloem heeft het beleid tegenover aidspatiënten aangepast na een incident op een vakantieschip, waarbij één aidspatiënt van boord moest. De vereniging paste dat beleid deze week aan en maakte dat maandag bekend, een paar dagen voordat een kort geding over het incident zou plaatsvinden. Volgens Verheul is de Zonnebloem aan alle eisen tegemoet gekomen, zodat het geding op het laatste moment ingetrokken kon worden.

Voor het Aidssteunpunt is met de toezegging dat aidspatiënten gewoon van het vakantieschip gebruik kunnen maken, de zaak afgedaan.

Produktie parfum 'Jaap!' aan banden

Van onze verslaggeefster

HEERLEN – Het Kerkraadse bedrijf Kecofa moet met onmiddellijke ingang de produktie van verpakkingen voor onder andere de geuren Jaap!, LoLa en City of Rome staken. Bovendien moet het bedrijf binnen zes dagen een lijst overhandigen van de hoeveelheid geproduceerde verpakkingen en aan wie ze zijn geleverd. Dit alles op straffe van een dwangsom van 50.000 gulden per overtreding per dag. Dit heeft de Maastrichtse rechtbankpresident mr. F. Eliëns gisteren in kort geding bepaald.

Hiermee komt hij grotendeels tegemoet aan de eisen van de Amsterdamse advocaat S. Wibbens. Hij trad op namens bekende parfumhuizen als Joop!, Cacharel, Laura Biagiotti en Chanel. De president is niet ingegaan op de eis van Wibbens om een voorschot toe te kennen van 50.000 gulden voor Joop! en 100.000 gulden voor overige merken.

Mr. Goltstein uit Kerkrade, advocaat van het Kecofa, noemt het niet toekennen van het voorschot het meest haalbare in deze zaak. „Ik zal mijn cliënten adviseren zich neer te leggen bij de beslissing van de rechtbank".

Mr. Wibbens beschuldigde twee weken geleden in een enquêtekamer van het Heerlense kantongerecht Kecofa (Kerkraadse Cosmetica Fabriek) van overtredingen op grond van de auteurs- en merkenwet. De verpakkingen en de naam van de door Kecofa geproduceerde geuren zouden zoveel op elkaar lijken dat klanten zich gemakkelijk kunnen vergissen. Zo zou de herengeur Jaap! teveel lijken op het succesvolle produkt van de Duitse ontwerpen Joop! Mr. Eliëns vond op zijn tafel tijdens de behandeling in kort geding de verpakkingen van de echte merken en de door Kecofa geproduceerde geuren. Hij bekeek en vergeleek overigens alleen de verpakkingen. De stoppen bleven op de flessen. Zo kan het zijn dat de geur die nu onder de naam Jaap! wordt verkocht, in een andere verpakking en met een nieuwe naam op de markt komt.

Volgens mr. Goltstein, raadsman van Kecofa, proberen de eigenaren van het bedrijf het prijskartel dat door de grote parfumhuizen is afgesproken te doorbreken door goedkope luchtjes te produceren en te verkopen. Jaap!, LoLa, City of Rome zijn voor een prijs van rond tien gulden te koop op markten. De echte geuren zijn vele tientallen guldens duurder. Hoewel het bedrijf pas enkele maanden de geuren maakt, kwamen detectives de 'nepgeuren' al snel op het spoor. Volgens advocaat Goltstein zijn de Kerkraadse geuren bedoeld voor een heel ander publiek dan de duurderde merken. „Wie voor tien gulden Jaap! koopt, weet dat het geen Joop! is die vele keren zo duur is."

Forse toename aanvragen uitstel van dienstplicht

KERKRADE – Sinds bekend is geworden dat de opkomstplicht voor militaire dienst wordt afgeschaft, is het aantal verzoeken om uitstel op het Defensiekantoor in Kerkrade sterk toegenomen. „Niemand wil de laatste zijn die nog in dienst moet, iedereen wil de eerste zijn die niet meer hoeft," zo verklaarde een woordvoerder van de Dienstcommissie van Dienstplichtzaken de toename gisteren.

Gisteren waren de PvdA-kamerleden Wöltgens en Zijlstra in Kerkrade. Wöltgens ziet mogelijkheden in de nieuwe taken die Defensie krijgt als er een beroepsleger wordt gevormd. Hij zei het 'onzinnig' te vinden als de in Kerkrade aanwezige kennis en expertise niet ingezet zou worden voor deze nieuwe taken.

Wöltgens verder: „In Limburg zijn successen geboekt. Verhoudingsgewijs is de werkgelegenheid hier het hardst gestegen. We moeten niet alleen klagen richting Den Haag, maar ook onze sterke punten laten zien. Want het is belangrijk dat we geloofwaardig blijven. Maar in dit geval moeten we op het cumulatieve effect van alle beslissingen wijzen. Alle beslissingen in deze regio zijn individueel weliswaar te rechtvaardigen, maar het totale gevolg legt een te grote druk op de regio."

Intensive care ziekenhuis Heerlen open na besmetting

Van onze verslaggever

HEERLEN – De beademingsafdeling van de intensive care in het De Weverziekenhuis in Heerlen gaat met ingang van 2 januari volgend jaar weer open. Momenteel wordt met man en macht gewerkt aan de desinfectie van de door de MRSA-bacterie besmette ruimte, aldus ziekenhuisdirecteur J. Goossen. De besmetting, de tweede in drie maanden tijd, werd ontdekt in oktober van dit jaar.

„De laatste potentieel besmette patiënt is vorig week overgeplaatst. Daarna is met de schoonmaak begonnen," vertelt Goossen. Door de besmetting heeft het Heerlense ziekenhuis het afgelopen jaar enkele tientallen patiënten moeten overplaatsen naar andere ziekenhuizen in Zuid-Limburg. „Voor ons kan 1992 dan ook als een klein rampjaar gedefiniëerd worden," vertelde de De Wevertopman.

Hardnekkig

De Methicilline-Resistente Staphylococcus Aureus (MRSA) is een uiterst hardnekkige bacterie en duikt ondanks uitgebreide voorzorgsmaatregelen met enige regelmaat op in de Nederlandse ziekenhuizen. De Wever werd dit jaar tot twee keer geplaagd door de besmetting van de acht bedden tellende beademingsafdeling. De eerste keer, in juli van dit jaar, leidde de besmetting tot een opnamestop die tot september duurde. Enkele weken later stak de bacterie opnieuw de kop op. Een opnamestop bleek nu niet nodig omdat het ziekenhuis ijlings voor een - zij het beperkte - uitwijkmogelijkheid op een andere afdeling zorgde.

„Dat uitgerekend de beademingsafdeling tot twee maal toe besmet is, is natuurlijk extra vervelend. Niet alleen omdat de intensive care een belangrijke schakel in een ziekenhuis, maar ook omdat daar de minst weerbare patiënten liggen."

De MRSA komt meestal voor in Zuid-Europa en is resistent tegen de meeste anti-biotica. „De schoonmaakoperatie is menselijkerwijs niet beter te doen dan we nu gedaan hebben. En toch hou ik mijn hart weer vast," vreesde Goossen.

Autodief in slaap gevallen

HEERLEN – Een 39-jarige man uit Hoensbroek is gisternacht aangehouden toen hij lag te slapen in een auto die hij in Maastricht gestolen had. De man heeft de diefstal toegegeven. De Heerlense politie heeft de man overgedragen aan de collega's van Maastricht. Vorige week werd de man ook al aangehouden wegens autodiefstal.

Overvaller opgepakt

MAASTRICHT – Tijdens een routinecontrole gistermiddag trof de Maastrichtse politie in een wagen met Belgisch kenteken een 29-jarige inwoner van Genk aan die door de politie van Valkenswaard werd gezocht vanwege zijn aandeel in een gewapende overval aldaar. Hij werd onmiddellijk ingerekend en opgesloten in het politiebureau in afwachting van zijn transport naar de Brabantse plaats.

Arrestatie na bankoverval

HEERLEN – Een 31-jarige vrouw uit Heerlen is gistermiddag op de kerstmarkt door de politie aangehouden. Zij had enkele minuten eerder gepoogd een bank te overvallen. De vrouw kwam het gebouw binnen met een 'vuurwapen'. Nadat ze het wapen had weggegooid rende ze het gebouw weer uit. Een bankemployé telefoneerde toevallig net met de politie van Sittard die daardoor onmiddellijk gewaarschuwd werd. De Heerlense collega's werden ingelicht waarna de vrouw op de kerstmarkt kon worden aangehouden. Het vuurwapen bleek een luchtdrukpistool te zijn. De vrouw heeft twee jaar geleden hetzelfde bankgebouw al eens overvallen, toen werd 10.000 gulden buit gemaakt. Ook toen is zij enkele minuten na de overval aangehouden. De vrouw is geestelijk in de war.

Bromfietser mishandeld

HEERLEN – Een bromfietser (30) is gisternacht door twee skinheads van zijn brommer getrokken en mishandeld. De man werd in de rug geschopt, in het ziekenhuis is een aantal kneuzingen geconstateerd. De skinheads zeiden de verkeerde te pakken te hebben.

Sittardse school helpt Ghana

SITTARD – Een VBO-school in Sittard heeft meegeholpen met de oprichting van een opleiding in Ghana. De Sittardse Technische School 'Pastoor Jacobs' werkt sinds vorig jaar samen met een school in de plaats Ahwiren in het Ghanese district Bekwai. Met die hulp is de Ghanese Marist-broedersorde een technische school gestart, waar nu 79 leerlingen les krijgen. De Sittardse school bracht dit jaar 1500 gulden bijeen, onder andere via stage-bedrijven. Leerlingen van de school willen elk jaar geld bijeen brengen, en eens in de drie jaar een hoeveelheid gereedschap sturen. Aan werktuigen is groot gebrek in Ghana. De leerlingen besteden ook in de lessen aandacht aan de band met Ghana. Een 50-tal jongeren heeft brieven geschreven naar leerlingen van de Ghanese school.

Inbraak in grot opgelost

VALKENBURG – De rijkspolitie Valkenburg heeft in de afgelopen dagen acht jongeren uit Valkenburg aangehouden, die betrokken waren bij een inbraak tijdens de kerstmarkt in de gemeentegrot. Bij de jongeren thuis werden sieraden, kleding en andere gestolen goederen gevonden. Enkele verdachten zijn nog niet op vrije voeten gesteld. De inbraak in de gemeentegrot werd gepleegd op vrijdag 11 december. De groep kreeg toegang tot de grot via de ingang bij het Sprookjesbos aan de Sibbergrubbe. Via de onderaardse gangen kwamen ze daarna bij de kerstmarkt in de grot terecht.

Juwelendieven aangehouden

HEERLEN – Twee Heerlenaren zijn opgepakt op verdenking van inbraak in een etalage van een juwelierszaak in het Duitse Ubach-Palenberg. De inbraak vond afgelopen zondag plaats. De eerste verdachte, een 25-jarige Heerlenaar, werd maandag al opgepakt. Getuigen van de inbraak hadden het kentekennummer van de vluchtauto genoteerd. Hij heeft bekend. Later werd de 24-jarige medeplichtige aangehouden. Het duo had de buit op het moment van arrestatie al verkocht.

Geboren
22 december 1992
Erland
zoon van
Erland en Miriam
Dohmen-Reijnders
Tijdelijk adres:
AZM afd. C 2, kamer 38

---

†

Na een dapper en geduldig gedragen lijden is toch nog vrij onverwacht van ons heengegaan, onze lieve en zorgzame moeder, schoonmoeder, oma, zus, schoonzus, tante en nicht

Erna Ryssy

weduwe van

Gotthold Adriolo

Zij overleed in de leeftijd van 67 jaar, voorzien van de sacramenten der zieken, in het ziekenhuis te Heerlen.

Schwelm (Dld.): Renate
Speckenbach-Adriolo
Bernd Speckenbach
Carmen
Gangelt (Dld.): Hermann Adriolo
Kathy Adriolo-Peters
Giovanni
Nino
Benny
Angelique
Landgraaf: Elfriede Lucchesi-Adriolo
Silvano Lucchesi
Rolf
Mayk
Familie Ryssy
Familie Adriolo

Landgraaf, 22 december 1992
Marijkestraat 30
Corr.adres:
Rector Mannsenstraat 7, 6371 HE Landgraaf

De plechtige uitvaartdienst zal gehouden worden op maandag 28 december a.s. om 11.00 uur in de parochiekerk van Maria Hulp der Christenen te Nieuwenhagen, waarna aansluitend de crematie zal plaatsvinden in het crematorium te Heerlen, Imstenraderweg 16.

Bijeenkomst in de kerk, alwaar gelegenheid is tot schriftelijk condoleren.

De overledene zal bijzonder worden herdacht tijdens de h. mis op zondag 27 december om 11.00 uur in voornoemde kerk.

Gelegenheid tot afscheidnemen in de rouwkapel van Lindeman Uitvaartcentra, Beuteweg 32 te Nieuwenhagen, dagelijks van 18.30 tot 18.45 uur.

Eerste kerstdag gesloten.

Zij die geen kennisgeving mochten ontvangen, gelieven deze annonce als zodanig te willen beschouwen.

Enige en algemene kennisgeving

†

Tot onze diepe droefheid is na een kortstondig ziekbed, toch nog onverwacht van ons [illegible]

Nicola Klinkers

Hij overleed in de leeftijd van 79 jaar, voorzien van de h. sacramenten.

Uit aller naam:
Familie Klinkers

6191 JJ Beek, 21 december 1992
Markt 43

De plechtige uitvaartdienst zal plaatsvinden op maandag 28 december om 10.30 uur in de St. Martinuskerk te Beek, waarna aansluitend de begrafenis op begraafplaats De Nieuwe Hof.

Overtuigd van uw medeleven is er geen condoleren.

De overledene is opgebaard in de rouwkamer van [illegible] Daemen, Prins Mauritslaan [illegible] te Beek. Gelegenheid om afscheid te nemen heden donderdag van 18.30 tot 19.00 uur.

---

†

[illegible] en kalm, op de gezegende leeftijd van [illegible] jaar onze lieve moeder, zorgzame tante, zus en nicht

Catharina Wilhelmina Huls

weduwe van

Reinder van Zeist

Uit aller naam:
Ben van Zeist

[illegible] december 1992
[illegible] 6432 [illegible] Hoensbroek

[illegible]

Dankbetuiging

Voor de grote belangstelling die wij van u persoonlijk of schriftelijk mochten ontvangen, bij ziekte en overlijden van mijn lieve vrouw, moeder, schoonmoeder en oma

Tiny Sturtz-van Berge

danken wij u allen hartelijk.

Frans Sturtz
kinderen en kleinkinderen

Heerlen, 24 december 1992

Een speciaal woord van dank aan het verplegend personeel van afd. 7 west ziekenhuis Heerlen.

---

†

Diepbedroefd geven wij kennis van het volkomen onverwacht overlijden van mijn lieve en zorgzame man, vader, broer, schoonzoon, schoonbroer, oom en neef

Wil Strijkers

echtgenoot van

Leny Roelofs

Wil overleed in de leeftijd van 52 jaar.

Grevenbicht: Leny Strijkers-Roelofs
Ralph
Berg a.d. Maas: Familie Strijkers
Grevenbicht: Familie Roelofs

6127 CZ Grevenbicht, 23 december 1992
Eikenstraat 7

De plechtige uitvaartdienst gevolgd door de begrafenis zal plaatshebben op maandag 28 december om 10.30 uur in de parochiekerk van de H. Catharina te Grevenbicht.

Wij zullen Wil gedenken in de eucharistieviering van zondag 27 december a.s. om 10.00 uur in voornoemde kerk.

Wil is opgebaard in de rouwkapel van het Maaslandziekenhuis te Sittard. Gelegenheid om afscheid te nemen dagelijks van 17.30 tot 18.15 uur.

Mochten wij nog iemand vergeten zijn dan hopen wij dat deze aankondiging als zodanig wordt beschouwd.

Volkomen onverwacht en veel te vroeg moeten wij afscheid nemen van onze zeer gewaardeerde collega

Wil Strijkers

Wij wensen de familie veel sterkte bij het dragen van dit verlies.

Dir. en medewerkers
Urmond B.V.
Mebin B.V.

Met grote verslagenheid hebben wij kennis genomen van het overlijden van ons bestuurslid

Wil Strijkers

Met respect zullen wij blijven terugdenken aan zijn persoon en de wijze waarop hij zich heeft ingezet voor het welzijn van onze vereniging.

Bestuur en leden van de
H.S.V. De Verenigde Vrienden
te Grevenbicht

---

†

Wij geven u kennis dat op 71 jarige leeftijd, na een liefdevolle verpleging in de verpleegkliniek B paviljoen 4 te Heerlen, onverwacht van ons is heengegaan mijn lieve man, onze zorgzame vader, schoonvader, opa, broer, zwager, oom en neef

Hub Niesen

echtgenoot van

Mia H[illegible]

Heerlen: [illegible]
Zoetermeer: Theo en Lenny Niesen-Hoek
Bianca en Ger
Marijn
Brunssum: Wiel en Henny [illegible]
Patricia, Nicole
Heerlen: Jo en Rennie [illegible]
Linda, Patty
Heerlen: Matt Niesen
Familie Niesen
Familie [illegible]

6411 VK Heerlen, 23 december 1992
Eikenderweg 129

De plechtige uitvaartdienst zal gehouden worden op dinsdag 29 december om [illegible] in de parochiekerk H. Franciscus van Assisië aan de Laanderstraat te Heerlen, waarna om [illegible] de crematieplechtigheid zal plaatsvinden in het crematorium te Heerlen, [illegible].

Voor vervoer per bus vanaf de kerk [illegible] is gezorgd.

Bijeenkomst in de kerk, alwaar gelegenheid is tot schriftelijk condoleren. Avondmis, maandag om 18.30 uur in voornoemde kerk.

Gelegenheid tot afscheid nemen in het uitvaartcentrum Dela, Grasbroekerweg 20 te Heerlen, zondag van 14.00 tot [illegible] uur en maandag van 18.00 tot 19.00 uur.

Wilt u indien wij vergeten zijn u een kennisgeving te zenden deze annonce als zodanig beschouwen.

Tevens een speciaal woord van dank aan het verplegend personeel van paviljoen 4.

---

†

Na een leven van zorg en aandacht voor allen die haar dierbaar waren is tot onze grote droefheid, geheel onverwacht van ons heengegaan mijn lieve vrouw, onze zorgzame moeder, schoonmoeder, oma, zus, schoonzus, tante en nicht

Angèle Merckx

echtgenote van

Jo Kerkhof

Zij overleed in de leeftijd van 60 jaar.

Nuth: Jo Kerkhof
Nuth: Leon en Liliana
Marc, Jacqueline
Nuth: Antoinette en John
Enrico, Esmeralda
Heerlen: Peter en Marian
Geleen: Daniëlle en Jos
Familie [illegible]
Familie Kerkhof

6361 TJ Nuth, 22 december 1992
[illegible] 13

De plechtige uitvaartdienst zal worden gehouden op maandag 28 december a.s. om 11.00 uur [illegible] H. Bavokerk te Nuth, waarna aansluitend de begrafenis zal plaatsvinden op de algemene begraafplaats aldaar.

Samenkomst in de kerk alwaar gelegenheid is tot schriftelijk condoleren.

De dierbare overledene zal bijzonder worden herdacht in de eucharistieviering op zondag 27 december om 11.15 uur in voornoemde kerk.

Gelegenheid tot afscheidnemen heden donderdag van 18.00 tot 19.00 uur en zondag van 14.00 tot 15.00 uur in het uitvaartcentrum van Dela, Grasbroekerweg 20 te Heerlen.

Indien u geen kennisgeving mocht ontvangen gelieve u deze annonce als zodanig te willen beschouwen.

---

†

Je hebt ons niet geheel onverwacht, maar toch voor ons nog te vroeg, vlak voor de Kerstmis op 79-jarige leeftijd verlaten, voorzien van de h. sacramenten

Agnes Ida Ortmans-Manders

weduwe van

Toine Ortmans

In dankbare herinnering:
Amstenrade: Peter en Aline
Ortmans-Thalen
Frank, Mildred
Hoensbroek: Marij Ortmans
Paul Bisschop
Guido
Paul en Trea
Jacqueline en Rob
Charlotte USA: Henny Ortmans
Natalie, Destree

Hoensbroek, 22 december 1992
Corr.adres: Heiberg 38, 6436 CL Amstenrade

De plechtige uitvaartdienst zal plaatshebben op maandag 28 december om 10.30 uur in de grote St. Jan te Hoensbroek, gevolgd door de crematie te Heerlen.

Bijeenkomst in de kerk, alwaar gelegenheid tot schriftelijk condoleren.

U kunt afscheidnemen in een der rouwkamers van De Universele, Hoofdstraat 100, Hoensbroek. Bezoekgelegenheid dagelijks van 19.00 tot 20.00 uur.

Zij die geen kennisgeving mochten ontvangen, gelieven deze annonce als zodanig te beschouwen.

Enige en algemene kennisgeving

†

In dankbare herinnering aan wat hij voor ons betekende, hebben wij afscheid genomen van mijn lieve man, onze zorgzame vader, schoonvader, opa, broer, schoonbroer, oom en neef

Hub Brouns

echtgenoot van

Antoinette Ackermans

Hij overleed in de leeftijd van 79 jaar, gesterkt door het h. oliesel.

Urmond: A. Brouns-Ackermans
Stein: Ton Brouns
Elsloo: Mia Brouns
Nancy, Ron
Urmond: Liliane Duckers-Brouns
Humb Duckers
Jack en Ilse
Nicole en André
Familie Brouns
Familie Ackermans

6129 ES Urmond, 23 december 1992
Past. v.d. Heijdenstraat 6

De plechtige uitvaartdienst zal plaatsvinden op maandag 28 december om 10.30 uur in de parochiekerk van de H. Antonius van Padua te Urmond-Oost, waarna aansluitend de crematie in het crematorium Nedermaas [illegible].

[illegible] herdacht worden in voornoemde kerk.

De overledene is opgebaard in de rouwkamer van uitvaartcentrum Daemen, Heirstraat 41 te Elsloo.

Gelegenheid om afscheid te nemen heden donderdag en zondag van 18.30 tot 19.00 uur.

Enige en algemene kennisgeving

†

Heden overleed in het De Weverziekenhuis te Heerlen, na een kortstondige ziekte, in de leeftijd van 85 jaar

Rosa Hubertina Krause

weduwe van

Willem Johan Maria Mengelers

Heerlen: Jo Mengelers-Grobelny

Heerlen, 23 december 1992, Cookstraat 103
Corr.adres: Eikstraat 64, 6418 RW Heerlen

De plechtige uitvaartdienst zal gehouden worden op maandag 28 december a.s. om 11.00 uur in de parochiekerk van St. Cornelius te Heerlen-Heerlerheide, waarna aansluitend de begrafenis zal plaatsvinden op de begraafplaats aldaar.

Bijeenkomst in de kerk, alwaar gelegenheid is tot schriftelijk condoleren.

Moeder zal bijzonder herdacht worden in de h. mis van zondag 27 december a.s. om 11.00 uur in voornoemde parochiekerk.

Gelegenheid tot afscheidnemen in de rouwkapel van het De Weverziekenhuis te Heerlen, dagelijks van 16.00 tot 17.00 uur.

OVERLEDEN

† **Mia Franco**, 56 jaar, echtgenote van Jean Dingena, Burg. Bauduinstraat 120, Maastricht. De uitvaartdienst vindt plaats heden donderdag om 10.30 uur in de parochiekerk van O.L. Vrouw van Lourdes te W.V.V.-Maastricht.

† **Gustav H. Overhof**, 38 jaar, Vulcanushof 37C, Maastricht. De uitvaartdienst vindt plaats op zaterdag 26 december om 10.00 uur in de parochiekerk van St. Jan de Doper te Limmel-Maastricht.

† **Anna Hennus**, 72 jaar, echtgenote van Jan Eikelenberg, Burg. Geradtsstraat 16, 6043 BE Roermond. De plechtige uitvaartdienst zal worden gehouden heden donderdag 24 december om 14.00 uur in de parochiekerk van O.L.V. Altijddurende Bijstand te Roermond.

† **Franciscus Kersten**, 81 jaar, echtgenoot van Elisabeth Beckers, Wieler 40, 6071 PD Swalmen. De plechtige eucharistieviering zal worden gehouden heden donderdag 24 december om 11.00 uur in de parochiekerk van de H. Lambertus te Swalmen.

† **Harrie Roumen**, 83 jaar, echtgenoot van Nelly van Megen, Aan de Vier Gebroeders 8, 6075 AT Herkenbosch. De plechtige uitvaartdienst zal worden gehouden heden donderdag 24 december om 11.00 uur in de sportzaal Olympiahal, Europalaan-West 2 te Herkenbosch.

† **Mien Slabbers**, 58 jaar, echtgenote van Jan Veekens, Rijksweg Nrd. 109, 6071 KT Swalmen. De uitvaartdienst zal worden gehouden heden donderdag 24 december om 11.30 uur in de parochiekerk Het Woord Gods te Swalmen.

---

†

Bedroefd, maar dankbaar dat hem pijn bespaard is gebleven geven wij u kennis van het overlijden van mijn lieve man, onze vader, schoonvader en opa

Frans van den Tillaart

echtgenoot van

Toos van Loenhout

Hij overleed in de leeftijd van 68 jaar.

Geleen: C. van den Tillaart-
van Loenhout
Born: Ria en Jack Stassen-
van den Tillaart
Raimond
Geleen: Leotine en Rien Seip-
van den Tillaart
Maaike, Koen

Sittard, 23 december 1992
Jos Klijnenlaan 427
6164 AK Geleen

De plechtige uitvaartdienst zal gehouden worden op maandag 28 december a.s. om 11.00 uur in de H. Pastoor van Arskerk te Geleen/Zuid, waarna aansluitend de crematieplechtigheid zal plaatsvinden in het crematorium „Nedermaas", Vouershof 1 te Geleen.

De overledene zal herdacht worden in de h. mis van zaterdag 26 december om 11.00 uur in voornoemde kerk.

De dierbare overledene is opgebaard in het uitvaartcentrum van „Dela", Vouershof 1 te Geleen. Bezoekgelegenheid donderdag van 18.00 tot 19.00 uur en zondag van 14.00 tot 15.00 uur.

Indien u geen kennisgeving mocht ontvangen gelieve u deze annonce als zodanig te beschouwen.

Voor de warme belangstelling en de vele blijken van deelneming, ondervonden bij het overlijden van mijn dierbare vrouw en onze geliefde moeder

Anneke Jennen-Reijnen

willen wij een ieder van harte bedanken. Het is voor ons een enorme steun geweest.

Wij zullen haar gedenken tijdens de zeswekendienst op zondag 27 december a.s. om 10.00 uur in de Catharinakerk te Grevenbicht.

Wim Jennen
Raymond, Jeanine en Ben

Grevenbicht, 24 december 1992

Enige en algemene kennisgeving

Met diepe droefheid geven wij kennis van het overlijden van onze zorgzame vader, schoonvader en opa

Kees Slijkoord

[illegible] van

Annie van der Pa[illegible]

De begrafenis heeft in besloten familiekring plaatsgevonden.

Kinderen, klein- en achterkleinkinderen

Daar het ons [illegible] een ieder persoonlijk te bedanken [illegible] de vele blijken van medeleven die wij [illegible] ontvangen bij de begrafenis van mijn echtgenoot, onze vader en opa

Theo Goebels

betuigen wij [illegible] onze oprechte dank.

[illegible] Goebels-Sassen
Kinderen - kleinkinderen

Eschdorf, december 1992 Luxemburg

Enige en algemene kennisgev[ing]

†

Na een moedig en waardig gedragen [illegible] heeft in wijsheid de dood aanvaard en is h[eden] van ons heengegaan, voorzien van de h. s[acra]menten, onze goede en zorgzame mo[eder], schoonmoeder, grootmoeder, overgrootmo[eder], zus, schoonzus en tante

Ida Mertens-Lazeroms

weduwe van

Sjang Mertens

op de leeftijd van 84 jaar.

In dankbare herinnering:
Kinderen, kleinkinderen
achterkleinkinderen
Familie Lazeroms
Familie Mertens

Hoensbroek, 22 december 1992
Prof. Asserstraat 2
Corr.adres: Frisostraat 50, 6433 GR Hoensbr[oek]

Overeenkomstig haar wens heeft de crem[atie]plechtigheid in het bijzijn van haar naaste f[ami]lie plaatsgevonden.

Stil zijn de pijn en het verdriet
die u bij ons achterliet,
maar de liefde die u ons bood
is niet te scheiden van de dood
mam, oma we zullen je nooit vergeten.

De eerste jaardienst van onze moeder en om[a]

Mia Soons-Spronk

zal plaatsvinden op zaterdag 26 december om 11.00 uur in de St. Dionysiuskerk te Sc[hin]nen.

Kinderen en kleinkinderen

Medewerker: 'Mooiste kerst van mijn leven'

Vrijspraak voor alle verdachten Servio-zaak

DOOR ROB PETERS

MAASTRICHT – Emotionele taferelen gisteren in Maastricht nadat de rechtbank alle verdachten in de slepende affaire rond het voormalige schoonmaakbedrijf Servio had vrijgesproken van het omkopen of aannemen van steekpenningen. Tegen de directeur van het bedrijf W. H. (52) uit Schoten en Defensie-medewerker Jimmy van W. (50) uit Heerlen was acht maanden celstraf (waarvan de helft voorwaardelijk) en tegen mevrouw Van W. een boete van vijf mille geëist.

Officier van justitie J. van Opstal achtte veertien dagen geleden bewezen dat Servio mevrouw Van W. extra uren had toegekend om zo haar man aan het schoonmaakbedrijf van Defensie-kantoren in Heerlen en Kerkrade 'te binden' en mogelijk te weinig gemaakte uren te verdoezelen.

De raadslieden van de verdachten mr. Van Langeveld uit Den Haag en mr. Brouwer uit Meerssen bezinnen zich nu op een procedure tegen de Staat, omdat die naar hun mening de indertijd voorbarig en ten onrechte op basis van anonieme tips het onderzoek heeft opgestart.

Zoals bekend is het schoonmaakbedrijf als gevolg van de procedure alle contracten kwijtgeraakt.

Kwaliteitsproject voor toeleveranciers NedCar

Van onze redactie economie

LANAKEN – NedCar in Born en Ford Genk gaan samen proberen de kwaliteit van hun toeleveranciers op te krikken. Volgens J. Pesok van NedCar is de kwaliteit van de onderdelen en diensten die NedCar geleverd krijgt vaak onvoldoende voor de prijs die ervoor betaald moet worden.

Nederlandse en Belgische toeleveranciers voor de auto-industrie zouden wat dat betreft een voorbeeld kunnen nemen aan hun Japanse collega's. Die maken minder fouten, zijn sneller en denken beter mee met de autofabrikant.

Daarom is in samenwerking met de Belgische ontwikkelingsmaatschappij GOM en het Nederlandse Liof een grensoverschrijdend kwaliteitsproject van start gegaan. De bedoeling is dat dienstverleners en de makers van onderdelen en halffabrikaten na dit project in principe rijp zijn voor het behalen van een kwaliteitscertificaat.

Vergoeding

De circa 47 dienstverlenende NedCar-toeleveranciers die aan het project kunnen meedoen, krijgen ongeveer de helft van de kosten vergoed via bijdragen van de provincie, Liof, NedCar en via Efro-subsidie. Pogingen om voor het kwaliteitsproject miljoenen Interreg-subsidie van de EG te krijgen, zijn tot nu toe gestrand. De EG ziet niet in hoe het project de kwaliteit van de infrastructuur in de Belgisch-Limburgse grensregio kan verbeteren.

Adviesraad kritisch over plan regiovorming

SEAR verwerpt een vierde bestuurslaag

Van onze verslaggever

MAASTRICHT – De vorming van een zelfstandig regiobestuur in Zuid-Limburg is een heilloze weg, als daarmee het aantal bestuurslagen wordt uitgebreid van drie naar vier. Op die manier immers worden bestuur en politiek voor burgers en bedrijfsleven nog ondoorzichtiger dan ze nu al zijn. Bovendien nemen in dat geval de kosten van het – toch al dure – overheidsapparaat nog verder toe. Dat schrijft de Sociaal Economische Adviesraad Limburg (SEAR) in een reactie op de eerder dit jaar uitgebrachte Kadernota Bestuurlijke Vernieuwing van Gedeputeerde Staten.

In die nota toont het dagelijks bestuur van de provincie, geruggesteund door een speciaal daartoe geformeerde stuurgroep, zich een warm voorstander van de vorming van twee afzonderlijke regio's in Limburg. De besturen van beide gebieden zouden elk vérgaande taken en bevoegdheden moeten krijgen, deels toegeschoven door de gemeenten deels door de provincie. Hoewel GS het ontstaan van een nieuwe (vierde) bestuurslaag nadrukkelijk afwijzen, komt volgens de SEAR een dergelijke regiovorming daar feitelijk wel degelijk op neer.

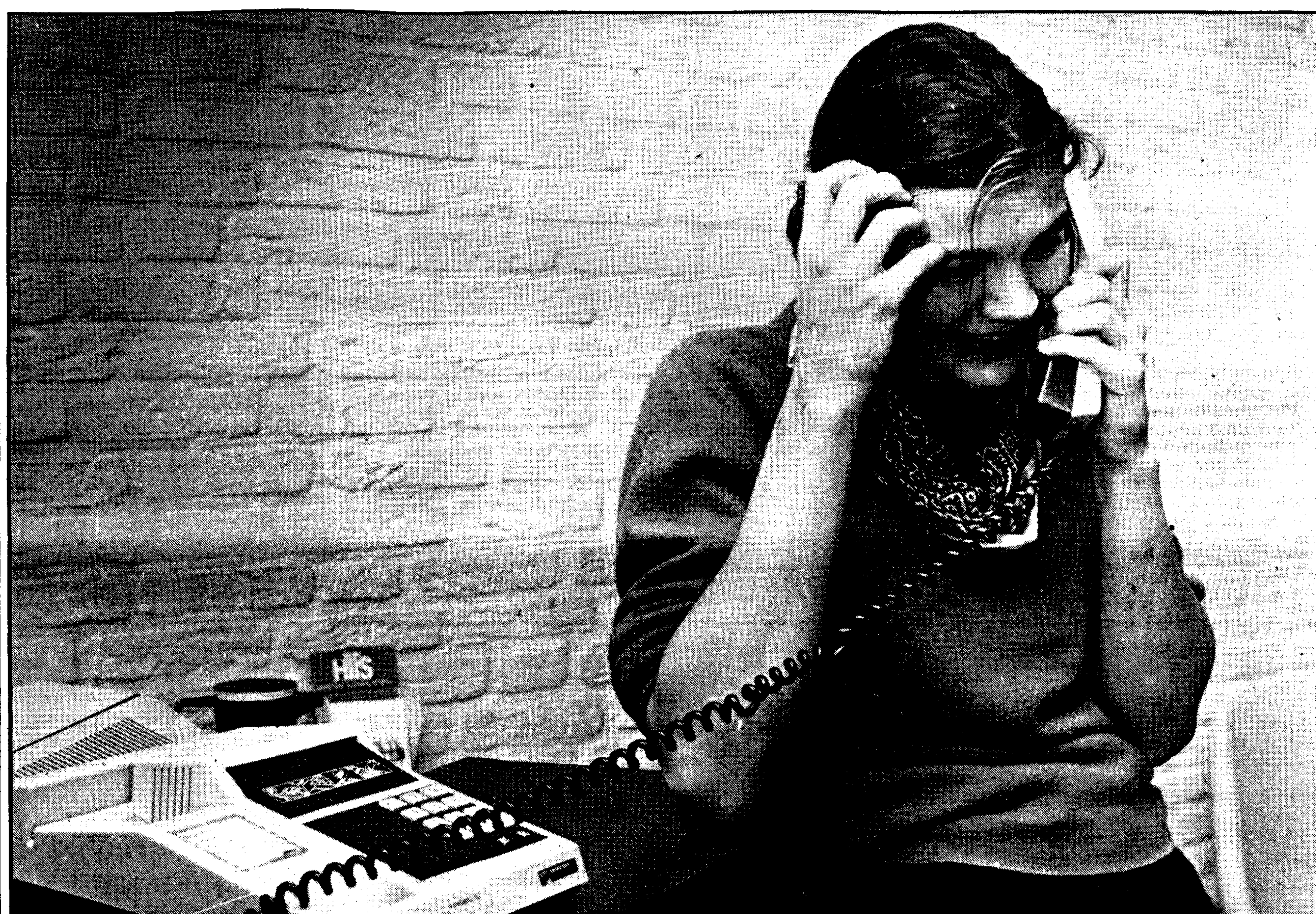
„Het funktioneren van besturen op de huidige drie niveaus (Rijk, provincie en gemeenten, red.) wordt niet verbeterd door een vierde niveau te creëren. Dat kan alleen verbeterd worden door het bestuurlijk functioneren zélf aan te pakken," oordeelt de SEAR. Bovendien vreest de gezaghebbende adviesraad dat de bevolking in de provincie zich niet zal herkennen in drie bestuursniveaus die op dezelfde of soortgelijke beleidsterreinen werkzaam zijn.

Controle

Ook zet de SEAR grote vraagtekens bij de democratische controle van de twee nieuw te vormen regiobesturen in Limburg. Besturen met echte 'planvormende' bevoegdheden, zoals een regiobestuur wel degelijk is, behoren volgens de raad rechtstreeks door de bevolking te worden gekozen.

Zoals deze krant gisteren al heeft bericht, pleit de Stuurgroep Bestuurlijke Vernieuwing Zuid-Limburg voorlopig echter voor indirecte (getrapte) verkiezingen.

Telefoontje

● *De dochter van de familie Brasz belt vanuit het ziekenhuis in Sittard.* Foto: PETER ROOZEN

MUNSTERGELEEN/MEERLO – Het gezin Brasz uit Munstergeleen kwam dinsdagnacht per ambulance aan bij het Sittardse Maaslandziekenhuis. Mevrouw Brasz heeft aan het ongeluk met de DC-10 in het Portugese Faro enkele gebroken ribben en een een gebroken voet overgehouden. Zij moet in het ziekenhuis blijven. De andere gezinsleden maken het verder goed.

Omdat alle vier verschrikkelijke indrukken te verwerken hebben, wordt het gezin afgeschermd. Een begeleider heeft hen geadviseerd voorlopig niet met de pers te praten. Vanaf de Sittardse opname-afdeling belt de 16-jarige dochter met familie. Ze is volkomen overstuur van wat ze heeft gezien, en barst tijdens het gesprek in snikken uit.

Familie uit Meerlo nog in AMC Amsterdam

Gezin uit Munstergeleen onthutst terug uit Faro

Ze heeft gezien hoe slachtoffers in het vliegtuig verbrandden, en hoe haar moeder bekneld raakte toen het toestel van Martinair tegen de grond gedrukt werd. Even was er paniek, toen haar vader zoek was. Hij raakte bedolven onder brokstukken van het vliegtuig, maar kwam er wonderwel goed vanaf.

Buren en kennissen van het gezin hebben het huis feestelijk ingericht en een kerstboom opgetuigd. De kersttijd kan toch thuis worden doorgebracht. De familie Rutten uit het Noordlimburgse Meerlo is dinsdagnacht vanuit Faro aangekomen op Schiphol. Annie Rutten (46), die tijdens de vliegramp gewond raakte aan haar hoofd, is na aankomst direct opgenomen in het AMC in Amsterdam. Gisteren maakte ze het redelijk goed. De rest van de familie is ongedeerd.

Sjaar Rutten (48) en Annie Rutten hadden met hun zonen Jacky en Erwin en hun vriendinnen Yvonne Weys uit Leunen en Yvonne Potten uit Ysselstein een vakantie gepland in het Zuidportugese vakantiegebied Algarve. Verder dan het vliegveld van Faro kwamen ze niet. Meteen na de crash werd Annie Rutten overgebracht naar een ziekenhuis in Faro, waar ze geopereerd werd aan haar hoofd.

De familie uit Meerlo bevond zich gisteren nog in het AMC bij hun gewonde moeder, in afwachting van een eventuele overplaatsing naar een Limburgs ziekenhuis.

Ministerie subsidieert 15 mille per ha.

Nieuwe bossen bij Geleen, Brunssum en Maastricht

Van onze verslaggever

ROERMOND – In een gisteren verschenen rapport heeft het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de lokaties aangegeven, waar – met overheidssubisidie – nieuwe bossen kunnen worden aangelegd. Het betreft een gebied van 400 ha ten zuiden van Maastricht, een gebied van 300 ha ten noorden en ten oosten van Geleen en een gebied van 250 ha ten westen van Brunssum. Het zijn globale aanduidingen. Uiteindelijke begrenzingen staan niet vast. Wel moeten de nieuwe bossen minimaal 100 ha groot zijn om voor een subsidie in aanmerking te kunnen komen.

De overheid verstrekt een bijdrage van tienduizend gulden per hectare in de verwervingskosten van de grond en een bijdrage van vijfduizend gulden per hectare in de aanlegkosten van het bos. Het initiatief is aan de lagere overheden, gemeenten, gewesten en provincie alsmede aan particulieren of rechtspersonen. Onteigening komt niet aan de orde. Partijen zullen het onderling eens moeten worden. Courante grondprijzen in Zuid-Limburg liggen momenteel tussen vier en vijf gulden per hectare.

Gering

Het oppervlaktebos in Zuid-Limburg is gering. Zij omvat circa 5000 ha. Dat is vijf procent van de totale oppervlakte. Er wonen ruim 600.000 mensen, van wie 485.000 in de steden. Daarmee is Zuid-Limburg na de Randstad het meest verstedelijkte gebied van Nederland. De behoefte aan bosuitbreiding is groot.

Op basis van het Meerjarenplan Bosbouw concipieerde het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in 1991, een nota, waarin 12 locaties werden aangegeven die voor de aanleg van nieuwe bossen in aanmerking zouden kunnen komen. De nota werd voor commentaar aan provincie, betrokken gemeenten en belangengroeperingen toegezonden. Op basis van de reacties heeft het ministerie zijn keuze bepaald.

De lokatie ten zuiden van Maastricht ligt op het vlakke laagterras van de Maas rondom een groot grindgat. De bodem bestaat uit rivier- en beekafzettingen. Het gebied wordt gebruikt als grasland en populierenweiden. Het wordt doorsneden door een spoorweg, de A2 en lokale wegen.

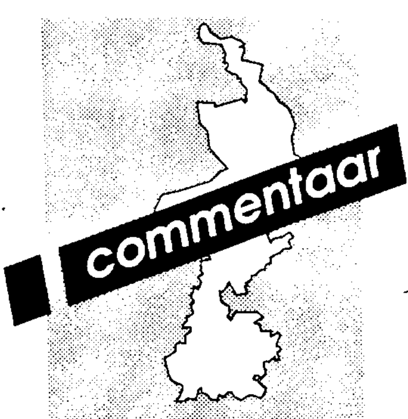
Het ministerie geeft de voorkeur aan deze lokatie in de omgeving van Maastricht, omdat er een natuurontwikkelingsgebied kan worden gerealiseerd dat een 'stepping-stone'-verbinding kan vormen voor vlinder en vogels tussen de St.-Pietersberg en het Savelsbos.

De lokatie ten noorden en ten oosten van Geleen ligt aan weerszijden van de weg Geleen-Sittard op een flauw hellend gebied langs de Geleenbeek en op de steile hellingen aan de rand van het plateau. De bodem bestaat uit löss, met beekafzettingen in de dalbodem. De grond is overwegend als bouwland in gebruik. De lokatie ligt deels in het natuurontwikkelingsgebied het Geleenbeekdal en in het kerngebied Daniken. Het nieuwe bos kan het aaneengroeien van Geleen en Sittard voorkomen en een positieve bijdrage aan de verbetering van het woon- en werkklimaat leveren, vindt het ministerie.

De lokatie ten westen van Brunssum ligt op de rand van het plateau ten noordwesten van de Oostelijke Mijnstreek langs de Merkelbekerbeek en het droogdal langs Oirsbeek. De bodem bestaat grotendeels uit löss. In de steile hellingen langs de Merkelbekerbeek en het droogdal van Oirsbeek dagzomen grind-, zand- en kleilagen en Brunssummerheidegronden. Rond de dorpen is het grondgebruik betrekkelijk kleinschalig met veel grasland. De vlakke delen bestaan uit grootschalig bouwland, het dal en de steile hellingen nabij de beek uit grasland. Een autoweg doorsnijdt het gebied. Verder is er een ruim ontsluitingsnet van holle wegen.

Versterking

Het ministerie stelt zich op het standpunt dat bosaanleg op deze lokatie een landschappelijke versterking van het gebied betekent, doordat de overgang van de stedelijke zone naar de omliggende landelijke gebieden geleidelijker zal verlopen. Het bos kan een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van het woon- en werkklimaat en een droge zowel als een natte verbinding vormen tussen het dal van de Geleenbeek en de Schinveldse bossen en de Brunssummerheide. Het bos zal de Brunssummerheide ontlasten en de uitloopmogelijkheden voor Brunssum en Hoensbroek aanmerkelijk vergroten.

Ontslag

De ontslagaanvraag van de Sittardse politiecommissaris E. Nicoll zal door de meeste mensen gezien worden als een bewijs dat hij de eer aan zichzelf wil houden. Het ontslagverzoek is ingediend kort nádat het ministerie van binnenlandse zaken het volledige dossier in de zaak-Nicoll onder ogen kreeg; daarnaast heeft burgemeester J. Tonnaer van Sittard steeds gezegd dat Nicoll rekening moest houden met een disciplinaire maatregel, die alleen de minister als hoogste baas van de politiechef kon nemen.

Het wachten was op een standpunt van de minister over een extern onderzoek naar de nevenfuncties van Nicoll. Dat blijft uit, nu de politiebaas zijn ontslag heeft ingediend. De conclusie lijkt dus voor de hand liggend.

Even logisch is ook de verklaring die de raadsman van Nicoll heeft: hij en zijn gezin gingen ernstig gebukt onder de negatieve publiciteit en de reacties die daarop volgden. Daarmee kwam het persoonlijk functioneren van de politiechef in het gedrang.

Eerlijk gezegd zal het een combinatie van deze factoren zijn. Vermoedelijk heeft één conclusie in het externe rapport Nicoll toch de das om gedaan, namelijk de opmerking dat er sprake kan zijn geweest van functievermenging. Nicoll en zijn advocaat hebben bakzeil moeten halen, omdat ze er niet in geslaagd zijn om de twijfels over het belangeloos functioneren van de politiechef weg te halen. Ook nu niet, na het indienen van een ontslagverzoek.

Los van de vraag hoe het ontslagverzoek van Nicoll tot stand is gekomen, blijft een les overeind, die vooral ambtenaren in hoge publieke functies ter harte moeten nemen: gezagdragers mogen niet eens de schijn wekken verschillende belangen te hebben. Ook al was de conclusie in het onderzoek-Nicoll zeer voorzichtig; dat hij in een situatie zat waarin sprake kon zijn van belangenverstrengeling, voerde al te ver.

De eerlijkheid gebiedt ook te zeggen, dat burgemeester Tonnaer ongeschonden uit de affaire is gekomen terwijl het rapport ook in zijn richting twijfels zaait. Er wordt daarin geen duidelijk standpunt ingenomen in hoeverre Tonnaer op de hoogte was van de nevenactiviteiten van Nicoll. Verder heeft de Sittardse burgemeester zich niet bepaald ingezet om, als beheerder van politiekorps, beschuldigingen aan het adres van Nicoll te ontzenuwen. Tonnaer prees alleen zijn korpschef om diens inzet, ook gisteren nog (te) nadrukkelijk, maar daar heeft de commissaris niets aan gehad. Officieel gaat hij met eervol ontslag, maar dat geeft in zijn geval slechts aan dat hij zijn rechten behoudt. Van eervol is geen sprake meer.

H.B.

Drie jaar geëist tegen 'betrokkenen' ripdeal

Vervolg van pagina 15

MAASTRICHT – Officier van justitie Ummels eiste gisteren tegen vijf betrokkenen bij de ripdeal in Heerlen elk drie jaar cel voor drugshandel of -vervoer.

Vooral bij de drie Limburgse verdachten, de taxichauffeurs Cees V. en Piet van W. uit Vaals en Jos P. uit Sittard, die om 25 mille te verdienen zich wat onbezonnen in het drugsavontuur hadden gestort, kwam de eis hard aan.

Uitvoerig lieten zij de rechtbank gisteren weten dat het zo gemakkelijk lijkende 'klusje' op 16 september voor hen was geëindigd in een nachtmerrie. In plaats van de leuke bonus, kregen zij een pistool tegen het hoofd gezet, vlogen de kogels hen om de oren en zaten zij na het vertrek van de rippers Frans C. en Ton van der S. opgescheept met de stervende en hevig bloedende Columbiaan Morales. Jos P. daarover: „Als ik de zwaargewonde aan zijn lot had overgelaten, was de politie ons nooit op het spoor gekomen."

Zoals bekend was het onderzoek naar de dood van Morales de sleutel tot de oplossing van een hele serie afrekeningen in de jaren 1986,1987 en 1989 en leidde tot vele aanhoudingen. Ton van der S. die als eerste bekende, bijt in februari de spits af. Gisteren werd hij kort voor de rechtbank geleid. Een wat schriele brildrager, die nerveus aan zijn keurige regenjas friemelde en netjes op alle vragen antwoord gaf. Niet het prototype van de een kille 'afmaker', die hij volgens de dagvaarding van Ummels moet zijn.

Anders was het met Victor R., de man die na zijn bedreigingen, de rechters wilde doen geloven dat hij met de deal in Heerlen niets van doen had gehad. De aanwezigheid van zijn vrouw, de hoogzwangere Luz Yanet D., bij het transport van de 6,5 kilo in Heerlen legde hij achteloos naast zich neer. Zijn eega probeerde in het Spaans ratelend haar aandeel zeer klein te houden. Mr. Ummels vond dat alle verdachten in het voortraject naar de meer geweldadige criminele feiten over een kam geschoren moesten worden.

Omdat de raadslieden Wetzels en Nadaud vrijspraak vroegen omdat niet bewezen is dat het bij de ripdeal om coke ging, onthulde mr. Ummels gisteren dat de ontbrekende coke terecht is. Hij blijkt voor 240.000 gulden op de Heerlense markt te zijn gedumpt door Ricardo de La B., Jos J. en Ton van der S. De recherche vond het geld en sporen van de coke in een koffertje.

In deze zaken doet de rechtbank op 6 januari uitspraak.

Hondehokken weer opgeruimd

GULPEN – Wilma Bollen van hondenpension Klein Karsveld in Gulpen heeft gisteren na overleg met de gemeente en de Raad van State de weer opgebouwde buitenhokken opgeruimd. De pensionhoudster had van de gemeente Gulpen een aanschrijving gekregen dat zij de illegale hondehokken moesten opruimen. Bij controle stonden deze er nog. Bollen had intussen een bezwaarschrift ingediend tegen het verzoek om de buitenhokken te verwijderen. Zij had namelijk de speelweide in verschillende kavels ingedeeld en door het kadaster laten registeren. Verder liet Bollen de gemeente weten dat zij de kavels had verkocht aan tientallen eigenaars. Navraag bij het kadaster leerde dat de nieuwe eigenaren niet bekend zijn. Bollen kon dat tegenover de gemeente niet hard maken. Toen de gemeente gistermorgen rond elf uur bij het hondenpension arriveerde om voor de tweede maal de buitenhokken onder dwang te verwijderen, waren de hekken al door de pensionhoudster zelf opgeruimd.

Met de onthulling in september jl. dat de Sittardse politiechef Eugène Nicoll mede-eigenaar van een tweede bedrijf was, is een onverwacht einde gekomen aan diens 39-jarige carrière. Dat overkomt Nicoll vlak voor zijn vertrek, in het zicht van zijn afscheid, terwijl een betere afronding van zijn politiecarrière voorzien was. Hij had officieel goede papieren om in 1993 districtschef te worden van een nieuw, groot politiekorps in de Westelijke Mijnstreek.

Carrière politiechef vroegtijdig beëindigd

'Nicoll's rechtsgevoel behoorlijk aangetast'

in het nieuws

DOOR HAN BRINKMAN

SITTARD – Er was één persoon die meteen zijn nek durfde uitsteken en het opnam voor Nicoll: Jan Smeets, PvdA-fractievoorzitter in de Sittardse raad. „We hebben allemaal boter op ons hoofd. We wisten toch al vier jaar lang dat Nicoll die school had en er mee bijverdiende. Eerst zijn de lessen gegeven in het politiebureau van Sittard, waarvoor het instituut huur aan de politie betaalde. Later zijn de activiteiten verplaatst naar Eindhoven," zo herinnerde Smeets zich uit een discussie in 1988 in de raadscommissie algemene zaken.

Jan Smeets heeft het de afgelopen maanden bij voortduring gehad over een hetze die richting Nicoll gevoerd wordt. „Er zijn inderdaad veel mensen die zijn bloed kunnen drinken. Maar dit kunnen we een man met dik dertig dienstjaren bij de politie niet aandoen. Maar goed, misschien ben ik wel te zacht," verklaarde Smeets in september. Ook na een onafhankelijk accountantsonderzoek naar de nevenfuncties van Nicoll, dat op 3 december werd afgerond, hield Smeets voet bij stuk: er viel hem niets te verwijten.

Loopbaan

Als jonge politieman maakte Nicoll een bliksemcarrière. In 1974 trad hij toe tot het Sittardse politiekorps, na ervaring te hebben opgedaan bij de politiekorpsen van achtereenvolgens Heerlen en Eindhoven. In vier jaar tijd bracht hij het van hoofdagent tot hoofdinspecteur-korpschef. Anderhalf jaar na zijn indiensttreding in Sittard werd hij er de hoogste baas. Bij zijn installatie in oktober 1975 sprak hij zijn hunkering uit naar werk in een groter politieverband.

Bij zijn aantreden als korpschef pleitte Nicoll ervoor dat de bewoners het gezicht van 'oom agent' meer te zien moesten krijgen. Sittard moest wijkagenten krijgen en aldus geschiedde. Onder leiding van Nicoll werden wijkbureaus opgezet, zodat de politie dichter bij de mensen kwam te staan. Het project mislukte echter en is gefaseerd stopgezet. De wijkbureaus waren niet te handhaven, vooral door onderbezetting van het politiekorps.

Korpschef Nicoll bouwde vervolgens in de jaren tachtig een twijfelachtige reputatie op. Bij zijn bevordering tot commissaris kreeg hij complimenten over de wijze waarop hij het peil van het Sittardse korps had verhoogd. Maar in Sittard sijpelden ook geluiden door dat de werksfeer binnen het politiekorps lang niet zo best was als buitenstaanders dachten.

Personeel van de Sittardse politie heeft echter nooit officieel geklaagd over de wijze waarop Nicoll leiding gaf. Een oud-politieman van Sittard, tegenwoordig werkzaam in de beveiligingsbranche, voerde als reden aan dat de angst voor represailles daartoe zou hebben bijgedragen. De leiding van het korps is, bij afwezigheid van Nicoll, in handen van relatief jonge en minder ervaren mensen zoals de nieuwe inspecteur mr Chris Starmans. Hij wordt in de regio weliswaar gewaardeerd om zijn juridische kennis, maar zijn leidinggevende (van onder meer de Mobiele Eenheid) wordt het ontberen van ervaring als een gemis beschouwd.

Het nieuws in september, dat Nicoll mede-vennoot was in een tweede bedrijfje (Softpol), sloeg in politiekringen in als een bom. Het voedde plotseling argwaan bij korpsleden in de regio, waarmee Sittard de afgelopen jaren gesprekken voerde over verdergaande samenwerking, dat dat bij besluiten over automatisering mogelijk een rol gespeeld kon hebben. In het onlangs afgesloten, externe onderzoek is dat aspect echter niet belicht.

De publicaties over de in opspraak geraakte politiechef waren niet alleen aanleiding tot het instellen van een onderzoek, maar hebben er uiteindelijk toe geleid dat hij zijn ontslag indiende.

In Sittard is dat nieuws gisteren toch nog met enige verbazing ontvangen. Nicoll stond bekend als een man die de harde aanpak niet schuwde. Voor raadsman mr. Ed Rutten stond echter al vast dat de situatie voor Nicoll niet meer te harden was. Volgens Rutten leed de Sittardse korpschef onder de 'buitensporige, eenzijdige toelichting' op diens nevenfuncties. „Alle negatieve publiciteit deed een aanslag op zijn gezondheid en maakte zijn functioneren onmogelijk. Ik heb gezien hoe dat hem de afgelopen twee maanden sloopte. Over zo'n tien maanden was hij toch al van plan om op te stappen. Mede op mijn advies heeft hij zijn eigen gezondheid laten prevaleren," aldus de Heerlense raadsman.

Mr. Rutten kan zich voorstellen dat mensen het ontslagverzoek zien als het aantrekken van een boetekleed. „Die mensen heb je altijd. Maar de werkelijkheid is dat Nicoll in zijn rechtsgevoel is aangetast. Als jurist had ik graag de puntjes op de i willen zetten, maar daarvoor was ik er eigenlijk al te laat bij betrokken."

● *Nicoll tijdens een bezoek van Hare Majesteit Koningin Beatrix* Archieffoto: PETER ROOZEN

in de theater

HEERLEN:
- **za. 26/12:** muziek: kerstconcert met mannenkoor St. Pancratius (12.30 uur)
- **di. 29/12:** mime: Zwarte Theater Bratislava met Peter en de Wolf en Carnaval des Animaux (19.00 uur)

MAASTRICHT:
- **za. 26/12:** muziek: kerstconcert met Mastreechter Staar (11.30 uur)
- **za. 26 en zo. 27/12:** cabaret: Limburgia van Thei Dols en Will Wintjes (20.15 uur)
- **zo. 27/12:** muziek: koffieconcert met Jaap van Zweden en Aldert Vermeulen (11.30 uur)

ROERMOND:
- **ma. 28, di. 29 en wo. 30/12:** Cirque d'Hiver (dagelijks 14.00 en 20.00 uur)

SITTARD:
- **za. 26/12:** muziek: kerstconcert met Ritmic Groep Schinveld (12.00 en 16.00 uur)

Tenzij anders aangegeven beginnen de voorstellingen om 20.00 uur.

Expositie van Ton van Reen

MAASTRICHT – 'Streng secuur gevoelig'. Onder deze titel heeft Stadsbibliotheek Maastricht een literaire fototentoonstelling ingericht naar het boek Het Winterjaar van de bekende Limburgse schrijver Ton van Reen. De Nijmeegse fotograaf Theo Jennissen ging samen met Van Reen op pad op zoek naar het landschap van de verbeelding, wat resulteerde in een artistieke fotocollage.

De expositie is te bezichtigen van dinsdag 29 december tot en met zaterdag 25 januari in de centrale hal van de Stadsbibliotheek aan de Nieuwenhofstraat.

Hoogleraren RL Maastricht

MAASTRICHT – De faculteit der economische wetenschappen van de Rijksuniversiteit Limburg is twee hoogleraren rijker. Het College van Bestuur benoemde prof. dr. J. Pennings tot hoogleraar organisatie-onderzoek. Dr. C. Koedijk is met ingang van 1 januari 1993 hoogleraar bedrijfseconomie. Johannes Pennings (51) is al sinds 1988 gastdocent aan de RL namens de Stichting Bedrijfsleven-Economische faculteit. Kees Koedijk (33) is sinds 1991 als universitair hoofddocent werkzaam bij de sectie financiering van de RL.

Prijs voor Voerendaalse

MAASTRICHT – De afstudeerprijs van de Nederlandse Vereniging voor Farmacologie is uitgereikt aan N. Schreurs uit Voerendaal. De voormalig studente biologische gezondheidskunde aan de Rijksuniversiteit Limburg kreeg de prijs omdat zij het beste afstudeerverslag van de afgelopen drie jaar heeft geschreven. De Voerendaalse schreef in haar verslag een onderzoek naar de groei van bloedvaten. Het onderzoek vond plaats bij de vakgroep farmacologie van het instituut voor hart- en vaatziekten (Carim).

Benoemingen in bisdom Roermond

ROERMOND – Pastoor G. van Beuken van de parochie H. Michaël in Berg aan de Maas is benoemd tot pastoor van de parochie H. Clemens in Hulsberg. Pastoor Rosenhart van de H. Jozefparochie Tegelen is in dezelfde functie benoemd in de parochie Verrezen Christus in Weert. Tot pastoor van de parochie H. Jacobus de Meerdere in Eghel is benoemd pastoor van der Horst die deken blijft van het dekenaat Helden en tevens pastoor van de H. Lambertusparochie in Helden. Drs. J. Kleinen heeft zijn benoeming gekregen als pastoor van de parochie Onbevlekt Hart van Maria in Brunssum waar J. Janssen benoemd is als kapelaan. J. de Man is aangesteld als rector van het Godshuis in Roermond. Ontslag is verleend aan pater L. Linssen (OCD) als administrator van de parochie H. Jezus te Geleen.

streeksgewijs

Kanariekampioen

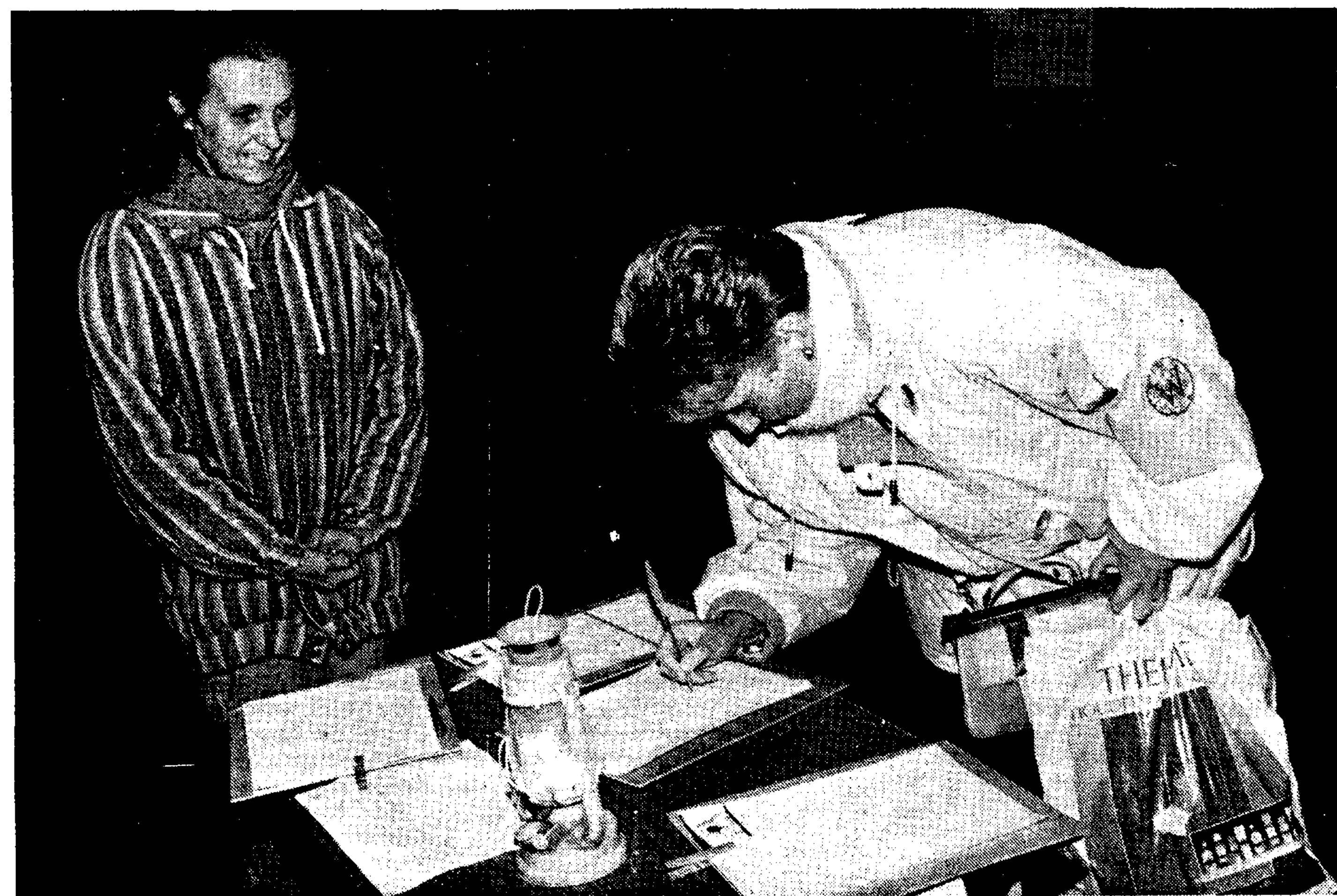
KERKRADE – Kees van Hoof uit Kerkrade is met zijn kanaries afgelopen weekend tijdens het Limburgs kampioenschap in Maastricht flink in de prijzen gevallen. Hij behaalde de eerste prijs en werd Limburgs kampioen in de ere-klas met 361 punten en behaalde de zesde prijs in de A-klasse met 351 punten. Een van zijn vogels werd meesterzanger van Limburg met 90 punten. De vereniging De Vrolijke Zanger, waar Van Hoof voorzitter van is, werd Limburgs kampioen met 1060 punten. Naast de 361 punten van de praeses, haalden W. Noy en J. Kordewener respectievelijk 354 en 345 punten. Eerder dit jaar won Van Hoof vijf eerste prijzen bij kampioenschappen in Aken en Keulen.

Zelfverdediging voor vrouwen

HEERLEN – Meisjes (vanaf veertien) en vrouwen die zich onveilig op straat voelen kunnen iedere zaterdag op Heerlerbaan terecht voor een cursus zelfverdediging. Er wordt les gegeven op basis van jiu jitsu, een keiharde zelfverdedigingssport, zo laat de organisatie weten.

Twijfelaars kunnen een maand gratis meedoen alvorens te beslissen verder te gaan. Er wordt aandacht besteed aan een goede warming-up en diverse technieken. De cursus is elke zaterdag van 12 tot 13 uur in de gymzaal aan de Vullingsweg. Inlichtingen: ☎420851.

Protest tegen kampen

● *Tijdens de laatste Kerst-koopavond in Gulpen werden gisteren handtekeningen verzameld tegen de concentratiekampen in het voormalige Joegoslavië. De belangstelling voor de IKV-actie was groot. In het eerste uur werden al meer dan 150 handtekeningen ingezameld. Ook in de Redemptoristenkerk in Wittem liggen tijdens de komende kerstdagen protestformulieren klaar. In Epen werd afgelopen zondag al aandacht gevraagd voor de actie. Dat leverde meer dan tweehonderd handtekeningen op. De petities worden binnenkort aangeboden bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De IKV-groep Gulpen bestaat uit acht mensen uit de Heuvellandregio en vierde onlangs het tweede lustrum.* Foto: FRITS WIDDERSHOVEN

kerstactiviteiten

HEERLEN
● In Ontmoetingscentrum Welterhof wordt op Tweede Kerstdag van 15 tot 17 uur een Kerstuit-stuif gehouden waarop iedereen welkom is.

● Harmonie St. Joseph, zangkoor St. Caecilia en mannenkoor Polyhymnia verzorgen zondag om 19 uur een muzikale kerstviering in de St.-Josephkerk te Heerlerbaan.

JABEEK
● In het Ontmoetingscentrum wordt zondag om 19.30 uur een kerstconcert verzorgd door fanfare St. Caecilia. Gastvereniging is het Gulickkoor, voorheen Volvokoor.

KERKRADE
● De Klimmender Nachtegalen geven vanmiddag om 14.10 uur een kerstconcert in de Lückerheidekliniek in Kerkrade.

LTS loopt 6000 gulden bijeen voor Ethiopië

HEERLEN – De sponsorloop van de LTS in Heerlen voor Ethiopië heeft zesduizend gulden opgeleverd. Een cheque ter waarde van dat bedrag is gisteren op school overhandigd aan de Stichting Ethiopië. Deze stichting ondersteunt kindertehuizen en ziekenhuizen en een schoolopleiding voor 150 kansarme kinderen in Addis Abeba. Ook wil de stichting een financiële adoptie realiseren.

De sponsorloop is gehouden op 16 oktober. In Welten werd een selectief parcours uitgezet, waar leerlingen in een half uur een zo groot mogelijk afstand moesten afleggen. Elke kilometer werd gesponsord door familie, kennissen en leerkrachten. Eersteklasser Sebastiaan ter Heide liep 348 gulden bijeen. Vierdeklasser Ralf Peters liep het grootste aantal meters: 7350.

ATB-tocht in Eijsden

EIJSDEN – Tafelvoetbalclub Waardhof Boys in Eijsden tekent zondag 27 december voor de organisatie van een ATB-tocht. Deelnemers kunnen tussen half negen en half elf inschrijven voor een tocht over twintig of veertig kilometer. De rit voert gedeeltelijk over Belgisch grondgebied. Vertrek en finisch zijn aan het Kerkplein 22 in Mesch-Eijsden. Het inschrijfgeld bedraagt zes gulden per persoon.

Openingstijden speel-o-theek

HEERLEN – De openingstijden van de speel-o-theek worden per 1 januari gewijzigd. De nieuwe tijden worden de laatste woensdagmiddag van de maand van 14 tot 16 uur en iedere laatste zaterdag van de maand van 10.30 tot 12.30 uur.

De speel-o-theek is er speciaal voor gehandicapte kinderen, maar ook langdurig zieke kinderen of kinderen die om een andere reden extra aandacht nodig hebben kunnen lid worden. Naast een individueel lidmaatschap is het ook mogelijk om als gezin lid te worden van de speel-o-theek.

Een abonnement kost 18 gulden per jaar, daarvoor kan men per bezoek drie stuks speelgoed voor één tot twee maanden lenen. Scholen en andere voorzieningen kunnen een groot abonnement nemen. Dit kost 50 gulden per jaar, per keer kunnen tien stuks speelgoed geleend worden.

kort

HEERLEN
● 'Kunst en wonen' staan centraal op de nieuwjaarsmarkt die begin volgende week gehouden wordt op de Woonboulevard. Veertig kunstenaars presenteren, demonstreren en verkopen er hun werk. De openingstijden zijn: maandag 28 december van 13 tot 17 uur en dinsdag en woensdag van 11 tot 17 uur.

BRUNSSUM
● In het kader van het 25-jarig bestaan van het Casino aan het Treebeekplein wordt dinsdag 29 december een groots opgezette spellenmiddag gehouden voor kinderen van de basisscholen. De middag begint om 13 uur. Rond 17 uur is de prijsuitreiking gepland. Voor iedere deelnemer is er een kleine herinnering.

HOENSBROEK
● De geheime kamer van Kasteel Hoensbroek is tijdelijk opengesteld voor publiek. Op Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag kan men er echter niet terecht. De openingstijden zijn op werkdagen van 10 tot 17 uur, op 26 december van 13.30 tot 17.30 uur en op 31 december van 10 tot 12 uur.

Mastreechter Staar in Vrijthoftheater

MAASTRICHT – De Mastreechter Staar treedt tweede kerstdag voor de eerste keer op in het Theater aan het Vrijthof. Onder leiding van eerste dirigent Paul Voncken wordt een kerstconcert verzorgd waaraan medewerking wordt verleend door de sopraan Wilma Bierens en de eigen solisten Martijn Nieuwlands en Bèr Schellings. Bovendien zal een blazersensemble van harmonie St.-Jozef uit Kerkrade het optreden muzikaal ondersteunen.

De Staar wil met dit concert een nieuwe traditie van kerstoptredens starten. Volgens bestuurslid Van Term is de belangstelling voor het theaterconcert overweldigend.

per persoon

Voorzitter treedt af

● Het Rumpens Mannenkoor uit Brunssum gaat de scheidende voorzitter Jo Cuijpers vereren met een speciaal voor hem gecomponeerd koorwerk. De componist Jean Lambrechts heeft daartoe de opdracht gekregen. Wanneer het werk wordt uitgevoerd is nog niet bekend.

Jo Cuijpers uit Brunssum heeft na vijftien jaar afscheid genomen van het voorzitterschap van het Rumpens Mannenkoor (RMK). Hij kreeg daarvoor tevens een bronzen kunstwerk.

Cuijpers geniet verder bekendheid als gemeentesecretaris in Brunssum en als voorzitter van het Paradecomité.

weekend diensten

e avond- en weekenddiensten ginnen op vrijdagavond en digen de volgende week vrij- g om 8.30 uur.

RTSEN

eerlen: Voor spoedgevallen 711400 (brandweercentrale) llen.
erkrade-Oost: Tot zaterdag 12 r telefoonbeantwoorder eigen isarts. Van donderdag 15 uur t vrijdag 14 uur Hamers, 45.27.12. Tot zaterdag 12 uur n Dam, ☎45.28.79. Tot zondag uur Schiffers, ☎45.21.76 en tot aandagmorgen 8 uur Hubbers, 45.30.03.
mpelveld/Bocholtz: Donder- g en vrijdag Jehne, ☎44.03.33, terdag Crützen, ☎44.03.33 en ndag Mom, ☎44.39.38.
ensbroek: Patiënten van Ge- ndheidscentrum Hoensbroek- ord kunnen dag en nacht bel- n, ☎214821. Uitsluitend voor oedgevallen: ☎23.18.00. An- rs eigen huisarts bellen.

POTHEKEN

unssum/Schinveld: Schoon- oodt, Rumpenerstraat 112, 27.23.23.
eerlen: De Hesselle, Bongerd , ☎71.95.45.
ndgraaf: Waubach, Maas- chterlaan 78, ☎32.78.00. Voor- oedgevallen dag en nacht be- ikbaar.
erkrade/Eygelshoven: Schöne- ld, ☎45.25.23.
erkrade-West: Bleijerheide- lland, ☎46.20.50.
eijerheide: Bleijerheide, Blei- heiderstraat 52, ☎46.20.50. Da- ijks open van 8 tot 22 uur.
mpelveld/Bocholtz: Voncken, . Ottenstraat 6, ☎44.11.00. Za- dag 11-15 uur, zondag .30-14.30 uur. Voor spoedge- llen van 22-22.30 uur of na tele- nische afspraak.
ensbroek/Heerlerheide: Bos- ijk, Akerstraat Noord 43 Tree- ek, ☎21.37.73.
uth: Voor spoedgevallen eigen otheek (b.g.g. ☎711400).

NDARTSEN

erlen/Hulsberg/Voerendaal: 2 Heynen, Parallelweg Zuid Hulsberg, ☎04450-2185; 26-12 Lie, Vrusschemigerweg 23, 2.01.38; 27-12 Loyson, Vlot- aat 11, ☎71.50.55. Spreekuur erdag en zondag van 11-12 r. B.g.g. TIGH, ☎711400.
rkrade/Ubach over Worms/ euwenhagen/Eygelshoven: erstmis en weekeinde Engelen, llem Sophiaplein 2 Kerkrade, 41.77.00. Spreekuur 11.30-12 ur en 19-19.30 uur.
mpelveld/Bocholtz/Gulpen/ als/Wijlre/Wittem: Hele erstweekeinde Thewissen, rktstraat 10 Simpelveld, 44.09.23. Spreekuur 11.30-12 r en 17.30-18 uur.
unssum/Schinveld/Nuth/ ensbroek/Schinnen: Hele erstweekeinde Van Dijk, Burg. ulsstraat 2 Schinnen, ☎ 4493-3986. Spreekuur 11.30-12 ur en 17.30-18 uur.

ROENE KRUIS

achtdienst voor spoedgeval- en: Heerlen: ☎71.37.12. Nuth/ oerendaal/Simpelveld: 04405-2995. Brunssum/Schin- eld/Jabeek/Merkelbeek/Bingel- ade:: ☎25.90.90. Hoensbroek: 22.55.88. Landgraaf: ☎32.30.30. erkrade/Eygelshoven: 45.92.60.

DIVERSEN

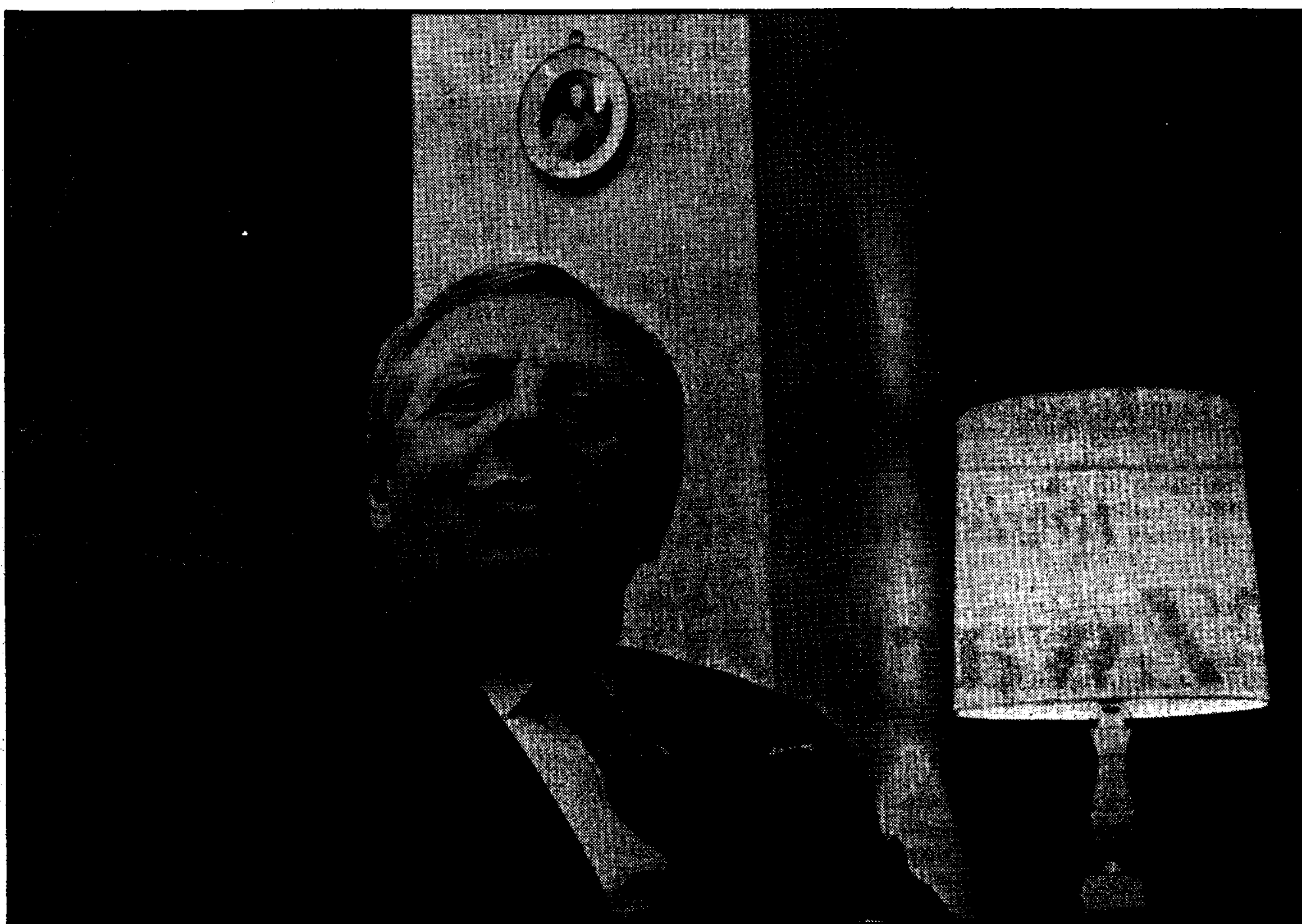
TIGH - Heerlen: ☎71.14.00. In- formatie over avond- en week- einddiensten van artsen, tandart- sen, apothekers en het Groene Kruis.
Hulpdienst SOS: Dag en nacht bereikbaar, ☎71.99.99.
Geslachtsziektenbestrijding: 24- uurs infolijn, ☎74.01.36.

De laatste dagen van burgemeester Fons Teheux

'Ik vond niéts vervelend'

nog even '92

Nog Even '92 is een rubriek waarin personen of gebeurtenissen die in het afgelopen jaar de kolommen van de krant haalden nog eens voor het voetlicht komen. Deze keer Fons Teheux, die terugblikt op zijn burgemeesterschap van de gemeente Simpelveld.

● *Fons Teheux, een voorzichtige burgemeester stapt op.*

Foto: KLAUS TUMMERS

DOOR WIM DRAGSTRA

SIMPELVELD – De ambtswoning ligt hoog en verheven aan de Rolduckerweg. In Simpelveld woont de burgemeester nog op een uitgelezen en voorname plek. Het lijkt erop dat hij achter het raam heeft zitten wachten tot de verslaggever van de krant arriveert, want nog voordat deze de voordeur bereikt, gaat die al open en komt Fons Teheux naar buiten. „Goedenmorgen, ik wilde eerst nog even de post uit de brievenbus pakken," zegt hij en rent de trapjes af. Met een fikse stapel kerstkaarten en wat andere post komt hij weer naar boven. Geen ademnood. Fons Teheux is weliswaar 59 jaar, maar beslist niet 'oud'. „Eigenlijk komt mijn afscheid wat te vroeg, maar de regeling staat nu eenmaal op de helling. Voor 31 december kunnen de burgemeesters er vervroegd uit en dat ga ik dus doen."

Wie Teheux interviewt, komt in de verleiding meer óver hem op te schrijven dan ván hem. Spraakmakende of uitgesproken meningen heeft hij niet, hij is uitgesproken voorzichtig. Teheux is niet groot, dat geeft hij zelf onomwonden toe als er een keuze gemaakt moet worden uit de stoelen in de voorkamer van de ambtswoning.

Controversieel

En hij is – enigszins – ijdel, want de fotograaf krijgt het verzoek niet alleen zich maar ook Teheux van zijn beste kant te laten zien. Intussen gaat de burgemeester uitvoerig op alle vragen in. Maar als het controversieel wordt, dan is hij de bij onze Oosterburen bekende spreekwoordelijke moeder van de porseleinkast.

Over het waarom van zijn opstappen praat hij honderduit. „De gelegenheid deed zich voor. Na een gesprek met het ABP en overleg binnen het gezin was het duidelijk dat ik die stap ging zetten. Daarbij komt dat de politiek er niet leuker op is geworden. De dochters zijn het huis uit terwijl mijn vrouw en ik nu nog alles kunnen doen wat we willen."

Wat bedoelt hij met: de politiek is er niet leuker op geworden? De vraag heeft op de scheidende burgervader, die een fervent schaker is, dezelfde uitwerking als een zet die de koningin in gevaar brengt. Meteen is hij op zijn hoede. „Nee, niet de politiek in Simpelveld. Nee, ik bedoel dat meer in zijn algemeenheid. Er komen meer wrijvingen voor, de politiek wordt harder."

De politiek wordt harder, maar ook minder betrouwbaar. Verschillende wethouders en burgemeesters in Zuid-Limburg zijn in opspraak geraakt. Teheux is zielsgelukkig dat hijzelf nooit onderwerp van discussie is geweest.

„Ik kan er ook niet tegen als er maar gesuggereerd wordt dat er met mij iets niet in de haak is. Daar kan ik echt boos om worden. Het is goed dat de politiek en het openbaar bestuur kritisch gevolgd worden, maar we moeten er wel voor oppassen dat eventuele onvolkomenheden over-geaccentueerd worden. Die moeten niet zozeer beschenen worden dat mensen zenuwachtig worden, op hun tenen moeten gaan lopen. Dat lijkt mij niet goed."
Hij vindt dat de zaken niet opgeklopt moeten worden. „Maar het is natuurlijk typerend voor de tijd, dat er kritischer gevolgd wordt."

Vertrouwen

Het zou wel eens kunnen zijn dat door alle affaires in bestuurlijke en politieke kringen de burger het vertrouwen in en de belangstelling voor het openbaar bestuur verliest. „Het percentage mensen dat in het bestuur geïnteresseerd is, vermindert. Ik vind dat niet eens zo slecht. Als er een volle publieke tribune is bij een raadsvergadering, dan is er wat aan de hand. Als er maar weinig mensen komen, dan zit je in goed vaarwater, dan zijn er niet veel problemen," meent Teheux.

Hij is lid van het CDA. „Ja, je moet kleur bekennen, vind ik." De koffie schenkt hij linkshandig in. Het enige linkse aan burgemeester Teheux? „Nou, ik verwerp linkse ideeën niet zonder meer hoor. Maar voor een burgemeester geldt eigenlijk altijd dat hij boven de partijen moet staan."

Een echt politiek dier is hij niet, anders had hij zich meer geprofileerd in de burgemeestersclub van de Oostelijke Mijnstreek, alias het Streekgewest Oostelijk Zuid-Limburg. Maar in die club voelde hij zich niet thuis. „Ik heb moeite met het feit dat in commissies beslissingen worden genomen, die naderhand maar oppervlakkig getoetst worden in het algemeen bestuur. Nee ik heb daar niet met zo verschrikkelijk veel plezier in gezeten."
Teheux liet de beker in 1990 dan ook weer over aan wethouder Bèr Frijns, die direct na de gemeentelijke herindeling ook al eens namens Simpelveld in de Gewestraad gezeten had..
Hij ziet meer heil in de toekomstige bestuurlijke samenwerking van heel Zuid-Limburg. „Ik denk dat alle bestuurderen daarover gelijkgericht denken. Taken en financiën van gemeenten, maar ook van de provincie, zullen aan dat nieuwe samenwerkingsverband overgedragen moeten worden. Dat zijn de consequenties. Er moet een inzichtelijk beleid komen en het moet voor de burgers te begrijpen zijn."

Zou Fons Teheux verklaard hebben een voorstander te zijn van een gekozen burgemeester, dan was ik subiet van mijn stoel gevallen. Ik bleef zitten. „Ik ben voor een benoemde burgemeester, maar de laatste tijd hebben we zo half-en-half een gekozen burgemeester gekregen. De vertrouwenscommissie krijgt de lijst van kandidaten en als ze eenstemmig iemand aanwijzen, dan is er al sprake van een keuze waar praktisch niet meer van afgeweken wordt. Ik vind wel dat er duidelijkheid moet komen hoe het nu in de toekomst zal gaan."
Voor de grap opper ik de burgemeestersbenoemingen aan de koningin zelf over te laten. „Wat zou daar zo slecht aan zijn?" zegt Teheux oprecht ernstig.

En dan de vraag wat hij als het vervelendste moment heeft ervaren in zijn loopbaan. Doodse stilte, diep gepeins. De mond gaat open en weer dicht. Was er dan niets vervelend? „Misschien ben ik wat ongeduldig, ik vond het namelijk vervelend als er doorgediscussieerd werd over iets dat volstrekt duidelijk was. Maar verder vond ik niéts vervelend........"

Sheltur Brunssum nog een half jaar open

Muziekkollektief naar Brunnahal

Van onze verslaggever

BRUNSSUM – Het Muziekkollektief in Brunssum kan waarschijnlijk vanaf januari terecht in een kelder van de Brunnahal. Of deze oplossing doorgaat, hangt af van een proef met verplaatsbare geluidwerende apparatuur.

Volgens een woordvoerder van de gemeente is er apparatuur leverbaar waarmee voor betrekkelijk weinig geld geluidsoverlast tegengegaan kan worden. Over enkele weken moet duidelijk zijn of de popgroepen die aangesloten zijn bij het Muziekkollektief in de kelder van de sporthal kunnen oefenen. De benodigde apparatuur kost minder dan een ton.

Eigenlijk zou het Muziekkollektief met ingang van het nieuwe jaar op straat komen te staan. De gemeente voert nu gesprekken met omwonenden van het Shelturgebouw om de groepen nog enkele weken in Sheltur te laten repeteren. Volgens de gemeente hebben de buurtbewoners de laatste tijd geen last meer gehad van de repeterende rockgroepen.

Methadon

De Rozengaardjeugd, de Oorgroep en de methadonverstrekking maken eveneens gebruik van Sheltur. Het CAD (Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs) gaat met ingang van het nieuwe jaar de methadon in een bus aan het Koutenveld verstrekken. Door het opzeggen van het huurcontract door het CAD zouden de andere gebruikers na 1 januari op straat komen te staan.

De gemeente probeert echter het WEB (vanaf 1 januari stichting Welzijnswerk Brunssum) zover te krijgen het gebouw voor een half jaar van de gemeente te huren voor deze groepen. De vraag is alleen wie die huurpenningen uiteindelijk moet ophoesten. Op het WEB is namelijk onlangs fors bezuinigd.

„Sheltur hebben we het eerste half jaar toch niet nodig. Bovendien willen we in juni van het komend jaar duidelijkheid hebben over vervangende huisvesting voor de gebruikers," luidt een toelichting van een gemeentezegsman.

Hij doelt daarmee op een definitieve oplossing voor de Unitasproblematiek. Gestreefd wordt naar een oplossing waar zowel de huidige gebruikers van Unitas als Sheltur mee gebaat zijn.

Awacs vliegt met kerstmis

SCHINVELD – De Awacs-vliegtuigen zullen ook met kerstmis door het Schinveldse en Brunssumse luchtruim scheren.

Normaal gesproken hebben de met radar uitgeruste strategische vliegtuigen van de Navo rond kerst veertien dagen vrij.

Maar vanwege de crisis in het voormalige Joegoslavië gaat Awacs de komende dagen gewoon door met vluchten naar Hongarije. Vanuit het luchtruim van dat voormalige Oostblokland wordt het uiteengevallen Joegoslavië in de gaten gehouden.

Restje mijnverleden

● *Het laatste restje van de voormalige Emmamijn*

Foto: FRANS RADE

DOOR JOOS PHILIPPENS

Laten we het eens hebben over markante mijngebouwen. Veel is verdwenen, omdat de operatie 'van zwart naar groen' de mijnstreek in korte tijd een totaal ander imago verschafte. So far so good. Maar je kunt natuurlijk niet zomaar zeventig jaar mijnbouw geheel onder de grond vegen. Een paar resten worden gekoesterd: het voormalige ophaalhuis van de Oranje-Nassau I-mijn doet dienst als expositieruimte, terwijl die van Nulland bewoond wordt door een kunstenaar.
Enorm veel is verdwenen: afgezien van veel lelijke fabrieksgebouwen ook de schoorstenen Lange Jan en Lange Lies, ooit gezichtsbepalend voor Heerlen. En de prachtige Van Itersonkoeltoren werd door de gemeente Brunssum zelfs illegaal gesloopt. De voorraad gebouwelijke mijnresten is dus flink gereduceerd. Recent ging ook de mijnschacht in Schinnen tegen de grond. Het gebouw was overbodig en het zou te veel kosten om het te handhaven. Nu was het geen architectonisch hoogstandje, maar deze schacht vormde wél een markant punt: komende vanuit de rest van het land was het de eerste kennismaking met de vroegere mijnstreek.

pit-bulletin

Goed, het gebouw is weg en misschien laten maar weinig mensen daar een traan om. Maar wellicht ook dat we het straks betreuren dat we zo gemakkelijk afstand hebben gedaan van deze bijzondere gebouwen.

Deze lange inleiding is bedoeld om de aandacht te vestigen op het Emmagebouw. Dit enorme pand op de grens van Hoensbroek en Brunssum staat sinds kort leeg en is in recordtijd voorzien van alleen nog maar kapotte ramen. De gemeenten Heerlen en Brunssum ontwikkelen plannen om op deze plek woningen neer te zetten.

Toegegeven, het is maar één van de varianten. Misschien wordt toch een nieuwe gebruiker gevonden voor het gebouw, maar zo heel waarschijnlijk is dat niet. „En een gebouw zonder functie is geen gebouw," zo redeneert de overheid niet ten onrechte. Dus maar gewoon tegen de grond halen?

Nee, toch maar niet. Want dan haal je tevens de laatste de herinnering aan Hoensbroeks mijnverleden weg. Wellicht valt een tussenoplossing te verzinnen: als je alleen de markante Emmatoren laat staan, dan behoudt Hoensbroek een oriëntatiepunt dat je al van verre kunt zien. En de functie? Een groep kunstenaars misschien of een restaurant met een magnifiek uitzicht?

Onderzoek naar haalbaarheid van school

SIMPELVELD – Het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen onderzoekt of een nieuwe openbare basisschool in Simpelveld recht heeft op geld van dit ministerie. Het ministerie kon de aanvraag niet eerder behandelen, omdat de raad van Simpelveld pas in september een openbare basisschool in het schoolplan opnam. De provincie had het eerder ingediende plan van de gemeente, zónder openbare basisschool, afgekeurd. In juni bleek uit een onderzoek van de gemeente dat ruim een kwart van de ouders voor een openbare school is. Het minimumaantal leerlingen om een school te starten bedraagt 120. Dit aantal moet uitgroeien tot tweehonderd.

Bij de koffie

Kerst

● *De bewoners van de Pancratiusflat aan Op de Nobel in Heerlen kregen gistermorgen een leuke kerstverrassing van de woningcorporatie. Mevrouw De Haan van huisnummer 39 belde ons opgetogen op: „Komen we beneden in de flat, staan daar allemaal witte Azalea's. Voor ons! Daarbij kregen we ook nog een doosje bonbons." Een aardige geste van de stichting Landelijke Katholieke Bouwcorporatie voor Bejaarden, zo vlak voor Kerst. De bloemen werden aan de bewoners van de 140 flats uitgedeeld door een maatschappelijk werkster van de stichting en de huismeester. „Die goede man rent zich te blubber, een prachtig gezicht," vertelt een opgetogen mevrouw De Haan. Voor haar kan de Kerst in ieder geval niet meer stuk...*

Kerst 2

● *Heel wat minder blij zijn ze aan de Bungweg in Waubach. Elk jaar hangt een deel van de bewoners een kerstkrans aan de voordeur, een ietwat burgerlijke gewoonte, maar allà. Hingen er gisteren nog vijf, nu zijn drie kerstkransen verdwenen. Waarschijnlijk gestolen door onverlaten. Foei, foei! Je vraagt je af wat die mensen met zo'n kerstkrans moeten. Aan hun eigen voordeur hangen? Nee, te riskant. Daar komen die van de Bungweg misschien achter. Dus zal het wel simpel vandalisme zijn: jatten en die dingen ergens in een sloot gooien. Zeer moedig! Knap gedaan! Tjonge, dan ben je stoer!*

Telefoon

● *Het overkomt ons allemaal weleens, in de haast draai of druk je één cijfertje van een telefoonnummer verkeerd. Gelukkig hebben de mensen aan de andere kant van de lijn – meestal – wel begrip voor het ongelukje. Een meneer uit Hoensbroek spande de kroon, in positieve zin. Hij werd niet kwaad, maar voorzag ons zelfs van het juiste nummer. Toen we hem enkele seconden later weer aan de lijn kregen – Foutje, bedankt – noemde hij niet eens zijn naam, maar meteen het goede telefoonnummer. Een service-gerichte Hoensbroekenaar, waarvoor dank!*

Tehuiskinderen

● *De stichting WITAM in Nuth probeert ook komend jaar een vakantie voor Poolse kinderen te organiseren. De kinderen, tussen de 8 en 15 jaar, wonen in tehuizen omdat ouders uit de ouderlijke macht ontzet zijn. Leden van het Vredeskoor ondersteunen deze aktie tijdens de kerstdagen. De meeropbrengst van de collecte in de St.Bavo-kerk wordt overgedragen aan de stichting. Gastouders en geld zijn hard nodig om tijdens de zomer de kinderen een onvergetelijke tijd te bezorgen.*

Save Havens

● *De Helsinki Citizens Assembly, een internationale organisatie voor vrede en mensenrechten, is deze week gestart met een kaartenactie. Het doel van de actie is de druk op de politiek vergroten, om 'Save Havens' (oorlogsvrije zones) voor vluchtelingen in Bosnië-Herzegovina mogelijk te maken. Het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) coördineert de activiteiten in Nederland. De koper moet één kaart aan de Nederlandse regering en één aan de VN/EG-Vredesconferentie sturen om zo de druk op te voeren. Tijdens de kerstdagen zijn de kaarten onder meer te koop in de St. Bavo-kerk in Nuth.*

Gescheiden

● *Renske Metman uit Kerkrade meende maandag een kerstkaart van de sociale dienst in de bus te krijgen. „Leuke geste," dacht ze nog. Maar de brief bevatte ander nieuws: een formulier dat ze binnen veertien dagen moest retourneren. Of ze allerlei gegevens wilde opgeven, van het salaris van haar partner tot het eigen spaargeld. En dat in verband met haar ex-vriend. „De kerstgedachte die ik elk jaar koester, werd met de minuut minder," zegt Metman. Om te voorkomen dat de mensen met een 'zwaar gevoel van depressie' het nieuwe jaar ingaan, heeft ze zelf maar een kaart gemaakt. Daarop wenst de sociale dienst alle gescheiden mensen een gelukkig en voorspoedig 1993. Tja, zo zou het ook kunnen.*

● *Kevin Costner als Robin Hood.*

Experiment van Royal Heerlen duurt tien weken

Voor een riks op fluweel

DOOR HANS TOONEN

HEERLEN – Voor een riks naar de film. Amsterdam doet het al. Heerlen doet het na. Want vanaf vrijdag 8 januari zit jong en oud voor een riks op fluweel in Royal, Heerlen. Tien weken lang duurt dit riksen-experiment van Royal-directeur Laurens van Bergen. Op woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag, telkens om twee uur, kun je voor deze prijs de volgende films (nog eens) zien: Robin Hood in de eerste week, gevolgd door Naked Gun 2 1/2, Terminator 2, Ghost, Silence of the Lambs, Backdraft, Kindergarten Cop, Look Who's Talking 1, Die Hard 1 en in de tiende week tot slot Lethal Weapon 2.

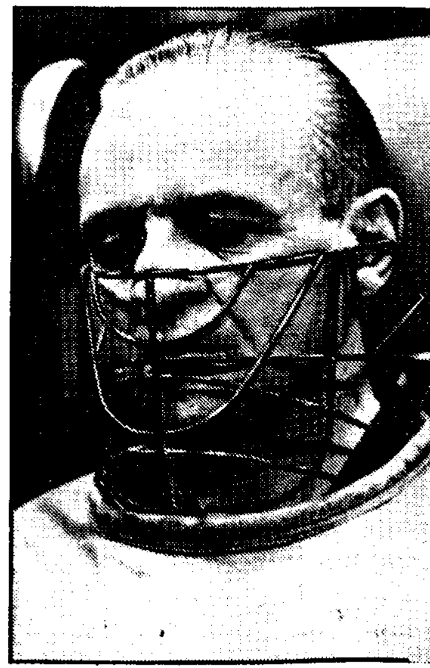
Kortom, topfilms die weliswaar meer dan een jaar oud zijn maar boeiend genoeg om ze terug te zien in de schemerige sfeer van een bioscoop.

Krap

Laurens van Bergen hoopt met zijn experiment even succesvol te zijn als zijn collegae in Amsterdam die wekelijks vijfduizend bezoekers 's middags naar de bioscoop weten te lokken. „Ik hoop vooral de jeugd een plezier te doen. Vooral die jongeren die krap in hun zakgeld zitten. Maar ook families die nu voor weinig geld met het hele gezin naar de bioscoop kunnen."

Omdat zijn Kerstprogramma al vaststond, kan hij niet eerder met deze rikksen-reeks beginnen.

Even voor alle duidelijkheid: voor een riks mag je alleen in de zaal zitten. Voor twee kwartjes meer kun je hogerop, richting balcon. Tien weekeinden lang en telkens op woensdag. Als het aanslaat, wil Van Bergen er royaal mee doorgaan.

● *Anthony Hopkins in Silence of the Lambs.*

video vers

In Video Vers wordt aandacht besteed aan speelfilms die nu of binnenkort op video te koop of te huur zijn.

DOOR HANS TOONEN

'The Mambo Kings' is vooral een streling voor het oor. Tenminste als je het op de heupen krijgt van de opzwepende, erotische mambo-muziek. Wie nog niet overtuigd is van de talenten van 'onze' Maruschka Detmers (ondermeer Le Brasier) mag deze film niet overslaan.

Het verhaal begint in Cuba, 1952. Cesar Castillo (Armand Assante) en zijn jongere broer Nestor (Antonio Banderas) spelen daar als de 'Havanna Melody Boys'. Nestor valt in duizend stukken als zijn geliefde Maria met de nachtclubeigenaar trouwt. Als Cesar hardhandig verhaal komt halen, krijgt hij een mes op de keel. Plus het dringend advies samen met zijn broertje op te rotten naar New York.

In de Big Apple, nogal verrot door de terreur van de maffia, dromen de broertjes Castillo van een klinkende toekomst met een eigen mambo-orkest. Omdat Cesar niet wil buigen voor de maffia, blijft deze droom hangen op een baantje overdag in een slachterij. 's Avonds staan ze voor joker op tal van verjaardagsfeesten. Op zekere dag hoort Desi Arnaz (gespeeld door Desi Arnaz jr.), wereldberoemd als echtgenoot en tegenspeler van Lucy Ball, de Mambo Kings spelen. Even later zit het tweetal in de 'I Love Lucy Show'. Weer even later zijn ze beroemd.

Rode draad in dit verhaal is Nestor's verloren liefde met Maria. Hoewel getrouwd met Delores (Maruschka Detmers), die eigenlijk meer van Cesar houdt, blijft Nestor dromen van Maria. Zijn mooiste nummer 'Beautiful Maria of My Soul' versteent dan ook het hart van Delores.

'The Mambo Kings' moet het vooral hebben van de muzikale hoogtepunten. (Warner).

'All I Want For Christmas' is een onvervalste Kerstfilm, daterend van Kerst 1991. Centraal staan twee jonge kinderen, van wie de jongste (Thora Bitch) van Santa Claus maar een ding wenst: verzoening tussen pa en ma.

Geen geringe kerstwens. Maar gelukkig is ma's nieuwe vriend een badmatje van een vent. Oma, die zich over de ongelukkige kinderen ontfermt, is niemand minder dan Lauren Bacall. Natuurlijk eindigt deze smartlap heel gelukkig. En natuurlijk voelt er veel sneeuw. Voor wie wil zwijmelen voor de buis kan de Kerst niet stuk.(CiC).

'The Man in the Moon' is ook een snotterfilm. Wat wil je ook als je oudere zusje er met je droomprins vandoor gaat. Dat overkomt Dani (debuut van Reese Witherspoon), een meisje van veertien, op een eenzame boerderij in broeiheet Louisiana. Grootgroeien, ook en vooral in de liefde, kan je tot wanhoop drijven. Vooral na het tragische einde moet er onder de videorecorder gedweild worden.(Warner).

● *Mickey Rourke*

'Desperate Hours' past precies bij het (film)imago van Mickey Rourke. Want in deze actiefilm speelt hij weer een etter. Na een spectaculaire ontsnapping - zijn advocate/vriendin (Mimi Rogers) heeft een pistool in haar kruis verborgen - tijdens de rechtzitting, vlucht de misdadiger een huis binnen. Onder de terreur die Rourke meedogenloos uitoefent op het gegijzelde gezin groeit de zak van een echtgenoot (Anthony Hopkins) uit tot een anti-held. Van 'Desperate Hours' ga je weer nagelbijten. (MGM/UA).

Regisseur Spike Lee over Malcolm X en racisme in Amerika

'Zwart-zijn is geen deeltijdbaan'

In 1965 werd in de Verenigde Staten de Black Muslemleider Malcolm X vermoord. Tijdens een groot oproer in de zwarte wijken van Los Angeles vielen vervolgens 42 doden en 800 gewonden.

Dit jaar kwam de zwarte bevolking van South Central Los Angeles opnieuw brandstichtend en plunderend in opstand. Onmiddellijke aanleiding was de vrijspraak van de politiemannen die Rodney King mishandeld hadden. En de militante cineast Spike Lee voltooide zijn op voorhand explosief geachte film over 'Malcolm X'. De film, die februari in Europese première gaat, opent met de beruchte beelden van Rodney Kings mishandeling.

Een gesprek met Spike Lee over de verbanden.

● *Spike Lee, regisseur van de zwarte woede.*

DOOR PIETER VAN LIEROP

„Voor mij persoonlijk is Malcolm X altijd een enorme inspiratie geweest." Spike Lee steekt meteen van wal en gedurende het volgende uur zie ik hem niet één keer met zijn ogen knipperen.

„Malcolm X was iemand die opstond uit de goot. Een kleine ritselaar, een junk, een dealer, een inbreker. Hij heeft in de bak gezeten en daar is hij zichzelf geestelijk gaan ontwikkelen. Daardoor kon hij opstijgen naar de top. Dit is een ongelooflijk verhaal en ik hoop dat het tot inspiratie kan dienen voor iedereen en speciaal de Afrikaanse Amerikanen."

„Mij heeft het voorbeeld van Malcolm X de kracht gegeven, waarmee ik elke hindernis heb kunnen nemen. Dit is mijn zesde film en alles wat ik tot nu toe heb gedaan, is voorbereiding geweest op deze uitdaging."

In 1989 werd Spike Lee wereldberoemd met zijn derde film; Do The Right Thing. Het was een film over interraciale wrijvingen in New York. Maar de gewelddadige finale – zwarten gaan brandstichten en plunderen – veroorzaakte tijdens het Festival van Cannes zoveel opschudding dat Lee de Gouden Palm ontHouden werd. De jury was geschrokken van dat geweld, dat intussen profetisch is gebleken, en van de aan Malcolm X ontleende slottekst met die roemruchte oproep aan de zwarte gemeenschap om hun rechten af te dwingen 'met alle noodzakelijke middelen'.

Verknald

Op basis van Do The Right leek Spike Lee de ideale regisseur voor de verfilming van Alex Haley's Malcolm X-biografie, met Denzel Washington in de titelrol. Toch gaf Warner Brothers aanvankelijk de voorkeur aan Norman Jewison.

Spike Lee: „Norman Jewison was niet de juiste regisseur en dat heb ik Warner laten weten. Deze film had niet door een blanke regisseur gemaakt had kunnen worden. Die zou het hebben verknald. En de zwarte gemeenschap zou de film niet serieus hebben genomen."

Je kunt toch niet stellen dat geen enkele blanke regisseur in staat kan zijn om een eerlijke film te maken over dit onderwerp.

„Ten aanzien van Malcolm X dient die kans inderdaad te worden uitgesloten. Ik wil niet beweren dat blanke regisseurs alleen films kunnen maken over blanken en zwarte regisseurs alleen over zwarten. Maar er zijn van die dingen... Wat Coppola gedaan heeft met The Godfather-trilogie en Martin Scorsese met Mean Streets, Goodfellas en Raging Bull, dat had nooit gepresteerd kunnen worden door regisseurs die niet zelf ook afkomstig zijn uit de Italo-Amerikaanse gemeenschap. Iets dergelijks gaat op voor Malcolm X. Een blanke regisseur zou al de mist in zijn gegaan op het moment dat er voor zo'n film research moest worden gedaan binnen de zwarte gemeenschap. Want men zou hem niet hebben vertrouwd."

'In New York zal geen taxi voor me stoppen'

● *Denzel Washington als Malcolm X in de gelijknamige film die pas in februari in Nederland te zien is.*

Aanvallen

Als jij Cry Freedom geregisseerd had, was dat een betere film geworden dan wat Richard Attenborough ervan gemaakt heeft?

„Wis en waarachtig. Want dan zou het niet een film zijn geworden over die blanke klote-journalist en zijn familie. Dan zou het tenminste een film zijn geworden over Steve Biko."

Je bent zelf ook nogal aangevallen door lieden die vonden dat jij te ver af stond van Malcolm X.

„Die aanvallen waren voornamelijk afkomstig van de dichter Amiri Baraka, een marxist die vroeger Leroi Jones heette. Hij vond dat ik te 'bourgeois' was om deze film te maken. Allemaal onzin. Ik was gewoon de juiste persoon voor de klus. Maar met die acties van Amiri Baraka in gedachten, kun je misschien voorstellen hoe groot het pandemonium was geworden indien de Malcolm X-film in handen was gebleven van een blanke regisseur uit Canada."

Heb je tijdens de productie nog met vooroordelen te kampen gekregen?

„Absoluut. Het maakt toch verschil of je Oliver Stone heet en met Kevin Costner een film over Kennedy wil maken, of wanneer ik er een wil maken met Denzel Washington over Malcolm X. Dan hoef je alleen maar te kijken naar het verschil in geld dat men voor beide producties over heeft gehad."

Gered

Je had je budget overschreden en dreigde daarom je recht op 'final cut' kwijt te raken. Uiteindelijk werd je gered doordat coryfeeën van de zwarte gemeenschap – Bill Cosby, Oprah Winfrey, Prince en Magic Johnson – financieel zijn bijgesprongen.

„Ik ben nooit eerder over mijn budget heengegaan. Maar dit keer was het onmogelijk wat er van mij werd verwacht. Deze zelfde filmmaatschappij geeft Dan Ackroyd 45 miljoen dollar om de komedie Nothing But Trouble te maken. Malcolm X was gebudgetteerd op 33 miljoen dollar. Dat is bijna niks als je beseft dat deze film de jaren dertig tot en met zestig overspant. Dan kun je niet zo maar de straat op in New York en gaan draaien. Dan dienen er talloze ingrepen plaats te vinden met betrekking tot de juiste auto's, costuums, sets. Het ging om een script van 190 pagina's voor een 'epische film' van ruim drie uur."

Humor

In al je films, zo ernstig als ze qua onderwerp ook zijn, zit een fikse dosis humor. Is dat iets wat met Malcolm X overeind kan worden gehouden?

„Malcolm X had een uitstekend gevoel voor humor. Maar de media hebben altijd willens en wetens dat 'image' gecreëerd van Malcolm X als een grimmige zwarte racist die overliep van haat jegens blanken en die opriep tot geweld. Dat 'image' hoop ik met deze film te veranderen. Ik wil laten zien dat hij een complex mens was met veel verschillende gezichten. Iemand die zich veranderde en die veranderd werd door dingen die hem zijn overkomen. De man aan het eind van de film is een heel andere dan aan het begin van de film. Ik zei al, hij kwam uit de goot maar hij heeft zichzelf fatsoenlijk gemaakt. Een proces dat zich voltrokken heeft tussen zijn achttiende levensjaar en zijn negenendertigste, toen hij werd vermoord."

Doodarm

Amerika is altijd een immigratie-land bij uitstek geweest. Ieren, Italianen, ze zijn doodarm gekomen, maar na twee of drie generaties kwamen ze omhoog op de sociale ladder. Dat is voor de Amerikaanse zwarten in 400 jaar tijd niet mogelijk gebleken.

„Die Italianen en Ieren zijn nooit slaven geweest zoals de zwarten. Een pas gearriveerde Koreaan kan veel makkelijker een banklening krijgen dan een zwarte Amerikaan. En al die mensen kwamen met hun cultuur intact, met hun families, hun taal en al die andere dingen die de zwarten werden afgenomen toen ze als slaven uit Afrika werden gehaald. Desondanks is er ook wel een zwarte middenklasse ontstaan. Daar staat tegenover dat de zwarte onderklasse groter is dan ooit. Wat echt zou moeten gebeuren is dat de zwarte middenklassers zich eens wat meer gelegen laten liggen aan de mensen waar ze bovenuit zijn gestegen."

Ring

Spike Lee draagt een ring met als voorstelling een gouden en een zilveren hand die in elkaar grijpen. Frapperende symboliek voor een man die er wel van beschuldigd is een zwarte racist te zijn. Hij heeft hem zelf gekocht, zegt hij. In Rome. Hij grinnikt: „Het verbaast jou, dat ik met zo'n ring rondloop, he!"

Even later windt Lee zich zichtbaar op over de belangstelling voor zijn ring. Na zijn toespeling op racisme, pak ik uit: *ja, kom zeg. Wil je suggereren dat het racistisch is om over die ring te beginnen? Het symbool van die ring is verzoenend en hoopgevend en dat zijn elementen die ik niet vaak tegenkom in jouw films, want die zijn meestal tamelijk verontrustend. Ik had me goed kunnen indenken dat jij zou rondlopen met een ring met een geheven vuist als symbool. Maar jij zult toch ook wel eens zien dat de zee blauw is en dat er ergens bloemen groeien.*

„Dat is voor jou heel makkelijk om te zeggen. Jij behoort tot een gezegende meerderheid. Maar als je zwart bent, dan ben je dat elke dag. Dat is geen deeltijdbaan! Als ik in New York op straat een taxi wil nemen, dan kan ik wel even vergeten zijn dat ik zwart ben, maar er is geen taxi die voor mij zal stoppen. Want ik ben zwart. Zo is het in Amerika. En dan heb ik soms nog de mazzel dat ik herkend word als beroemdheid. Dus ik word weer net iets minder makkelijk door de politie in elkaar geslagen. Maar Denzel Washington kan ook geen taxi krijgen en die heeft toch al eens een Oscar gewonnen. Wesley Snipes werd laatst in L.A. door de politie aangehouden en kreeg meteen een pistool tegen zijn hoofd. Ze dachten dat hij in een gestolen auto reed. Een zwarte man in een auto, dat is immers meteen verdacht."

bioscopen

● HEERLEN

Royal: The Bodyguard, do 15 uur, vr t/m wo 18.15 en 21 uur, za t/m wo ook 15 uur. **Rivoli:** Single white female, dag. beh. do 19 en 21.30 uur. Kleine Nemo, dag. beh. vr 14 uur, za t/m wo ook 16 uur. **Maxim:** Housesitter, do 14.30 uur, dag. beh. vr 18.30 en 20.30 uur, za t/m wo ook 14.30 uur. **H5:** Home Alone 2, do 14 uur, vr 18 en 21.15 uur, za t/m wo 14 18 en 21.15 uur. Sister Act, do 13.30 uur, vr 16 18.30 en 21 uur, za t/m wo 13.30 16 18.30 en 21 uur. Sleepwalkers, do 13.30 uur, vr 16 18.30 en 21 uur, za t/m wo 13.30 16 18.30 en 21 uur. Belle en het beest, do 13 uur, vr 15 17 19 en 21.30 uur, za t/m wo 13 15 17 19 en 21.30 uur. Boomerang, do 13.30 uur, vr 16 18.30 en 21 uur, za t/m wo 13.30 16 18.30 en 21 uur. **Filmhuis de Spiegel:** Naked Lunch, za zo 21 uur.

● SCHAESBERG

Autokino: Memoirs of an invisible man, za zo 20 uur. Boomerang, vr t/m zo 22.15 uur.

● MAASTRICHT

Mabi: Bodyguard, dag. beh. do vr 14.30 18.30 20 en 21.15 uur, do 14.30 uur. Raising Cain, dag. beh. do vr 14.30 en 18 uur, do 14.30 uur. Bitter Moon, dag. beh. do vr 14.30 18.30 en 21.15 uur, do 14.30 uur. Kleine Nemo, dag. beh. vr 15 uur. Single white female, dag. beh. do vr 18.30 en 21.15 uur. **Ciné-K:** Husbands and Wives, dag. beh. do vr 21 uur. **Cinema-Palace:** Home Alone 2, dag. beh. do 18 en 21.15 uur, do 14 uur, za t/m wo ook 14.30 uur. Sister act, dag. beh. do 16.30 18.45 en 21.45 uur, do 14 uur, za t/m wo ook 14 uur. Belle en het beest, dag. beh. do 16.30 en 19 uur, do 14 uur, za t/m wo ook 14 uur. Boomerang, dag. beh. do 21.30 uur. **Lumière:** Van Gogh, dag. beh. do 20 uur. Ascenseur pour l'echafaud, dag. beh. do 20.30 uur. Rebro Adama, dag. beh. do 22 uur. Merci la vie, vr za 23 uur.

● GELEEN

Roxy: Home Alone 2, do 14 uur, vr 21 uur, za t/m wo 14 18.30 en 21 uur. Sister Act, vr 21 uur, za t/m wo 14 18.30 en 21 uur.

● SITTARD

Forum: Bodyguard, do 14 uur, vr 21 uur, za t/m wo 14 18.30 en 21 uur. Belle en het beest, do 14 uur, za t/m wo 14 en 18.45 uur. Unforgiven, vr t/m wo 21 uur. **Filmhuis Sittard:** Les amants du Pont-Neuf, wo 20.30 uur.

● ECHT

Royal-MicroRoyal: Boomerang, za t/m wo 20.30 uur. Far and away, za t/m wo 20.30 uur. Belle en het beest, do t/m wo 14.30 uur. Kleine Nemo, do t/m wo 14.30 uur.

● *Kevin in Home Alone 2*

● ROERMOND

Royal: Home Alone 2, dag. beh. do 19 en 21.30 uur, dag. ook 14.30 uur, za zo ook 16.30 uur. Belle en het beest, dag. 14.30 uur. **Royaline:** Far and Away, dag. beh. do 20.30 uur, za zo ook 16.30 uur. **Filmhuis Roermond:** Geen voorstelling.

● VENLO

Filmhuis Perron 55: Les amants du Pont-Neuf, za 20 uur, di 20.30 uur.

De baas in Hollywood

Filmbazen (m/v) in Hollywood herken je aan een eigen parkeerplaats, een vaste tafel bij 'Ma', het beroemde restaurant van Los Angeles waar meer Porsches geparkeerd staan dan bij de fabriek in Stuttgart. De echte bazen hebben het laatste woord over hoe een film er uiteindelijk uit mag zien. In vakjargon heet deze macht: *final cut*.

Tel je topproducenten zoals Michael Ovitz (peetvader van films zoals Hook) en Tom Pollock (baas van Universal) niet mee, dan hebben de volgende filmsterren het momenteel ook voor het zeggen in Hollywood:

1. Arnold Schwarzenegger
2. Kevin Costner
3. Tom Cruise
4. Eddie Murphy
5. Michael Douglas
6. Harrison Ford
7. Robin Williams
8. Mel Gibson
9. Danny DeVito
10. Bruce Willis.

Vrouwelijke filmsterren die een vinger in de pap hebben, zijn op een hand te tellen:

1. Julia Roberts
2. Cher
3. Barbra Streisand
4. Bette Middler
5. Jodie Foster.

'Ik wil de mensen een stukje hoop meegeven'

Seth als kersttoetje

DOOR MARTIN HERMENS

HILVERSUM – Het liefst zou hij vanachter de gordijnen de huiskamers in kijken wanneer zijn kerstconférence zaterdag om 22.10 uur op Nederland 2 wordt uitgezonden. „Misschien wordt het wel helemaal niks," zegt cabaretier Seth Gaaikema.

● *Seth Gaaikema: „Ik vibreer op de polsslag van de tijd."* Foto: VERONICA

We kenden hem al van de oudejaar-shows. Vlak voordat we met z'n allen het nieuwe jaar in stapten, deelde Gaaikema nog wat klappen aan links én rechts uit. Met tot slot – zoals gebruikelijk bij Gaaikema – een positieve opsteker. Of zoiets op tweede kerstavond ook werkt? „Ik ben benieuwd hoe dat in de huiskamer valt," aldus Gaaikema. „Het is voor mij zeer spannend. Maar net als met alles wat ik doe, begin ik aan iets zonder te weten waar ik uitkom." Dan, nuchter: „Na twee dagen vol hypocrisie en aardige woorden van dominees en de paus kom ik als toetje de huiskamer in."

De kerstconférence zal sommigen ongetwijfeld zwaar vallen. Voordat de tv-opnamen werden gemaakt in De Rode Hoed, reisde Seth Gaaikema ermee door het land. Critici waren het er unaniem over eens dat de cabaretier dit keer fel uitpakt. Gaaikema is de laatste om dat te ontkennen. „Ik zeg wat ik denk en dat is soms best wel pittig, ja."

Een samenloop van omstandigheden haalde Seth weg van de hem zo vertrouwde oudejaarsavond. Dat hij nu op tweede kerstdag over de beeldbuis dendert, biedt hem nieuwe mogelijkheden. „Iedereen zingt over vrede op aarde, terwijl het eigenlijk heel wreed is op aarde. We zitten twee dagen onszelf vol te vreten terwijl in Joegoslavië mensen elkaar doodschieten omdat ze een andere taal spreken."

Die 'krankzinnige tegenstellingen' bieden hem veel houvast voor zijn conférence. „Kerstmis is het feest van het licht, van het kind dat geboren wordt," legt hij uit. „In de harde wereld van vandaag is veel behoefte aan licht. Dat zeg ik zonder vroom te willen klinken. Ik wil de mensen een stukje hoop meegeven."

Belachelijk

Gaaikema wil in zijn kerstconférence niet te pretentieus klinken. „Ik probeer de wereld belachelijk te maken en de mensen om zichzelf te laten lachen. Dat lucht op. Vroeger moest het cabaret negatief zijn. Je mocht toen niet braaf en zoet zijn. Dat werd als vervelend ervaren. Nu is er behoefte aan cabaret dat positief is. Omdat deze tijd te maken heeft met menselijkheid. Kijk maar naar de terugkeer van Mies Bouwman op televisie. Mies is een heel warm mens. En Paul de Leeuw, die in een van zijn programma's een aidspatiënt als gast had. Dat was een heel menselijk interview."

Kerstmis geeft hem de gelegenheid een menselijker programma te maken. „Op oudejaarsavond speel je een voetbalwedstrijd. Je moet steeds scoren. Tijd voor een stukje poëzie is er niet. Op tweede kerstavond moet je de mensen na twee dagen vol hypocrisie ontzettend hard laten lachen. Tussendoor probeer ik ook iets genuanceerd te zeggen. In het theater loopt het programma fantastisch. Ik weet niet hoe het op televisie uitpakt."

Twee weken voor de opnamen in Amsterdam gooide Seth Gaaikema zijn programma om. Hij begon zijn tournee door het land onder de titel 'Geen woord over de grens'. „Maar nu de Europese grenzen opengaan, interesseert dat toch niemand. De nieuwe titel is 'Dag buurman!' Want daar gaat het op dit moment om. Over hoe je met je buurman omgaat. Is dat een Ghanees of een andere vluchteling? Een flikker? Een aids-patiënt? Dat zijn zaken die nú spelen."

De voorstellingen van Seth Gaaikema zijn nooit identiek. „Ik verander soms ter plekke mijn programma," zegt hij daarover. „Ik improviseer ook veel naar aanleiding van de reacties van mensen in de zaal. Ik had het in Groningen over de paus die tegen sex tussen gehandicapten in de zaal. Er zaten twee gehandicapten in de zaal. 'De paus denkt dat hij over alles iets moet zeggen', zei een van hen. Dat meisje pakte de zaak meteen bij de kern. Prachtig. Dat gebruik ik later ook in mijn programma als ik het over die kul uit het Vaticaan heb."

Politiek is niet langer zijn bron van inspiratie. „Politiek is voorbij," vindt hij. „Daar draait het niet meer om. De mensen hebben het alleen nog over Maij-Weggen wanneer ze in de krant komt omdat ze te hard gereden heeft. Wie kijkt er nog op naar ministers? Wie denkt er aan Lubbers? Niemand toch. Mijn conférence gaat over zaken die de mensen overkomen. En wat dat precies is, maakt mij niet uit. Ik vibreer op de polsslag van de tijd."

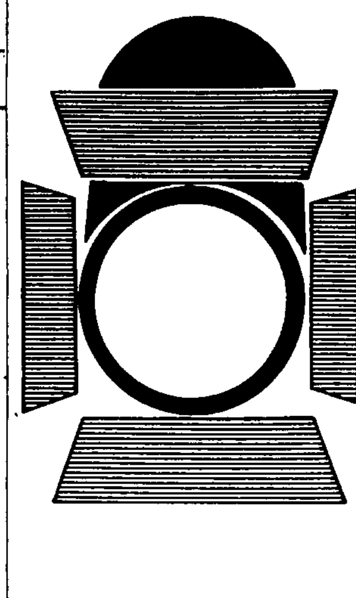
Vergeleken met zijn begin-periode, bijna dertig jaar geleden, voelt Gaaikema zich veel beter op zijn plaats. „Ik heb ontdekt dat ik steeds meer kan zeggen wat ik voel. Vroeger was ik veel omzichtiger. Ik heb een behoorlijke tijd nodig gehad om daarovereen te komen. Toen ik 27 was, wilde ik naar Broadway of een carrière maken als zanger van mooie chansons. Nu ben ik bewust bezig met alleen maar cabaretier-zijn. Je kunt jezelf niet veranderen. Op een bepaald moment worden de contouren van je leven duidelijk. Daar ga je je leven op instellen."

Fascinerend

Een belangrijke impuls voor zijn carrière was zijn vertaling van de musical 'Les Misérables'. „Dat vond ik fascinerend om te doen. Na dertig jaar heb ik de draad van musical-vertalingen weer opgepakt. 'Les Misérables' was een ommekeer in mijn leven. In die voorstelling werd de ontroering goed vorm gegeven. In die musical kon je zaken niet omzichtig formuleren. Het is één en al confrontatie, dúrven. Dat heeft zeer veel invloed gehad op mijn leven."

Zijn eigen musical 'De Drie Musketiers', die over anderhalf jaar in première gaat, is klaar. Aan de vertaling van 'Phantom of the Opera' wordt nog hard gewerkt.

Die moet 1 maart volgend jaar af zijn. Een nieuw idee voor een andere musical ligt al op tafel. Toch wil Gaaikema zich niet alleen beperken tot het schrijven. „Dat zou te rustig, te passief zijn voor mij," zegt hij. „Ik wil contact met het publiek houden. Midden in het leven staan en daar dingen over zeggen. In een conférence kun je dan veel beter uit de voeten."

Rond de kerst veel klassieke muziek

Van onze rtv-redactie

HILVERSUM – Klassieke muziek op de publieke televisie? Door het jaar genomen moeten de Hilversumse buisbonzen net zoveel hebben van Bach, Beethoven, Brahms en Berg als de duivel van het wijwaterbekken. Niet of nauwelijks dus. De komende tijd zullen NOS, NCRV, Avro en KRO de klassiek minnende kijker echter werkelijk overspoelen met klassieke muziek op de buis.

De Avro neemt het voortouw. Op eerste kerstdag verzorgt deze omroep op Nederland 1 vanaf 15 uur een live-uitzending van Gustav Mahlers opus 1, de symfonische cantate 'Das klagende Lied' met het Koninklijk Concertgebouworkest onder leiding van Riccardo Chailly. Bijzonderheid: het gaat hier om een (gedeeltelijk vroege) versie van 'Das klagende Lied' bestaande uit drie delen.

Op dezelfde dag zendt de NOS een Canadese documentaire uit gewijd aan de Oostenrijkse componist Arnold Schönberg: 'Mijn oorlogsjaren' (vanaf 20.37 uur op Nederland 3).

Het betreft hier de opening van een aan muziekvernieuwer Schönberg gewijde reeks van in totaal zeven concertprogramma's. Daarmee krijgt de kijker de gelegenheid deze componist beter te leren kennen. Het zijn Schönbergs strijkkwartetten, het sextet 'Verklärte Nacht' en het strijktrio die worden uitgevoerd, op 29 december, 15, 22, 29 januari, 12 en 19 februari. De Schönberg-cyclus wordt afgesloten op 26 februari met het pianoconcert door pianiste Mitsuko Uschida en het Rotterdams Philharmonisch Orkest onder leiding van Jeffrey Tate. Hans Hulscher tekent voor de regie. De uitzendingen beginnen op Nederland 3 om 23.15 uur.

● *Riccardo Chailly dirigeert eerste kerstdag het Koninklijk Concertgebouworkest.* Foto: KIPPA

Op zondag 27 december, 'derde kerstdag' dus, opent de Avro een serie van vijf televisie-programma's die slechts een ding gemeen hebben: dat ze als los zand aan elkaar hangen. Een portret 'Baroque Duet' van twee Afro-Amerikaanse musici, sopraan Kathleen Battle en trompettist Wynton Marsalis (17.05 uur, Nederland 1) opent de reeks. Onder de titel 'Een concert gebouwd' is het Koninklijk Concertgebouworkest onder leiding van Riccardo Chailly gevolgd tijdens repetities en uitvoering van Olivier Messiaens 'Turangalila-symfonie. Uitzending, zondag 10 januari, 17.30 uur, Nederland 1.

Op maandag 28 december zendt de NVRC een documentaire uit '5 minuten voor aanvang' van Claudia Tellegen over de voorbereidingen en uitvoering van de opera La Bohème door de Nederlandse Opera. Uitzending op Nederland 1 om 23 uur.

De KRO tenslotte zendt op zondag 3 januari de documentaire uit 'Wij, Andriessen' van Ireen van Ditshuyzen, naar aanleiding van het Hendrik Andriessen-herdenkingsjaar 1992. De documentaire geeft een beeld van heden en verleden van het Hollandse kunstenaarsgeslacht Andriessen.

Een ronduit christelijk moment van uitzenden: 21.20 uur, op Nederland 1. Zo kan het dus ook.

Verhalenconcours bij Vara-radio

Van onze rtv-redactie

HILVERSUM – De Vara-radio houdt opnieuw een nationaal verhalenconcours op Radio 1. Dit jaar wordt het concours op woensdag 30 december uitgezonden.

Deelnemers aan het nationaal verhalenconcours moesten voor 16 december een zelf bedacht verhaal op een cassettebandje insturen naar de Vara.

Het verhaal moet te maken hebben met oud en nieuw, de jaarwisseling, verwachtingen voor 1993 of de volgende eeuw.

Een jury onder voorzitterschap van de schrijfster Mies Bouhuys beoordeelt de inzendingen.

De beste verhalen worden 30 december in de Woensdageditie tussen 7.00 en 12.00 uur uitgezonden.

In het laatste uur van de uitzending wordt de winnaar bekend gemaakt. De winnaar wordt beloond met het complete Van Dale woordenboek.

'Ik word altijd gevraagd als boer, visser of bouwvakker'

John Leddy blij dat Zeg 'ns Aaa stopt

DOOR PIET VENHUIZEN

HILVERSUM – John Leddy wordt weer vrij man. Na een elfjarig televisiehuwelijk met Mien Dobbelsteen (Carry Tefsen) hangt hij binnenkort de bouwvakkersplunje van Koos aan de wilgen. Zeg 'ns Aaa verdwijnt van de Nederlandse beeldbuis. „Het werd tijd," becommentarieert hij, al geeft hij onmiddellijk toe dat hij zelf nooit de beslissing had durven nemen. „Want alles is leuk aan het werken voor Zeg 'ns Aaa." In het nieuwe jaar gaat hij weer de planken op en komt hij wellicht met een comedyserie voor de tv. Niet als acteur, maar als auteur. Want toneel spelen is niet het enige wat Leddy wil. Een gesprek met een man die zijn gezicht inmiddels heeft geleend aan tientallen tv-series, maar in de filmwereld niet aan de bak komt. „Terwijl ik heus veel meer kan spelen dan alleen Koos Dobbelsteen."

Leddy is van het begin af aan de gastvrijheid zelve. „Koffie?," fluistert hij na de begroeting. De repetities voor de laatste afleveringen van Zeg 'ns Aaa zijn nog in volle gang en rumoer in de studio is niet gepast. Wat we trouwens al wisten van Manfred de Graaf. Achter een bar in de kantine beredderd Leddy de kopjes, iets wat hij in de rol van Koos Dobbelsteen ongetwijfeld aan zijn vrouw Mien had overgelaten. Dan wijst hij ons de tribune in de grote zaal. Daar kunnen we nog een gedeelte van de repetitie zien.

De studio is net een sjoelbak in 't groot, maar dan met de vakken aan de lange zijde. Tegen de wand van de studioruimte zijn keurig naast elkaar alle bekende interieurtjes opgetrokken. Links heb je het Brabants bonte keukentje van Mien, daarnaast de woonkamer van de Dobbelsteentjes en een eindje verderop het hele interieur van de doktersfamilie Van der Ploeg/Landsberg. Alles alleen gescheiden door dunne wandjes van hardboard. „Kijk, hier piept wel eens de camera door," laat John Leddy even later doodleuk zien, terwijl hij op zijn stekkie in Miens keukentje zit. En hij opent een deurtje dat onzichtbaar in de zijkant van het decor is gezaagd. Kan het gekibbel van Koos en Mientje ook van opzij gefilmd worden.

De repetitie is ondertussen afgelopen. De scènetjes die gespeeld zijn hebben niet lang geduurd. Iedereen zit overduidelijk gebeiteld in zijn rol. Van het ene op het andere moment is John Leddy de ietwat stuntelige Koos, die door zijn vriend Jopie en zijn vrouw Mientje op zijn kop gezeten wordt, maar desondanks zijn goede humeur bewaart. „Alles is leuk aan het werken in Zeg 'ns Aaa," vertelt Leddy, nadat hij de figuur van Koos weer heeft afgelegd. „Alleen: het duurt al zo lang, het wordt dan toch een beetje een sleur. Zelf had ik er trouwens geen eind aan kunnen maken. Daarom ben ik blij dat Chiem van Houweninge, de schrijver van de serie, het heeft gedaan."

Toneel

John Leddy zit al lang in het vak. Na een opleiding aan de Amsterdamse toneelschool speelde hij een dikke tien jaar repertoiretoneel. Omdat het plichtmatige spelen van grote aantallen rollen hem tegen begon te staan, koos hij vervolgens voor het bestaan van free-lancer. Dat had mis kunnen gaan ('ik lag 's nachts heus wel eens wakker over mijn toekomst'), maar via de tv raakte zijn carrière in een stroomversnelling. Halverwege de jaren zestig speelde hij in De Glazen Stad, de eerste Nederlandse tv-serie, en de rollen voor de camera zijn sindsdien niet te tellen. Bekendste rol in de jaren zeventig: de echtgenoot van Willeke Alberti in De Kleine Waarheid. Bekendste rol nu: Koos Dobbelsteen. „Ik word altijd gevraagd als boer, visser of bouwvakker," lacht de acteur. „Dat zal wel met die kop van me te maken hebben."

In zijn netjes opgeruimde kleedkamer vertelt Leddy dat hij niet bang is de rest van zijn leven als Dobbelsteen door de wereld te moeten. „Die angst voor het Swiebertje-effect had ik ook als Spaargaren in De Kleine Waarheid kunnen hebben," relativeert hij. „Ik kan heus alle soorten rollen spelen, al zie je die dan meestal niet op tv, maar in het theater." En terwijl hij de rook van zijn sigaret uitblaast: „In De Moeder van David S. was ik een alternatieve psychiater, Yvonne Keuls wilde per se mij voor die rol. Ik maak me dus niet druk."

● *John Leddy: „Je zult ons nooit horen vloeken."*

Jammer vindt John het wel dat hij zo weinig de gelegenheid krijgt zijn kunnen in een speelfilm te tonen. Hij was tot dusverre alleen te zien in De Zaak MP van Bert Haanstra, Soldaat van Oranje en in Jan Rap en z'n Maat. „Ik heb gewoon niet veel contacten in die wereld," legt hij uit. „Toch zou ik het graag doen. Ik heb me hoe dan ook altijd goed thuis gevoeld voor de camera."

Harmoniemodel

Zeg 'ns Aaa noemt Leddy een typisch voorbeeld van 'het harmoniemodel'. Werkgevers en werknemers gaan ontspannen met elkaar om, de doktersfamilie is ruimdenkend en geestig, de Dobbelsteentjes olijk en gezellig. „Dat vindt iedereen leuk om naar te kijken," verklaart John ontspannen achterover zittend het succes. „Extreme zaken weren we bewust, je zult ons bijvoorbeeld nooit horen vloeken. Wat dat betreft zit Zeg 'ns Aaa duidelijk op een andere toer dan bijvoorbeeld De Vlaamsche Pot."

John Leddy maakt een bescheiden indruk, maar is tegelijkertijd een gezellige prater. Steevast is hij bereid een anekdote met een gespeeld typetje te illustreren. Een kijker is hij ook. „Toen ik eens op een terrasje zat, vroegen ze me of ik fotograaf was, zo observeerde ik de mensen. Op die manier kom je er het beste achter hoe je mensen moet spelen. Ko van Dijk was daar trouwens nog veel beter in: die zag wel vier keer zoveel als ik."

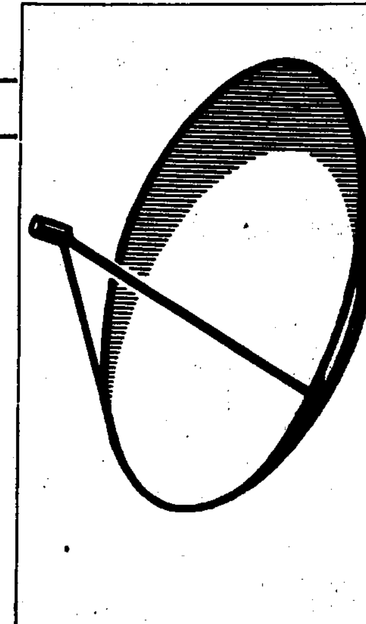
Hij lacht als hij over zijn werk als baby-oppasser tijdens zijn studietijd spreekt. Is daan weer ernstig als Alexander Pola, de overleden co-auteur van Zeg 'ns Aaa, ter sprake komt. „Hij was al erg ziek, maar toch kwam hij nog een keer in de studio. Toen iemand het had over een persoon die nogal kan zeuren, zei hij cynisch: „Ik ben meer een man van kankeren." Twee weken later was hij dood."

Leddy voelt zich thuis in het lichtvoetige genre van Zeg 'ns Aaa. Hij speelt ook graag kluchten. Op zijn tijd is hij daarom bereid zijn wedervaren in de roddelbladen aan zijn publiek mee te delen, maar te ver gaat hij daarmee niet. Over zijn carrière heeft hij daarom zijn verhaaltje klaar: de anekdote van de baby-oppascentrale bijvoorbeeld kom je in elk interview van hem tegen. „Een keer vroegen ze me of ze het interieur van mijn huis mochten komen fotograferen. Dat heb ik maar niet gedaan. Je moet wel iets voor jezelf houden, vind ik."

Is er een wereld zonder Zeg 'ns Aaa? Veel Nederlanders zullen het er moeilijk mee hebben, maar John Leddy is volgens eigen zeggen nog lang niet aan het eind van zijn Latijn. Zelfs wil hij behalve acteren met iets nieuws beginnen. „Schrijven," klapt hij uit de school. „In het verleden heb ik wel eens een poging daartoe ondernomen, maar nu moet het echt wat worden. Een comedyserie, voor de tv. Ik doe dat met Ruud de Ridder, een Vlaming die in België veel succes heeft met zijn Echt Aantwaarps Theater. Schrijven moet je met iemand doen, net als de schrijvers van Zeg 'ns Aaa. Ik vertel liever niet waar die comedyserie over gaat. We moeten eerst maar eens zien dat we hem van de grond krijgen."

Natuurlijk blijft John Leddy ook acteren. Naast Zeg 'ns Aaa is hij de afgelopen jaren steeds op de planken van het theater actief gebleven en dat verandert niet. „Ook met Ruud de Ridder," lacht hij. „Die heeft een stuk klaarliggen dat in België 'Mijne gebuur, die heeft 't zuur' heet.

Dat gaan we binnenkort opvoeren in Nederland. Hoe 't heet? Al sla je me dood, dat weet ik niet meer. Ik ben nu nog bezig met Zeg 'ns Aaa, Koos Dobbelsteen is nog springlevend. Die moet ik eerst op een goede manier aan zijn einde brengen."

Nederland 1

Ncrv/KRO/Ikon/Avro
15.53 Nieuws voor doven en slechthorenden.
16.00 ●● Journaal.
16.09 (TT) AVRO Service Salon, gevarieerd middagmagazine. Presentatie: Amanda Spoel en Simone Wiegel.
17.02 Dokument, serie documentaires. Afl.: Hoe gastvrij is Nederland? Documentaire over het hotelwezen in Nederland.
17.45 Boggle, woordspel.
18.15 Sesamstraat, gevarieerd kindermagazine. Vandaag: Sterk/slap.
18.30 (TT) Jeugdjournaal.
18.40 (TT) Het Klokhuis, informatief kindermagazine.
19.00 Christmas Carols met James Galway. Kerstconcert vanuit St. Alban's Cathedral met fluitist James Galway als solist.
19.29 Dinges, spelprogramma waarin volwassenen raden wat kinderen bedoelen.
Vaste panelleden: Martiene van Os en Joris Lutz. Presentatie: Frank Masmeijer.
20.00 (●●+TT) Journaal.
20.27 Matlock, Amerikaanse misdaadserie. Afl.: De dief (2).
Matlock werkt samen met privédetective Linda Hansfield bij het onderzoek naar de moord op de werkgever van muntenhandelaar Coecoff.
21.17 Kenmerk, actualiteitenrubriek.
21.47 Bericht van de Wilde Ganzen.
21.52 So long, farewell, auf Wiedersehn, goodbye.
Film uit 1992 van Floor Maas naar de gelijknamige theatervoorstelling over het verlangen naar liefde. Met: Sylvia Poorta.
22.22 Een zoon van 33. Moeders praten over de vreugde en angst en de zorgen en de twijfels die zij hebben rond het leven van hun zonen van 33.
23.00 (TT) Kerstnachtdienst vanuit Schipluiden.
23.58 Bericht van de Wilde Ganzen.
00.00 (TT) Kerstnachtdienst, eucharistieviering vanuit Amersfoort.
01.00-01.05 ●● Journaal.

Nederland 2

EO/NOS
10.00 (TT) Vrouw-zijn, vrouwenmagazine.
10.50-11.15 (TT) Wereld van verschil, bijbelstudie. (herh.).
13.00-13.07 Nieuws voor doven en slechthorenden.
16.00 ●● Journaal.
16.07 De familie Robinson (Swiss Family Robinson), tekenfilmserie. Afl. 13: De diepe duisternis. (herh.).
16.32 Ik ben Benjamin Ben.
17.03 Skippy, Australische jeugdserie. Afl.: Jerry en Jerry.
Oom Jerry is volgens Jerry en Lou een held vanwege zijn vliegavonturen. Als Kate en Sonny na een ongeluk boven de afgrond zweven, durft oom Jerry er echter niet naar toe.
17.27 Weekendweerbericht.
17.29 Tijdsein, actualiteitenrubriek.
18.00 ●● Journaal.
18.18 Ik weet het beter, spelprogram.
18.45 Hobby-tv, vrijetijdsmagazine.
19.10 Black Beauty, Engelse jeugdserie. Afl.: De verrassing.
Dr. Gordon, Vicky en Manfred benutten Jenny's afwezigheid om Jenny's verjaardag voor te bereiden. Volgens Vicky voeren Manfred en Samuel buiten iets in hun schild.
19.37 Promo Kerstconcert.
19.40 The Mitch Snyder story. Amerikaanse tv-film uit 1986 van Richard Heffron. Met: Martin Sheen, Roxanne Hart, Cicely Tyson e.a.
Mitch Snyder zet zich in voor de daklozen in de stad Washington. Met de winter voor de deur ziet hij zich genoodzaakt drastische maatregelen te nemen om zijn beschermelingen onder dak te krijgen.
21.12 Doelen kerstconcert 1992, m.m.v. diverse koren en een strijkorkest o.l.v. Cor de Haan met solisten.
22.05 De reis van hun leven. Verslag van een reis naar Israël van verstandelijk gehandicapten.
22.37 Donkere dagen, kerstactie van EO-Metterdaad voor de kinder- en bejaardenzorg in Albanië.
22.52 882882, praatprogramma.
23.32 Lied, ter afsluiting.
23.37-23.42 ●● Journaal.

Nederland 3

Vpro/Vara/NOS
08.53-09.00 Nieuws voor doven en slechthorenden.
15.00 VPRO's Kerstmatinee, met om: 15.00 Laurel & Hardy, serie slapstickfilms. Afl.: ■ Beau hunks; 15.36 ■ Gold diggers of '33, Amerikaanse musical uit 1933 van Mervyn LeRoy. Met: Dick Powell, Warren William, Joan Blondell e.a. Brad Roberts wekt de woede van zijn rijke familie op omdat hij componist is geworden. Ze dreigen hem zelfs te onterven als hij zijn plannen doorzet en een danseres trouwt; 17.15 ■ Loose hair, korte film over een rendez-vous met tragische afloop; 17.27 Dr. Krankenstein, medische horrorserie.
18.00 ●● Journaal.
18.18 George and Mildred, Engelse comedyserie. Afl.: Verplicht verhuizen. (herh.).
Het is een trieste dag. George brengt zijn vader naar het bejaardenhuis. Maar dit is nog niets vergeleken bij de volgende dag...
18.49 (TT) Lingo, woordspel.
19.17 ●● Geef nooit op.
Programma waarin Peter-Jan Rens hartewensen van kinderen vervult.
20.10 Rhythm & blues. Amerikaanse comedyserie. Afl.: Sweet, soul music. Het zwarte radiostation WBLZ heeft dringend een nieuwe disc-jockey nodig. De eigenaar Mrs. Washington aast op de populaire Bobby Soul.
20.39 (TT) Bureau Kruislaan, politieserie. Afl.12: Een lege wieg.
Als een man en vrouw staan te bekvechten op een schoolplein, denkt niemand direct aan een misdaad. Haarman en Meier hadden dat beter wèl kunnen doen...
21.08 De verleiding. Magazine over reclame en andere verleidingen. Presentatie: Astrid Joosten.
22.00 (●●+TT) Journaal.
22.15 Studio sport journaal.
22.30 Nova, actualiteitenprogram.
23.05 Met Witteman, praatprogr. met mensen uit politiek en samenleving.
00.10 Natuurmoment, serie. (herh.).
00.15-00.20 Nieuws voor doven en slechthorenden.

RTL4

07.00, 07.26 en 07.55 Nieuws.
07.05 en 07.35 Cartoons.
08.06 The bold & the beautiful.
08.30 Nieuws.
08.35 Santa Barbara. Serie. (herh.).
09.00 Nieuws.
09.10 Rad van fortuin. Spel. (herh.).
09.35 Goede tijden slechte tijden. Nederlandse dramaserie. (herh.).
10.05 As the world turns. Serie.
10.50 De zevende hemel, of De duivel in huis. (herh.).
12.05 Muziekspecial: R.E.M. for the people. Muziekspecial rond de Amerikaanse popgroep R.E.M. met daarin aandacht voor hun eerste cd Out of time en de nieuwe cd Automatic for the people.
13.00 Snowmagazine. Wintersportprogramma. (herh.).
13.30 Ursul de Geer. (herh.).
14.20 Carol & Company. (herh.).
14.45 The Oprah Winfrey show.
15.30 Santa Barbara. Amer. soap.
16.00 Telekids. Kinderprogramma, met o.a. een aflevering van New adventures of Batman.
16.30 Prijzenslag. Spelprogramma.
17.00 5 uur show. Gev. magazine.
18.00 Zes uur nieuws.
18.20 The bold & the beautiful.
18.45 RTL Club. Met o.a. het minispel Pictionary.
19.00 Rad van fortuin. Spelprogram.
19.30 Avondnieuws.
19.50 Het weer. Door John Bernard.
20.00 Goede tijden slechte tijden. Nederlandse dramaserie.
20.30 Kerst surpriseshow. Deel 1. Speciale kerstaflevering met Henny Huisman als presentator.
22.30 Showtime. (Slot).
23.05 Kerst surpriseshow. Deel 2. Vervolg van 20.30 uur.
23.20 M.A.S.H.. Amerikaanse serie.
23.50 Geldwijzer. Over geld en geldzaken.
00.05 Laatste nieuws.
00.20 Studs. Amer. datingshow.
00.45 The Oprah Winfrey Show. Amerikaanse talkshow. (herh.).
01.30 The burning bed. Amer. speelfilm uit 1984. Met Farrah Fawcett e.a.
03.05 Nachtprogramma.

België/TV 1

13.45 The Radio's op Marktrock. The Radio's op het podium en achter de schermen van Marktrock '92.
14.30 Rooftops. Amerikaans muzikaal drama uit 1989.
16.00 Bordertown. Frans/Amer./ Canadese western. Afl. 4: Blindside.
16.25 Samson. Met tekenfilms.
17.25 Duupje. Serie. Afl.: Boer.
17.30 Saartje en Sander. Animatie.
17.40 Prikballon. Kindermagazine.
17.55 Tik tak. Animatieserie. Afl. 358.
18.00 Journaal.
18.10 Mooi en meedogenloos (The bold and the beautiful), Amer. serie.
18.35 Top score. Spelprogramma.
19.03 Buren (Neighbours), serie.
19.25 Mededelingen en overzicht.
19.35 Kerstboodschap door Zijne majesteit de Koning.
20.00 Jo Vally-kerstspecial. Jo Vally zingt de bekendste kerstliederen vanuit de O.L. Vrouwekerk te Olen.
20.45 Matlock. Amerikaanse misdaadserie. Afl.: The cover girl.
21.30 Panorama.
22.30 Er was eens in december.
23.25 Kerststallen in Vlaanderen.
00.00 Middernachtmis. Rechtstreeks vanuit Tourinnes-la-Grosse (België).
01.00-01.05 Coda. Heilige Nacht van Arthur Verhoeven en Jozef Simons.

België/TV 2

18.50 Journaal.
19.00 Het Surrealisme. Serie.
19.30 Kerstboodschap door Zijne Majesteit de Koning. (met ondertiteling).
19.40 Het capitool (Capitol), soap.
20.00 Kronieken. Vandaag: In 't midden van de stad.
20.10 Azimuth. Opmerkelijke, korte documentaires uit de hele wereld. Vandaag: Madagascar: voedingsbodem van de maagdepalm.
20.30 Tekens. Vandaag: Il mistero di Rossini.
21.30 Journaal en Sport.
22.00-23.35 ■ Violettes impériales. Amer. muzikale film uit 1952.

België/RTBF 1

12.05 Vacaturebank. **12.25** Jeunes docteurs (pour la vie). **13.00** Nieuws. **13.20** National Lampoon's Christmas vacation. Amer. komedie. **14.55** Plein cadre. **15.55** Culinaire tips. **16.10** Nouba nouba. **17.05** Jeu des dictionnaires. **17.30** Tropical heat. **18.30** Ce soir. **18.55** Le bon numéro. **19.30** Kersttoespraak van koning Boudewijn. **19.40** Journ. **20.15** An american tail, tekenfilm. **21.40** Jonathan Livingstone Seagull. Amer. verhaal uit 1975. **23.20** Reportage over hoe Kerstmis in de verschillende Europese landen wordt gevierd. **00.00** Kerst-mis vanuit de L'église Saint-Martin in Tourinnes-la-Grosse. **01.15-01.20** 24 H sur les marchés.

Eurosport

09.00 Aerobics. **09.30** Aerobics. **10.30** Free style skiën. **11.30** Aerobics. **12.00** Gerard D'Aboville. **13.00** Adventure. **14.00** Historisch voetbal. **15.** Best of tennis. **17.00** Paardesport. Conc. hippique. **18.00** Snooker. **18.** Ski report. **20.00** Trans world sport. **21.00** Eurofun. **21.30** Eur. nieuws. **22.00** Voetbal. WK 1994, Malta - Italië. **23.00** Dansen.- Aansl.: Eur. nieuws.

België/Télé 21

15.30 Beethoven. Pianoconcerten. **16.45** Dominique Rolin: Portret. **17.40** Nouba nouba. **18.30** Radio 21. **19.00** The last dark step. Misdaadverhaal. **19.30** Kersttoespraak van Koning Boudewijn. **19.40** Nieuws. **20.10** A star is born. Amer. speelfilm uit 1976. **22.30** A star is born. Amer. speelfilm uit 1954. **00.55** A star is born. Amer. speelfilm uit 1937. **02.40-02.45** Beursberichten.

Sportnet

08.00 Eurobics. **08.30** Zeilen. **09.** NBA Basketball. **11.00** Kickboksen. **12.00** Eurobics. **12.30** Autosport. road racing. **13.00** Worldcup ski. **14.** Global adventure sport. **14.30** Boksen. Pro box. **16.30** Autosport. **17.00** Wielrennen. **17.30** Beachvolleybal. **18.** Autosport. **19.30** Powerboat world. rugblik. **20.30** Autosport. **21.30** Football Holland. **22.00** Spaans voetbal. **23.** Football Europe. . **00.00** Golf, hoogtepunten 1992.

TV 5

07.00 Ochtend/middagprogr. **18.00** Questions pour un champion. **18.30** Nieuws. **19.00** Le jeu des dictionnaires. **19.25** Clin d'oeil. **19.30** Belgisch nieuws. **20.00** Portrait de Gilles Vignault. **21.00** Nieuws en Eur. weerbericht. **21.30** La marche du siècle. Vandaag: wat een baby al weet tussen 0 en 30 maanden. **23.15** Nieuws. **23.40-02.50** La flute enchantée. Opera van Mozart, uitgevoerd door het Orchestre National de Bordeaux Aquitaine en de koren van het Grand Théatre de Bordeaux o.l.v. Alain Lombard.

Super Channel

05.30 Victory with Morris Cerullo. **06.** Super shop. **06.30** Business tonight. **07.00** News compilation. **07.30** News watch. **08.00** ITN world news. **08.** News watch. **09.00** Channel E. **09.** Super shop. **11.00** Videofashion. **11.** Business tonight. **12.00** Business weekly. der. **12.30** News compilation. **13.** Japan business today. **13.30** News watch, met overzicht van het nieuws van '92. **14.00** Inside edition. **14.30** rie noire. **15.00** The mix. **16.00** mixed up! **17.00** On the air, live. **18.** Bonanza. Westernserie. **19.30** Série noire. **20.00** Cult tv: I spy. Detectiveserie. **21.00** Inside edition. **21.30** Europe. **22.00** ITN world news. **22.** Azsuche. **22.45** UD. Ma... Amer. avonturenkomedie uit 1952. **00.50** News watch. **01.20** Film Europe. **01.50** The mix. **02.00** China news. rope.. Met om 2.00 Prime time news. om 3.00 Econ. nieuws (in het Engels). **05.00** The mix.

RAI UNO

06.00 Ochtend/middagprogr. **18.00** Nieuws. Aansl.: Appuntamento al cinema. **18.10** Italia, istruzioni per l'uso. Aansl.: Bollettino della neve. **18.45** Ci siamo!? **20.00** Nieuws. **20.40** Partita doppia. **22.30** Caffè Italiano. **23.00** L'attesa. **23.45** Egli ci salverà le intenzioni dei cuori. **23.55** Heilige Mis, geleid door Paus Johannes Paulus II vanuit de St. Pieterskerk in Rome. **02.00** All di Nate.. **02.30** Fiat voluntas dei. Speelfilm. Aansl.: Nachtprogram.

MTV

07.00 Awake on the wildside. **1.** Paul King. **13.00** Simone. **16.00** Greatest hits. **17.00** The report. **17.15** All movies. **17.30** News at night. **17.45** From 1: **18.00** Dance with Simone. **18.30** Prime. **20.00** Dial MTV. **20.** Paula Abdul rockumentary. **21.00** pulse. **22.00** Greatest hits. **23.00** report. **23.15** At the movies. **23.** News at night. **23.45** 3 From 1. **00.** Kristiane Backer. **03.00** Yo! Raps. day. **03.30-07.00** Night videos.

BBC 1

08.00 nws. **08.10** Mycroft. **08.25** The railway dragon. **08.50** The foxy Christmas story. **09.00** nws. **09.10** Pinocchio. **09.30** Blood and Honey. **09.45** Henry's cat. **10.00** nws. **10.05** Santa and the tooth fairies. **10.30** Charlie's Christmas project. Kerstverhaaltje. **11.05** Playdays. **11.30** On Christmas eve. **12.00** Biggles. Sf-avonturenfilm. **14.55** The land before time. **16.00** Tom & Jerry. **16.10** Blue Peter. **16.35** Santa Claus - The movie. Kerstfilm. **18.20** Neighbours. **18.45** nws. **19.00** Reg. nwsmagazine. **19.15** Paul Daniels magic show. **20.00** Keeping up appearances. **20.30** EastEnders. **21.00** Sitting pretty. **21.30** Casualty. **22.20** nws. **22.45** Sea of love. Amer. thriller. **00.35** Nachtmis vanuit de St Marie's Roman Catholic Cathedral in Sheffield. **01.35** (■+TT) Arsenic and old lace. Amer. speelfilm.

CNN

24 Uur per dag nieuws, met **09.45** CNN Newsroom. **12.30** Business Morning. **13.30** Business day. **14.** Business Asia. **15.00** Larry King. **17.** CNN and Co. **20.00** World business night. **21.00** The international hour. **23.00** World business tonight. **23.** Showbiz today. **00.00** The world today. **01.00** Moneyline. **01.30** Crossfire. **02.00** Prime news. **03.00** Larry King. **05.30** Showbiz today.

BBC 2

08.10 ■ Bengazi. Amer. speelfilm.

Duitsland 1

08.55 Tagesschau.
09.00 Frühstück mit Frau Holle. Kindermagazine met tekenfilms.
10.15 Bergmannsweihnacht. Kerstprogr. vanuit het Erts Gebergte.
11.00 Waldgeschichten. Reportage over het gebruik van hout door de geschiedenis heen.
12.00 (OO)One magic Christmas. Amer. speelfilm uit 1985.
Jack Grainger wordt vlak voor kerst ontslagen, en omdat het huis van de zaak is moeten ze voor het nieuwe jaar verhuizen. Geen wonder dat de kerststemming er bij zijn vrouw Ginny niet in wil komen. De kinderen Abbie en Cal besluiten de kerstman een brief te schrijven.
13.30 ●● Nickelodeon presents: Merry Christmas Mr. Smith.
14.00 Tagesschau.
14.05 (TT) Wir warten aufs Christkind. Kinderprogr. met de kinderfilms: 1. Die Königin der Milchzähne en 2. Abenteuer im Spielzeugland.
16.15 ●● Evangelische Christvesper. Evangelische kerstdienst.
17.00 Tagesschau.
17.05 (OO+TT)Little lord Fauntleroy. Engelse speelfilm uit 1980 naar de roman van Frances Hodgson Burnett. Met: Alec Guinness e.a.
18.45 Hundert Meisterwerke. Serie kunstbeschouwingen. Vandaag: Johannes-Altärchen van Hans Memling.
18.53 ●● Ein Kind ist uns geboren. Kerstconcert vanuit dorpskerk.
20.00 (TT) Tagesschau.
20.15 ●● Der Diamant des Geisterkönigs. Tv-spel.
21.45 (●●+TT)Wait until Spring, Bandini. Belgisch/Amer. speelfilm uit 1989 van Dominique Deruddere naar een roman van John Fante. Rocklin, december 1928.
23.30 ●● Heute ist uns der Retter geboren. Kerst-mis vanuit de St. Hedwig Kathedraal in Berlijn.
Voorgangen: Kardinaal Georg Sterzinsky.
01.00 ●● A room with a view. Engelse speelfilm uit 1985 van James Ivory naar de roman van E.M. Forster.
02.55-03.00 Zuschauen - Entspannen - Nachdenken. Krippen aus fremden Ländern: Das Christkind im mexicanischen Lebensraum.

Duitsland 2

08.30 Programma-overzicht.
08.32 Die Geschichte von der Gänseprinzessin und ihrem treuen Pferd Falada. Sprookjesfilm, vrij naar de gebroeders Grimm.
09.50 Auf Leopardenspuren am Toten Meer. Natuurdocumentaire over de speurtocht naar luipaarden in de Sinaï, waarvan men dacht dat ze uitgestorven waren.
10.35 Lili. Amer. speelfilm uit 1952. Met: Leslie Caron, Mel Ferrer e.a.
11.55 Heute.
12.00 Weihnachten mit Astrid Lindgren.
13.55 (TT) 1 - 2 oder 3. Spelprogramma voor kinderen uit Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland.
14.40 Tadpole and the whale. Canadese jeugdfilm uit 1988.
16.10 ●● Guten Abend, gut'Nacht. Duitse wiegeliedjes.
16.55 Heute.
17.00 (TT) Der grosse Karpfen Ferdinand. Filmverhaal van Franz Geiger naar de gelijknamige vertelling van Eva Ibbotson.
17.25 Tapetenwechsel. Duitse speel/tv-film uit 1983. De 25-jarige Münchense studente Mona wordt uit haar kamer gezet, en moet op zoek naar een nieuw onderkomen.
18.45 ●● Der Tölzer Knabenchor singt Lieder zur Weihnacht.
19.20 Heute.
19.25 Schöne Bescherung: Reportage in kerstsfeer over de mensen die op Duitslands hoogste berg, de Zugspitze, wonen, werken of vakantie vieren.
20.10 (TT) Geld macht nicht glücklich. Duitse tv-film uit 1989 van Franz Josef Gottlieb.
21.45 'Heut schleusst er wieder auf die Tür'. Protestantse kerst-metten vanuit de Predigerkirche te Erfurt.
22.45 ●● Barock-Duett. Filmportret van de sopraan Kathleen Battle en de trompettist Wynton Marsalis, met tot besluit hun uitvoering met het Orchestra of St. Luke's o.l.v. John Nelson van de aria voor sopraan en trompet uit de cantate nr. 51 -Jauchzet Gott in allen Landen- van Bach.
00.00-01.25 ■ The two-faced woman. Amer. speelfilm uit 1941. Met: Greta Garbo, Melvyn Douglas e.a.

Duitsland 3 West

09.00 Tele-Ski '90. **09.30** Deutsches Theater. Afl. 3: Immer unterwegs. **10.00** Alles Alltag. **10.30** Auf dem Wege nach Europa. Afl. 4: Jenseits des guten Geschmacks. **11.00** Gipfelglück. **11.50** Mutter und Sohn. Australische comedyserie. **12.15** Herbie goes to Monte Carlo. Amer. speelfilm uit 1976. **14.00** Portret van Kramsach in Tirol. **14.15** West 3 aktuell. **14.20** Safaribusfahrer. Portret van een buschauffeur in Afrika. **14.55** Die Prinzessin mit der langen Nase. Sprookjesfilm. **16.30** Lieder zur Weihnachtszeit. **17.00** Ich trage einen grossen Namen. **17.45** Die Zeit ist da. Berichte aus Lebens. **18.15** Reportage over Kerstmis met daklozen in Bethel. **19.00** Aktuelle Stunde. **19.15** Hundert Meisterwerke. **19.25** Weihnachtsoratorium. Cantate nr. 1 van Bach, uitgevoerd door de Regensburger Domspatzen en het Collegium St. Emeral. **20.00** Imitation of life. Amer. speelfilm uit 1958. **22.00** Hosiannal Kerstmagazine met gesprekken en amusement. **22.30** Muzikaal docudrama over het ontstaan van de opera Les Trojens van de componist Berlioz. **23.50** Laatste nieuws. **23.55** Klassik Clip.

Duitsland 3 SWF

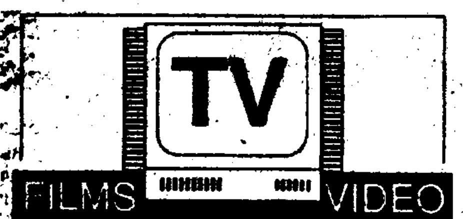
14.15 Kerstverhalen en -liederen uit tien verschillende Europese landen. **15.40** Scampolo. Duitse speelfilm uit 1957. **17.05** kerstverhaal in schwäbisch dialect. **17.20** Erzählen und Singen. Liederen en verhalen onder de kerstboom met Werner O. Feisst. **18.20** A Christmas Carol. Engelse speelfilm uit 1984. **20.00** Weihnachtskonzert der Fischer-Chöre. **21.00** Een wandeling door dit Zwitserse nationale park. **21.45** Agatha Christie: Miss Marple - Karibische Affäre. Engelse misdaadfilm uit 1989 van Christopher Petit. **23.40** Johann Sebastian Bach: Weihnachtsoratorium Kantaten 1-3. Vanuit de Marienkirche in Krakau, uitgevoerd door het koor en orkest van de Bachacademie uit Krakau o.l.v. Helmuth Rilling. M.m.v. solisten van de Gächinger Kantorei uit Stuttgart. **01.00** Non-Stop-Fernsehen.

RTL Plus

06.00 Belle und Sebastian. Serie.
06.25 Bob der Flaschengeist. Tekenfilmserie.
06.50 Prinzessin Lila und die Smoggies. Tekenfilmserie.
07.15 Piff und Herkules. Franse tekenfilmserie.
07.45 Cubitus. Amer. tekenfilmserie.
08.10 Yogi Bär. Amer. tekenfilmserie.
08.30 Die Jetsons. Tekenfilmserie.
08.55 Beverly Hills Teens. Serie.
09.15 Lucky Luke. Tekenfilmserie.
09.45 Santa and the three bears. Amerikaanse tekenfilm.
10.55 Godewind - Die Zeit ist da. Volksmuziek met de Noordduitse formatie Godewind.
11.15 Jenny und der Weihnachtsmann (It nearly wasn't Christmas), Amerikaanse kerstfilm uit 1990.
13.00 Disney Filmparade: Ernst rettet Weihnachten. Thomas Gottschalk presenteert tekenfilms en Disneyreportages. Met om:
13.00 My secret identity, Amer. serie. Afl: Die Geruchteküche. (herh.).
13.25 Disney Filmparade: Ernest saves christmas. Amerikaanse kerstkomedie uit 1988 van John Cherry.
15.30 Kinder in Not.
16.25 Warten auf das Christkind... Het beste uit Li-La-Launebär van het afgelopen seizoen.
17.20 Der Schrei der schwarzen Wölfe. Duitse avonturenfilm uit '72.
18.45 RTL aktuell.
19.00 Benny Hill. Engelse humor.
19.25 Eine schrecklich nette Familie (Married... with children), Amer. serie. Afl.: Frohe Weihnacht (1). (herh.).
19.50 Gute Zeiten, schlechte Zeiten. Duitse serie.
20.15 Death on safari/Ten little indians. Amer. misdaadfilm uit 1989 van Alan Birkinshaw naar de roman van Agatha Christie.
22.00 Killer crocodile II. Amer. horrorfilm uit 1990.
23.20 Certain fury. Amer. actiefilm uit 1984 van Stephen Gyllenhaal.
00.45 ■ Das Ungeheuer von London City. Duitse thriller uit 1964.
02.10 Killer crocodile II. (herh.).
03.35 Certain fury. Actiefilm. (herh.).
05.00 Santa and the three bears. Amerikaanse tekenfilm. (herh.).
05.50 Piff und Herkules. Tekenfilm.

SAT 1

07.00 Quär Beet. **11.00** Chiemgauer Volkstheater: Kein Auskommen mit dem Einkommen. Komedie. **12.35** Witta Pohl geht zu den Kindern dieser Welt. Vandaag: Manila. **13.05** Feestelijke adventsmuziek. **13.10** Black - Der Schwarze Blitz (The adventures of the black stallion), Canadees/Franse avonturenserie. **13.40** ■ Un angel paso por Brooklyn. Spaans/Ital. filmkomedie uit 1957. **15.15** The elm-chanted forest. Amer. tekenfilm. **16.40** King David. Amer. speelfilm uit 1984. Met: Richard Gere e.a. **18.45** Nieuws en sport. **18.55** Feestelijke adventsmuziek. **19.00** Glücksrad. **19.55** Santa Claus. Amer. sprookjesfilm. **21.35** The magnificent seven. Amer. western uit 1960.
23.40 König David (King David), Amerikaanse speelfilm. (herh.). **01.30** Auf der Flucht (VPS 3.00). (The fugitive), Amerikaanse misdaadserie. Afl.: Tödliches Schweigen. **02.25** Programma-overzicht. **02.30** Teletext.

Duitsland 2
10.35. Lili - (1953-USA). Vertederende film van Charles Walters met prachtige choreografie en uitmuntend spel van Leslie Caron als weesmeisje dat opgenomen wordt in marionettentheater.

België/TV 1
14.30. Rooftops - (1989-USA). Blanke jongen en zijn verboden liefde voor een latino-meisje. Soort moderne 'West Side Story' van Robert Wise. Met: Jason Gedrick en Troy Beyer.

Duitsland 2
14.40. La Grenouille et la Baleine - (1988-CDN/F). Originele en spectaculaire film van Jean-Claude Lord over een meisje, bijgenaamd 'kikker', die met behulp van haar cassetterecorder communiceert met walvissen en dolfijnen. Met: Fanny Lauzier.

BBC 1
16.35. Santa Claus - (1985-USA). Redelijk onderhoudende film van Jeannot Szwarc over het hoe en wat van de kerstman. Met: Dudley Moore en John Lithgow.

● *Scène uit de vertederende Amerikaanse film 'Lili' met Leslie Caron. (Duitsland 2 - 10.35 uur).*

Duitsland West 3
20.00. Imitation of Life - (1959-USA). De carrière en romantische strijd van toneelster Lana Turner, haar zwarte dienstbode en vriendin Juanita Moore en haar dochter. Verfilming van Fannie Hursts smartlap door Douglas Sirk.

RTL Plus
20.15. Ten Little Indians - (1989-USA). Vierde verfilming van Agatha Christies 'Indians' door Alan Birkinshaw is nog steeds genietbaar moordmysterie, maar wel verplaatst naar Oostafrikaans safari-dorp. Met: Donald Pleasance en Brenda Vaccaro.

België/TV 2
22.00. Violettes Impériales - (1953-F). Sentimentele successoperette is degelijk verfilmd door Richard Potter. Keizerin beschermd danseres. Met: Luis Mariano en Carmen Sevilla.

BBC 1
22.45. Sea of Love - (1989-USA). Knappe ero-psychologische thriller van Harold Becker, met Al Pacino als Newyorkse politieman in de greep van een monumentale midlife-crisis. Hij komt zich vast aan Ellen Barkin, hoofdverdachte van reeks seksmoorden.

BBC 2
23.30. Mujeres al Borde de un Ataque de Nervios - (1988-E). Overdreven en neurotisch, maar goed gefilmd drama van Pedro Almodóvar over vrouw die, nadat haar man haar in de steek laaf, door depressies wordt overvallen.

Duitsland 2
24.00. Two-Faced Woman - (1941-USA) Luchtige film van George Cukor over tijdschrift-uitgever Melvyn Douglas die tijdens een ski-vakantie Greta Garbo leert kennen. Laatste, en tevens enorm geflopte, film van Garbo.

BBC 2
0.55. The Curse of the Cat People - (1944-USA). Mooie, stemmige fantasyfilm van Gunther von Fritsch over eenzaam meisje dat mysterieuze verschijning opmerkt. Met: Robert Wise en Simone Simon.

ARD
01.00. A Room With A View - (1985-GB). Geestige, elegante verfilming van E.M. Forsters roman over jonge vrouw, Helena Bonham Carter, die in Florence aantal leerzame dingen meemaakt. Regie: James Ivory. Mool, soms te traag.

radio

Radio 1
Elk heel uur en om 7.30, 8.30, 12.30, 13.30, 17.30 nieuws. 7.07 Tijdsein. 12.07 Echo-magazine. 14.05 Dingen die gebeuren. 17.07 AVRO Radiojournaal. Elk heel uur en om 18.30 en 6.30 nieuws. 18.00 AVRO Radio journaal, vervolg. 19.04 Meden en Perzen. 22.04 Kerstavond met Henk Westbroek. 0.04-7.00 VPRO's Nachtleven, met om 0.04 Street beats; 3.02 De geruistuin; 4.02 Grand disco classique; 5.02 Aan de bak.

Radio 2
7.04 Goedemorgen Nederland. 7.53 Woord onderweg. 8.04 NCRV's Hier en nu. 8.15 Goedemorgen Nederland. 9.04 Wie weet waar Willem Wever woont? 10.04 Muziek bij de koffie. 11.04 Plein publiek. 12.04 Ted's lunchpakket (13.04-13.15 NCRV's Hier en nu). 14.04 G'oud & nieuw. 15.04 Pas op de plaats. 16.04 Discogram. 16.47 Iets anders. 17.04 Alle mensen. 18.04 Ekkel horizontaal. 19.04 Poster. 20.04 Music all in. 21.04 Voor wie graag luisteren wil. 22.30 Coulissen. 23.04-24.00 Sesjun.

Radio 3
AKN: 6.02 Breakfast-club. 9.04 Arbeidsvitaminen. 11.04 Baas van de dag. 12.04 Denk aan Henk. 14.04 Carola. AKN: 15.04 Popsjop. 17.04 Rinkeldekinkel. 18.04 Avondspits. 19.04 Spoor 7. AKN: 20.04 Paperclip magazine. 21.04 Villa 65. 0.04 TROS Nachtwacht. 2.02 Ketchup. AKN: 4.02-6.00 Pyjama-FM.

Radio 4
7.00, 8.00, 13.00 nieuws. 7.02 Ochtendstemming. 9.02 Muziek voor miljoenen. 11.00 Het ochtendconcert. I. Radio Kamerork. met cello; 12.14 II. Muz. voor sopraan en piano. 13.04 Klassiek op verzoek. 14.00 Het middagconcert: Uit VARA's matinee archief. Rotterdams Philharm. Ork. 15.40 Ottmar Schoeck.. 16.00 De Nederlanden: Sweelinck en leerlingen. 17.00 Zin in muziek. 18.00 en 20.00 nieuws. 18.04 KRO klassiek. 19.30 Het orgel. 20.02 Avondconcert. L'enfance du Christ trilogie sacrée opus 25, Berlioz. Koor Opera Forum, Noordhollands Jongenskoor en Radio Symf. Ork. o.l.v. Serge Baudo. met sol. 22.00 Laudate. 23.00-24.00 Deze eeuw.

Radio 5
6.45-6.50 Mededelingenrubriek met uitgebreid weerbericht en Scheepvaartberichten. 7.05 1008 Ahum. 8.55 Waterstanden. 9.02 TROS Perspectief. 10.02 De duvel is oud. RVU: 11.02 Kleur bekennen. 12.02 Faros (12.30-12.50 De geschiedenis van het geld). 13.10 NOS-Bijlage. 14.02 Radioprogramma IOS. 15.02 Schuim en as. 17.10 Radio UIT. PP: 17.50 GPV. 18.02 Achtergrondprogramma: 18.02 Nederlands; 18.20 Arabisch; 18.40 Turks. 19.00 Waar waren we ook alweer? 19.15 Nieuws en actualiteiten in het Turks. 19.50 Nieuws en actualiteiten in het Marokkaans en Berbers. 20.40 Nieuws en actualiteiten in het Chinees. 21.00 Club Veronica trend. 22.00 Kerstavonddienst. 23.13 Wilde ganzen. 23.15 Faros. Herh. 0.00-1.30 Eucharistieviering.

Omroep Limburg
7.03 Limburg Aktueel. 8.00 (Inter) nationale actualiteiten. 8.30 Limburg aktueel. 9.03 Tussen de bedrijven door. 11.03 Ruilbeurs. 12.03 Limburg actueel. 13.00 (Inter)nationaal nieuws. 13.30 Sport. 14.03 Licht Limburgs. 15.03 Horizon. 16.03 Festival. 17.03-18.00 Limburg Aktueel.

België/Radio 2
6.00 Nieuws. 6.05 Radio 2 regionaal (6.30, 7.00 en 7.30 nws). 8.00 Nieuws 8.10 Bistro & Co. Muziek en culinaire geneugten. 10.00 Nieuws 10.03 Parkeerschijf met Rita Jaenen. 11.50 Het koekoeksnest. 12.00 Radio 2 regionaal. 13.00 Nieuws. 13.10 Roddelradio. 14.00 Hitbox. Met aardige cursiefjes van Wiet van Broekhoven. 17.00 Radio 2 regionaal. 18.00 Kerstboodschap koning Boudewijn. 18.10 Nieuws. 18.20 Over Stuur, wekelijks autpmagazine. 20.00 Het Narrenschip. Menselijke emoties in het geschreven en gezongen woord. 22.00 Nieuws 22.05 Het Doosje. Met aandacht voor het Nederlandstalige lied, van de kleinkunst-boom maar ook van de laatste lichting. 23.30-6.00 Nachtradio.

België/BRF
Elk heel uur nieuws.
6.05 Radiofrühstück + Spiel Glückstreffer (6.15 Wort in den Tag; 6.45 Hörergrusslotterie; 7.15 Veranstaltungstips; 8.30 Presseschau; 9.050 Weihnachtlich Aufge... Tips und Themen am Vor... 12.05 Weihnachtliche Musik ... carte (12.30 BRF Aktuell). 13... Presseschau. 13.00 Weihnachts... basar. 17.05 Vor der Bescherung Musik nonstop (18.00 BRF-Aktuell Aktuelles vom Tage). 18.35 F... che Weihnacht. 20.05-24.00 Weihnachtliche Klänge nonstop.

RTL4 Radio
Elk heel uur nieuws.
07.03 De start met Bart, Bart v... Leeuwen. 09.03 RTL Mega... 10.03 Koffiekringen, Jan de Hoo... 12.03 Goeiemiddag Nederland... Marc Jacobs. 14.03 Oorwarmer... Ron Bisschop. 17.03 Vrijheid... heid, Jan van de Putte. 19.00 Se... ven o'clock rock. 22.00 RTL Mega hits. 01.00 RTL Nightshift.

WDR 4
O4.05 Radiowecker. 6.05 Morgenmelodie (nieuws om 7.00 en 8.00 uur). 8.55 Overpeinzing. ... Nieuws. 9.05 Musikpavillon (10.00 nieuws). 12.00 Nieuws, Zur Sache 12.07 Gut Aufgelegt (met om 13.00 Mitmenschen, 14.00 Nieuws Stichwort Wirtschaft). 15.00 Alle Jahre wieder (16.00 nieuws). 17.0... Nun singed und seid froh. 19.0... Auf ein Wort, Musikexpress (19... Ohrenbär). 20.00 Nieuws. 20.0... dulci jubilo. Internationale Weihnachtslieder. 23.00 Evangelische Christmette aus der Paulskirche Hannover. 24.00 Nieuws 0.05-4.05 Nachtexpress.

Nederland 1

KRO/Ncrv/NOS

11.00 Eucharistieviering vanuit de H. Jacobuskerk te Utrecht.
11.55 Urbi et orbi, kersttoespraak en zegen door Paus Johannes Paulus II.
12.30 Kerst met Wieteke.
13.10 La Bohème. Verfilming van deze opera van Puccini.
Parijs: 1910. De dichter Rodolfo leert zijn buurmeisje Mimi kennen en het is gelijk raak. Rodolfo weet echter dat hij nooit voor de ongeneeslijk zieke Mimi zal kunnen zorgen.
14.53 Nieuws voor doven en slechthorenden.
15.01 Kerstconcert 1992. Das klagende Lied van Mahler uitgevoerd door het Koninklijk Concertgebouworkest o.l.v. Riccardo Chailly met sol.
16.15 ●● Journaal.
16.20 The gift, Amerikaanse tv-film uit 1979 van Don Taylor. Met: Glenn Ford, Gary Frank, Julie Harris, e.a.
De matroos Pete brengt zijn kerstverlof door bij zijn ouders in Brooklyn. De kerststemming wil er niet echt inkomen, tot hij iets ontdekt uit zijn vaders verleden.
17.50 Boggle, woordspel.
18.15 Sesamstraat, gevarieerd kindermagazine. Vandaag: Kerst.
18.30 Circusfestival Monte Carlo, registratie van de galavoorstelling van dit evenement.
19.12 Vrijdagavond vroeg ... Van Willigenburg, talkshow.
19.37 Perfect strangers. Amerikaanse comedyserie. Afl.: Bod en tegenbod.
20.00 (●●+TT) Journaal.
20.11 Zingt allen tesamen. Kerstzang door koor uit Oudorp.
20.51 Kerstgroeten van...
21.42 Brandpunt special Zuilen. Afsluitend programma over de Utrechtse wijk Zuilen.
22.32 Bernard en de geest uit de fles. Komische Engelse kerstfilm van Paul Weiland.
Het enige wat Bernard vlak voor kerst nog heeft is een oude Arabische lamp. Wanneer hij die oppoetst komt er een geest uit de lamp, die echter niets van de moderne tijd weet.
23.39-23.44 ●● Journaal.

Nederland 2

Tros/VOO

12.00 Connery, filmportret van acteur Sean Connery.
12.53 Kerst met Kiri Te Kanawa.
13.53 Torvill and Dean. Wereldkampioenen op de schaats. (IJsshow).
14.34 Die Czardasfürstin. Operette van Kalman uitgevoerd door het Symfonie-orkest Kurt Graunke.
Edwin is verdrietig over het vertrek van zangeres Sylvia. Zijn vader is echter blij en heeft de uitnodiging voor Edwins verloving met gravin Stasi al gedrukt. Als Sylvia dit hoort overweegt ze te blijven.
16.11 Stuntmasters. Serie reportages over de wereld van stunts en stuntmannen.
16.36 Special adventure, magazine met avontuurlijke reisverslagen.
17.11 Kerstfeest op het ijs. Kerstshow met bekende artiesten en sterren uit de ijsrevue. (herh.).
18.00 ●● Journaal.
18.06 Dingbats, cryptogramspel.
18.34 De energieflits.
18.35 Blinde hartstocht, Australische soapserie.
18.57 Brieven aan de koningin. Verslag van de actie waarin Bassie en Adriaan kinderen opriepen tekeningen en verhalen voor de koningin te maken.
19.22 Natte neuzen, behendigheidsspelletjes voor honden en bazen.
19.44 De leukste thuis. De beste thuisvideo's.
20.13 Christmas eve. Amerikaanse tv-film uit 1986 van Stuart Cooper. Met: Loretta Young, Trevor Howard, Arthur Hill e.a. (herh.).
De miljonaire Amanda Kingsley doet veel voor de armen en daklozen, zeer tegen de zin van haar harteloze zoon Andrew. Die probeert haar dan ook via een proces te wippen. Amanda is intussen op zoek naar haar kleinkinderen.
21.46 (TT) Medisch Centrum West. Nederlandse ziekenhuisserie. Afl.: Het ontslag. Ingrid van der Linden wil een proces aanspannen tegen de fabrikant van DES.
22.36 Tros tv-show, talkshow.
23.27-23.32 ●● Journaal.

Nederland 3

Vpro/RVU/NOS

08.53-09.00 Nieuws voor doven en slechthorenden.
14.05 Het vliegende schip. (The fool of the world and the flying ship). Animatiefilm naar een oud Russisch sprookje.
15.00 VPRO's Kerstmatinee, met om: 15.00 Laurel & Hardy, serie slapstickfilms. Afl.: ■ Swiss Miss;
16.09 ■ Carefree, Amerikaanse musical uit 1938 van Mark Sandrich. Met: Fred Astaire, Ginger Rogers, Ralph Bellamy e.a.
Advocaat Stephen Arden is de wanhoop nabij als zijn vriendin Amanda Cooper niet met hem trouwen wil. Arden roept de hulp van zijn vriend de psychiater Tony Flagg in. Cooper gaat bij Flagg langs en raakt verliefd op hem;
17.28 Dr. Krankenstein, medische horrorserie. Afl.5: Bloed. (herh.).
18.00 ●● Journaal.
18.05 All along the watchtower. Serie portretten van opmerkelijke bands of artiesten. Afl.: Southside Johnny & The Ashbury Jukes.
18.45 Uitzending politieke partijen: Groen Links.
18.51 (TT) Lingo, woordspel.
19.16 Kerst in Europa. Impressie van de manier waarop in Europa op tv aandacht wordt besteed aan kerst.
20.06 De man die bomen plantte. Animatiefilm naar een verhaal van Jean Giono.
20.36 Schönberg-cyclus, 8-delige serie over de componist Arnold Schönberg.
Afl.1: Mijn oorlogsjaren,' gedramatiseerde documentaire.
22.00 (●●+TT) Journaal.
22.05 Portiek 4-aan-zee. Reportage over het bezoek dat de gezinnen uit de serie Portiek 4 aan Nederland brachten.
22.45 Zaterdagavond, zondagmorgen. Portret van de blueszanger en predikant Gatemouth Moore. B.B. King noemt Moore een der grootste blueszangers aller tijden.
23.55-24.00 Nieuws voor doven en slechthorenden.

RTL4

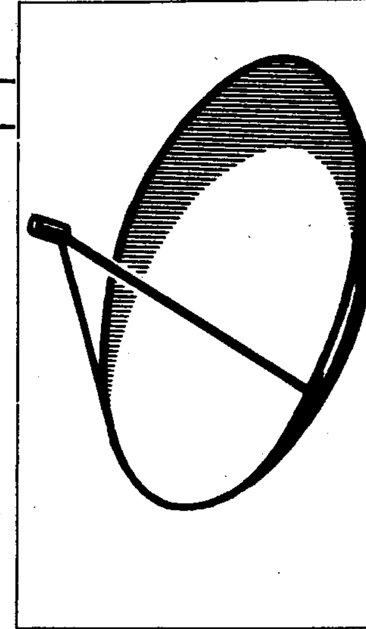
07.00, 07.26 en 07.55 Nieuws.
07.05 en 07.35 Cartoons.
08.06 The bold & the beautiful.
08.30 Nieuws.
08.35 Santa Barbara. Soap. (herh.).
09.00 Nieuws.
09.10 Rad van fortuin. Spel. (herh.).
09.35 Goede tijden slechte tijden. Nederlandse dramaserie. (herh.).
10.05 As the world turns. Serie.
10.50 Showtime. (Slot). (herh.).
11.25 An American christmas carol. Amerikaanse speelfilm uit 1974 gebaseerd op het boek A Christmas carol van de Engelse schrijver Charles Dickens. Regie: Eric Till.
De vrekkige schrijver Benedict Slade is eigenaar van een groot bedrijf in New Hampshire. Op kerstavond laat hij de huizen van mensen leeghalen om zo hun schulden te innen.
13.10 The night they saved Christmas. Amerikaanse speelfilm uit 1984. Regie: Jacie Cooper.
14.45 The Oprah Winfrey show. Amerikaanse talkshow. (herh.).
15.30 Santa Barbara. Amer. soap.
16.00 Telekids. Kinderprogramma.
16.30 Prijzenslag. Spelprogramma.
17.00 5 uur show. Gev. magazine..
18.00 Zes uur nieuws.
18.20 The bold & the beautiful Soap.
18.45 RTL Club. Met o.a. het minispel Pictionary.
19.00 Rad van fortuin. Spelprogram.
19.30 Avondnieuws.
19.50 Het weer. Door John Bernard.
20.00 Goede tijden, slechte tijden. Nederlandse dramaserie.
20.30 Wie ben ik? Spelprogramma.
21.20 Klasgenoten. Vanavond: Mary Servaes, de Zangeres Zonder Naam.
22.20 Victor/Victoria. Deel 1. Amerikaanse speelfilm uit 1982.
Een aan lager wal geraakte zangeres probeert, verkleed als man, door te breken in de showbizzwereld en dat schijnt wonderwel te lukken. In de hoofdrollen: Julie Andrews e.a.
00.00 Laatste nieuws.
00.15 Victor/Victoria. Deel 2. Amer. speelfilm uit 1982. Vervolg.
00.55 92 Grosvenor street. Engelse speelfilm uit 1982.
02.30 Nachtprogramma.

België/TV 1

10.00 Protestantse eredienst.
11.00 Eucharistieviering.
12.00 Urbi et Orbi. Zegen van Paus Johannes Paulus II vanuit Rome. Aansl.: Kerstboodschap door Zijne Majesteit de Koning.
12.45 Musti en de Kerstman. Belgische tekenfilm van Ray Goossens.
13.15 The care bears. Tekenfilm.
14.30 Father Goose. Amer. komedie uit 1964. Met: Leslie Caron e.a.
16.25 Samson. Met tekenfilms.
17.25 Duupje. Afl.: Restaurant.
17.30 Bugs Bunny looney Christmas tales. Amerikaanse tekenfilm.
17.55 Tik tak. Animatieserie. Afl.359.
18.00 Journaal.
18.10 Mooi en meedogenloos serie.
18.35 TV 1 - Top 30. Muziekprogram.
19.03 Buren (Neighbours), serie.
19.25 Mededelingen en overzicht.
19.30 Journaal en Sport.
20.00 Mr. Bean. Humoristisch.
20.30 Margriet special.
21.10 The plank. Korte film.
21.30 Hardball. Amer. misdaadserie. Aansl.: Paardenkoersen.
22.30 Vandaag en Sport.
22.55 Dangerous curves. Amer. avonturenserie. Afl.3: Nightmare.
23.45-23.50 Coda. Patrick Conrad leest voor uit eigen werk.

België/TV 2

18.50 Journaal.
19.00 Het experiment. Over de Nederlandse literatuur tussen de twee wereldoorlogen.
19.30 Het Capitool Soapserie.
19.53 Benny Hill. Engelse humor.
20.00 Vlaanderen vakantieland. Toerist. portretten uit binnen- (York en Brugge) en buitenland (Jeruzalem).
20.40 Document: Afl.1: over Italianen die na oorlog hun land verlieten om in Belgische mijnen te gaan werken.
21.30 Journaal en sport.
22.00 Affiche. Kunstmagazine.
22.20-23.05 Vuurvogel. Werken van Mozart vanuit kathedraal in Brussel, uitgevoerd door Concerto Currende en Vokaal Ensemble Currende (1).

België/RTBF 1

10.00 Protestantse kerkdienst. **11.00** Kerst-mis vanuit de Notre Dame. **12.00** Heilswens van Paus Johannes Paulus II. **12.30-12.45** Kersttoespraak Koning Boudewijn. (herh.). **13.00** Nieuws. **13.20** Vanille fraise. Ital./Franse komedie. **15.00** Ballet van Tsjaikovsky naar verhalen van Hoffmann en Dickens. **16.00** Reportage over kerstkleding. **16.15** Nouba nouba. **17.10** Jeu des dictionnaires. **17.35** Tropical heat. Amer. serie. **18.30** Ce soir. **18.55** Le bon numéro. **19.30** Journaal. **20.05** D.A.R.Y.L. Amer. sf-film. **21.50** Variétés: La symphonie. **22.45** Serie over de jaren 70. **23.35-23.55** Laatste nieuws.

België/Télé 21

12.45 Intérieur nuit. **13.15** Document: Planète des hommes. **14.15** Portrait de Dario Fo. **15.15** Le barbier de Seville. **17.40** Nouba nouba. **18.30** Radio 21. **19.00** Terre et soliel. **19.30** Journ. **20.00** Joe Cocker - Night Calls. Live concert. **21.00** Documentaire over luxe cruise-schip. **21.45** Kersttoespraak Koning Boudewijn. **21.55** Journ. **22.25** Mado-poste restante. Franse speelfilm. **23.55-00.20** Le jeu des dictionnaires.

TV 5

07.00 Ochtend/middagprogr. **18.00** Questions pour un champion. **18.30** Nieuws. **19.00** Le jeu des dictionnaires. **19.25** Clin d'oeil. **19.30** Belgisch nieuws. **20.00** Telegiornale van chansonnier Charles Trenet. **21.00** Nieuws. **21.35** Amusementsprogr. **23.00** Nieuws. **23.25** Médiasud. **23.40-01.20** Bon anniversaire monsieur Cuénod.

RAI UNO

06.00 Ochtend/middagprogr. **18.00** Telegiornale Uno. **18.10** Italia, Istruzioni per l'uso. **18.45** Ci siamo. **20.00** Telegiornale Uno. **20.40** Disneytime - Buon Natale amici. **21.55** Dalla Festsaal des Wiener Rathauses Natale a Vienna con Jose Carreras. **23.00** TG 1 linea notte. **23.15** Elisabetta Gardini conduce Caffè italiano. **00.00** Telegiornale Uno/Che tempo fa. **00.30** Mezzanotte e dintorni. **01.10** Racconto d'amore. **02.45** telegiornale Uno - Linea notte. Aansl.: Nachtprogrammering.

BBC 1

07.50 The birthday dragon. **08.15** Playdays. **08.35** A bear behind. **08.45** Juniper jungle. **08.55** Blood and Honey. **09.10** Edd the Duck's megastar trek. **09.20** Kinderverhaal over de Kerstman. **09.45** Kerstfilm over speelgoed dat op kerstavond tot leven komt. **10.45** Follow the star. **11.30** Kerstmagazine. **12.30** Eldorado. **13.00** Hi-de-hi. Comedyserie. **13.45** The two Ronnies. Speciale gast: Elton John. **14.35** Neighbours. **15.00** Top of the pops Christmas 1992. Live-muziek van o.a Wet Wet Wet. **16.00** Kerstboodschap van H.M. Koningin Elizabeth. **16.10** Indiana Jones and the last crusade. Amer. avonturenfilm uit 1989 van Steven Spielberg. **18.10** nws. **18.20** Bruce Forsyth's Christmas generation game. **19.25** EastEnders. **19.55** Only fools and horses. **21.00** Birds of a feather. **21.50** nws. **22.00** Victoria Wood's all day breakfast. **22.50** Shirley Valentine. Engelse speelfilm uit 1989. **00.35** Reflection on Christmas. **00.40** Earthquake. Amer. rampenfilm uit 1974.

BBC 2

07.40 Christmas in Paris. **08.30** Rio Bravo. Amer. western uit 1959. **10.45** ■ Jour de fete. Franse speelfilm uit 1947. **12.15** Advent calendar. **12.45** The Freddy Mercury Tribute: Concert for Aids Awareness. Met o.a. Queen, David Bowie en Lisa Stansfield. **14.15** (■+TT) Top hat. Amer. musical uit 1935. **15.50** Sister Wendy's odyssey. Vandaag: Edinburgh. **16.00** Nigel Mansell 1992. Portret. **16.45** Klassieke muziek van Richard Strauss. **17.40** Life with Eliza. **17.50** ■ Les vacances de monsieur Hulot. Franse speelfilm uit 1953. **19.25** Kersttoespraak van koningin Elizabeth II. **19.35** Reindeer rock. Muziekprogr. **20.15** Roméo et Juliette, ballet van Prokofjev. **22.00** Dangerous liaisons. Amer. speelfilm uit '88. **23.55** The cry. Muzikale adventsvideo's van prominente componisten. **00.05** The likely lads. Comedyserie. **00.50** Rear window. Amer. speelfilm uit 1954.

Sportnet

08.00 Eurobics. **08.30** Football Holland. **09.00** NFL Amer. football. **11.00** Kickboksen. **12.00** Eurobics. **12.30** Autosport. **13.00** Futbol Espanol. **14.00** Magazine met avontuurlijke sporten. **14.30** Pro box special. **16.30** Autosport. NHRA drag racing. **17.00** Waterskiën. **17.30** Beachvolleybal. **18.30** Autosport. Off road racing. **19.00** Autosport. IHRA drag racing. **19.30** NFL this week. **20.00** Sportnieuws. **20.30** GC. **21.30** NBA action. **22.00** Kickboksen. **23.00** Boksen. **00.30** NBA basketball. **02.30** Futbol Espanol. **03.30** Football Holland. **04.00** Autosport. DTM Touring cars. **05.00** Top rank boxing. **06.30-07.30** Football Europe.

Super Channel

05.30 Victory with Morris Cerullo. **06.00** Super shop. **06.30** Business tonight. **07.00** News compilation. **07.30** News watch. **08.00** ITN world news. **08.30** News watch. **09.00** Channel E. **09.30** Super shop. **11.00** Wild America. **11.30** Business tonight. **12.00** Business insiders. **12.30** News compilation. **12.40** East Europe reports. **13.00** Japan business today. **13.30** News watch. **14.00** Inside edition. **14.30** Serie noire. **15.00** The mix. **16.00** All mixed up. **17.00** On the air. **18.30** Bonanza, Westernserie. **19.30** Serie noire. **20.00** Cult tv: I spy, detectiveserie. **21.00** Nieuwsmagazine. **21.30** Wetenschappelijk magazine. **22.00** ITN world news. **22.30** Azimuths. **22.45** Indigo - London Docklands report, reportage. **23.00** ■ Forever and a day. Amer. speelfilm uit 1943. **01.00** News watch. **01.30** Beyond tomorrow. **02.00** China news Europe, met om 2.00 Prime time news en om 3.00 Economisch nieuws (in het Engels) en vanaf 3.30 Herhalingen in het Mandarijn en Cantonees. **05.00** The mix.

Eurosport

08.00 Aerobics. **09.30** Paardesport. Conc. hippique. **10.30** Trans world sport. **11.30** Aerobics. **12.00** Voetbal. WK '94, Malta - Italië. **13.00** Best of football. Met EK- en WK-finales. **15.00** Best of dancing. **17.00** Best of figure skating. **19.00** Intern. motorsport. Motorsportmagazine. **20.00** Havoc. **21.00** Eurofun. **21.30** Eurosport nieuws. **22.00** Best of boxing. **23.30** Kickboksen. **00.30-01.00** Eurosport nieuws.

MTV

07.00 Awake on the wildside. **10.00** Paul King. **13.00** Simone. **15.30** A very special Xmas 2. (16.00 Greatest hits VERVALT!!) **17.00** The report. **17.15** At the movies. **17.30** News at night. **17.45** 3 From 1. **18.00** Yo! Raps today. **18.30** Prime. **20.00** Dial MTV. **20.30** Genesis rockumentary. **21.00** Genesis: the hits. **22.00** Greatest hits. **23.00** The report. **23.15** At the movies. **23.30** News at night. **23.45** 3 From 1. **00.00** Secret policemans ball. **01.00** Kristiane Backer. **03.00** Yo! Raps countdown show. **04.00-08.00** Night videos.

CNN

09.45 CNN Newsroom. **12.30** Business Morning. **13.30** Business day. **14.30** Business Asia. **15.00** Larry King. **17.30** CNN and Co. **20.00** World business tonight. **21.00** The international hour. **23.00** World business tonight. **23.30** Showbiz today. **00.00** The world today. **01.00** Moneyline. **01:30** Crossfire. **02.00** Prime news. 0.00 Larry King. 0.30 Showbiz today.

Duitsland 1

08.35 Frühstück mit Frau Holle. Kindermagazine met tekenfilms.
09.50 ●● Ludwig van Beethoven. Vioolconcert in D opus 61, uitgevoerd door het NDR Symfonie Orkest met Nigel Kennedy, viool.
10.50 ■ Der Meisterboxer. Komedie. Met: Willy Millowitsch e.a. (herh.).
12.35 Ein Zirkushimmel voller Sterne. Compilatie uit 30 jaar Stars in der Manege.
13.20 Stille Nacht. Reportage over de geschiedenis van dit kerstlied.
14.15 Drei Dschungeldetektive. Poppenspelserie.
14.45 Care Bear's adventures in Wonderland. Canadese tekenfilm.
15.55 Tagesschau.
16.00 ●● Kein schöner Land. Muzikaal kerstprogr. vanuit de Alpen.
16.45 Weihnachten in Blackpool. Reportage over de kersttijd in de Engelse badplaats Blackpool.
17.15 Versteckt - entdeckt. Reisverslag van Chris Howland over zijn bezoek aan Californië.
18.10 Tagesschau.
18.15 Sie werden lachen, die Bibel. Amusementsprogr. rond de Bijbel.
19.15 (TT) Wunder der Erde. Afl.: Yellowstone, reportage over dit oudste nationale park ter wereld.
20.00 (TT) Tagesschau.
20.05 (TT) Kersttoespraak van de bondspresident.
20.15 (●●+TT) Stars in der Manege. Circus-gala vanuit München waarin bekende Duitsers circusnummers opvoeren t.b.v. oude artiesten en journalisten. Met muziek van de Joe Schwarz Show Band.
22.00 Ist mir das peinlich. Jürgen von der Lippe in gesprek met de zanger Reinhard Mey.
22.45 Tagesschau.
22.50 ■ Innocent man. Amerikaanse speelfilm uit 1989 van Peter Yates. Met: Tom Selleck e.a.
00.40 Tagesschau.
00.45 ■ The paradine case. Amer. speelfilm uit '47 van Alfred Hitchcock naar een roman van Robert Hitchens. Met: Charles Laughton e.a.
02.35-02.40 Zuschauen - Entspannen - Nachdenken. Krippen aus fremden Ländern: Mexikanische Weihnacht.

Duitsland 2

09.00 Programma-overzicht.
09.05 ■ Amphitryon. Duitse speelfilm uit 1935 van Reinhold Schünzel.
10.45 Katholischer Weihnachtsgottesdienst. Eucharistieviering.
11.55 Urbi et Orbi. Kerstzegen van Z.H. de Paus, live vanuit Rome.
12.30 Heute.
12.35 Ansichten: Die Thomaner. Filmportret van het Thomaner-Chor uit Leipzig, waar Bach ooit cantor was, dat dit jaar 780 jaar bestaat.
13.20 Moritz in der Litfasssäule. Jeugdfilm naar het gelijknamige boek van Christa Kozik.
14.45 Pingu. Poppenfilmserie.
14.50 (00) Die Phantasie an der Macht. Portret van deze in 1928 geboren Amerikaanse kinderboekenschrijver en -illustrator.
15.40 (●●+TT) Momo. Moderne sprookjes-speel/tv-film. (herh.).
17.20 Heute.
17.25 Traumwelt der Puppen. Documentaire over het speelgoedmuseum in het Thüringer Wald, waar zich een van de grootste verzamelingen wassen, papieren, porseleinen, houten en blikken poppen bevindt.
17.55 ●● Peterchens Mondfahrt, tv-film naar gelijknamige kinderboek.
19.00 Heute. Aansl.: (TT) Kersttoespraak van Bondspresident.
19.15 ●● Achtung! - Klassik. Klassiek muziekprogr. met Justus Frantz.
20.15 Ein Weihnachtstag in den Bergen. Gevarieerd amusementsprogramma in kerstsfeer vanuit het Montafon-gebied.
21.45 Gusti Bayrhammer: Der Struppi ist weg. Duitse misdaadfilm van Thomas Engel naar de roman Endstation Versuchslabor.
Tijdens een wandeling komt de gepensioneerde politieman Max Liebl er achter dat zijn geliefde vuilnisbakkie Struppi en buurhond Hannibal verdwenen zijn. Een zoekactie samen met zijn dochter Irene leidt uiteindelijk naar een proefdierenhandelaar.
23.15 Heute.
23.20 (■+TT) The Philadelphia story. Amerikaanse speelfilm uit 1940.
01.05 Heute.
01.10-02.45 Merry Andrew. Amerikaanse speelfilm uit 1958. Met: Danny Kaye, Pier Angeli, Baccaloni e.a.

Duitsland 3 West

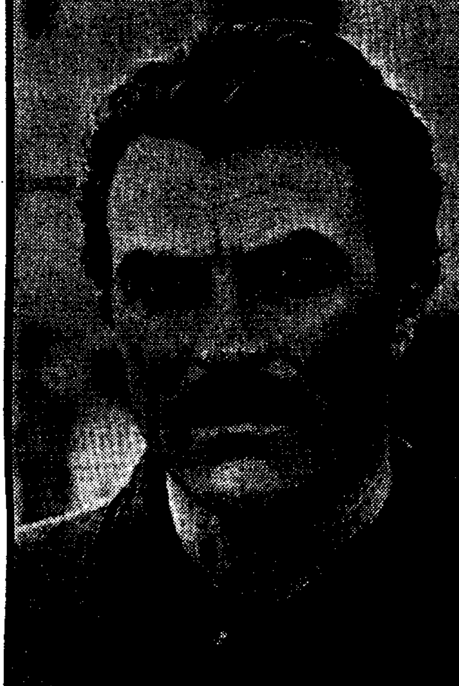
09.00 Tele-Ski '90. **09.30** Hosianna. **10.00** Alles Alltag. **10.30** Auf dem Wege nach Europa. **11.00** Serie over bergsport. **11.45** Eine Welt für alle - Künstler für eine Welt: Lapi-Pires, Brasilien, serie. **11.55** Das Sagalandet. Zweedse documentaire met een terugblik op de 80-er jaren in Zweden. **14.55** München: Carl Orff. **15.05** Die 13. Rose. Muzikale film naar het sprookje Doornroosje. **16.45** Ich trage einen grossen Namen. **17.30** Kölsches Weihnachtssingen. **18.30** Serie verhalen over dolfijnen. **19.00** Aktuelle Stunde. Regionaal magazine. **19.15** Linie K. Jaaroverzicht. **19.25** Weihnachtsoratorium. Cantate nr. 2 van Bach, uitgevoerd door de Regensburger Domspatzen en het Collegium St. Emeral. **20.00** Magnificent obsession. Amer. speelfilm. **21.45** Wie ein Blitz, misdaadfilm. Deel 1. **22.55** Restrisiko - oder die Arroganz der Macht. Documentaire over de hoorzittingen bij het verlenen van een vergunning voor de opwerkingsfabriek in Wackersdorf. **00.30** Laatste nieuws. **00.35** Klassik Clip.

Duitsland 3 SWF

11.25 Omnibus: Discussie over de zin van Kerstmis. **13.15** Der Zimmermann von Nazareth: Josef, der Mann Marias, von der Christus geboren wurde. Documentaire. **13.45** Zirkus Europa. Kinderprogr. **14.45** Where the river runs black. Amer. speelfilm uit 1986. **16.20** Menschen und Strassen: Reportage over het wijdvertakte net van sloten en kanalen in de Mark Brandenburg. **17.05** Katja und die Gespenster. **17.30** Arkadien. Documentaire over het cultuurlandschap Arcadië op de Peloponnesos in Griekenland. **19.00** Hosianna! Magazine tussen hemel en aarde. **19.30** Rauch. Verfilming van de gelijknamige roman van Ivan Turgenjev (1). **21.00** Nieuws. **21.05** Agatha Christie: Miss Marple - Mord im Pfarrhaus. Engelse misdaadfilm (1). **21.55** Gioachino Rossini: Tancredi. Melodramma eroico. Libretto: Gaetano Rossi. Uitgevoerd door het Südfunk-koor en het Radio-symfonieorkest Stuttgart. **00.50** Aktuell. **00.52** Non-Stop-Fernsehen.

RTL Plus

06.00 Belle und Sebastian, tekenfilmserie.
06.25 Bob der Flaschengeist, serie.
06.50 Prinzessin Lila und die Smoggies, tekenfilmserie.
07.20 Piff und Herkules, tekenfilmserie. Afl.: Flug ins Ungewisse.
07.30 Cubitus, Amer. tekenfilmserie.
07.55 Die Jetsons, tekenfilmserie.
08.20 Beverly Hills Teens, Amerikaanse tekenfilmserie.
08.40 Lucky Luke, Amerikaans/Franse tekenfilmserie.
09.05 Kunst und Botschaft, serie kunstbeschouwingen. Vandaag: Geburt Christi van Conrad von Soest.
09.10 Die Schatzinsel (La isla del tresore), Duits/Spaans/Ital./Franse avonturenfilm uit 1972. Met: Orson Welles e.a. (herh.).
10.45 Das fliegende Moped (The dirt bike kid), Amerikaanse jeugdfilm uit 1985 van Holte C. Caston.
12.15 Hero at large. Amer. komische speelfilm uit 1980.
14.00 Ultraman - Mein geheimes Ich (My secret identity), Amerikaanse serie. Afl.: Ewiger Freundschaft. (herh.).
14.25 Die Weihnachtsparade aus dem Euro-Disneyland.
15.30 Chissa perche... capitano tutte a me. Ital. komische speelfilm. Met: Bud Spencer, Cary Guffey e.a.
17.05 Alligator. Amer. horrorfilm uit 1980. Met: Robert Forster e.a.
18.45 RTL aktuell.
19.10 Married.. with children. Serie. Afl.: Frohe Weihnacht (2). (herh.).
19.35 Gute Zeiten, schlechte Zeiten, Duitse serie.
20.05 Die Heimatmelodie, volksmuziek in kerstsfeer.
21.00 The battle of Midway. Amer. oorlogsfilm uit 1975. Met: Charlton Heston, Henry Fonda e.a. (herh.).
23.15 Cyborg, Amerikaanse thriller uit 1989 van Albert Pyun.
00.30 Freedom fighters. Amerikaanse actiefilm uit 1987 van Riki Shelach. Met: Peter Fonda, Reb Brown, Ron O'Neal e.a. (herh.).
01.55 Cyborg, Amer. thriller. (herh.).
03.05 Der Horroralligator (Alligator), Amerikaanse horrorfilm. (herh.).
04.30 Buddy haut den Lukas (Chissa perche... capitano tutte a me), Italiaanse komische speelfilm. (herh.).

● *Tom Selleck in 'An Innocent Man'. (Duitsland 1 - 22.50).*

SAT 1

06.30 The elm-chanted forest. Amer./Joegoslavische tekenfilm. **07.50** Quär Beet. **11.40** The Pink Panther strikes again. Amer. misdaadkomedie uit 1976. **13.25** Witta Pohl - Reisen mit Herzklopfen. Vandaag: Zimbabwe. **13.55** The adventures of the black stallion. Canadees/Franse avonturenserie. **14.25** Junior Bonner. Amer. western uit 1972. **16.05** Spiderman strikes back. Amer. misdaadfilm uit 1978. **17.45** The young Indiana Jones chronicles. Amer. avonturenserie. **18.45** Nieuws en sport. **18.50** The adventures of Baron Munchhausen. Engels/Ital. fantasyfilm uit 1988. **21.00** An officer and a gentleman. Amer. speelfilm uit 1981. Met: Richard Gere e.a. **23.15** Double target. Ital. actiefilm uit 1986. **01.00** Inspektor Clouseau - Der irre Flic mit dem heissen Blick (The revenge of the Pink Panther), Engelse misdaadkomedie van Blake Edwards. Met: Peter Sellers e.a. **02.35** Der Kampfgigant (Double target), Italiaanse actiefilm. (herh.). **04.15** Spiderman schlägt zurück (Spiderman strikes back), misdaadfilm. (herh.). Aansl.: Programma-overzicht.

Duitsland 2
09.05. Amphitrion - (1935-D). Een van de laatste kritische UFA-films. Vrouw wordt voor de gek gehouden en pleegt zo onbedoeld overspel; naar klassieke tragedie. Regie: Reinhold Schünzel. Met: Willy Fritsch en Käthe Gold.

RTL Plus
12.15. Hero At Large - (1980-USA). Innemende, maar wat domme satire van Martin Davidson. Stripfiguur Captain Avenger lijkt tot leven te komen, wat werkloze acteur goed uitkomt. Met: John Ritter en Anne Archer.

Duitsland 2
13.20. Moritz in der Liftassäule - (1982-D). Film van Rolf Losansky met leuke poppenfragmenten. Dirk Müller speelt een dromerige kioskhouder, die zich verstopt omdat iedereen hem uitlacht.

België/TV 1
14.30. Father Goose - (1964-USA). Vermakelijk, lichtgewicht verhaal van Ralph Nelson met Cary Grant en Leslie Caron. Klaploper belandt tijdens WO-II op onbewoond eiland.

Duitsland 2
15.40. Momo - (1986-D/I). Film van Johannes Schaaf met prachtige beelden. Weesmeisje Momo weet nog net te verhinderen dat grijze heren de tijd stelen. Met: Radost Bokel en John Huston.

RTL Plus
17.05. Alligator - (1980-USA). Leuk klein krokodilletje wordt door wc gespoeld en ontpopt zich in het riool tot een monster van reuzenformaat. Regie: Lewis Teague. Met: Robert Forster en Robin Riker.

BBC 2
17.50. Les Vacances de Monsieur Hulot - (1952-F). Bekendste film van Jacques Tati. Vermakelijke gags veroorzaakt door chaotisch gedrag van verward persoon. Met: Nathalie Pascaud en Micheole Rolla.

Duitsland West 3
20.00. Magnificent Obsession - (1954-USA). Regisseur Douglas Sirk gooide alle remmen los bij verfilming van de versie uit 1935. Met: Jane Wyman en Rock Hudson.

BBC 2
22.00. Dangerous Liaisons - (1988-USA). Uitstekende bewerking van Stephen Frears van Victor Hugo's roman. Frankrijk, 18e eeuw. Immorele vrouw, Glenn Close, manipuleert met behulp van even enge graaf vele mensen.

● *Katharine Hepburn en James Stewart in 'The Philadelphia Story'. (Duitsland 2 - 23.20 uur).*

Duitsland 1
22.50. An Innocent Man - (1989-USA). Niet al te geloofwaardige actiefilm van Peter Yates over gelukkig getrouwde vliegtuigmonteur die er door twee corrupte politiemannen ingeluisd wordt. Met: Tom Selleck en F. Murray Abraham.

Duitsland 2
23.20. The Philadelphia Story - (1940-USA). Klassieke screwballkomedie van George Cukor met Katherine Hepburn en James Steward. Veel geharrewar rond huwelijken en affaires.

Duitsland 1
00.45. The Paradine Case - (1948-USA). Toneelmatig rechtbankdrama van Alfred Hitchcock waarin ongelooflijk veel gepraat wordt. Beneden Hitchcocks maat. Met: Gregory Peck en Ann Todd.

BBC 2
00.50. Rear Window - (1954-USA). Originele thriller van Alfred Hitchcock over voyeurisme met James Steward en Grace Kelly. Steward breekt zijn been en gaat uit verveling naar de buren kijken. Dan ziet hij een moord...

Duitsland 2
01.10. Merry Andrew - (1958-USA). Sprankelende circusfilm met Danny Kaye die clown wil worden, maar dat gaat zomaar niet. Regie: Michael Kidd. verder met: Pier Angeli en Robert Coote.

radio

Radio 1
Elk heel uur en om 7.30, 8.30, 12.30, 13.30, 17.30, 18.30 en 6.30 nieuws. 7.05 Het Gebouw, met om 7.05 De Nieuwstafel; 9.05 Standplaats Sri Lanka; 9.35 De Nieuwstafel; 10.03 Het interview; 11.03 De achtergrond reportage; 11.50 De Nieuwstafel. 12.05 VARA Radio I vrijdageditie. (13.00 Kersttoespraak Koningin Beatrix. ca.13.15 Nws.) 14.03 Welingelichte kringen. 17.05 TROS Aktua. 19.02 God zij met ons. 21.02 NCRV-Vrijdagsport. 23.05 Met het oog op morgen. 0.02-7.00 TROS Nachtwacht.

Radio 2
Elk heel uur nieuws (behalve om 10.00). 7.02 Kerst Ontbijtshow (8.50 Postbus 900). 10.00 Eucharistieviering. 11.02 Adres onbekend. 12.02 Kerst brunch. (13.00 Kersttoespraak van H.M. Koningin Beatrix. ca.13.15 Nws.) 17.02 VPRO's Music hall. 18.02 Ekkel horizontaal. 19.02 De hits van .... 21.02-24.00 Listen to the music.

Radio 3
AKN: 6.02 Breakfast-club. 9.02 Kerstvitaminen. 11.02 Baas van de dag. 12.02 Hoogtepunten uit de Steen & Been show van 1992. (13.00 Kersttoespraak H.M. Koningin Beatrix. ca.13.15 Nws.) 14.02 Carola. AKN: 15.02 Popsjop. 17.02 Rinkeldekinkel. 18.02 Avondspits. 19.02 Spoor 7. AKN: 20.02 Paperclip magazine. 21.02 Villa 65. 0.02 Countdown café. 2.02 Pop ballads. 3.02-6.00 Oh, wat een nacht.

Radio 4
7.00, 8.00, 13.00, 18.00 en 20.00 nieuws. 7.02 Ouverture: Barokmuz. 8.04 Opus vier. 9.00 Muziek voor miljoenen. 11.00 Het ochtendconcert: Oslo Philharmonic Orch. 13.00 Kersttoespraak H. M. Koningin Beatrix. ca.13.15 Nws. ca.13.17 En nu... mijn verzoek. 14.00 Muziek van CD. ca.14.40 Vooruitblik naar en toelichting op. 15.00 Kerstmatinee. Das klagende Lied van Mahler. Gr. Omroepkoor en Concertgebouwork. o.l.v. Riccardo Chailly. 17.00 Operette. 18.02 De VARA Matinee. Alban Berg Kwartet met piano en contrabas. 20.02-24.00 Avondconc. Die Frau ohne Schatten, opera van R. Strauss. Koor en Ork. Royal Opera House o.l.v. Bernard Haitink.

Radio 5
Elk heel uur t/m 18.00 uur nieuws. 6.45-6.50 Mededelingenrubriek met uitgebreid weerbericht en Scheepvaartberichten. 7.05 1008 Ahum. 8.55 Waterstanden. 9.02 Kerstliederen. 10.00 Kerstmorgendienst. 10.58 Wilde ganzen. 11.02 De andere wereld. RVU: 12.02 De vertellers. 13.00 Kersttoespraak van H.M. Koningin Beatrix. ca.13.15 Nws. RVU: ca.13.17 Gebeurtenissen. 14.02 De andere wereld. 15.02 Opium. 17.10 Radio UIT. PP: 17.50 CD. 18.02 Religieus programma: 18.02 De onbekende islam; 18.20 Hoda al islam; 18.40 Dinimiz islam. 19.00 Waar waren we ook alweer? 19.15 Internationale kerstmuziek. 20.00 Kerstbijeenkomst in Sliedrecth. 21.24 EO-metterdaad. 21.25 O come, all je faithful. 22.20 Oslo gospel choir. 23.00-24.00 Een andere nacht.

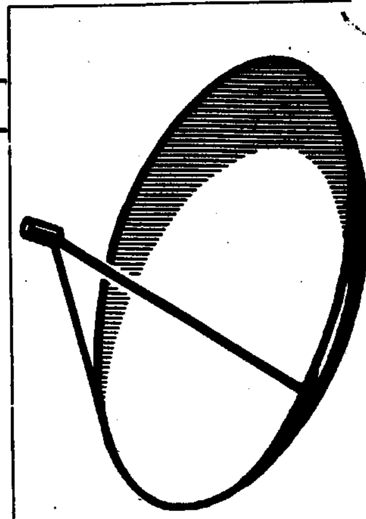
Omroep Limburg
9.03 Tussen de bedrijven door. Internationale kerstmuziek op cd. 11.03 De Dis. Gesprekken over eten met kerstmis. 12.03 Kerstmuziek van Limburgse bodem. Eigen opnamen van koren, ensembles en zangers uit de provincie. 14.03 Licht Limburgs. Muziekprogramma in kerstsfeer. 15.03 Profiel. Gesprek met een gast, die zelf muziek meebrengt. 16.03 Kerstmuziek van Limburgse bodem (2). 17.03-18.00 Kerst-Inn in Heerlen. Impressie van deze bijeenkomst in de Heerlense stadsschouwburg.

België/Radio 2
O6.00 Nieuws. 6.05 Radio 2 regionaal. 8.00 Kerstboodschap koning Boudewijn. 8.10 Nieuws 8.20 Het leven is mooi. 10.00 Nieuws 10.03 Platenpoets op eerste kerstdag. Presentatie: Lutgart Simoens. 11.50 Het koekoeksnest. 12.00 Radio 2 regionaal. 13.00 Nieuws. 13.10 Goed op vrijdag. 14.00 Het Algemeen Belang. 16.00 Abraham al gezien? 17.00 Radio 2 regionaal. 18.00 Nieuws. 18.10 Hitriders. Toppers en platen van vroeger. 20.00 Het eenzame hartenburo. Romantische muziek en telefoons met luisteraars. 22.00 nieuws. 22.05 Country-Side. Country- en westernmuziek. 23.30 Nachtradio (24.00 nieuws).

België/BRF
Nieuws op elk heel uur.
6.05 Frohe Weihnacht (6.15 Wort in den tag; 7.15 Veranstaltungskalender). 9.05 Chöre singen zur Weihnacht. 10.05 Übertragung des Festgottesdienstes aus dem Kloster Garnstock in Eupen. Kommentar: Willy Brüll. 11.05 Festliche Weihnacht. 12.05 Urbi et orbi. Live aus dem Vatikan. 12.30 BRF Aktuell. 12.35 Weihnacht überall. 14.05 Weihnachten bin ich zu Hause. 16.05 Kinderweihnacht mit Aufnahmen von Weihnachtsfeiern in Schulen. 18.30 BRF-Aktuell. 18.35 Festliche Weihnacht. 20.05-24.00 Weihnachtliche Klänge nonstop.

RTL4 Radio
Elk heel uur nieuws.
07.03 De start met Bart, Bart van Leeuwen. 09.03 RTL Megahits. 10.03 Koffiekringen, Jan de Hoop. 12.03 Goeiemiddag Nederland, Marc Jacobs. 14.03 Oorwarmers, Ron Bisschop. 17.03 Vrijheid-Blijheid, Jan van de Putte. 19.00 Seven o'clock rock. 22.00 RTL Megahits. 01.00 RTL Nightshift.

WDR 4
4.05 Radiowecker. 6.05 Melodien. 8.05 Weihnachtsmatinee. 10.05 Operette nach Wunsch. Festliches Wiener Operettenkonzert. 12.00 Nachrichten, Wetter. 12.05 Gestern, heut' und morgen mit René Kollo. 13.00 Weihnachten im Alpenland: Oberammergauer Hirtenbuben, Tölzer Knabenchor, Collegium Pro Musica Innsbruck und die Hammerauer Musikanten. 14.00 Nachrichten, Stichwort Wirtschaft). Was darf es sein? Verzoekplaten met Richard Schippers. 17.00 Der Tag um Fünf. 17.07 Chöre der Völker: kerstliedjes. 18.00 Nachrichten, Wetter. 18.05 Schellack-Schätzchen. Knisternde Weihnacht. 19.00 Auf ein Wort, Abendmelodie (19.30 voor de kinderen). 20.00 Nachrichten. 20.05 Winterzeit. Das grosse Weihnachtskonzert aus Bad Salzuflen. 22.00 Nachrichten. 22.05 Musik zum träumen. 22.30-4.05 Nachtexpress.

Nederland 1

Avro/KRO/
07.30 **Alles kits**, gevarieerd kindermagazine met o.a.:
07.32 **Kiekeboe.**
07.43 **Spelefoon.**
07.46 **Pipi Langkous.**
08.11 **Ontbijt van de week.**
08.17 **Ko de Boswachter.**
08.44 **Tekenfilmfestival.**
08.49 **Weeknieuws.**
09.00 **Woof.**
09.27 **Rescue Rangers.** Afl.: De komst van Kate Camembert.
09.49 **Onderzoek van de week.**
09.56 **Tekenfilmfestival:** Bugs Bunny.
10.03 **KKfoon.**
10.06 **Spelefoon-finale.**
15.03 **Emmet Otter's jugband**, poppenfilm met de Muppets.
15.53 **Nieuws voor doven en slechthorenden.**
16.00 ●● **Journaal.**
16.05 **Letterland.** Informatieve serie voor kinderen en hun ouders. Afl. 4.
16.31 **Misa criolla.** Programma rond de opnames van de Creoolse mis van Ariel Ramirez in Noord-Spanje. M.m.v. José Carreras.
17.11 **Forza TV**, jongerenmagazine. Vandaag special over zwerfjongeren.
17.45 **Boggle**, woordspel.
18.15 **Sesamstraat**, gevarieerd kindermagazine. Vandaag: Etenstijd.
18.29 **Father Christmas**, animatiefilm.
18.58 **Kerstmis in Wenen 1992**, concert van José Carreras, Diana Ross en Placido Domingo waarin zij fragmenten uit opera's van Lalo Schifrin ten gehore brengen.
20.00 (●●+TT) **Journaal.**
20.14 **Lawrence of Arabia**, Engelse speelfilm uit 1964 van David Lean. Met: Peter O'Toole, Alec Guinness, Anthony Quinn e.a.
De jonge Engelse officier T.E. Lawrence wordt tijdens WO-I toegevoegd aan de staf van Prins Feisal, die tegen de Turken vecht. Door zijn begrip van de Arabische manier van leven boekt hij enorme successen.
23.54 **Dertigers**, serie. Afl. 12: Home for Christmas.
00.43-00.48 ●● **Journaal.**

Nederland 2

Tros/VOO/NOS
11.00 **You're welcome**, cursus Engels, afl. 13.
11.30-12.00 **Algemeen voorlichtingsprogramma.**
13.00-13.07 **Nieuws voor doven en slechthorenden.**
13.15 **Als je begrijpt wat ik bedoel.** Animatiefilm uit 1983 over heer Bommel.
14.35 **The Danny Kaye International children's awards.** Internationaal kindermuziekfestival in Den Haag. Dit festival wordt gepresenteerd door de goodwill-ambassadeurs van UNICEF, Roger Moore en Audrey Hepburn met medewerking van Paul van Vliet, René Froger, Julio Iglesias, e.v.a.
16.00 ●● **Journaal.**
16.10 **Samson**, Belgisch kindermagazine.
16.50 (TT) **B.O.O.S.**, jeugdprogram.
17.20 ●● **Top 40**, popmuziek gepresenteerd door Gijs Staverman.
18.00 ●● **Journaal.**
18.10 **Veronica wintersport**, 4-delige serie over de wintersport.
18.40 **Blinde hartstocht**, Australische soapserie.
19.05 (TT) **Casino Royal**, spelprogramma gepresenteerd door Marc Klein Essink.
19.35 **If the shoe fits.** Amerikaanse speelfilm uit 1990 van Tom Clegg. Met: Rob Lowe, Jennifer Grey, e.a. Kelly wil een beroemde schoenenontwerpster worden en trouwen met de knappe eigenaar van modehuis Salvitore. Salvitore ziet haar echter niet staan, totdat ze incognito op zijn feest verschijnt.
21.05 (TT) **In de Vlaamsche pot kerstspecial.** Met o.a. André Hazes, Lee Towers, Harry Slinger en Gordon. Om een speciaal tintje aan het kerstdiner te geven neemt Frits het op zich om een bekende zanger uit te nodigen. Hij laat een aantal kandidaten opdraven.
23.50 ●● **Diana Ross** - The lady sings, muziekspecial. Opgenomen op 4 december jl. in New York.
01.20-01.25 ●● **Journaal.**

Nederland 3

NOS/Vara
08.53-09.00 **Nieuws voor doven en slechthorenden.**
13.10-15.45 **Opera-matinee:** De barbier van Sevilla, komische opera van Rossini.
15.50 **Hartsprong** (La fracture du Myocarde), Franse speelfilm. In een Franse dorpje gaat Martin zich ineens vreemd gedragen. Als zijn vriendjes op onderzoek uitgaan ontdekken ze dat zijn moeder al enkele dagen overleden. Martin is bang voor de kinderbescherming en samen besluiten ze de volwassenen om de tuin te leiden.
17.31 **De grote Meneer Kaktus Show**, kinderprogramma.
18.00 ●● **Journaal.**
18.06 **Trekking van lottogetallen.**
18.09 **Kassa!** Consum.magazine.
18.42 (TT) **Lingo**, woordspel.
19.05 **Trekking sponsorloterij.**
19.14 **12 steden**, 13 ongelukken. Serie gedramatiseerde verkeersongelukken. Afl. 13: Timmermanszoon.
19.43 ●● **Flying doctors**, Australische serie. Afl.: Deadline. De crew van een nieuwsshow zit vast in Coopers Crossing en haalt de deadline niet. Ze besluiten dus maar een item te maken over de Flying doctors.
20.33 (TT) **Zeg 'ns AAA.** Nederlandse comedyserie. Afl.: De pottekijker. Lydie heeft een collega op werkbezoek, het is druk op het spreekuur en Mien kwakkelt met haar gezondheid.
21.00 **Voor altijd Kerst**, kerst-gala waarin kinderen hun kerstwens kenbaar maken. Met trekking van sponsorloterij. Met o.a. Anita Meijer, Carry Tefsen, Robert Long en Rob de Nijs.
22.00 (●●+TT) **Journaal.**
22.10 **Macbeth**, animatiefilm van Herman Finkers.
22.42 **Kerst met de Leeuw**, show.
23.28 **Museumschatten**, achtergronden bij liturgische voorwerpen in Nederlandse musea. Vandaag: De aanbidding der Koningen, kamelen en exotica.
23.37-23.42 **Nieuws voor doven en slechthorenden.**

RTL4

07.00 **Telekids.** Met o.a. tekenfilms.
12.00 **My two dads.** Amer. serie.
12.25 **Love boat.** Amer. serie. Herh.
13.15 **Liefde op het eerste gezicht.** Progr. waarin drie jongens en drie meisjes aan elkaar worden voorgesteld. Herh.
14.00 **The amazing captain Nemo.** Amer. speelfilm uit 1978. Tom Franklin en Jim Porter, twee Amerikaanse marineduikers, ontdekken de legendarische onderzeeër Nautilus die verborgen ligt onder een koraalrif in de Stille Zuidzee.
15.45 **Dinosaurs.** Amer. serie.
16.15 **Gezondheid.** Magazine.
16.45 **Geldwijzer** (Slot). Herh.
17.00 **The Simpsons.** Serie.
17.25 **Tineke in Europa.** Rechtstreeks en gevarieerd weekendprogramma.
18.00 **Zes uur nieuws.**
18.10 **Tineke.** Deel twee.
19.30 **Avondnieuws.**
19.50 **Het weer.**
20.00 **Disney Christmas show.** Verslag van de tradionele Disneyparade vanuit Euro Disney in Parijs.
21.00 **Beverly Hills 90210.** Amer. serie. Afl.: Walsh family Christmas.
22.15 **Night shift.** Amer. speelfilm uit 1981. Regie: Ron Howard. Chuck Lumley werkt in een lijkenhuis in New York City. Op een dag komt er een hoertje, Belinda, dat het lichaam van haar vermoorde pooier komt identificeren. Later blijkt zij Chucks nieuwe buurvrouw te zijn. Tijdens de nachtdienst ontmoet Chuck de nieuwe chauffeur van het lijkenhuis, Bill, die van plan is om snel rijk te worden. Als zij vernemen dat Belinda en haar vriendinnen een nieuwe pooier zoeken besluiten Chuck en Bill makelaar in de liefde te worden.
00.05 **Laatste nieuws.**
00.20 **Bolero.** Amer. speelfilm. De onbevangen Ayre McGillvary reist de hele wereld rond om de man van haar dromen te vinden en moet op een gegeven moment de keuze maken tussen een romantische sjeik die haar vanuit Marokko volgt en een robuuste en moedige Spaanse matador. Met Bo Derek, George Kennedy e.a.
02.05 **Nachtprogramma.**

België/TV 1

10.00 **Het slimme kanaal.** Met om:
10.00 **Slertuinen...** ecologisch bekeken. Deel 5: Duurzaam evenwicht.
10.30 **Hout.** Vandaag: De geschiedenis van de meubelkunst, 1420-1900.
11.00 **Take it easy. Cursus Engels.**
11.30-12.00 **Vrouw en zaak.** Afl. 3. Een kwestie van overleven.
12.00 **Babel:** Turkije.
12.30 **Affiche.** Kunstmagazine.
12.50 **Le cirque de demain.** De beste jonge circusartiesten uit de hele wereld wedijveren met elkaar.
14.15 **The gay divorcee.** Amer. musical uit 1934. Met: Fred Astaire e.a.
16.00 **In het spoor van Marco Polo.** Reisverslag van Dirk Tieleman van zijn 70-daagse reis op de motor door het GOS.
17.00 **Kelly.** Jeugdserie.
17.25 **Sleutel zingt op straat!** Actueel magazine voor de jeugd.
17.50 **Musti.** Tekenfilm. Afl.: De hik.
17.55 **Tik tak.** Animatieserie. Afl. 360.
18.00 **Journaal.**
18.10 **Saved by the bell.** Amer. comedy-serie. Afl. 2: Fatal distraction.
18.40 **Vlaanderen vakantieland.** Toeristische portretten uit binnen- (York en Brugge) en buitenland: Jeruzalem.
19.15 **Joker- en lottotrekking**, paardenkoersen en programma-overzicht.
19.30 **Journaal** en Sport.
19.50 **FC De Kampioenen.** Serie. Afl. 38: DDT niet OK.
20.30 **The last Emperor.** Italiaans/Engels/Canadese speelfilm uit 1987 van Bernardo Bertolucci. Met: John Lone, Joan Chen, Peter O'Toole e.a.
23.00 **Vandaag.**
23.20 **Nachtfilm:** Strangers. Australisch psychologisch drama uit 1990.
00.40-00.45 **Coda.** Ist nicht des Herrn Wort, van Mendelssohn.

België/TV 2

20.30-22.30 **World music awards.** Reportage van de uitreiking van deze muziekprijzen. Met optredens van o.a. Samantha Fox en Kim Wilde.

België/RTBF 1

10.55 Magazine voor Poolse migranten. 11.25 Cursus Nederlands. 11.55 Cursus Duits. 12.25 Eur. magazine met aansl. discussie. 13.00 Nieuws. 13.20 Hairspray. Amer. musicalfilm. 14.55 Striptease. 15.55 Onbekend. 16.35 Filmmagazine. 17.25 Nouba nouba. 17.55 Gourmandises. 18.15 Télétourisme. 18.50 Génies en herbe. 19.30 Journ. 20.05 Humoristisch progr. 20.25 Natuurmagazine. 21.10 Nestor Burma - Pas de bavards à la muette. Misdaadfilm. 22.35 Verkeerstips. 22.45 Documentaire over oude pelgrimsroutes. 23.40-23.55 Laatste nieuws.

België/Télé 21

13.30 Filosofische magazine. 14.00 W magazine. 14.30 Zangconcours in dialect. 16.00 Reflets (Images d'ailleurs). 17.00 Sindbad: Festival arts Maroc 92. 17.30 Documentaire over moord op meer dan 1 miljoen Turkse Armeniërs. 18.30 Traces: Documentaire over luxe cruise-schip. 19.30 Journ. 20.00 Document: Le cas 112. 20.55 Jean-Pierre Verheggen. Portret. 21.45 Journ. 22.15 Coup de film. 22.30-00.20 Mystery train. Amerikaanse speelfilm.

TV 5

07.00 Ochtend/middagprogr. 18.00 Questions pour un champion. 18.30 Nieuws. 18.50 Revue de presse Canadienne. 19.00 Découverte. 19.30 Belg. nieuws. 20.00 Charles Trénet. Portret. 21.00 Nieuws. 21.30 La fenetre des rouet. Misdaadserie. 22.30 Reportage over de rol van musea en kunst in onze maatschappij. 23.35 Nieuws. 00.00 La bande des six. 00.50-01.20 Divan. Literair praatprogramma..

RAI UNO

06.00 Ochtend/middagprogramma.18.00 Nieuws. 18.10 Piu sani, piu belli. 19.25 Parola e vita: Il vangelo della domenica. 20.00 Nieuws. 20.25 TG 1 sport. 20.40 Fantastico '92 E': Scommettiamo che? 23.00 TG 1 linea notte 23.15 Speciale TG 1. 00.00 Laatste nieuws. 00.30 Appuntamento al cinema. 00.35 Che fa' volare il tempo. Speelfilm. 02.05 Nieuws. 02.20 Piccolo mondoi antico. Speelfilm. 04.00 Romanzo d'amore. Speelfilm. 05.35 Divertimenti.

BBC 1

08.00 Follow that goblin. Jeugdserie. 08.30 Barney's Christmas surprise. 08.35 Animal world. 08.45 Quick draw McGraw. 08.50 Peter Pan and the pirates. 09.15 Chucklevision. 09.35 The chipmunks. 10.00 Gone live! Kerstspecial. 11.00 The chronicles of Narnia. 12.20 Annie. Amer. musical. 14.00 Tekenfilms. 14.20 nws. 14.25 'Allo 'allo. Comedyserie. 15.10 Escape to victory. Amer. speelfilm uit 1981. 17.05 Simply the best. 17.55 Voetbal-uitslagen. 18.05 nws. 18.15 Dad's army. Comedyserie. 19.10 Big break Christmas celebrity special. 19.50 Noel's Christmas house party. 20.45 Last of the Summer wine. Comedyserie. Slot. 21.15 Lovejoy. Misdaadserie. 22.50 nws. 23.05 When Harry met Sally. Amer. speelfilm uit 1989. 00.40-02.30 ■ Hud. Amer. speelfilm uit 1963.

BBC 2

07.50 Pocketful of Miracles. Amer. speelfilm uit 1961.. 10.00 The Magic of Lassie. Amer. speelfilm uit 1978. 11.35 Mon oncle France-Ital. speelfilm uit 1957. 13.35 Alan Bennett maakt een keuze uit 40 jaar BBC-televisie. 14.15 The water babies. Pools-Engelse speelfilm uit 1978. 15.45 Portret een jaar in het leven van Koningin Elisabeth. 17.35 Jean de Florette. Franse speelfilm uit 1986 naar een roman van Marcel Pagnol. 19.35 Hancock with Eliza. Comedy-serie. 19.40 Portret van de vrouw van Paul McCartney en haar carrière als fotografe. 20.30 The Mikado or the Town of Titipu. Opera van Gilbert en Sullivan, uitgevoerd door de d'Oyly Carte Opera Company. 22.50 Enid Blyton's sunny stories. Portret van Ken Howard. Docudrama. 00.[illegible] ghost story for Christmas. 00.50-[illegible] Marnie. Amerikaanse speelfilm uit 1964 van Alfred Hitchcock. Met: [illegible] Connery e.a.

Eurosport

09.00 Aerobics. 09.30 Ski-magazine. 10.30 Intern. motorsport. 11.30 [illegible] bics. 12.00 Boksen. 13.30 Best of [illegible] ball. Met EK- en WK-finales. [illegible] Best of dancing. 17.00 Best of [illegible] skating. 19.00 IJshockey. [illegible] Olymp. Spelen 1992. 21.00 Kick[illegible] sen. 22.00 Boksen. 23.00 Eurosc[illegible] 00.00-01.00 Intern. motorsport.

Sportnet

07.30 Zesdaagse van Gent. 08.3[illegible] waterski tour. 09.00 Paarden[illegible] Showjumping. 10.00 GO. 11.00 [illegible] boksen. 12.00 World sports [illegible] 12.30 Autosport. 13.00 NBA [illegible] 13.30 NFL this week. 14.00 Global adventure sport. 14.30 Boksen. [illegible] NHRA dragracing. 17.00 Waters[illegible] 17.30 Beachvolleybal. 18.30 Auto[illegible] 19.00 IHRA dragracing. 19.30 P[illegible] sports intern. 20.30 Auto- en m[illegible] sport. 21.30 Motorsport. 22.00 Bo[illegible] 00.00 NHRA dragracing. 00.30 A[illegible] sport. 01.00 Watersport. Terugblik 1992. 02.00 Kickboksen. 03.00 [illegible] len. PBA tour. 04.00 Paarden[illegible] 05.00 GO. 06.00-07.00 Kickboksen.

Super Channel

06.30 Los reporterós. 07.00 S[illegible] shop. 07.30 Hello Austria, hello [illegible] na. 08.00 ITN world news. 08.30 [illegible] na. 09.00 Super shop. 10.30 [illegible] progr. 11.00 The mix. 13.30 Sc[illegible] Super. 14.00 Youthquake. 14.[illegible] lieumagazine. 15.00 Toeristisch [illegible] zine. Vandaag: The best of the [illegible] 15.30 Wetenschappelijk magazine. 16.00 Wild America. 16.30 The m[illegible] loved bears (1). 16.30 Focus. [illegible] Scene on Super. 17.30 Absolutely [illegible] 18.30 Modemagazine. 19.00 Ma[illegible] at the movies met om: 20.00 Cau[illegible] alarm. Amer. actiefilm uit 1951. [illegible] Film Europe. 22.00 ITN world [illegible] 22.30 High aspirations. 23.00 S[illegible] on Super. 23.30 Hang loose. [illegible] Don't watch alone!: Blood cre[illegible] Amer. sf-horrorfilm uit 1959. 01.4[illegible] soulful live. Aansl. All night [illegible] Aansl. The mix. 02.00 China news[illegible] rope. Met om 2.00 Prime time new[illegible] om 3.00 Economisch nieuws (in [illegible] Engels) en vanaf 3.30 Herhaling [illegible] het Mandarijn en Cantonees. [illegible] The mix.

MTV

08.00 MTV's X-rated weekend. [illegible] The big picture. 11.30 US Top 20 [illegible] countdown. 13.30 XPO. 14.00 M[illegible] X-rated weekend. 16.30 Week in [illegible] 17.00 Yo! Raps today. 18.00 The [illegible] world. 18.30 The big picture. 19.00 [illegible] ropean top 20. 21.00 Saturday [illegible] live vintage. 21.30 Sports. 22.00 [illegible] 22.30 Partyzone. [illegible] MTV's X-rated weekend. 03.00-0[illegible] Night videos.

CNN

24 Uur per dag nieuws, met [illegible] 07.30 Moneyline. 09.00 World [illegible] ness this week. 11.10 Larry K[illegible] 12.40 International correspondents. 14.10 The big story. 15.10 He[illegible] works. 15.40 Moneyweek. 16.10 Sc[illegible] ce and technology week. 16.40 S[illegible] with Elsa Klensch. 17.10 Showbiz [illegible] week. 18.40 Evans and Novak. 1[illegible] World business this week. 19.40 N[illegible] maker Saturday. 20.10 Healthwo[illegible] 20.40 Style with Elsa Klensch. [illegible] Your money. 21.40 International [illegible] respondents. 22.40 Futurewatch. 2[illegible] Newsmaker Saturday. 00.40 Pinn[illegible] 01.10 The big story. 02.40 Show[illegible] this week. 03.00 Reliable sour[illegible] 05.10 The Capital gang.

Duitsland 1

08.40 **Frühstück mit Frau Holle.** Kindermagazine met tekenfilms.
09.55 **George Gershwin** (1898-1937): Rhapsody in Blue. Uitgevoerd door het Filharm. Staatsorkest Hamburg.
10.50 **Der Komödienstadel:** Alles für die Katz. Toneelstuk in Beiers dialect.
12.20 ●● **Scheherazade** Frans/Ital. speelfilm uit 1990.
13.55 **Drei Dschungeldetektive.** Poppenspelserie. Afl. 3.
14.25 **Brauner Bär und Weisse Bärin.** Tekenfilm.
15.15 **Der Regenwald der Kinder.** Documentaire over een actie van Zweedse schoolkinderen die stukken regenwoud opkochten.
15.45 **Tagesschau.**
15.50 **Tom Sawyers Abenteuer** Amer. speelfilm uit 1973 naar de roman van Mark Twain.
17.25 **Weil in Deutschland kein Platz für sie ist.** Reportage over de problemen die de massale emigratie van de destijds naar Siberië gedeporteerde Wolga-Duitsers oplevert voor het religieuze leven van de achterblijvers.
17.55 **Tagesschau.**
18.00 **ARD-Sport extra.** Kunstrijden op de schaats: IJsgala.
19.15 (●●+TT) **Wunder der Erde.** Natuurfilmserie. Afl.: Grizzly - Bär.
20.00 (TT) **Tagesschau.**
20.15 (OO) **Asterix erobert Rom** (Les douze travaux d'Astérix), Franse tekenfilm uit 1975 van René Goscinny.
21.30 **Aus erster Hand für erste Reihe.** Terugblik op 40 jaar Tagesschau, met beelden uit politiek, sport, cultuur en het leven van alledag van '52 tot nu.
22.00 ●● **Lotto-trekking.**
22.05 **Tagesschau.**
22.10 (TT) **Das Wort zum Sonntag.** Overdenking door Werner Thissen.
22.15 **Café Europa.** Duitse speel/tv-film uit 1990 van Franz X. Bogner.
23.45 **Tagesschau.**
23.48 (OO)**Line of duty.** Amer. speelfilm uit 1986 van Christian I. Nyby.
01.20 **Tagesschau.**
01.25 **La bonne année.** Frans/Ital. speelfilm. Met: Lino Ventura e.a.
03.15-03.20 **Zuschauen - Entspannen - Nachdenken.** Krippen aus fremden Ländern: Der Traum des Christkinds von Peru.

Duitsland 2

08.10 **Programma-overzicht.**
08.15 **Die Fahrt nach San Jago.** Jeugdfilm van Martin Tapak.
09.30 **Das schönste Weihnachtsgeschenk.** Tekenfilm.
09.55 (OO+TT) **Das Tagebuch der Anne Frank.** Tv-film. In 1942 ziet het joodse gezin Frank zich genoodzaakt onder te duiken. Samen met gezin Van Daan betrekken ze het achterhuis van Franks oude winkel. Het noodgedwongen dicht bij elkaar zijn is van grote invloed op de ontwikkeling van de jongste dochter, Anne Frank.
11.45 ●● **Barbara Hendricks.** Portret van deze zangeres. Herh.
12.30 **Der kleine Schmierfink** Hongaarse jeugdfilm uit 1984.
13.45 **Heute.**
13.50 **Die Muppets feiern Weihnacht.** Poppenfilm met de Muppets.
14.35 **Mumins.** Tekenfilmserie.
15.00 **Heine Heine:** Sauerkraut. Tekenfilmserie. Afl.: Das Konzert.
15.25 **Der Triumph des Musketiers** Frans/Ital. speelfilm uit 1963.
16.55 **Heute.**
17.00 ●● **Peterchens Mondfahrt.** Jeugdfilm naar het sprookje van Gerdt von Bassewitz. Deel 2.
17.50 ●● **Der lange Weg des Lukas B.** Serie naar de roman van Willi Fährmann. Deel 1.
18.40 ●● **Neugeboren.** Gospelmuziek met fragmenten uit het concert van zangeres Wanda Nero-Butler en ook de opnames van Mahalia Jackson en de Dorothy Norwood Singers.
19.00 **Heute.**
19.15 **Chéri, mein Mann kommt!** Komedie van Pierre Chesnot.
20.15 (TT) **Das Traumschiff.** Duitse serie. Afl.: Norwegen.
21.50 **Heute.**
21.55 ●● **Wie ein Blatt im Wind** (Winter people). Amer. speelfilm uit 1988 van Ted Kotcheff.
23.40 **Heute.** Aansl. Lotto-trekking.
23.45-02.05 ●● **The sicilian.** Amerikaanse speelfilm uit 1986 van Michael Cimino. Het levensverhaal van de legendarische Siciliaanse bandiet Salvatore Giuliano, een moderne Robin Hood die het vooral opnam voor de arme bevolking en tegen de heersende macht en de mafia.

Duitsland 3 West

09.10 Marienhof. Serie. 10.00 Alles Alltag. 10.30 Auf dem Wege nach Europa. 11.00 Serie over bergsport. 11.45 Mediziner ohne Grenzen. Artsen zonder grenzen reportage. 12.15 Doppelkopf: Gespräche zum Jahresende. Discussieprogr. 13.15 Documentaire over de rollerskate-rage uit Amerika. 14.00 Rückblende: Vor 80 Jahren erschienen: Documentaire over boek en verfilming van Maja de Bij. 14.15 West 3 aktuell. 14.20 Reportage over de Schelt-Indianen in Canada. 14.50 Reisewege zur Kunst: Toskana. 15.35 Sprookjesfilm naar Dornroschen van de gebroeders Grimm. 17.00 Politische Fernsehmagazine der ARD. Deel 1: Die frühen Jahre von Panorama. 18.30 (TT) Die Sendung mit der Maus. 19.00 Aktuelle Stunde. 19.30 Weihnachtsoratorium. Cantate nr. 3 van Bach. 20.00 (TT) Fussbroichs. Serie. 20.30 Gesprek met de vrouw van Willy Brandt. 21.15 Serie alternatieve reisreportages. Vandaag: Dalyan (Turkije). 21.45 Wie ein Blitz. Misdaadfilm. Deel 2. 22.55 Les diaboliques. Franse speelfilm uit 1954. 00.45 Laatste nieuws. 00.50 Klassik Clip. Wassertropfen.

Duitsland 3 SWF

13.20 Weihnachtskonzert. Vanuit de Basilica Superiore di San Francesco in Assisi. Werken van Vivaldi, Händel, Tsjaikovsky, Galante e.a. 14.10 Weihnachtsmärchen: Kerstsprookje. 15.40 Duel at Socorro Amer. speelfilm uit 1954. 17.00 Nimm's Dritte. Magazine. 17.30 Katja und die Gespenster. poppenserie. 17.55 Eisenbahnromantik. Afl.: Mombassa-Express. 18.10 Hommage an Elvis. Showprogr. 19.00 Musik aus Schottland. 19.30 Rauch. Verfilming van de gelijknamige roman (2). 21.00 Aktuell. 21.05 Agatha Christie: Miss Marple - Mord im Pfarrhaus. Engelse misdaadfilm. 21.55 Documentaire over het leven van vrouwen van een Afrikaanse stam in het zuiden van Ethiopië. 22.40 ■ The invitation. Amer. speelfilm uit 1951. 00.00 Jazz-Zeit - Muziekspecial met o.a. Wynton Marsalis, Eartha Kitt en Jan Garbarek. 01.00 Aktuell. 01.02 Non-Stop-Fernsehen.

RTL Plus

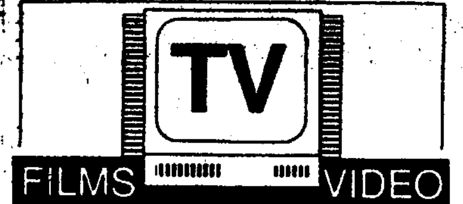
06.00 **Belle und Sebastian.** Tekenfilmserie.
06.25 **Bob der Flaschengeist.** Tekenfilmserie.
06.50 **Prinzessin Lila und die Smoggies.** Tekenfilmserie.
07.15 **Piff und Herkules.** Tekenfilm.
07.35 **Cubitus.** Amer. tekenfilmserie.
08.00 **Yogi Bär.** Amer. tekenfilmserie.
08.20 **Die Jetsons.** Tekenfilmserie.
08.45 **Beverly Hills Teens.** Serie.
09.10 **Lucky Luke.** Tekenfilmserie.
09.35 **Spiderman 5000.** Serie. Herh.
09.55 **Kunst und Botschaft.** Serie kerstbeschouwingen.
10.05 **Time Rider** - Die Abenteuer des Lyle Swann (Timerider), Amerikaanse sf-western uit 1982.
11.40 **Bates Motel.** Amerikaanse horrorkomedie uit 1987.
13.20 **The incredible Hulk returns.** Amer. fantasyfilm uit 1988.
15.00 **The wild geese.** Engelse oorlogsfilm uit 1977. Met: Richard Burton, Roger Moore e.a.
17.05 **Karate Tiger** (No retreat, no surrender), Amerikaanse actiefilm uit 1986 van Corey Yuen.
18.45 **RTL aktuell.**
19.20 **Beverly Hills, 90210.** Amerikaanse serie. Afl.: Sommerflirt.
20.15 **Der liebestolle Bauer.** Klucht van Peter Hinrichsen.
22.00 **Red Eagle** (Black eagle), Amerikaanse actiefilm uit 1987 van Eric Karson.
23.40 **Lass jucken Kumpel VI - Lass laufen Kumpel.** Duitse softsexfilm uit 1981 van Franz Marischka. Met: Hans Henning Claer e.a.
01.05 **Die Schulmädchen von der Klasse Sex.** Duitse softsexfilm uit 1984 van Nikolai Müllerschön. Met: Jacqueline Elber, Petra Campbell, Jonny Jürgens e.a.
02.30 **O sole mio.** Duitse komedie uit 1960 van Paul Martin. Met: Senta Berger, Jerome Courtland, Gunther Philipp e.a.
03.55 **Scheidungsgrund: Liebe.** Duitse komedie uit 1960 van Cyril Frankel. Met: O.W. Fischer, Dany Robin, Violetta Ferrari e.a.
05.20 **Piff und Herkules.** Franse tekenfilmserie. Herh.
05.45 **Beverly Hills Teens.** Amerikaanse tekefilmserie. Herh.

● *Nederlandse animatiefilm 'Als je begrijpt wat ik bedoel'. (Nederland 2 - 13.15 uur).*

SAT 1

06.00 The young Indiana Jones chronicles. Amer. avonturenserie. 06.50 Quär Beet. 10.00 The adventures of Baron Munchhausen. Engels/Ital. fantasy-film. 12.15 Witta Pohl - Reisen mit Herzklopfen. Reisverslag vanuit St. Petersburg. 12.45 Traumreisen. Een reis door de mooiste wintersportoorden in de Alpen. 13.15 Doctor Dolittle Amer. musical uit 1966. Met: Rex Harrison e.a. 15.45 I quattro dell'Ave Maria. Ital. western uit 1968. 17.45 The young Indiana Jones chronicles. Amer. avonturenserie. Afl.: Der Urwalddoktor. 18.45 Vorsicht Kamera! Chris Howland en de verborgen camera. 19.15 Nieuws en sport. 19.30 Glücksrad. Spelprogr. 20.15 Towering inferno. Amer. actiefilm uit 1974. Met: Steve McQueen, Paul Newman, Faye Dunaway e.a. 23.10 Mädchen - jung und lüstern. Duitse erotische film. 00.40 I quattro dell'Ave Maria. Ital. western. Herh. 02.15 Mädchen - jung und lüstern Duitse erotische film. Herh. 03.20 Inspektor Clouseau - The revenge of the Pink Panther. Engelse misdaadkomedie. Herh. 04.55 John Ross Zuidafrik. avonturenserie. Herh. 05.25 Superboy. Amer. avonturenserie. Herh. Aansl. Progr.-overzicht.

Nederland 2
13.15. Als je begrijpt wat ik bedoel (1983-NL). Animatiefilm van Rob Houwer en Bjorn Frank Jensen. Slot Bommelstein wordt opgeschrikt door een jonge zwelbast. Schattig, behalve als hij boos wordt. Leuke jeugdfilm voor alle leeftijden.
België/TV 1
14.15. The Gay Divorce - (1934-USA). Vrolijke musical van Mark Sandrich met Fred Astaire en Ginger Rogers. Man, op reis in Engeland, ontmoet een interessante vrouw. Hij weet niet dat zij om haar echtscheidingszaak regelt.
Duitsland 2
15.25. Hardi Pardaillan - (1963-F/I) (Triumph des Musketiers). Avonturenfilm van Bernard Broderie met o.a. Gérard Barray. Pardaillan krijgt de opdracht een boodschap door de vijandelijke linies te loodsen.
Duitsland 1
15.50. Tom Sawyer - (1973-USA). Tom Sawyer en Huckleberry Finn zijn getuige van een moord. Film van Don Taylor naar Charles Dickens met o.a.: Johnny Whitaker.
Nederland 3
15.50. La Fracture du Myocarde - (1990-F). Opvallende film van Jacques Fansten over groep kinderen die een geheim hebben: de dood van een van hun moeders. Met o.a.: Jacques Bonnaffé en Dominique Lavenant.
Nederland 2
19.35. If The Shoe Fits - (1990-USA). Variant van Tom Clegg op het Assepoestersprookje. Jennifer Grey is de schoenenontwerpster in spé, Rob Lowe is haar tegenspeler.
Nederland 1
20.14. Lawrence of Arabia - (1964-GB). Fascinerend epos van David Lean over de legendarische T.E. Lawrence die in zich in de oorlog op luisterrijke wijze in de woestijn in leven wist te houden. Met: Peter O'Toole en Omar Sharif.
Duitsland 1
20.15. Les Douze Travaux D'Asterix - (1975-F). (Asterix Verovert Rome). Tekenfilm van René Goscinny waarin Julius Caesar Asterix en Obelix dwingt twaalf proeven af te leggen.
België/TV 1
20.30. The Last Emperor - (1987-I/GB/CH). Met negen Oscars bekroond meesterwerk van Bernardo Bertolucci over het wonderbaarlijke leven van de laatste Chinese keizer. Van Keizer tot tuinman. Met: John Lone en Joan Chen.
Duitsland 2
21.55. Winter People - (1988-USA). Depressie-drama van Ted Kotcheff met werkloze Kurt Russel die in de bergen onderdak moet vinden bij de ongehuwde moeder Kelly McGillis.
Duitsland 1
22.15. Café Europa - (1990-D). Rechercheurs uit München moeten voor straf station in klein dorp bewaken. Dat blijkt onverwachts heel anders uit te pakken. Regie: Franz X. Bogner. Met: Jacques Breuer.
Duitsland West 3
22.55. Les Diaboliques - (1954-F). Thriller van Henri-Georges Clouzot. De vrouw en de minnares van een tirannieke man besluiten hun kwelgeest te doden. Met: Simone Signoret en Vera Clouzot.
België/TV 1
23.20. Strangers - (1990-AUS). Psychologisch drama van Craig Lahiff. Gary wordt tijdens een zakenreis verliefd op Anna die een gevaarlijke psychopate blijkt te zijn.
Duitsland 2
23.45. The Sicilian - (1986-USA). Film van Michael Camino over het leven van bandiet Salvatore Guilliano, maar stukken minder dan de eerste versie van Fransesco Rosi. Met: Christopher Lambert en Joss Ackland.
Duitsland 1
23.48. Line of Duty - (1986-USA). FBI en groepje plaatselijke politiemannen concurreren elkaar bij de jacht op zware crimineel die een collega vermoord heeft. Regie: Christian I. Nyby. Met: Justin Deas.
Duitsland 1
01.25. La Bonne Année - (1973-F/I). Beroepsinbreker Lino Ventura beraamt overval op juwelierszaak, maar verliest zijn hart aan de knappe antiquaire van de zaak ernaast. Regie: Claude Lelouche.

● *John Lone en Joan Chen in de met negen oscars bekroonde speelfilm 'The Last Emperor'. (België/TV 1 - 20.30 uur).*

radio

Radio 1
Elk heel uur en om 7.30, 8.30, 10.30, 11.30, 12.30, 13.30, 17.30, 18.30 EN 6.30 nieuws. 7.07 TROS Kerstshow. 14.05 Tussen Kerststol en oliebol. 17.07 Tijdsein. 18.10 Echo. 19.04 Tegengas. 20.04 Nonstop Kerstmuziek. 23.07 Met het oog op morgen. 0.04 Easy listening. 2.02 AVRO Nachtdienst. 6.02-7.00 Van-nacht naar morgen.

Radio 2
7.04 Intro. 9.04 De tweede ronde. 12.04 Spijkers met koppen. 14.04 Uitgelicht. 16.04 Happy hour. 17.04 Ophef en vertier. 19.04 Voor wie niet kijken wil. 22.04 Podium van de Nederlandse lichte muziek. 23.04-24.00 Jazz uit het historisch archief.

Radio 3
6.02 Ook goeiemorgen. 9.04 Goud van oud. 12.04 Evers in het wild. 14.04 Veronica's Kerstpop. 17.04 Rinkeldekinkel. 18.04 De Avondspits. 19.04 Grandmix 1992. AKN: 20.04 Leidsekade live. 22.04 Twee meter de avond in. 0.04 Rave radio. 2.02 Pop ballads. 3.02-6.00 Oh, wat een nacht.

Radio 4
7.00, 8.00, 13.00, 18.00 en 20.00 nieuws. 7.02 Wakker worden... 8.04 Fiori Musicali. 9.00 Pick-up. 10.00 Caroline. 11.00 Kurhausconcert: Liederen voor bariton met begeleiding. 12.00 Platenzaak. 14.00 Het middagconcert. Noordhollands Filharm. Ork. met piano. 16.00 De Nederlanden. Muz. voor viool en klavecimbel. 17.00 Het wilde Oosten. 18.04 De wandelende tak: Kerst in Puerto Rico. 19.00 Liefde op het eerste gehoor. 19.30 Het avondconcert. Jenufa, opera van Janacek. Koor en Ork. van de Metropolitan New York o.l.v. James Conlon met sol. ca22.45 Jazzgeschiedenis. ca23.15-24.00 VPRO Jazz op vier concert.

Radio 5
Ieder heel uur t/m 18.00 uur en 20.00 uur nieuws. 6.45-6.50 Mededelingenrubriek met uitgebreid weerbericht en Schepvaartberichten. 7.05 Op zoon. 8.05 Zeggus. 8.30 Ronduit magazine. 8.55 Wasteranden. 9.02 Ronduit praise. 10.02 Gods beloften geven vaste grond onder de voeten. 11.19 EO-Metterdaad hulpverlening. 11.20 Kerstgroeten Sinaï/Golan. 12.45 Vragen naar de weg. 13.10 De verandering. 13.56 EO-Metterdaad hulpverlening. 14.02 De andere wereld. 16.02 Finale. 17.10 Radio UIT. KZG: 17.45 Zevendedags Adventisten. 18.02 Rondom het woord. 18.30 Voor de eerste dag. 19.00 Homonos. 19.30 Nieuws in het Turks, Marokkaans en Chinees. 19.45 Onder de groene linde. 20.02 Muzikale fruitmand. 21.00 Kerstoverdenking. 21.14 EO-Metterdaad hulpverlening. 21.15 In gesprek met... Wiebe Knecht. 22.00 Een ontmoeting. 23.00-24.00 Zaterdagavonduur.

Omroep Limburg
9.03 Postbus 94, verzoekplatenprogramma. 10.03 Het Ei van St. Joost. Kerstverhalen in dialect met ook 'Het verdreet van Limburg'. 11.03 Duysens in driewoud. Een familieverhaal in de dialect. Al ... [illegible] actief is als huisarts in Grevenbicht. 12.03 Omroep Limburg klassiek. Verzameling eigen opera-opnamen van algemeen jaar. 14.03 Limburg Express: de Beste Tien/Agenda. 15.03 Limburg Express: De dood is gek. Vier jongeren vertellen over de dood van hun moeder, broertje en vriendje. 16.03 Limburg Express: Hubert on the air. Kwaliteitspop met veel rootsrock, rhythm & blues en soul. 17.03 Limburg Express: Vrij Spel-jongerenmagazine. (vervolg).

België/Radio 2
6.00 Nieuws. 6.05 Vroege vogels met Tom Vossen (6.30, 7.00, 7.30 nieuws). 8.00 Nieuws. 8.10 Ontendkuren. 10.00 Nieuws. 10.03 De zoete inval, radiokwis met Luc Appermont. 11.30 Vlaamse top tien. 12.00 Radio twee top dertig met Guy de Vynck (om 13.00 nieuws). 14.00 Radio Rijswijck. 17.00 Nieuws. 17.05 De ketting, telefoonspel met Martin de Jonghe (18.00 nieuws). 20.00 Hartelijk. Bart Peeters ontvangt gasten en draait verzoekjes (22.00 nieuws en lotto). 23.30 Nachtradio (nieuws om 24.00 en 5.00 uur).

België/BRF
Nieuws op elk heel uur.

6.05 Frohe Weihnacht (6.15 [illegible] den Tag; 7.15 Veranstaltungstips). 9.05 Christmas-Oldies. [illegible] Weihnachtliche Musik à la [illegible] (12.30 BRF Aktuell). 13.00 [illegible] del Christmas Time. 16.05 [illegible] low Christmas. 18.35-20.05 [illegible] Forum: Notizen zu Noten mit [illegible] Reul.

RTL4 Radio
Nieuws op elk heel uur. 07.00 RTL Nightshift. 08.03 [illegible] wakkere weekend, Jan de B[illegible] 10.03 Koffiekringen, Bart [illegible] 12.03 Goeiemiddag Ne[illegible] land, Tom Blom. 14.03 Album [illegible] 30, Bart van Leeuwen. 16.03 [illegible] heid-Blijheid, Martin Volder. [illegible] Seven o'clock rock. 22.00 RTL [illegible] gehits. 01.00 RTL Nightshift.

WDR 4
4.05 Radiowecker. 6.00 Nieuws. 6.05 Morgenmelodie. 8.00 Nieuws. 8.05 Morgenmagazin. 9.05 [illegible] Zum Tage. 8.05 In unserem A[illegible] Wie das Jesuskind nach He[illegible] kam. 9.05 Der Musikpavillon (10 Nieuws). 12.00 Nieuws. 12.05 [illegible] Ein Mal mit uns um (met om 14.05 e[illegible] misch praatje). 15.00 Willkommen konzert aus der Basilika St. [illegible] zu Köln. 17.00 Der Tag [illegible] Fünf, aansl. Führ Uhr Tee (18 [illegible] Nieuws). 19.00 Auf ein Wort, als [illegible] Abendmelodie (19.30 voor de avond). 20.00 Nieuws. 20.05 Sa[illegible] stagskonzert: I want to be in Am[illegible] ca. Musik aus zwei Kontinenten. 22.00 Nieuws. 22.05 Mu[illegible] träumen. 22.30-04.05 ARD-Nacht express.

Nederland 1

...n/Avro/KRO
...0-12.30 IOS magazine, magazine ...met actuele en religieuze onderwer...pen.
...37 Waar staat de vrouw? Pro...gramma van het Nederlands Israëli...tisch Kerkgenootschap.
...53 Nieuws voor doven en slecht...horenden.
...00 •• Journaal.
...05 (TT) Kerkdienst, vanuit de Ge...reformeerde Kerk (Vrijgemaakt) te Hasselt.
...03 Bericht van de Wilde ganzen.
...05 Baroque duet. Portret van de ...zwarte sopraan Kathleen Battle en de ...zwarte trompettist Wynton Marsalis.
...15 Sesamstraat. Gevarieerd kin...dermagazine. Vandaag: Huishoude...lijke apparatuur.
...30 CRASH: Het rijk van Verhoeff, ...komische dramaserie. Slot.
...01 Abdijen in West-Europa. ...Documentaireserie. Afl.8: Norbertij...nen in Stift Wilten, Innsbruck.
...30 Natuur in eigen land. ...Natuurfilmserie. Afl.6: Langs de uiter...waarden van de Maas. ...Dit is een van de zes afleveringen ...gemaakt door de Limburgse cineas...ten Maurice Nijsten en Jo Erkens in ...opdracht van de KRO-tv. De Limbur...gers hebben de afgelopen 25 jaar ...een naam opgebouwd op het gebied ...van natuurdocumentaires. Vorig jaar ...ontvingen ze een speciale prijs voor ...hun bijzondere verdiensten voor het ...natuurbehoud in ons land.
...00 (••+TT) Journaal.
...14 (TT) In de hoofdrol, program...ma waarin Mies Bouwman een be...kende Nederlander in het zonnetje ...zet.
...17 Brandpunt, actualiteitenrubriek.
...54 (TT) Hints, spelprogramma met ...Frank Kramer. Vandaag de finale.
...35 Arena, discussieprogramma. ...Vandaag: Zijn we in Nederland wer...kelijk zo tolerant, of is het maar ...schijn? Presentatie: Pieter van Hoof.
...15 Herman Finkers' St. Jorismis. ...Latijnse misgezangen op teksten van ...Herman Finkers vanuit de Franciscus ...Xaverius Kerk in Amersfoort.
...43-23.48 •• Journaal.

Nederland 2

NOS/Tros/VOO
08.53-09.00 Nieuws voor doven en slechthorenden.
10.00 Cosi fan tutte. Opera van Mozart. Uitgevoerd door de Wiener Philharmoniker en Konzertvereinigung Wiener Staatsopernchor o.l.v. Nikolaus Harnoncourt.
13.00 Podium, portret van de Friese zanger Jaap Louwes. Met ondertiteling. (herh.).
13.30-15.15 De illegalen, documentaire over illegalen in de Westlandse kassen.
16.00 •• Journaal.
16.05 Omgaan met stress, voorlichtingsprogramma.
16.10 Praktijk diploma informatica, les 8.
16.40 Japans voor beginners, les 6.
17.10 De Spaanse erfenis, voorlichtingsprogramma.
17.15 The new WKRP in Cincinnati. Amerikaanse comedyserie. Afl.: Nancy in de bocht. Door zich voor te doen als eigenaresse van het radiostation weet Nancy een grote reclameopdracht binnen te halen.
17.40 (TT) Knoop in je zakdoek. Afl.7.
18.00 •• Journaal.
18.08 Soirée klassiek, klassieke muziek uit Tsjechoslowakije.
18.55 Blinde hartstocht, Australische soapserie.
19.20 Geschiedenis van het geld, numismatiek. Les 5.
19.55 Soulman, Amerikaanse komedie uit 1986 van Steve Miner. Met: C. Thomas Howell, Rae Dawn Chong, Arye Gross, e.a. Wanneer de rijke Mark voor zijn studie op Harvard geen geld meer van zijn vader krijgt, besluit hij zich als neger voor te doen en een studiebeurs te winnen.
21.36 TV dokter, medische tip.
21.41 Drama in muziek, serie. Afl.1: Beethoven en het lot. Met Jules Croiset, Johan Ooms, e.a.
22.20 Resultaten van 35 jaar ruimtevaart, les 4.
22.50 Nieuw Burgerlijk Wetboek.
23.20-23.25 •• Journaal.

Nederland 3

Vara/Vpro
08.00 Villa achterwerk, kinderprogramma.
11.00 Muziek op zondag: The Fred Astaire Songbook, serie van vier muziekdocumentaires. Deel 1.
12.00 Het Capitool, actueel discussieprogr., waarin aandacht aan de voortdurende politieke en economische crisis in Rusland waar president Jeltsin in een permanente strijd is gewikkeld met tegenstanders van zijn hervormingen.
12.45-14.36 De Vara matinee. Symfonie nr. 3 in d van Mahler.
14.45 Het zwanenmeer. Ballet op muziek van Tsjaikovsky. Uitgevoerd door het Cullberg Ballet uit Zweden. Choreografie: Mats Ek.
16.30 (TT) Jaaroverzicht NOS-journaal 1992. Voor dit jaaroverzicht heeft de NOS gekozen voor een nieuwe aanpak.
18.00 •• Journaal.
18.10 (TT) Studio Sport, met een samenvatting van de volleybalwedstrijd Nederland - Tsjechoslowakije tijdens het Dynamo-toernooi in Apeldoorn, de finale van de masters voor clubs (badminton) in Breda en van de basketbalwedstrijd Den Bosch-West End tijdens de Haarlem Basketbalweek.
18.35 Een film van het Liliane Fonds.
18.45 (TT) Jaaroverzicht sport. Met daarin o.a. Ajax en Flemming Povlsen, Falco Zandstra en PSV, Feyenoord een beetje, Richard Krajicek, Miguel Indurain en Bettinne Vriesekoop: kampioenen van 1992.
20.00 •• Journaal.
20.13 Wisecracks. Amerikaanse documentaire over vrouwelijke stand-up comedians.
21.07 VPRO's tv-theater, serie van zes verhalen. Afl.: De snobist, naar De snob van Carl Sternheim. Een jonge kunsthandelaar ziet kans een contract te sluiten waardoor zijn galerie internationale bekendheid krijgt.
22.05 A fish called Wanda. Engelse komedie uit 1988. Met: Jamie Lee Curtis, John Cleese, e.a.
23.48-23.53 Nieuws voor doven.

RTL4

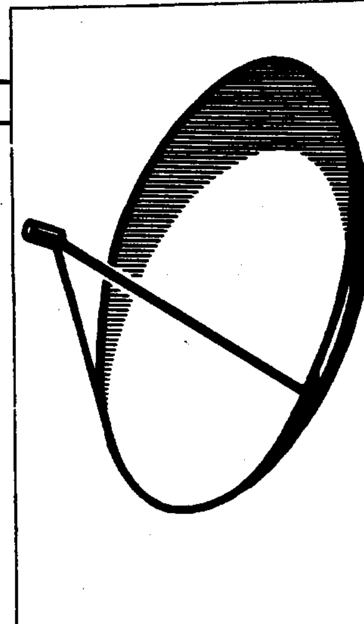
07.00 Telekids, kinderprogramma.
11.00 Disney Christmas special (herh.). van zaterdag jl.
12.00 Silk stockings, Amer. speelfilm uit 1957. Met Wim Sonneveld e.a.
14.00 Beverly Hills 90210, Amerikaanse serie. (herh.). van zaterdag jl.
15.10 St. Elsewhere, Amer. serie.
15.55 FilmNet info.
16.05 Special: Behind the scenes of Home alone 2. Kijkje achter de schermen tijdens de opnamen van de film Home alone 2, het vervolg op Home alone, met Macauly Culkin en Joe Pesci in de hoofdrollen.
16.30 Je eigen huis (Slot). Aflevering van deze serie doe-het-zelfprogramma's. Naast praktische tips wordt in iedere uitzending aandacht besteed aan zaken die komen kijken bij het kopen van een huis zoals hypotheken, verzekeringen, de veiligheid in huis, het krijgen van vergunningen en fiscale aangelegenheden.
17.00 Snowmagazine. Programma met daarin informatie over alles wat met wintersport te maken heeft. Vandaag o.a. een portret van het plaatsje Seefeld in Oostenrijk.
17.30 Roots: The gift. Deel 1. Amerikaanse speelfilm uit 1988.
18.00 Zes uur nieuws.
18.10 Roots: The gift. Deel 2. Amer. speelfilm uit 1988. Vervolg van 17.30.
19.30 Avondnieuws.
20.00 Fresh prince of Bel Air, Amerikaanse comedyserie. (herh.).
20.35 Tropical heat, Amer. serie.
21.30 Home improvement, Amerikaanse comedyserie.
22.00 RTL Sport: Voetbal, sportprogramma met daarin aandacht voor de Belgische, Duitse, Spaanse en Engelse voetbalcompetitie.
23.00 Kerstconcert. Het RTL Orkest brengt werken ten gehore van Richard Strauss (- Der Rosenkavalier -), Isaac Steiner (- Danse slave - nr. 2/nr. 3 opus 46 - Music for ballet -) en Mozart (- Symfonie - nr. 4).
23.55 Laatste nieuws.
00.10 Lenny, Amer. comedyserie.
00.45 Geldwijzer. Informatief progr.
00.55 The Oprah Winfrey show.
01.40 Nachtprogramma.

België/TV 1

09.00 Samson. Dolle avonturen.
10.00 Eucharistieviering. Vanuit de Sint Servaasparochie in Grimbergen.
11.00 Stille Nacht met José Carreras. De Spaanse tenor zingt kerstliederen in besneeuwd Salzburg.
11.30 Olympisch jaaroverzicht.
13.00 L'Arbre de Noël. Frans/Ital. sentimenteel drama uit 1969.
15.00 Paardenparade 1992. Christmas Horse Show vanuit Mechelen.
16.00 1 voor iedereen. Magazine.
17.00 Cordon Bleu. Vandaag: Vis.
17.30 Merlina. Jeugdserie.
17.55 Tik tak. Animatieserie. Afl. 361.
18.00 Journaal.
18.10 Wonder years. Amer. komische serie. Afl. 5: Full moon rising.
18.35 1000 seconden. Culinair programma. Vandaag: Toastjes met lauwe tongreepjes, zalmforel met venkel en Hollandse saus, pasta-torte en Oud-Brugger kaas.
19.00 De Cosby show. Amer. comedyserie. Afl.: Cliff's nightmare.
19.25 Mededelingen en overzicht.
19.30 Journaal en Sport.
19.45 Sportweekend.
20.00 Carrott's commercial breakdown. Een humoristische kijk op reclamefilmpjes met Jasper Carrott.
20.50 De zomer van '45. Nederlandse serie. Afl. 4. Maria probeert het verlies van haar baby te verwerken. Ze voelt zich echter door haar ouders en de pastoor in de steek gelaten en begaat een bijna fatale daad.
22.00 De pré historie. Montageprogramma met origineel archiefmateriaal rond muziek en actualiteiten. Vandaag: 1984.
22.30 I.Q. Quiz.
23.00 Vandaag en Sport.
23.20 Ziggurat. Kunstmagazine. Vandaag een jaaroverzicht.
00.00-00.10 Coda - Plastische kunsten. Adam en Eva in het Aards Paradijs van Lucas Cranach (Gemäldegalerie Berlijn Dahlem).

België/TV 2

Geen uitzending.

België/RTBF 1

12.55 Weerbericht. 13.00 Nieuws. 13.20 Nadine. Amer. komische misdaadfilm uit 1987. 14.40 Les chevaliers du ciel. Serie. 15.10 Nouba nouba. 16.05 (S) Klassiek muziekconcours voor jonge musici. 17.05 Documentaire over bamboe. 18.00 Auto-magazine. 18.25 Documentaire. Vandaag: Le dernier puits (Namibië). 19.00 Sportprogramma. 19.30 Journ. 20.05 Pire que tout: Humoristisch progr. 20.25 Copie conforme. Spelprogr. 21.30 Ein Fall für zwei. Duitse misdaadserie. 22.35 Intérieur nuit. Gev. magazine. 23.05-23.25 Laatste nieuws.

België/Télé 21

11.50 Radio 21. Herh. 14.15 Concert 21: Joe Cocker Night calls. 15.15 Document: Le cas 112. Documentaire. 16.10 Film over Belg. deelnemers aan O.S. in Barcelona. 17.30 Jean-Pierre Verheggen, un cas rare. Portret. 18.25 Cult. magazine. 19.30 Journ. 20.00 Retro 21: 1978: Un papillon sur l'épaule. Franse speelfilm uit 1978. 21.35 Journ. 22.05 Reflets. Herh. 23.05-23.25 Week-end sportif. Herh.

TV 5

07.00 Ochtendprogr. 11.55 Nieuwsflits. 12.00 Référence. 12.30 Correspondance. 12.45 Zwitsers nieuws. 13.15 Amusementsprogr. 14.00 Dierenprogr. 14.30 Portret van de dichter Gilles Vigneault. 15.30 Documentaireserie over Europese steden. Vandaag: Lugano. 16.00 Nieuws. 16.10 Correspondance. 16.15 Amusementsprogr. 18.00 Humoristisch magazine. 18.30 Nieuws. 19.00 On aura tout vu. 19.30 Belgisch nieuws. 20.00 Magazine. Vandaag portret van Pierre Gilles de Gennes. 21.00 Nieuws. 21.30 Un bon petit diable. Franse speelfilm uit 1983. 23.00 Nieuws. 23.30 Filmmagazine. 00.15 Ballet de Nancy. 00.45-01.15 Dossiers justice. Vandaag: L'affaire Pitchfork.

Tekenfilmserie. 08.25 Poddington Peas. 08.30 Felix the cat. 08.45 Playdays. 09.10 Smoggies. Herh. 09.35 Telling tales. 09.50 Orville and Cuddles. 09.55 Gentle ben. Amer. serie. 10.25 Knutselmagazine. 10.40 The wetter the better. 11.05 Pingu. 11.10 Edd the Duck's Megastar Trek. 11.20 The juggler. Jeugdfilm. 11.45 Thundercats. 12.10 The Prom. Film. 13.00 Thunderbirds. 13.50 The invaders. Amer. sf-serie. 14.40 To catch a thief. Amer. speelfilm. 16.25 The Maestro and the Diva. 17.25 Manon des Sources. Franse speelfilm. 19.15 Life with Eliza. 19.25 La cenerentola. opera van Rossini. 22.05 Funny business. 22.55 New season on 2. 23.00 The fabulous Baker Boys. Speelfilm uit 1989. 00.50-02.35 (TT+■) Notorious. Amer. speelfilm uit 1946 van Alfred Hitchcock. Met: Cary Grant, Ingrid Bergman e.a. Een nazi-spion in Zuid-Amerika wordt geschaduwd door een Amer. agent. Deze wordt verliefd op diens beruchte dochter, maar zij besluit met een nazi-collaborateur te trouwen...

Eurosport

09.00 Aerobics. 09.30 Trans world sport. 10.30 Eurosc̈ores. 11.30 Aerobics. 12.00 Boksen. 13.00 Europees voetbal '92. 15.00 Ol. Spelen 1992. Opening. Herh. 17.00 IJshockey. Europacup, finale. 21.00 Euroscores. 22.00 IJshockey.00.00-01.00 Euroscores.

Sportnet

07.00 Zeilen. Omega Grand Prix 1992. 07.30 Paardesport. 08.30 Waterskiën. 09.00 World snooker classics. 11.00 Kickboksen. 12.00 Atletiek. Wintertriathlon. 12.30 Autosport. 13.00 WK aerobics. 14.00 Global adventure sport. 14.30 Pro box, WBO titelgevecht super middengewicht. 16.30 NHRA dragracing. 17.00 Pro waterski tour. 17.30 Beachvolleybal. 18.30 Autosport. Off road racing. 19.00 Basketbal. Duitse Bundesliga, live. 21.00 IHRA dragracing. 21.30 Motorsport. Pro superbikes 1992. 22.00 Snooker. Finale WK trickshot. 00.00 NHRA dragracing. 00.30 Autosport. 01.00 Bowlen.

Duitsland 1

...35 Disney Club. Kindermagazine ...met gasten, muziek en tekenfilms.
...00 Das war einmal... 1962. Docu...mentaireserie over de tijdgeest van ...voorbije jaren.
...30 Die historische Nacherzäh...lung: Dem Tropenwald ins Herz ge...sehen. Documentaire over de expedi...tie van prinses Therese van Beieren ...in 1898 naar Zuid-Amerika.
...30 (TT) Die Sendung mit der ...Maus. Informatief kindermagazine.
...00 •• Presseclub.
...00 Tagesschau.
... Weekoverzicht EINS PLUS.
... Musikstreifzüge: Amadeus. ...Klassiek muziekmagazine. Vandaag: ...de 200e geboortedag van de schrij...ver van 'Stille nacht, heilige nacht'.
...45 Drei Dschungeldetektive. Pop...penspelserie. Afl. 4.
...15 Xerxes. serie.
...45 Next stop Europe. Serie toeris...tische programma's voor jongeren. ...Vandaag: Olso.
...00 Tagesschau.
...05 (TT) Sindbad the sailor Amer. ...speelfilm uit 1947.
...00 ARD-Ratgeber: Reise. Toeristi...sche tips.
...30 Regenbogen. Magazine. Van...daag: portret bisschop van Siberië.
...00 Tagesschau.
...05 Wir über uns.
...10 Sportschau.
...40 (TT) Lindenstrasse. Duitse se...rie. Afl.: Geiz und Wahnsinn.
...00 Die Goldene 1. Bekendmaking ...van winnaars ARD tv-loterij.
...10 Weltspiegel. Reportages van ...buitenland-correspondenten.
...50 Sportschau-Telegramm.
...00 (TT) Tageschau.
...15 (00+TT) Das Film-Festival: ...Dead poets' society. Amer. speelfilm.
...19 Tagesthemen-Telegramm.
...20 Kulturreport. Cultureel magazi...ne. Vandaag uit Berlijn.
22.50 Tagesthemen.
23.05 (TT) Herrengold. Toneelstuk ...van Andreas Pflüger.
...40 Tagesschau.
...40 Belle Starr. Amer. western uit 1980 van John A. Alonzo.
02.15-02.20 Z.E.N. Musik für Harfe: Claude Debussy - La fille aux cheveux de lin/Canope.

Duitsland 2

08.43 Programma-overzicht.
08.45 Hollywood, Hollywood. Documentaireserie over de geschiedenis van de filmindustrie. Herh.
09.15 Zur Zeit. Magazine over kerk.
09.30 Bruder Ost und Schwester West. Protestantse kerkdienst.
10.15 Matinee: Nicht nur zur Weihnachtszeit. Tv-spel van Heinrich Böll. Tante Milla's kerstfeest en haar kerstboom in het bijzonder worden door de hele familie gewaardeerd. Op een dag barst zij bij het afbreken van de kerstboom in huilen uit. Herh. Aansl. Vooruitblik op het nieuwe jaar.
12.00 (S) Das Sonntagskonzert. Orgelmuziek uit het Duitse Friesland.
12.45 Heute.
12.47 Sonntagstreff. Gesprek met bondskanselier Helmut Kohl.
13.15 Damals. Vor vierzig Jahren, serie oude weekjournaals.
13.30 Siebenstein. Afl.: Reisefieber.
13.55 Die Charlie Brown und Snoopy Show. Tekenfilmserie.
14.15 Karfunkel. Duitse serie over kinderen, die uit verschillende landen naar Duitsland komen.
14.45 Aktion 240. Balans. Aansl. Der grosse Preis.Bekendmaking.
14.50 Die Schatzinsel. Tv-film naar de roman van Robert Louis Stevenson. Afl.1: Der alte Freibeuter.
16.15 Heute.
16.15 Einfach goldig. Terugblik op sportjaar '92. Aansl. ZDF Sport extra.
18.05 (S) Der lange Weg des Lukas B. Serie naar de roman van Willi Fährmann. Deel 2.
19.00 Heute.
19.20 Gusti Bayrhammer in Weissblaue Geschichten. Serie verhalen.
20.15 (TT) Schulz & Schulz IV. Serie. Afl.: Neue Welten - Alte Lasten.
21.45 Abenteuer und Legenden. Documentaire serie. Afl.: Allahs Drogen, documentaire over de drugsroute in Pakistan en Afghanistan.
22.30 Heute.
22.40 Sport am Sonntag.
22.45 Die aktuelle Inszenierung: Haus Herzenstod. Toneelstuk van Bernard Shaw.
00.50 Heute.
00.55-02.25 ■ Fra Diavolo (Devil's brother/Fra Diavolo). Amerikaanse speelfilm uit 1933.

Duitsland 3

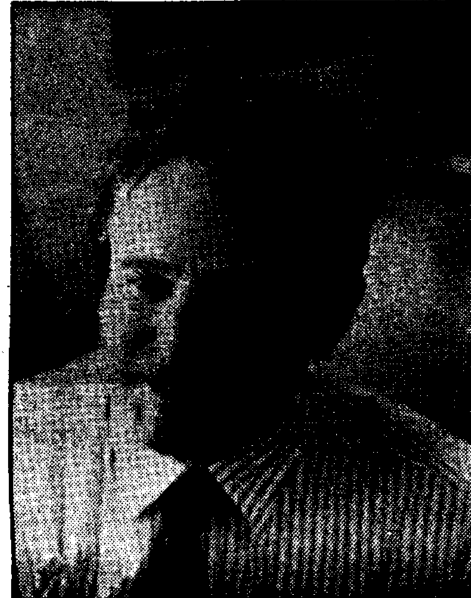
09.00 Ski-oefeningen. 09.30 Wetenschappelijk magazine. Vandaag: Antilichamen, medicijn op maat? 10.00 Alles Alltag. 10.30 Auf dem Wege nach Europa. 11.00 Gipfelglück. 11.45 Erinnern für die Zukunft. Portret. 12.30 Portret van de Indiase schilderes Nalini Malani. 12.40 Reportage over gedwongen adoptie onder het DDR-regime. 13.25 Frankfurt. Muziekfragment van Mozart. 13.40 West 3 aktuell. 13.45 Documentaire over de stoel als thema in de cultuurgeschiedenis. 14.00 Documentaire over kinderen die tussen hun sociale en biologische ouders in raken. 14.45 Documentaire over het ondergrondse leven van Parijs. 15.30 ■ The Errand Boy. Amer. speelfilm. 17.00 Politische Fernsehmagazine der ARD 18.30 Delphingeschichten. 19.00 Aktuelle Stunde. 20.00 (TT) Fussbroichs. 20.30 Notorious. Amer. speelfilm van Alfred Hitchcock. 22.10 West 3 aktuell. 22.20 Wie ein Blitz. Misdaadfilm. 23.50 Dr. B. und die Giftgasmillionen. 00.20 Laatste nws. 00.25 Klassik Clip.

Duitsland 3 SWF

10.55 Denkanstösse. Overdenking. Thema: De Heilige Stephanus. 11.00 Musik um elf. 12.00 Die 13. Rose. Tsjechische muziekfilm naar het sprookje Doornroosje van de gebroeders Grimm. 13.40 Documentaire over de Arabische volbloed. 14.00 Marienhof. Serie. Afl. 24: Weihnachten. 14.50 Eisenbahnromantik. Afl.: Schnauferl und andere Zugpferde. 15.00 ■ Ist Mama nicht fabelhaft? Duitse speelfilm uit 1958. 16.30 Vrouwen in gesprek met mannelijke vertegenwoordigers van de kerk. 17.20 Katja und die Gespenster. 17.45 Länder - Menschen - Abenteuer. Documentaire over flora en fauna van Nieuw-Zeeland. 18.30 Das Südwest-Journal. 19.00 Das war einmal... 1962. 19.30 Emil: Feuerabend. 21.00 Aktuell. 21.05 Agatha Christie: Miss Marple - Ruhe unsanft. Engelse misdaadfilm. 22.00 Sport unter der Lupe. Momente '92, terugblik op het afgelopen jaar. 22.45 Heartbreakers. Amer. speelfilm uit 1984. 00.20 Aktuell. 00.22 Non-Stop-Fernsehen.

RTL Plus

06.10 Lucky Luke. Serie. Herh.
06.35 Black Beauty. Duits/Spaans/ Engelse speelfilm uit 1971.
08.00 Li-La-Launebär - Best of Li-La-Launebär. Kinderprogramma.
08.30 Best of Hanna Barbera - Party. Kinderprogramma.
10.00 Kunst und Botschaft. Serie. Vandaag: Noirs symétriques Nr. 2 van Antoni Tàpies.
10.05 Der Mann aus Atlantis (Man from Atlantis), Amerikaanse sf-serie. Afl.: Das See-Ungeheuer. Herh.
11.00 Die Himmelhunde von Boragora (Tales of the gold monkey), Amerikaanse avonturenserie. Afl.: Die Insel des Schreckens. Herh.
12.00 Tropical Heat. Amerikaanse serie. Afl.: Zwischen den Fronten.
13.00 Mein Vater ist ein Ausserirdischer (Out of this world). Serie. Afl.: Der Ritt auf dem Bullen. Herh.
13.30 Disney Filmparade: Goldrausch in Kalifornien. Thomas Gottschalk presenteert tekenfilms en Disney-reportages. Met om:
13.30 Goldrausch in Kalifornien (The adventures of Bullwhip Griffin), Amer. avonturenfilm uit 1967. Herh.
16.00 The A-Team. Amer. serie. Afl.: Bis dass der Tod uns scheidet. Herh.
16.55 Das Krokodil und sein Nilpferd (Io sto con gli ippopotami), Italiaanse comedie speelfilm uit 1979 van Italo Zingarelli. Met: Bud Spencer, Terence Hill, Joe Bugner e.a. Herh.
18.45 RTL aktuell.
19.10 Ein Tag wie kein anderer - Spezial. Reisquiz. Vandaag: Reporters stellen hun favoriete landen voor.
20.15 Traumhochzeit. Spelshow met aanstaande bruidsparen.
22.00 Blue Steel. Amerikaanse thriller uit 1989 van Kathryn Bigelow. Met: Jamie Lee Curtis, Clancy Brown e.a.
23.45 Ladies Club. Erotische show voor vrouwen.
00.50 Death wish III. Amerikaanse actiefilm uit 1986. Met: Charles Bronson, Deborah Raffin e.a.
02.15 Blue Steel. Amerikaanse thriller. Herh.
04.05 La Paloma. Duitse revuefilm uit 1959 van Paul Martin.
05.35 Out of this world. Amerikaanse serie. Herh.

● *Robin Williams in 'Dead Poets' Society. (Duitsland 1 - 20.15 uur).*

SAT 1

06.00 The young Indiana Jones chronicles. Amer. avonturenserie. Herh. 06.50 Quär beet. 10.20 Dr. Dolittle. Amer. musical. Herh. 12.55 Kino news. 13.10 So gesehen. Overdenking. 13.15 Nieuws. 13.20 Witta Pohl - Reisverslag vanuit Roemenië. 13.50 Eng dran: World-Masters der Profis in den Lateinamerikanischen Tänzen. Aansl. Nieuws. 14.55 The adventures of the black stallion. Canadees/Franse avonturenserie. Afl.: Die fünf Stuten Mohammeds. 15.25 Spider man the dragon's challenge. Amer. actiefilm uit 1979. 17.05 Tarzan. Amer. avonturenserie. Afl.: Ein gefährliches Geschenk. 17.30 The young Indiana Jones chronicles. Amer. avonturenserie. Afl.: Im Auftrag seiner Majestät. 18.30 ranissimo. Voetbalmagazine. 19.20 Nieuws. 19.30 Glücksrad. Spelprogr. 20.15 Ghostbusters II. Amer. komische film uit 1989. 22.15 Talk im Turm. Talkshow. Thema: Maakt televisie dom? 23.35 Nieuws. 23.40 Die Spottschau. Satire. 00.10 Moritz, mein Sohn (VPS 0.09). Die Operation, documentaire over een vrouw en haar aan epilepsie lijdende zoon. 00.30 Spider man the dragon's challenge, actiefilm. Herh. 02.05 Progr.-overzicht. 02.10 Teletext.

Super Channel

07.00 Super shop. 08.00 ITN world news. 08.30 The mix. 09.00 Religieus magazine. 09.30 Religieus magazine. 10.00 Religieuze show. 10.30 The mix. 11.00 Kerkdienst vanuit Grystal Cathedral. 12.00 Super shop. 13.00 Die Welt von Morgen. 13.30 The world tomorrow. 14.00 Religious magazine. 14.30 Absolutely live. 15.30 Touristic magazin. 16.00 Europa journal. 16.30 Pro superbikes 1992. 17.00 Sports special. 17.30 Watersportmagazine. 18.00 Modemagazine. 18.30 Magazines en documentaries. 19.00 Rodina. 19.30 Eur. actualiteitenmagazine. 20.00 Tarzan in Manhattan. Amer. actie-avonturenfilm uit 1989. 22.00 ITN world news. 22.30 ■ Till the clouds roll by. Amer. musical. 00.15 Gev. jongerenmagazine. 00.45 The mix. 02.00 China news Europe. Met om 2.00 Prime time news en om 3.00 Econ. nieuws (in het Engels) en vanaf 3.30 Herhalingen in Mandarijn en Cantonees. 05.00 The mix.

RAI UNO

07.00 Ochtendprogr. 12.15 Linea verde. 13.00 TG l'una. 13.30 Nieuws. 14.00 Toto tv radiocorriere. 14.15 Sportnieuws. 14.25 Domenica in... 18.00 Nieuws. 18.10 Domenico in. Vervolg. 20.00 Nieuws. 20.25 TG 1 sport. 20.40 Speelfilm. Aansl. Sport-jaaroverz., met nieuws. 00.00 Laatste nieuws. 00.30 Notte rock. Aansl. Speelfilm. Aansl. Nachtprogrammering.

MTV

08.00 MTV's X-rated weekend. 11.00 Week in rock. 11.30 Eur. top 20. 13.30 XPO. 14.00 The big picture. 14.30 MTV's X-rated weekend. 18.30 Week in rock. 19.00 US top 20 video countdown. 21.00 120 Minutes. 23.00 XPO. 23.30 Headbanger's ball. 02.00 Chr. Backer. 03.00-07.00 Night videos.

BBC 1

08.50 The treasure of lost canyon. Amer. speelfilm uit 1952. 10.10 nws. 10.15 This is the day. Christmas special. 11.00 Christmas in Europe. Reportage. 11.45 Reportage over de atletische vaardigheden van mens en dier. 12.40 The Italian job. Engelse speelfilm uit 1969. 14.25 nws. 14.30 EastEnders. Soapserie. Herh. 16.00 Chariots of fire. Engelse speelfilm uit 1981. 18.00 Disney time. 18.40 Antiques roadshow. 19.25 nws. 19.40 Songs of praise. 20.15 Bloopers en miskleunen uit de BBC archieven. 21.05 Miss Marple: The mirror cracked from side to side. Misdaadfilm. 23.00 The good life. Comedyserie. Herh. 23.30 nws. 23.45 Everyman. Serie documentaires. 00.35 Excalibur. Amer. speelfilm uit 1981.

CNN

07.10 Moneyweek. 07.40 Healthworks. 08.10 Showbiz. 08.40 Science and technology week. 09.40 The big story. 10.10 Pinnacle. 10.30 World business. 11.15 Larry King weekend. 12.10 Showbiz this week. 12.40 Style with Elsa Klensch. 13.40 Inside business. 14.10 Evans and Novak. 15.40 Your money. 16.10 On the menu. 16.40 Newsmaker Sunday. 17.10 CNN Travel guide. 18.00 World business this week. 18.40 Intern. correspondents. 19.10 Futurewatch. 19.40 Moneyweek. 20.00 The week in review. 21.00 CNN World report. 00.00 This week in the NBA. 03.00 Special reports.

BBC 2

08.00 ■ Champion the wonder horse.

TV FILMS VIDEO

RTL4
12.00. Silk Stockings - (1957-USA). Musical van Rouben Mamoulian met Fred Astaire, Wim Sonneveld en Cyd Charisse. KGB probeert naar Amerika overgelopen componist te bewegen naar Rusland terug te keren.

BBC 1
12.40. The Italian Job - (1969-GB). Komedie van Peter Collinson over twee boeven die, in verband met een goudroof, een enorme verkeerschaos veroorzaken. Met: Michael Caine en Noel Coward.

België/TV 1
13.00. L'Arbre De Noël - (1969-F/I). Laurent Ségur gaat met zijn zoontje Pascal op vakantie naar Corsica. Daar verliest een Amerikaans vliegtuig een atoombom. Melodrama van Terence Young met William Holden.

BBC 2
14.40. To Catch a Thief - (1955-USA). Spannende film van Alfred Hitchcock met Cary Grant als de door iedereen, Grace Kelly inclusief, ten onrechte verdachte juwelendief.

Duitsland West 3
15.30. The Errand Boy - (1961-USA). Komedie van Jerry Lewis over een man die ongewild acteur wordt. Van onbeduidende aanplakker tot filmkomiek. Met: Morty S. Tashman.

● *Michael Palin, John Cleese, Kevin Kline en Jamie Lee Curtis in de humoristische film 'A Fish Called Wanda'. (Nederland 3 - 22.05 uur).*

BBC 1
16.00. Chariots of Fire - (1981-GB). Met een Oscar bekroonde film van Hugh Hudson over het leven van twee Olympische prijswinnaars. Met: Ben Cross en Ian Charleson.

BBC 2
17.25. Manon des Sources - (1986-F). Vervolg op Jean de Florette, ook van Claude Berri. Emanuelle Béart is de dochter van Gérard Depardieu die haar vader komt wreken.

RTL4
17.30. Roots: The Gift - (1988-USA). Ontsnapping van slaven via ondergrondse spoorlijn naar het vrije Noorden. Film van Kevin Hooks met Louis Gosset en LeVar Burton.

Duitsland 1
20.15. Dead Poets Society - (1988-USA). Film van Peter Weir waarin Robin Williams een schitterende rol heeft als verlichte leraar van een conservatieve school die poëzie aanwendt om zijn leerlingen zelfstandig te leren denken.

Duitsland West 3
20.30. Notorious - (1946-USA). Volgens kenners de beste thriller van Hitchcock. Ook hoofdrolvertolkers Cary Grant en Ingrid Bergman zijn minder weinig dan subliem.

Nederland 3
22.05. A Fish Called Wanda - (1988-GB). John Cleese in topvorm als advocaat in komedie van Charles Crichton. Hij krijgt te maken met Amerikaanse gangsters (Jaimie Lee Curtis) in Londen. Humor in topvorm.

BBC 1
00.35. Excalibur - (1981-USA). Fascinerende magische film van John Boorman over de legende van koning Arthur en zijn ridders van de ronde tafel. Met: Nigel Terry en Helen Mirren.

Duitsland 1
00.40. Belle Star - (1980-USA). Elizabeth Montgomery pakt haar oude bandietenleven weer op als haar huis door stedelingen platgebrand wordt. Ze was juist braaf geworden met haar man Blue Duck. Regie: John A. Alonzo.

BBC 2
00.50. Notorious - (1946-USA). Zie Duitsland West 3, 20.30 uur.

Duitsland 2
00.55. Fra Diavolo - (1933-USA). Lachen in de nacht met Stan Laurel en Oliver Hardy in een van hun leukste en langste films. Regie: Hal Roach en Charles Rogers.

radio

Radio 1
Elk heel uur en om 7.30, 8.30, 12.30, 13.30, 17.30, 18.30 en 6.30 nieuws. 7.07 De andere wereld. 8.10 Vroege vogels. 10.05 O.V.T. 12.07 AVRO Radiojournaal. 14.05 Het jaar 1992. 18.10 Aktuele zaken. 19.04 Het geding. 20.04 Tony van Verre ontmoette Alexander Pola. 20.30 Surprise. 21.04 Appels en peren. 23.07 Met het oog op morgen. 0.04 Volgspot. 1.02 Nocturne. 2.02 Clair-Obscur. 4.02-7.00 Tussen gisteren en morgen.

Radio 2
Elk heel uur nws. 7.04 Dag en dauw. 10.04 Muziekmozaïek. 11.04 Andermans veren. 12.04 De Familie VPRO, met om 12.04 De Familie Doorsnee; 12.30 Het changement; 12.35 Een dik uur lacha; 13.52 De wijde blik; 14.04 Zaal op zondag; 16.50 Borathoekje; 17.04 Van 0 tot 80; 17.52 Vrije geluiden. 18.04 De oude doos, met om 18.04 Het concert; 18.30 Het radioarchief. 19.04 KRO's Country time. 20.04 Levenslief en levensleed. 21.04 Daar word ik stil van. 21.30 Op de eerste rang. 23.04-24.00 Jazz-connection.

Radio 3
Elk heel uur nws. 6.02 TROS 3-draai (je nog maar eens om). 10.04 TROS en Veronica presenteren de nationale top 100 van 1992. 19.04 TROS Dancetrax. 20.04 Close dancetrax. 21.04 Soft cd-show. 22.04 De cd-show. 23.04 TROS Nachtwacht. 2.02 Ketchup. AKN: 4.02-6.00 Pyjama-FM.

Radio 4
7.00, 8.00, 13.00, 18.00 en 20.00 nieuws. 7.02 Ochtendstemming. 9.00 Muziek voor miljoenen. 11.00 Het ochtendconcert. I. Radio Symf. Ork. met piano. II. Wiener Schubert Trio. 13.02 Diskotabel. 14.15 Het middagconcert. Pianomuz. 16.00 De Nederlanden. Nieuw Nederlands Strijkkwartet. 17.00 Het ei van Columbus, hoorspelworkshop. 18.04 Muziek uit duizenden. 19.00 Continu klassiek. 20.02 Specialiteiten à la carte. 22.00-24.00 Nieuwe muziek. De materie, opera van L. Andriessen en R. Wilson. Schönberg Ensemble, Asko Ensemble en Ned. Kamerkoor o.l.v. Reinbert de Leeuw met sol.

Radio 5
Elk heel uur t/m 18.00 en 20.00 uur nieuws. (Behalve om 10.00 en 17.00 uur). 6.45-6.50 Mededelingenrubriek met uitgebreid weerbericht en Scheepvaartberichten. 7.05 Preise op zondag. 8.08 Groot nieuws. 8.55 Waterstanden. 9.02 Woord op zondag. 9.30 Te deum laudamus. 10.00 Het verhaal. 10.10 Kerkdienst. 10.58 Wilde ganzen. 11.00 Eucharistieviering. 12.02 Aardewerk. 12.50 In gesprek met de bisschop. 13.10 De IKON op zondag. 13.10 De andere wereld; 14.02 Het bestaan. 15.02 Mededelers Nederlanders. 16.02 Zorg en hoop. 17.00 Kerkdienst. 17.58 Wilde ganzen. 18.10 Bonnefooi. 18.35 Liturgie & kerkmuziek. 19.00 Tambu. 19.30 Suara Maluku. 20.02 De muzikale fruitmand. 20.44 EO-Metterdaad. 20.48 Ik zou wel eens willen weten. 21.15 Populaire orgelbespeling. 21.40 De Bijbel open. 22.00-24.00 Het paradijs.

Omroep Limburg
9.03 Postbus 94. 11.03 Trefpunt. 12.03 Omroep Limburg klassiek. 13.00 (Inter)nationale actualiteiten. 13.30-18.00 Omroep Limburg sport.

België/Radio 2
6.00 Nieuws. 6.05 Goede morgen, morgen. Een opgewekte muzikale ochtendgroet. (6.30, 7.00, 7.30 nieuws). 8.00 Nieuws en Lotto-uitslagen. 8.12 Relax. Non-stop retromuziek. 9.00 Visum. Toeristisch programma. 10.00 Nieuws. 10.03 De pré-historie. 11.00 Bengels. Kind aan huis met Julien Put. 13.00 Nieuws. 13.10 Hit of Flop met Conny Neels. Een panel beoordeelt vijf nieuwe singles. 14.00 Fiestag. Ro Burms en Johan Verstreken. 17.00 Nieuws. 17.05 Afgeloten. Sportprogramma. 18.00 Nieuws. 18.10 Funiculi Funicula. 20.00 Vragen staat vrij, verzoekplaten (22.00 Nieuws). 23.30-6.00 Nachtradio (24.00 en 5.30 Nieuws.)

België/BRF
Nieuws elk heel uur. 6.05 Radiofrühstück (6.45 Hörergrussliste; 7.05 Adventskalender, Veranstaltungstips; 7.30 Evangelium in unserer Zeit). 8.30 Glaube und Kirche. 9.05 Mundartsendung. 10.05 Treffpunkt Frischauf.

12.05 Schlagersouvenirs. 14.05 Die deutsche Schlagerparade. 16.05 Sporttreff. 18.40 Seniorenfunk. 19.00-20.05 Volkstümliches Schlagerkarussell.

RTL4 radio
Elk heel uur nieuws. 07.00 RTL Nightshift. 08.03 Het wakkere weekend, Jan de Boer. 10.03 Koffiekringen, Bart van Gogh. 12.03 Gezelligheid Nederland, Tom Blom. 14.03 Rock Ballads Bart van Leeuwen. 16.03 Vrijheid Blijheid, Martin Volder. 19.00 Seven o'clock rock. 22.00 RTL Megahits. 01.00 RTL Nightshift.

WDR 4
4.05 Radiowecker. 6.00 Nachrichten. 6.05 Morgenmelodie. 8.00 Nachrichten. 8.05 Fröhliche Weihnacht überall: kerstliedjes. 10.00 Nachrichten. 10.05 Operette nach Wunsch. 12.00 Nachrichten. 12.05 Musik ist Trumpf. 13.00 Heimatmelodie. Folklore rund um die Welt. 14.00 Nachrichten. 14.05 Was darf es sein? Verzoekplaten. 17.00 Der Tag um fünf. Aansl. Singt mit uns. 18.00 Nachrichten und Wetter. 18.05 Schellack-Schätzchen. 19.00 Auf ein Wort, Abendmelodie. 20.00 Nachrichten. 20.05 Erinnerung. Melodien von gestern und vorgestern. 22.00 Nachrichten. 22.05 Musik zum träumen. 22.30-4.05 ARD-Nachtexpress.

KIOSK

Deze pagina wordt gecoördineerd door de afdeling PR en Promotie. Voor inlichtingen: 045-739366.

KIOSK IS ER VOOR U!
Op deze pagina brengen wij wekelijks reisaanbiedingen, mogelijkheden om uitstapjes te maken, een speciale rubriek voor de Vrienden van het Limburgs Dagblad en andere wetenswaardigheden, die voor u als lezer van belang kunnen zijn.
Heeft u ons iets te melden, schrijf ons dan minimaal 2 weken vóór het evenement.
LIMBURGS DAGBLAD, t.a.v. KIOSK, POSTBUS 3100, 6401 DP HEERLEN.

25 DECEMBER
★ Peer, 4e kersttocht
6 – 12 – 18 km.
Start: Ons Huis, Wauberg, Peer 08.00-14.30 uur
Inlichtingen: (09-32) 11-633475

26 DECEMBER
★ Geulle, kerstwandeltocht buurtvereniging Oostbroek
5 – 10- 15 – 20 – 25 km.
Start: Harmoniezaal Hulserstraat 77, 08.00 en 15.00 uur.
Inlichtingen: 043-642995

★ Wijlre, Kerstwandeling WSV Wijlre.
5 – 10 – 15 – 20 km.
Start: Gasterij De Herberg, Elkenraderweg 3, 08.00-14.00 uur.
Inlichtingen: 04450-3162.

27 DECEMBER
★ Venlo, Winterwandeling WSV EHS
5 – 10 – 15 – 20 km.
Start: Klublokaal „De Blokhut", Kerkhofweg 96. 08.00 – 12.00 uur.
Inlichtingen: 077-510712.

★ Berg en Terblijt, Kersttocht WSV Vilt.
7 – 14 – 21 km.
Start: Café-zaal Noben, Rijksweg 132.
08.00-14.00 uur.
Inlichtingen: 04406-40585

★ Weert, wintertocht AV Weert
10 – 20 – 30 km.
Start: Sporthal Leuken, Sportstraat 3, 9.00 – 14.00 uur
Inlichtingen: 04950-30798.

27/28 DECEMBER
★ Epen, Oudejaarswandeling SV Epen 10 – 20 km.
Start: Sportcafé Schijns, Wilhelminastr. 13
08.00 – 15.00 uur
Inlichtingen: 04455-1232

28 DECEMBER
★ Vaals, Kerstwandeling
10 – 15 – 21 km.
Start: Weijerweg 1, 08.00-14.00 uur
Inlichtingen: 04454-2506.

30 DECEMBER
★ Simpelveld, Oliebollentocht
5 – 10 – 15 km.
Start: Hotel Oud-Simpelveld. 10.00-14.00 uur
Inlichtingen: 045-444421.

27 DECEMBER
★ Jaarwisselingsconcert door Klokkenkoor Valkenburg en Kinder/jeugdkoor Cantarella. Werken van o.a. Verdi, Mascagni en Joh. Strauss. Lokatie: Cocarde (casinocomplex), aanvang 14.30 uur, entree ƒ 10,--.

★ Oude-Stijl Jazzclub Zuid-Limburg presenteert Thé Dansant met de Beerendonk Jazz and Dance Band. Entree ƒ 13,--. Aanvang 14.00 uur.
Casino Brunssum, Treebeekplein 133, Brunssum.

★ Onnozele-rit georganiseerd door automobielsportclub A.S.C. de Grensrijders. Een routebeschrijvings/puzzelrit voor auto's in het teken van de simpelheid. De route is ca. 50 km. lang, inschrijven (ƒ 15,-- per auto) van 12.15 tot 13.15 uur in startlokaal Auberge Cadier Montagne, Rijksweg 17, Cadier en Keer. Iedereen kan meedoen.

★ Vlooienmarkt van 10.00-18.00 uur in zalencentrum "Marcel", Heythuysen. Entree ƒ 3,-, 65+ ƒ 2,-, kinderen t/m 12 jaar vrij entree.

27 t/m 29 DECEMBER
★ Internationaal ijshockeytoernooi Smoke Eaters. Deelnemers: Jong Oranje B, Meetpointselectie, Groenewegen Meubelen (Hijs) / Rokycany (Tsj.)
Entree volwassenen ƒ 2,50 per wedstrijd, kinderen t/m 12 jaar ƒ 1,--, passe-partout ƒ 10,--.

29 DECEMBER
★ Mini „Casino Monopoly" voor kinderen van de basisscholen.
Diverse spelen zoals blikgooien, stok-vangen, midget golf, bibberspiraal, sprookjeshockey enz. Hoofdprijs: Nintendo Game Boy. Lokatie: Casino Brunssum aan het Treebeekplein, 13.00 tot 17.00 uur.
Entree vrij

31 DECEMBER
★ Oudejaarscross Valkenburg.
Programma 12.00 uur nieuwelingen, 12.02 uur junioren, 13.00 uur amateurs B + veteranen en trimmers, 13.02 uur amateurs, 14.00 uur ATB.
Parcours: terreinen Koningswinkelhof.

INTERNATIONAAL REIZENFESTIVAL

● *Nu al dromen van uw vakantiebestemming 1993!*

Ideeën opdoen over uw vakantiebestemming in 1993, bekijken wat de touroperators komend jaar zoal voor u in petto hebben, bezien welke bestemmingen echte tophits zijn en de vakantievoorpret laten beginnen; dit kunt u allemaal aanstaande zondag in Kerkrade.
Reisburo Paul Crombag heeft voor de elfde maal in successie het internationale reizenfestival georganiseerd. Dat betekent dat diverse reisburo's en touroperators hun nieuwste aanbiedingen zullen presenteren. Onder het motto „vakantieplezier op maat" zijn er diverse audio-visuele presentaties over o.a. Thailand, Mexico, Dominicaanse Republiek, Tunesië, Turkije en Griekenland. Zeer de moeite waard is ook de unieke driedimensionale presentatie „Ready for Take Off".
Gezelligheid is altijd een wezenlijk onderdeel van het reizenfestival. Daarom heeft de organisator ook dit jaar weer een aantal artiesten uitgenodigd om het festival op te luisteren. Griekse dansen en optredens van o.a. Beppie Kraft, Benny Neijman, Los Cocadinhas y Sarava, Y Grec & Karatives, Kappes Kook en Ummer der Neaver staan op het programma. Een groot terras waar u kunt genieten van diverse drankjes, hapjes en sfeermuziek is het middelpunt.
Via een unieke (gratis) tombola, speciaal voor de lezers van KIOSK (zie tombolabon elders op deze pagina) maakt u bovendien kans op een van de vele ter beschikking gestelde prijzen.

Het Internationaal Reizenfestival is zondag 27 december te bezoeken van 11.00 tot 19.00 uur. De entree bedraagt ƒ 10,-- per persoon (kinderen onder begeleiding hebben gratis toegang).

Vrienden van het Limburgs Dagblad krijgen 50% korting op de entreeprijs en betalen op vertoon van onderstaande, ingevulde bon, slechts vijf gulden per persoon.

Bon: INTERNATIONAAL REIZENFESTIVAL KIOSK
Naam ....
Vriendenpasnummer ....
Aantal volwassenen .... max. 2

Programma

12.00 uur:	Presentatie van Dominicaanse Republiek Rene van der Eijnden presenteert een mix van film en dia op een 9 meter-scherm.
12.50 uur:	Ummer d'r Neaver, kolderieke Kerkraadse humor
13.15 uur:	Rene van der Eijnden presenteert Mexico.
14.00 uur:	Aquasun presenteert een unieke Tunesië-rondreis.
14.30 uur:	Optreden buikdanseres
15.00 uur:	Presentatie Tunesië
15.30 uur:	Komische act van Renardo.
16.00 uur:	Rene van der Eijnden presenteert Thailand.
16.45 uur:	Y Grec & Karatives, Griekse folklore
17.15 uur:	Kappes Kook, muzikale slapstick
17.35 uur:	Beppie Kraft
17.55 uur:	TOMBOLA
18.00 uur:	Cocadinhas y Sarava, Braziliaanse showgroep.
18.20 uur:	Benny Neijman
18.50 uur:	GRANDE FINALE met alle artiesten
19.00 uur:	Sluiting.

In de kleine zaal worden doorlopend audiovisuals over diverse landen gepresenteerd.

Bon: GRATIS TOMBOLA
Deze INGEVULDE bon kunt u bij uw bezoek aan het Internationaal Reizenfestival deponeren in de daarvoor bestemde ton bij de ingang. Zo maakt u als lezer van KIOSK gratis kans op een van de vele tombolaprijzen.
Naam ....
Adres ....
Postcode .... Woonplaats ....

Midden in deze kerstvakantie nemen wij u voor een museumbezoek mee naar Venlo. In het daar gevestigde GOLTZIUS MUSEUM wordt het verleden in beeld gebracht. Het museum werd in 1967 gesticht door de gemeente Venlo. Een collectie die reeds lang in gemeentelijk bezit was, vormde de basis. Met aankopen, schenkingen en bruiklenen van collecties van particulieren en verenigingen werd deze basis aanzienlijk uitgebreid. De collectie van dit historisch museum is zeer veelzijdig en gaat van Spaanse paradehelm uit 1600 naar vuursteenmessen uit 2500 en van het gevelbeeld „De Gaper" uit 1850 naar wandelstok „Marokko" uit 1920.
Het museum biedt een scala van educatieve activiteiten, zowel voor de vaste als voor wisseltentoonstellingen.
Op dit moment is er een bijzondere expositie:

DE WERELD VAN DE RENDIERJAGERS

De expositie „Rendierjagers – prehistorische tentenkampen bij de Maas" is buitengewoon interessant. U krijgt een beeld van de leefwijze van rendierjagers – die ooit leefden in tentenkampen in het Maasdal in België en Nederland – aan het eind van de ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden.
De leefwereld van de rendierjagers in de steentijd staat centraal. Levensgrote modellen en maquettes op schaal, replica's van gebruiksvoorwerpen, afgietsels, schilderijen en een diareportage zijn de voornaamste ingrediënten van de expositie. Geavanceerde wetenschappelijke technieken en vergelijkingen de onderzoeken van antropologen, verricht onder de hedendaagse jagers en voedselverzamelaars in Noord-Amerika, maken het mogelijk deze leefwereld te construeren.

AKTIE-AANBIEDING KIOSK
Speciaal voor de lezers van KIOSK is er tot en met 14 februari (einde van de expositie) een kortingsaktie. De entreeprijzen bedragen normaal ƒ 2,50 voor volwassenen en ƒ 1,-- voor kinderen. Op vertoon van onderstaande bon geniet het hele gezin 50% korting op deze entreeprijzen.
Het Goltziusmuseum, genoemd naar de veelzijdige kunstenaar, geschiedschrijver en geleerde Hubert Goltzius uit Venlo, is ondergebracht in een gemeentelijk monument dat in 1883 werd gebouwd als openbare lagere school. Adres: Goltziusstraat 21, Venlo. Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00 tot 16.30 uur. Zaterdag, zondag en tweede kerstdag van 14.00 tot 17.00 uur. Gesloten op eerste kerstdag en nieuwjaarsdag.

● *Levensgrote modellen uit de prehistorie*

Bon: GOLTZIUS MUSEUM
Naam ....
Woonplaats ....
Aantal personen ....
Op vertoon van deze bon genieten we t/m 14 februari 1993 50% korting op de entreeprijzen van het GOLTZIUSMUSEUM

Wijziging openingstijden Steenkolenmuseum
Verleden week brachten wij het Valkenburgse Steenkolenmuseum onder uw aandacht. Het museum is in de kerstvakantie en in het weekend echter niet geopend van 9.00 tot 17.00 uur maar van **14.00 tot 17.00 uur.**

Zaterdag 2 januari 1993
Wijngrachttheater, Kerkrade, 19.00 uur.

PETER EN DE WOLF
Carnival des Animaux
Het zwarte Theater uit Bratislava gebruikt bij de opvoering van dit door Prokofjew geschreven wereldberoemde sprookje poppenspel en mime. Volwassenen en kinderen vanaf 6 jaar kunnen op speelse wijze kennismaken met de instrumenten uit het klassieke symfonie-orkest. De Nederlandse acteur Frank Groothof spreekt de tekst. Na de pauze de prachtige muzikale satire op het dierenrijk: „Carnival des Animaux" van Saint Saëns. Een fijne familievoorstelling en voor kinderen een prima introductie in de wereld van de klassieke muziek.
Op vertoon van nevenstaande bon aan de kassa van het theater genieten zowel volwassenen als kinderen een korting van ƒ 2,50.
U betaalt dan respectievelijk ƒ 12,50 en ƒ 7,50.

Bon: PETER EN DE WOLF KIOSK
Naam ....
Vriendenpasnummer ....
Aantal personen .... max 4

Kerstvakantie-aanbieding Royal Theater Heerlen
ƒ 2,50 KORTING + KLEURWEDSTRIJD
In de kerstvakantie kunt u extra voordelig naar de kindervoorstelling **Kleine Nemo - avonturen in dromenland.** Kleine NEMO is het verhaal over de avonturen van Nemo in het prachtige dromenland. De bewoners leven daar in harmonie.

Maar er is ook het angstaanjagende Nachtmerrieland, de grote vijand van Dromenland. Het verhaal van Nemo en de prinses, de koning en de ondeugende Flip. Bijna anderhalfuur vur kijkplezier, niet voor niets werd de produktie bekroond met de publieksprijs van Cinekid'92. Uiteraard is de film Nederlands gesproken.

Elke kleine bezoeker krijgt een kleurplaat, waarmee gratis bioscoopbonnen te verdienen zijn!

Bon: ROYAL THEATER „KLEINE NEMO" KIOSK
Naam ....
Vriendenpasnummer ....
Aantal personen .... max. 4

Vriendenkorting
Op vertoon van onderstaande INGEVULDE bon krijgen jong en oud ƒ 2,50 korting op de entreeprijzen van ƒ 12,- (loge) ƒ 11,- (balkon) en ƒ 10,- (zaal). De aktie geldt vanaf zaterdag, tweede kerstdag t/m zondag 3 januari 1993. De voorstellingen zijn dagelijks om 14.00 en 16.00 uur.

Reserveren is gewenst, dat kan op 25 december vanaf 18.00 uur en daarna dagelijks tussen 14.00 en 21.00 uur. Tel. 045-714200.

Vrienden van het Limburgs Dagblad

De eerste januari van 1993 is een datum om bij stil te staan: dat is de eerste dag waarop je formeel niet meer hoeft stil te staan bij grensposten, omdat die er niet meer zijn, binnen de EG.

Hoewel... Het kerstnummer van het Limburgs Dagblad staat in het teken van 'Europa Grenzeloos'. Waarin nostalgisch wordt teruggekeken op de tijd dat de grens nog aanleiding was tot avontuur en criminaliteit, waarin een douanier uithuilt bij de laatste grenspaal en waarin vragen worden beantwoord over de details van Europa's nieuwe grenzeloosheid. Oude grenzeloosheid komt ook aan bod, net als nieuwe grenzen, en de gevolgen van dat alles voor het milieu in het grensgebied.

Aan dit nummer werkten mee:
Benti Banach, Ron Brown, Sante Brun, Peter Bruijns, Jos van den Camp, Geertjan Claessens, Rik van Druten, Hans Goossen, Bert Hesselink, Jan van Lieshout, Monique Parren, Rob Peters, Frank Seuntjens, Hans Toonen, René Vlems, Math Wijnands, Cees van Zweeden

Fotografie: Dries Linssen, Peter Roozen, Frits Widdershoven, Paul Kuit, Ger Loeffen

Illustraties: Karel Gerrits, Ru de Vries
Samenstelling en coördinatie:
Sante Brun en Hans Toonen

Eindredactie: Max Schmeetz

Vormgeving: Leon Heuts, Hanno Uittenbogaard, Sjef Smeets en Albert Backer Leegstra

De Limburger is een notoire bierdrinker en komt niet bepaald snugger over. Valt er een Limburgse kwiskandidaat af in de eerste ronde, dan hoor je iedereen denken: Zie je wel, het is weer een Limburger. En Limburg? Ach, dat is een achtergebleven provincie ver weg van de beschaving.

Het zijn zeker geen antropologen die tekenen voor deze wijsheden. Maar onderzoeken in het verleden hebben wel aangetoond dat er wat schortte aan het bronsgroen-eikehouten imago. Nog maar drie jaar geleden zou deze provincie volgens tweehonderd communicatiedeskundigen geen zakelijke uitstraling hebben.
De grenzen zijn inmiddels sterk vervaagd en Limburg blijkt opeens zeer centraal te liggen. De tweede Maastrichtse Eurotop ligt ver achter ons. Een fors aantal buitenlandse bedrijven heeft zich in Limburg gevestigd. En Lubbers prijst de laars onder aan de nationale landkaart als 'het balkon van Nederland'. Dan zal dat imago van Limburg en de Limburgers ook wel zijn opgevijzeld. Zou je zeggen.

Maar hoe succesvol en modern de Limburgse zakenman ook is, voorlopig zal de Randstedeling nog steeds een biervlek of een restje pruimenvlaai op zijn driedelig pak weten te ontdekken.

Limburg blijft Limburg, ook al zijn er geen grenzen meer

Twaalf jaar geleden ging de provincie Limburg gebukt onder haar eigen imago. Zo zeer dat er snel iets moest gebeuren volgens het Liof, het Limburgse Investerings- en Ontwikkelingsfonds. Een onderzoek had uitgewezen dat men met name in de Randstad een volstrekt verkeerd beeld had van Limburg. Om dat beeld recht te trekken zou er een Limburghuis komen op nog geen steenworp afstand van het Binnenhof; en Limburg zou de Europese golfkampioenschappen gaan sponsoren. Als ze niet in een la (of prullenband) zijn gestopt, dan hangen beide projecten nog op de tekentafel.
Tien jaar later mankeerde er nog steeds iets aan de uitstraling van Limburg. Volgens ruim tweehonderd communicatiedeskundigen had Limburg in 1989 niets te maken met elan, dynamiek en zakelijkheid en alles met gezelligheid, wijn en bier.

„De Limburger is inderdaad iemand die graag een goed glas bier drinkt," zegt Thijs Brand, directeur van de Brand Brouwerij. Hij zegt dat de Limburger vroeger ook meer bier dronk dan de gemiddelde Nederlander, maar dat dat verschil tegenwoordig nagenoeg verdwenen is. „Limburg werd met bier geassocieerd, ook wegens de vele brouwerijen hier. En de Hollander associeert de Limburger nog steeds met bier, dat is niet veranderd."
Brand Bier is zo ongeveer Limburgs bekendste exportprodukt. En Brand maakt winst bij de gratie van dat drankimago. „Ja, dat benadrukken wij," aldus Brand. Hij beaamt geen moeite te hebben met de onmiddellijke associatie met bier en vrolijkheid. „Maar vrolijk zijn is voor mij niet hetzelfde als niet zakelijk zijn. Niet zakelijk zijn vind ik om de zaak heen gaan, het zakelijke ontwijken. En dat is niet typisch Limburgs."

Tot aan de jaren tachtig werd het vocht van Brand slechts in Limburgse huiskamers en in de Hollandse horeca gedronken. Om het thuisdrinken ook voorbij Weert en Gennep te stimuleren werd een landelijke campagne opgezet. Brand: „We vroegen ons af: Wat zegt de spreuk *Het bier waar Limburg trots op is* nu? Zonder concrete aanwijzingen zijn we gaan twijfelen. Puur intuïtief. Toen zijn we met een aantal mensen een weekend gaan brainstormen in de Ardennen. We kwamen terug met de slogan *Mooi bier*. Tja, we waren er zelf van onder de indruk," zegt de bierbrouwer. Nu kan hij er alleen nog maar om lachen. Want toen de Brandmensen voortdurend vraagtekens uit de bierwereld opvingen, werd de oude leus weer afgestoft. Zodat er geen week voorbij gaat zonder dat we op tv een paard-en-wagen zien die biervaten door de Limburgse heuvels trekt.

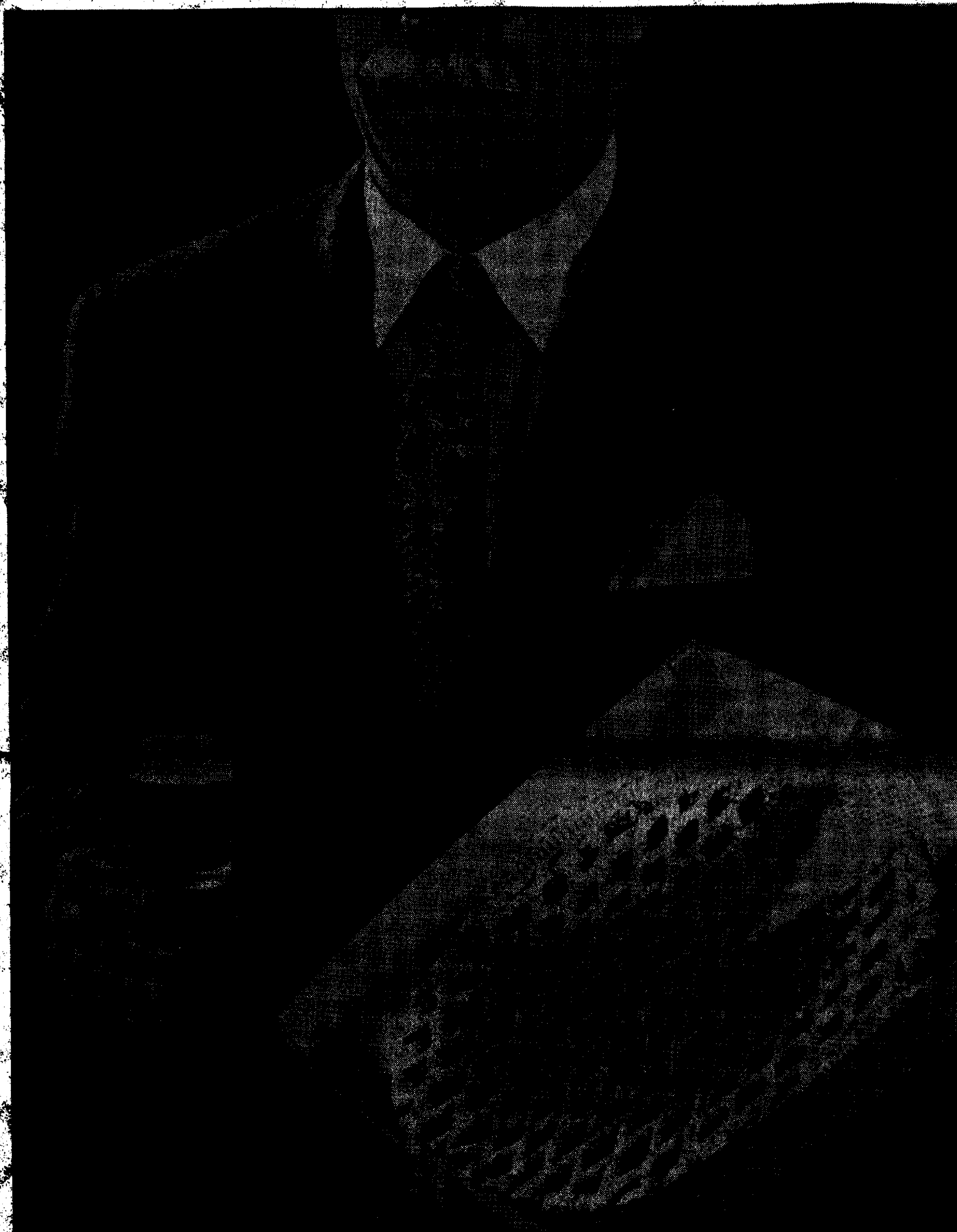
Rob Betlem is directeur van Infour, het grootste reclamebureau van Limburg. Hij bestrijdt de gedachte dat Limburg niet zakelijk zou zijn. „Limburg staat juist voor succesvol ondernemen. De Brand Brouwerij is daar een goed voorbeeld van. Oké, Primosa is misgelopen, maar het imago van Limburg is overeind gebleven. Limburgse ondernemers zijn momenteel professioneel bezig, modern, up to date, maar zijn toch ook heel gastvrij. Dat merk ik heel sterk." Betlem komt oorspronkelijk uit Amsterdam. „Toen ik 25 jaar geleden naar Limburg ging, vroegen mijn kennissen: Man, wat ga je daar in godsnaam doen? De mijnen zijn gesloten, het dondert daar helemaal in elkaar."

De Mokummer is inmiddels geacclimatiseerd. „Ik wil niet zeggen dat je in Limburg een stuk gelukkiger bent dan in de Randstad. Maar probeer maar eens tien dagen achter elkaar in de file te staan. Je wordt agressiever. Je kunt je hier in Limburg erg goed voelen, zowel privé als zakelijk."

Limburg is een industrieprovincie bij uitstek, zegt Frans Ridderbeekx van het Liof. Want 29 procent van de Limburgers werkt in de industrie, tegenover twintig procent gemiddeld in Nederland. Het Limburg-huis zegt Ridderbeekx niets meer, wel kan hij vertellen dat het nu 'redelijk goed' gaat met Limburg, verwijzend naar de vele bedrijven die in het zuiden zijn neergestreken. „Maar dat komt niet door het imago van Limburg. Eerder door de ligging. Maar ja, als je imago slecht is, dan denken ze niet eens aan je. Hoe goed, fijn en heuvelachtig Limburg ook is."

Die ligging onderstreept ook Betlem. „Limburg ligt dicht bij de grens, Aken, Luik en Hasselt liggen vlakbij, er is een goede infrastructuur, er zijn geen files." Op zakelijk gebied gaat het Limburg daarom voor de wind. Hij wijst ook naar zijn eigen branche, die twintig jaar geleden nog helemaal vanuit de Randstad opereerde. Nu kent Limburg een eigen reclamecultuur.

Boudewijn Hogewegen is eveneens reclameadviseur, maar dan in Amsterdam. „Limburg? Het heeft in ieder geval een positieve uitstraling. Ik ga altijd met plezier naar Limburg. Maastricht is een Europees woord geworden en is zeker geen provinciestad meer. Limburg gaat een steeds centralere plaats in de Europese regio innemen," zegt deze. Hogewegen noemt en roemt verder het Mecc en de universiteit. De rest van Limburg zegt hem weinig. „Ach, als je twintig kilometer buiten Amsterdam komt dan is dat ook volstrekt anders."

● *De Limburger: succesvolle zakenman, bierdrinker en vlaailiefhebber?* Foto: FRANS RADE

Op het gebied van de industrie, business, wetenschap en handel spreekt Limburg dus een woordje mee. Voor een te laag criminaliteitscijfer of aantal druggebruikers hoeven we ons evenmin te schamen. En als het om sportprestaties gaat dan zie we dat in de eredivisie van haast elke willekeurige sport een Limburgse club meedoet. Tot zo ver is er niets aan de hand.

En hoe zit het dan met dat weinig snuggere imago van de Limburgers?
Thijs Wöltgens, de man met het zwaarste Limburgse accent dat ooit door de Tweede Kamer schalde, bezet een van de belangrijkste posten in Den Haag. Het is geenszins gewaagd om hem het topje van de ijsberg te noemen. We zoeken verder.

„Literatuur in Limburg? Nee, daar heb ik totaal geen beeld van," laat literatuurcriticus Carel Peeters van Vrij Nederland weten. „Ik let nooit op de afkomst van een schrijver. Ja, ik weet dat Ton van Reen en Wiel Kusters uit Limburg komen en daar in hun boeken over schrijven." Het verwijt dat de Randstedelingen neerbuigend doen over Limburg is, vreemd genoeg, nieuw voor hem. En verder betekent deze provincie niet bijzonders voor de criticus. „Ja, nog één ding, de zachte g," schiet Peeters te binnen.

Een rondje langs de universiteiten leert dat we ons wat intellect betreft weinig zorgen hoeven te maken. „Limburgse studenten doen het niet beter of slechter dan andere. Anders had ik dat al lang gesignaleerd," zegt Jan Lendfers. Hij is studentendekaan aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en heeft regelmatig met Limburgers te maken. „Er bestaan wel nog steeds stereotypen, zoals de Limburg-express. Maandagochtend aankomen en donderdagmiddag na het laatste college naar huis. Limburgers blijven sterk georiënteerd op hun eigen vriendenkring. Maar voor iedere Limburger die naar huis gaat in het weekend ken ik er ook een die in Nijmegen blijft. Het zijn grove generalisaties. Iedereen praat elkaar na, het snijdt niet echt hout."

Wel onderscheidt de Limburgse student zich door zijn dialect, volgens de Nijmeegse dekaan. „Het samenklitten gebeurt nog steeds. Als je de kantine op de universiteit binnenkomt, dan hoor je vaak dat ze dialect praten. Zo bemoeilijk je de communicatie met anderen. Het is geen uitnodiging om erbij te gaan zitten." Volgens Mies Hezemans, studentendekaan aan de Katholieke Universiteit Brabant, springen de Limburgse tentamencijfers er bij haar ook niet uit. Als het om de aard van de Limburger gaat brengt ze, net als haar Nijmeegse collega overigens, liever een onderscheid aan tussen onder en boven de rivieren. „Mensen van onder de rivieren zijn gemoedelijker, minder hectisch."

En de Limburgers die er schoorvoetend 'Ach, het is maar een spelletje' uitpersen, als ze de tweede ronde van een debiel tv-spelletje net niet hebben gehaald? „Ik onderscheid mijn kwiskandidaten nooit zo," zegt Frank Kramer, ooit nog contractspeler bij MVV. Hij selecteert zijn deelnemers op uitstraling, ze mogen niet introvert en te bescheiden zijn. „Op het eerste gezicht vind ik Limburgers niks bijzonders. Laat ik het zo zeggen: ze zijn gezellig. Ze hebben een groter taalgevoel. Op voetbalgebied zijn ze goed, want ze hebben vijf eredivisieclubs." Hij geeft toe dat dat laatste 'uit de losse pols' gezegd is. „Nee, eigenlijk zou ik zou niks negatiefs kunnen verzinnen met betrekking tot Limburg."

Voor Hans van der Togt van RTL4 is dat nauwelijks anders. „Ja, ik weet dat Limburgers het imago hebben dat ze er een beetje bijhangen. Dat vooroordeel ken ik, nou en of. Maar ik vind het zelf wel meevallen. Er melden zich vaak Limburgers aan bij het Rad van Fortuin. Vaak

komen ze niet door de selectie, want de test is zwaar. Maar dat geldt net zo zeer voor deelnemers uit Groningen of Drenthe."
De presentator komt zelf uit Maastricht. Misschien dat Limburgers daarom zo bij hem in de smaak vallen. „Ik vind het een charmant volk, bourgondisch ingesteld. Ze maken van het leven een feest. En op modegebied hebben ze een betere smaak. Er wordt kwalitatief veel mooier ingekocht dan in andere provincies."
Tot slot valt hem nog iets in. „Limburgers zijn ook een operettevolk. Dat vind ik dan weer een tuttige kant."
Operettes dus. In één adem kunnen we harmonieën, fanfares, koren en het Wereldmuziekconcours noemen. „Ja, fanfares, en iedere musicoloog weet dat de blazersopleiding aan het conservatorium in Maastricht hoog staat aangeschreven," zegt Henrico Prins, redacteur popmuziek van De Volkskrant. „Op popmuziekg bied speelt Pinkpop natuurlijk een belangrij rol in Nederland. Pinkpop kan voor onbeken bands voor een doorbraak zorgen." Limb houdt op popgebied niet echt over vol Prins. „Op de Grote Prijs van Nederland jaarlijkse talentenjacht voor popgroepen – zie je zelden bands uit Limburg. Daar ligt al de nadruk op Brabant en de Randstad. Ik graag naar Limburg komen als er aanlei voor was, maar die is er niet. Want de din die daar gebeuren vind je in de Randstad Daar ga ik geen twee keer drie uur voor trein zitten."

„Maar," vervolgt hij, „Limburg heeft wel een gen positie. Er loopt een aantal bands rond zich zeker kunnen meten met de nationale Rowwen Hèze behoort voor mij tot beste bands van Nederland en Gé Reinders kan liedjes maken." Prins bekent dat er vanuit Randstad vanuit een ivoren toren op Lim neergekeken. „Het geldt voor de kunstwere het algemeen. Maar de argumenten klo lang niet altijd. Kijk, in de Randstad zit je in comfortabele positie, want alles is er. En kijk je niet verder dan je neus lang is."

Limburg in het algemeen komt er bij hem van af. „Het is er altijd wel gezellig, ik nooit met tegenzin heen. Groningen, daar zie nog wel eens tegen op. Mensen in Limburg losser, ze hebben een gemoedelijkheid die ver te zoeken is. En de vrouwen zijn er mo maar zet dat maar niet in de krant. Ik vind grappig om in een Maastrichtse friettent patatje te bestellen met allemaal verschillen talen om me heen die ik niet kan verstaan. denk dat Limburg dat exotische karakter me zou moeten onderstrepen."

[illegible] be tien bands van Nederland. Zijn Rowwen boert met onstuimige Limburgse polka's o lend goed boven de rivieren. „Vroeger toen dienst zat was het Limburg tegen de rest Nederland," zegt Poels. „Limburgers gingen elkaar zitten. Vanwege de taal. Na die tijd ik zo goed mogelijk Nederlands geleerd." pakken ze hem niet meer op het feit dat Limburger is.
Rowwen Hèze vaart nu een eigen koers. „T we pas in de Randstad speelden was ik er alert op of we geassocieerd zouden worden vlaai en bier. Want dat zijn van die vooroo len. Als Limburgers op de radio komen gaan er vaak vlaaien mee. Dat hebben we in begin juist vermeden, omdat je dan die voor delen onderstreept. Maar nu vind ik dat je net zo goed wel kunt doen. Er schuilt kwaads achter en ze vinden het juist leuk a het doet."

Hoewel niet voor iedereen even duidelijk ivoren toren in de Randstad is nog overei Nou en of, zei Hans van der Togt. Waar ligt aan?
Op onze infrastructuur, het voorzieningen veau en onze positie op de markt is weinig a te merken. Files zijn ons vreemd, we hebb succesvolle ondernemingen, het Mecc, een u versiteit, een vliegveld, industrie, een gezel Europese stad en we zouden nog zakelijk z ook.

Met onze intelligentie is niets mis, althans ni meer dan met die van andere Nederlanders, we de studentendekanen én ook de spelleide mogen geloven.
Wat blijft er dan over? Vrolijk, bierminnen minder agressief en hectisch, bourgondisch, ge moedelijk. Niet bepaald eigenschappen die zo lang mogelijk hoeft te verbergen.

En toch is het eerste optreden van Limburge buiten Limburg vaak verlegen, bescheiden e ietwat gegeneerd. Alsof we ons volledig sch ken naar de heersende vooroordelen, alsof w ons bij voorbaat neerleggen bij een onderg schikte rol.
Komt dat misschien door ons belangrijks kenmerk, het dialect, onze zachte g, het enig dat Carel Peeters zich kon voorstellen bij Lim burg? Op universiteiten en in dienst isoler Limburgers zich onwillekeurig door het pla Grappig, noemt Henrico Prins het, maar mis schien moeten we dat exotische volgens he juist meer onderstrepen.

Of moeten we nog even wachten op een colle tief Limburgs succes, voordat de ivoren tor in de Randstad gaat wankelen en wij ons durven gaan manifesteren? Want met stijgt het zelfvertrouwen. Kijk maar naar beroemde (beroemdste?) exportprodu Brand Bier en Rowwen Hèze. Met koud-wa vrees werd de Limburgse grens voor het eer door hen overschreden. Maar toen de roem en poen eenmaal kwamen aanwaaien verdween de schroom en werd de Limburgse identiteit be wust uitgedragen. Of was het precies anders om?

Voor de Limburger die nog echt niet doorheeft in een zeer bijzonder deel van Nederland te le ven en die het traditionele minderwaardigheis complex nog meetorst herhalen we nog even de woorden van de studentendekaan uit Nijme gen: „Het zijn grove generalisaties. Iedereen praat elkaar na, het snijdt niet echt hout."

De dag dat hij uniform en pet moest inleveren bij zijn superieuren heeft hij gehuild als een kind. „Daar stond ik met mijn plunjezak. Mijn wereld stortte in."

Als hij eraan terugdenkt krijgt douanier Wouter Hornikx (39) uit Weert nog altijd vochtige ogen. In het Europa zonder Grenzen is er voor hem en nog 250 collega's in Limburg geen werk meer. Uitzicht op een andere baan heeft hij niet.

Hornikx had overgeplaatst kunnen worden naar de haven in Rotterdam of Schiphol, maar dat weigerde hij. Zijn vrouw heeft de vallende ziekte en moet regelmatig worden verpleegd in epileptisch centrum Kemphaeghe in Heeze. „Daarom woon ik in Weert ideaal. Naar de kliniek is het maar een paar kilometer."

Omscholing tot politieagent zat er door de ziekte van zijn vrouw ook niet in. „Die wisseldiensten kan ik haar niet aandoen. Ik wil 's avonds zo veel mogelijk bij haar zijn."

Uiteindelijk koos Hornikx voor een mbo-opleiding tot milieu-inspecteur. Met de toezegging dat hij dan gegarandeerd werk zou krijgen bij een gemeente boog Hornikx zich over de studieboeken. Hij haalde zijn diploma, maar een baan heeft hij nog steeds niet.

„Ik heb sollicitatiebrieven geschreven naar bijna alle gemeenten in Limburg en Noord-Brabant. Alleen maar afwijzingen gekregen."

Toch geeft Hornikx de moed niet op. „Ik ben nog geen ouwe lul en bereid de handen uit de mouwen te steken. Er zal toch ergens wel iemand zijn die me kan gebruiken..."

Een portret van een overbodige douanier.

De donkere kerst van een douanier

Het was oktober vorig jaar toen Wouter Hornikx te horen kreeg dat zijn dagen als douanier waren geteld. De maanden daarvoor leefde hij tussen hoop en vrees. „In eerste instantie werd gezegd dat alleen douanebeambten onder de 35 jaar weg zouden moeten. Gezien hun leeftijd zouden die gemakkelijker een andere baan kunnen vinden. Ik vond het rot voor mijn jongere collega's, maar ik heb het met mijn vrouw toch gevierd. Toen kwam de dreun. Het aantal dienstjaren zou gaan tellen. Ik wist meteen dat het voorbij was. Ik had er elf en dat was te weinig. De meeste douaniers zijn als jongen van een jaar of achttien begonnen. Ik was al dik in de twintig."

Hornikx zat eerst in de houthandel. Daar kwam de klad in en hij stapte over naar een electrozaak. Maar ook in die business ging het spoedig bergafwaarts. In de krant viel zijn oog op een personeelsadvertentie van de douane. Dat leek Hornikx wel wat. „Ik dacht: als ambtenaar zit je altijd goed. Economische recessie of niet." Hij werd uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek, medisch gekeurd en kon vrijwel meteen beginnen. Hij kreeg zijn opleiding in Rotterdam. „Ik ken het hele havengebied als mijn broekzak. Het werk beviel prima, veel contact met mensen. Dat vind ik het belangrijkste."

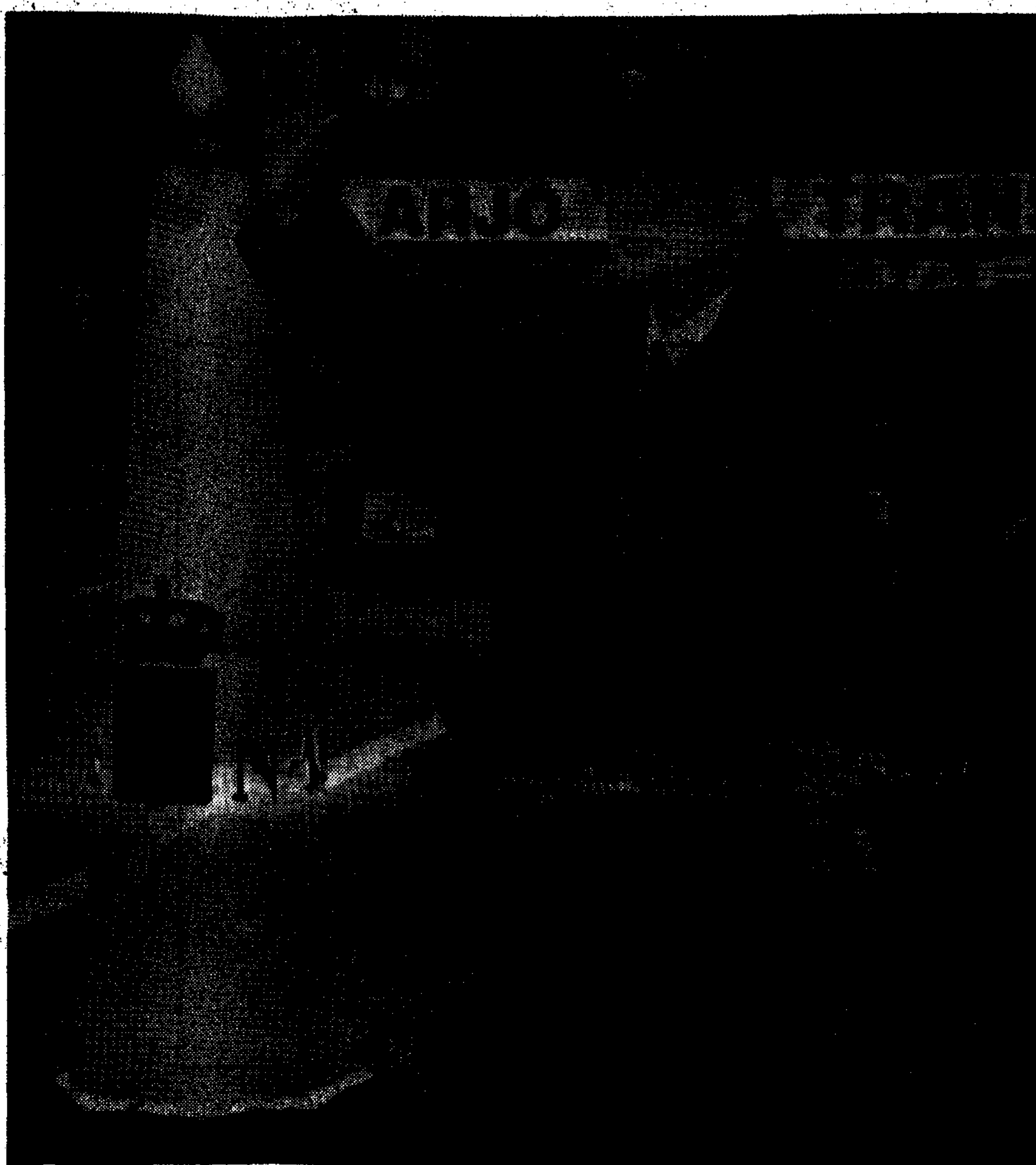
Maar het zuiden bleef trekken. Hornikx diende een verzoek tot overplaatsing in en dat werd gehonoreerd. Weert werd zijn nieuwe standplaats. „Ik kon mijn geluk niet op. Ik had al een fijne baan en nu ook nog terug naar mijn geboortegrond." Hornikx werd gedetacheerd bij de douanepost langs de Zuid-Willemsvaart en assisteerde zo nu en dan uit bij de grensovergang Ittervoort. Hij deed meestal bureauwerk en soms velddienst. Omdat hij hogerop wilde, begon hij in zijn vrije tijd te studeren.

En wie bij de douane promotie wilde maken, moest ingewikkelde documenten in kunnen vullen. Tegen de tijd dat een douanier het allemaal een beetje door had, werden die documenten vaak weer afgeschaft. Maar dat kon Hornikx niet deren. IJverig volgde hij de ene na de andere cursus en klom langzaam maar zeker op.

Hornikx voelde zich douanier in hart en nieren. „Als ik thuis mijn uniform had aangetrokken en mijn pet had opgezet, keek ik vaak even in de spiegel. Ik was trots op wat ik dan zag."

Van het Akkoord van Schengen en een Verenigd Europa had Hornikx nog geen slapeloze nachten. Er waren maar weinig douaniers die zich voor konden stellen dat de binnengrenzen echt zouden wegvallen. Hornikx kan het ook nu nog maar amper geloven. „Ik ben niet tegen een Europa zonder Grenzen. Dat is goed voor de economie. Maar controle blijft nodig. Hoe moet dat straks als we Nederland niet meer van buitenaf beschermen? Dat is toch vragen om moeilijkheden. Nu komt er al van alles illegaal het land binnen. Vreemdelingen, drugs, wapens, vee, noem maar op. De douane houdt heus niet alles tegen, maar iedere onderschepping is er één."

Toen hij eenmaal in de gaten had dat de slagbomen definitief omhoog gingen, werd Hornikx nog iets duidelijk. Namelijk dat je als douanier nergens anders aan de bak kunt. „Het is een heel specialistisch vak. Op wat wij kunnen zit niemand te wachten. Naar onze kennis is elders geen vraag."

● *Wouter Hornikx nog één keer in uniform. Speciaal voor de foto geleend van een collega die wel mag blijven.*
Foto: JAN PAUL KUIT

Ook het rijk had dat door en begon met de omscholing van honderden douaniers. Hornikx schreef in voor de cursus junior-milieu-inspecteur. Een logische keuze, want bij de douane in Weert was hij een poosje grensoverschrijdend contactambtenaar milieu geweest. Hornikx wist dus wel een beetje wat hem te wachten stond. De opleiding duurde een half jaar. „Een pittige studie met zestien verschillende vakken. Ik zat constant boven de boeken. Heb er zelfs carnaval voor laten schieten, terwijl ik een echte feestneus ben. Zat ik boven op mijn kamertje te blokken en hoorde ik buiten de zaate hermeniekes voorbij trekken.

Dat was hard. Maar ik wilde per se slagen. En dat is ook gebeurd. Ik had een zeven gemiddeld."

Hornikx kreeg zijn diploma en een stageplaats bij de gemeente Leende. „Een raar gevoel dat stagelopen op mijn leeftijd. Alsof je net van de middelbare school komt." Maar het hoorde nu eenmaal bij de opleiding en uiteindelijk zou een vaste baan de beloning zijn. Helaas. Hornikx is nog steeds stagiair in Leende. Omdat hij nergens aan de slag kan is zijn stageperiode al een paar keer verlengd. „De douane betaalt mijn salaris keurig door, maar daar komt natuurlijk ooit een einde aan."

De belofte van een vaste aanstelling bleek dus loos. Toch neemt Hornikx dat niemand kwalijk. „De spoeling is gewoon erg dun. Milieu is het vak van de toekomst. Er zijn heel veel opleidingen, ook hogere. Gemeenten kunnen daarom voor het geld dat ze aan mij kwijt zijn ook gemakkelijk een milieu-inspecteur op hbo-niveau aannemen. Ze staan in de rij."

Maar Hornikx blijft hopen op betere tijden. „Het kan er bij mij niet in dat ik helemaal voor niks heb gestudeerd. Door studie stijgt je marktwaarde wordt altijd gezegd. Daar klamp ik me dan maar aan vast. Ik weet aardig wat over het milieu en aan die kennis moet toch behoefte zijn. Iedereen maakt zich tegenwoordig zorgen over het milieu en terecht. Het dreigt goed mis te gaan. Er is een heleboel werk aan de winkel. En daar mag niet langer meer mee worden gewacht. Anders is het echt te laat."

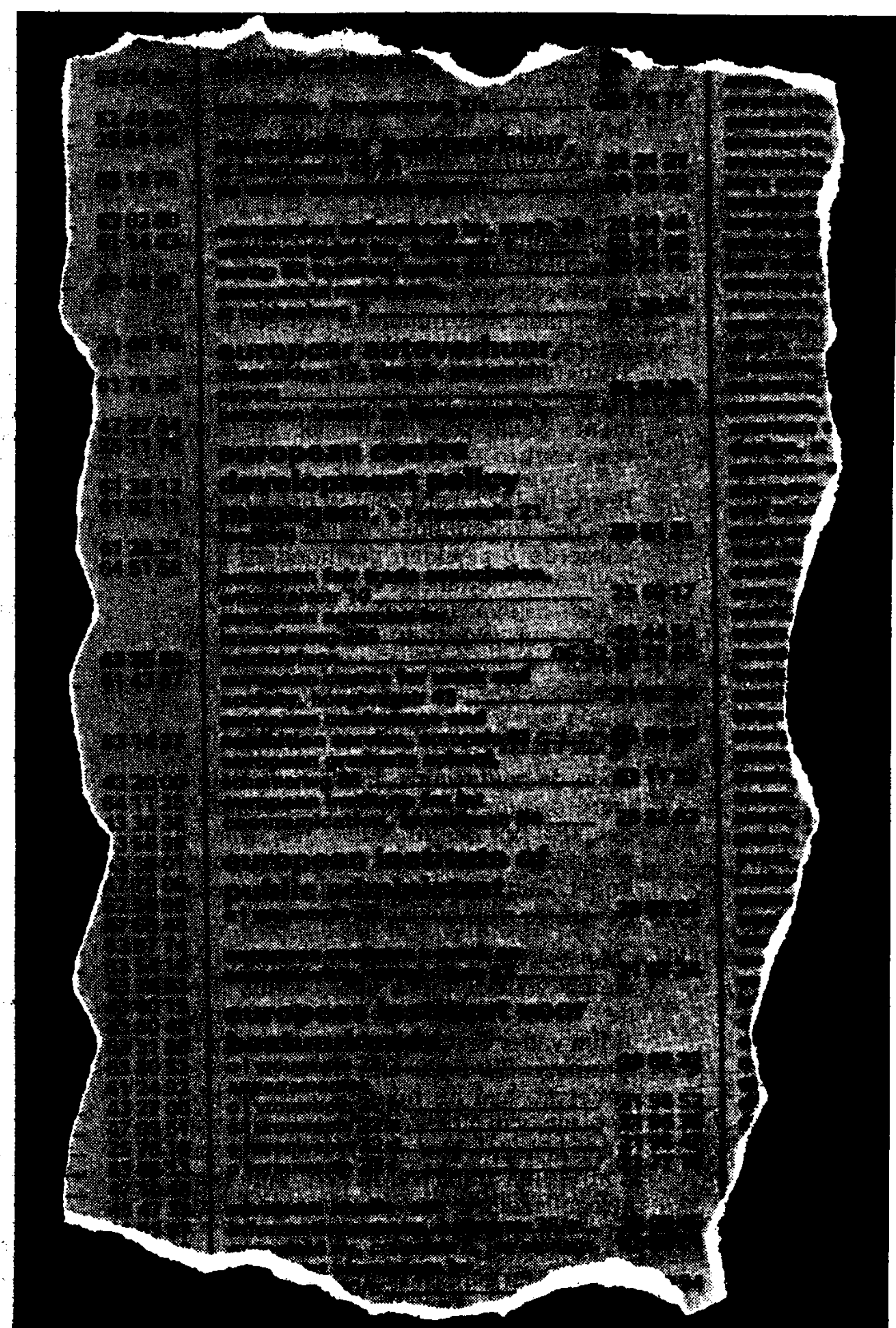
„Mensen als ik zijn daarom hard nodig, zou je toch denken. Eigenlijk kunnen er niet genoeg milieu-inspecteurs zijn. Maar eerlijk gezegd zie ik mijn toekomst steeds donkerder in, hoewel ik van huis uit bepaald geen pessimist ben. Nu staan de feestdagen voor de deur en ik kan me er voor het eerst sinds jaren niet op verheugen. Die knagende onzekerheid overheert alles. Laatst zei ik tegen mijn vrouw: ik ben benieuwd hoe de kerstballen volgend jaar in de boom hangen. Dat is thuis ondertussen een gevleugelde uitdrukking geworden."

„Maar maak er geen al te zielig verhaal van. Ik ga er heus nog niet aan onderdoor. Gelukkig heb ik veel hobby's. Dat is een prima afleiding. Ik schilder, zing bij een koortje, schrijf sketches voor de carnavalsvereniging en doe aan oosterse bewegingsleer. Je moet toch wat."

Bovendien is Hornikx van plan lid te worden van de schutterij.

Mag hij zo af en toe toch nog in uniform lopen.

Maastricht. De kleinste metropool. Een pareltje. Al Europees voordat het Nederlands werd. De uitstekend gelegen smeltkroes van culturen, symbool van de Europese integratie. Ontmoetingsplaats voor de hele wereld. Congres- en conferentiestad van niveau. Bij de promotie van Maastricht als Europese en internationale stad heeft de Limburgse hoofdstad geen last van (valse) bescheidenheid. Van de door twee Europese tops verkregen naamsbekendheid wordt dankbaar gebruik gemaakt. De naam Maastricht waart door Europa. Speerpunt van het imago vormen de internationale instituten. Stuk voor stuk met veel klaroengeschal binnengehaald. Gebakken lucht? Of is Maastricht werkelijk een bloeiende geranium op het balkon van Europa?

● *Uit het telefoonboek van Maastricht.*

'Europese instituten meer dan een uithangbord'

Aan zo'n dertig voorgevels in Maastricht is een fraaie plaquette bevestigd die duidelijk maakt dat zich achter de voordeur van het gebouw een internationaal instituut bevindt. De aanwezigheid van de instellingen wordt door de pleitbezorgers van Europees Maastricht steevast aangedragen als keihard bewijs voor het internationale karakter van de stad. Dertig instituten. Een aantal dat telt, maar hoe groot is de macht van het getal?

„Zeker is het aantal mede een factor waarop je beoordeeld wordt. Of je één of 25 instituten in huis hebt, scheelt natuurlijk behoorlijk. Maar we zijn niet kwantitatief bezig," aldus mr. Tom Cornips, stafmedewerker economie en werkgelegenheid van de gemeente Maastricht. Maar dat Maastricht bij het werven van de instituten blindelings is getrapt in het voorvoegsel 'Europees' of 'internationaal' ontkent hij ten stelligste. De instituten zijn meer dan een uithangbord.

Cornips staat niet alleen in zijn opvatting. „Het gaat echt om vooraanstaande instituten," meent provincie-ambtenaar Paul 't Lam, vorig jaar verantwoordelijk voor de promotie van stad en regio rond de Europese top. En drs. Peter Haane, algemeen secretaris van de Kamer van Koophandel in de Limburgse hoofdstad, spreekt van een 'indrukwekkende lijst van instituten, alleen al resulterend in een directe werkgelegenheid van vierhonderd hoogwaardige arbeidsplaatsen. Er is geen sprake van gebakken lucht of van een opgeblazen ballon.'

En ach, laat er een enkel uithangbord tussen zitten, meent mr. K. Flinterman van de juridische faculteit van de RL, afdeling internationaal recht. „Dat heeft dan toch bijgedragen aan de allure van Maastricht. Maar ik heb de indruk dat het om heel behoorlijke instituten gaat. De instellingen waarmee ik zelf contacten heb, zitten op goed niveau."

De overgrote meerderheid van de internationale instituten vestigde zich in het afgelopen decennium in Maastricht. In het kader van de herstructurering van de op steenkool gerichte Limburgse economie werd Maastricht naar voren geschoven als mogelijk 'centrum voor niet-zakelijke dienstverlening met een internationale georiënteerdheid.' De instituten werden dan ook met open armen ontvangen. Het welkom bleef in vele gevallen niet alleen beperkt tot een hartelijke ontvangst. Zowel stad, provincie als rijk bleken best bereid hier en daar wat extra's te doen om Maastricht aantrekkelijk te maken als mogelijke vestigingsplaats. Een startsubsidie, een greep in het potje met herstructureringsgeld, goedkopere bouwgrond, een bijdrage in de huurkosten of in enkele gevallen een aantal jaren gratis huisvesting.

Een blik op het overzicht van de Maastrichtse instituten leert dat het in de meeste gevallen om kleinere instellingen gaat. Alleen de dependance van de Japanse Teikyo-universiteit, het Research Instituut voor Bedrijfskunde, het *European Centre for Work and Society*, het *European Institute of Public Administration*, het Research Instituut voor Kennissystemen, de aan de Rijksuniversiteit Limburg gelieerde instellingen Carim (instituut voor hart- en vaatziekten) en Merit (instituut voor innovatie en technologie) en het nu nog in Valkenburg gevestigde opleidings- en adviesbureau Driekant hebben meer dan twintig mensen in dienst.

In het Maastrichtse aquarium van internationale instituten zwemmen ook hele kleine visjes. Neem bijvoorbeeld de Efta, *European Fair Trade Association*, het internationale secretariaat van de Europese vereniging van alternatieve handelsorganisaties, doet het met één medewerkster in een gebouw in de Witmakersstraat. In hetzelfde pand zit ook het *Biopolicy Institute of the African Centre for Technology Studies*(Acts), waarvan het ene personeelslid binnenkort gezelschap krijgt van een tweede.

De omvang zegt echter niets over de kwaliteit. Bovendien benadrukken zowel Cornips als Haane dat de meeste Maastrichtse instituten jong zijn en met een nieuw produkt nieuwe markten aanboren. „Als je bedenkt dat in de commerciële sector daarvoor slechts een slagingskans van een procent geldt, heeft Maastricht de afgelopen jaren een prestatie van formaat geleverd. Zeker als je ziet hoe weinig instituten onderuit gegaan zijn," zegt Haane.

Ook volgens Cornips vallen de mislukkingen tot nog toe mee. De vestiging van het Europees instituut voor poëzie strandde op een gebrek aan rijksmiddelen. De *International Federation of Institutes for Advanced Studies*, in 1986 binnengehaald als een 'welkome aanvulling op de reeds in Zuid-Limburg bestaande internationale kenniscentra' heeft haar vestiging in Maastricht om bedrijfseconomische redenen weer gesloten. En het Telematica Onderzoekscentrum koos uiteindelijk niet voor Maastricht of het ook in de markt zijnde Heerlen, maar voor het toch niet bepaald als vooraanstaand internationaal centrum bekend staande Enschede. „Die stad bood gewoon meer dan het dubbele," bekent Tom Cornips. „We rammelen echt niet overdreven met de geldbuidel. Dat kunnen we ook niet."

Wie alleen voor het geld kiest, zit dus verkeerd in Maastricht. „Hoewel Maastricht zeker geen onaantrekkelijk arrangement voor ons in petto had, boden andere steden heel wat meer," verzekert Jan Bierhoff. Hij is de kersverse directeur van de laatste loot aan de internationale boom van Maastricht, het *European Journalism Centre* (EJC). Het instituut, een initiatief van een associatie van journalistenopleidingen uit heel Europa, mag de eerste drie jaar gratis verblijven in een voor 5,5 ton (waarvan 3,5 ton van de provincie en twee ton van de stad) gerenoveerd pand aan de Boschstraat. Tot nog toe bestaat het aantal medewerkers uit vier, maar het EJC verwacht het snel te kunnen uitbreiden. De bedoeling is om op de Europese gemeenschap geënte cursussen en symposia voor journalisten te organiseren.

Maar andere steden boden meer. Waarom dan toch gekozen voor Maastricht? „Allereerst is natuurlijk het gebruikelijke politieke spelletje gespeeld. Als we in Frankrijk gaan zitten, kijkt Duitsland sip en andersom. Dus ga je kijken naar een land met een neutraler profiel en komt de Benelux nadrukkelijk in beeld, omdat daar ook het Europese regeringscentrum zit." De Belgische hoofdstad Brussel viel al meteen af, „want daar zit het hoofdkwartier en dan word je meteen geassocieerd met de 'Europese maffia'," glimlacht Bierhoff. „Maastricht is natuurlijk gunstig gelegen. Ook de aanwezigheid van andere internationale instituten is bijvoorbeeld een pré. De stad straalt iets uit, er is sfeer en ambiance."

Een andere factor in de belangenafweging van Bierhoff was de aanwezigheid van een naar internationalisering strevende universiteit. Maar er zijn meer en groteree universiteiten in Nederland. De RL is echter gestructureerder bezig met internationalisering, meent Bierhoff. Hij wordt hierin bijgevallen door Flinterman. „In alle bescheidenheid denk ik dat de RL een voorsprong heeft." Als voorbeeld noemt hij de plannen voor een *European Law School*. „Als het lukt zijn we de eerste in Europa."

De universiteit moet ook een belangrijke rol spelen in de verdere toekomst van de internationale instituten in Maastricht. De spin in het web, zo omschrijft Tom Cornips het. Een van de zwakke plekken in het Europese pantser van Maastricht is dat een aantal instituten te geïsoleerd staat. In het acquisitieproces zijn snelle, maar daarmee ad-hoc-besluiten genomen, staat in de recent verschenen beleidsnotitie internationale instituten en instellingen. Maastricht wil zich dan ook gaan concentreren op de bestaande instituten. De werving komt nu op de tweede plaats. Door bijvoorbeeld een netwerk van onderlinge contacten op te zetten, wil de stad de band met de instituten hechter maken. En in dat netwerk moet de universiteit een centrale rol spelen, aldus Cornips.

Nu de werving van nieuwe instituten een plaatsje op de prioriteitenlijst is gezakt, komt het natuurlijk goed uit dat Maastricht door de Europese top van vorig jaar en het daaruit resulterende verdrag een enorme naamsbekendheid heeft gekregen. Het is dan ook tijd voor een wat grotere vis, menen de deskundigen. Een officiële EG-instelling bijvoorbeeld. „Wat Maastricht door de top aan positieve p.r. in de schoot geworpen heeft gekregen, kost andere steden miljoenen. Dat moet je uitbuiten," meent Bierhoff. Ambtenaar Cornips gaat een heel eind met hem mee. „De naamsbekendheid is overrompelend. Zelfs mondiaal. Maar we beseffen terdege dat we zelfs in de Euregio een bescheiden relatieve plaats innemen. We hebben een aantal voordelen en die zullen we moeten benutten, maar je moet je plaats kennen."

En die plaats is dan wel op het balkon van Europa, maar niet in de volle zon.

In Thorn staat het enige standbeeld dat in Nederland voor een belastingambtenaar werd opgericht. Het betreft de beeltenis van Hubert Motké, de geestelijke vader van de Wet op Gedistilleerd, jaren gewilde smokkelwaar.

In Stramproy, een buurgemeente van Thorn, wordt de smokkelaar in een standbeeld geëerd. Ook dat is enig in Nederland. Het manneke met een pungel op de rug werd ontworpen door Truus Coumans uit Haelen. 'De Zoatmaal' doopten dorpelingen het monument. 'Maal' staat voor 'zak' en 'zoat' voor zout.

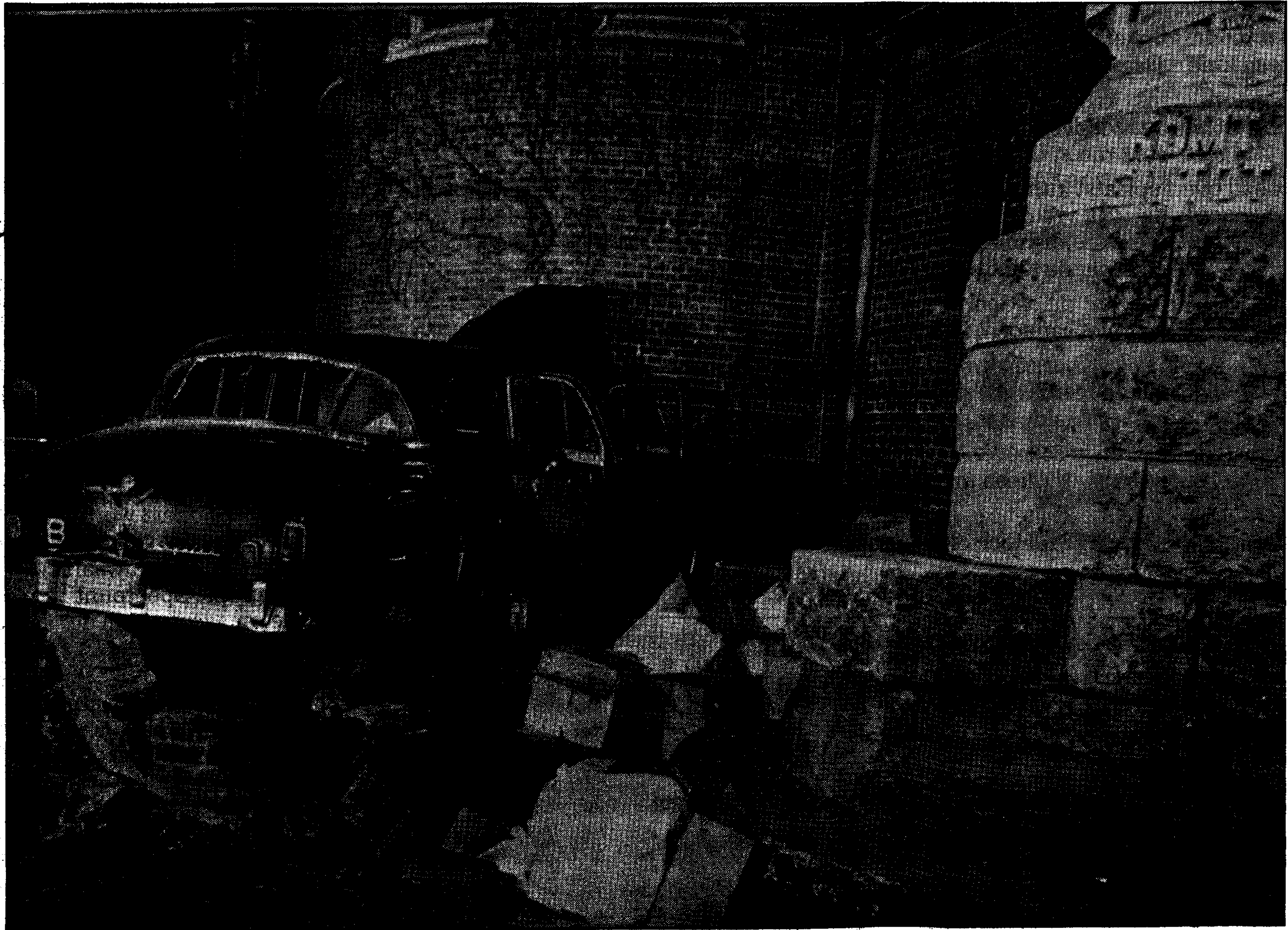
Reeds in 1822 werd zout in het Koninkrijk der Nederlanden belast. De fiscus vorderde zes gulden per honderd kilo. Zout was niet alleen een smaakmaker, maar ook onmisbaar voor de verduurzaming van groenten, vlees en vis. Er waren nog geen diepvrieskisten en koelkasten.

Quotum

Toen de zoutaccijns, in 1871, in België werd opgeheven, gingen Nederlanders het zout in België halen. Het was er plotsklaps tweehonderd procent goedkoper. Aan een quotum lieten de grensbewoners zich niets gelegen liggen.

„Met zakken van vijftig kilo sjouwden we het zout de grens over," aldus 'Ties de Wever' (Steyvers) in Stramproy. „Mijn vader bracht de 'zoatmalen' tot in Nunhem. Te voet. Omdat zout vocht opneemt, had hij bij aankomst 51 kilo in plaats van 50 kilo op de nek. Het was weer een pot bier meer. Aan één zak kon je tien frank verdienen. Vele pungelaars hielden er een glimmend jasje en een kromme rug aan over."

Een ijzeren gordijn bracht de klad in de zoutsmokkel. Om te voorkomen dat weerbare Belgen via Nederland naar Engeland uitweken en zich achter de IJzer bij het daar ingegraven Belgische

● *De typische Amerikaanse 'bak' die door smokkelaars werd gebruikt. Deze crashte tegen een kruisbeeld in Ell - geladen met boter. Op de sokkel van het beeld staat de toepasselijke tekst: 'Komt allen tot mij die belast en beladen zijt...'*
Foto: BELASTINGMUSEUM 'PROF. DR. VAN DER POEL'

Limburg dierbaar smokkeloord

Het congres dat in 1814 en 1815 vorsten en gezanten in Wenen samenbracht, bepaalde dat ten noorden van Frankrijk een sterke bufferstaat moest komen: het Koninkrijk der Nederlanden. Lang bleef het niet intact. Met goedkeuring van de grote mogendheden scheidden de Zuidelijke Nederlanden zich van de Noordelijke Nederlanden af. Pas in 1839 ging koning Willem I akkoord met het traktaat dat daartoe in Londen was opgesteld. Oost-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen moest België aan Nederland teruggeven. Met gietijzeren palen werden grenzen gemarkeerd. Aan de slagbomen over de grensoverschrijdende wegen kwamen houten huisjes die door ambtenaren van het ministerie van financiën werden bemand. Zij zagen erop toe dat invoerrechten werden betaald op goederen die de grens werden overgebracht. Doordat accijnzen van land tot land verschilden, was het lonend om goederen van het goedkopere naar het duurdere land te smokkelen. Met de kaalslag van de slagbomen en de sloop van de douanenhuisjes valt het doek over romantiek en dramatiek van de smokkel.

Een balans; met quotes van inmiddels gehemelde smokkelaars.

door JAN VAN LIESHOUT

leger vervoegden, hadden de Duitsers, die op 4 augustus 1914 België waren binnengevallen, langs de Belgisch-Nederlandse grens een drievoudige haag van draden gespannen, waarvan de middenste onder hoogspanning stonden. Slechts op een paar plaatsen was er een zwaar bewaakte doorgang. Als konijnen groeven velen zich onder de draden door. Tot de smokkelwaar behoorden ook brieven van of voor Belgische vluchtelingen in Nederland.

Gebrek

Door de oorlog ontstond er in Duitsland een gebrek aan levensmiddelen. Prijzen stegen fors. Massaal kwamen Duitse vrouwen en kinderen de grens over om in Nederland hun inkopen te doen. In konvooien brachten Nederlanders winkelwaren over. Aan Duitse zijde werden in drie linies wachtposten uitgezet. Aan Nederlandse zijde kregen kommiezen assistentie van soldaat-kommiezen die hun wapens los hadden hangen. Ze hadden het vooral op paardensmokkelaars gemunt. Met paardensmokkel was het grove geld te verdienen.

In Duitsland waren voor de oorlogvoering vrijwel alle boerenpaarden gevorderd. Ze trokken kanonnen, karren met munitie en veldkeukens. Ook in Nederland had het leger beslag op paarden laten leggen. Uitvoer van paarden was verboden.

Toch slaagden lepe veehandelaren erin paarden aan het waakzame oog van de overheidsdienaren te onttrekken. In Duitsland werden er kapitalen voor betaald. In woekerwinsten deelden de herbergiers die smokkelpaarden onderdak verleenden en de grensbewoners die bij onraad licht lieten branden of lakens uithingen, waardoor de paardensmokkelaars hinderlagen van kommiezen konden ontlopen.

Sluipwegen

Vele sluipwegen voerden door de Maas. De oversteek was niet zonder gevaar.

„Met een roeibootje werd een lijn van de Brabantse naar de Limburgse oever van de Maas overgebracht," aldus Grad Robben in Groeningen, in de volksmond: de 'Schele Rob', omdat hij een oog miste. „Met die lijn werden de paarden een voor een overgetrokken. Wilde paarden hadden een lood nodig, opdat ze niet omtuimelden. In dat geval verdronken ze onherroepelijk."

Als een badkuip van Marat werd ook eens de boot van de 'Schele Rob' onder vuur genomen. Met zijn koelbloedigheid dwong hij niet alleen bij opsporingsambtenaren bewondering af, maar ook bij kolonialen die regelmatig smokkelkonvooien overvielen. Voor elk paard dat Robben veilig overbracht, kreeg hij tien gulden. „Dat was veel geld in die dagen. Een glas bier kostte vier cent."

De koers van een mensenleven stond niet hoog. Volgens de Nieuwe Venloosche Courant van 5 januari 1918 hadden in Limburg tot dan al vijfhonderd personen met smokkelen het leven verloren.

Na de Eerste Wereldoorlog ontstond aan de oostgrens een levendige ruilhandel. Grote aantrekkingskracht had de Neustrasse in Herzogenrath. Via deze straat, die Duitsland van Nederland scheidt, hadden Duitsers vrijelijk toegang tot de keten die Kerkradenaren met koffie en sigaretten hadden volgestouwd. Smokkelaars kwamen gewoonlijk met de laatste trein in Herzogenrath aan. Vrouwen verstopten de contrabande in hun corset. Gewillig hielpen mannen een handje. Zo zagen ze ook nog eens wat. Met de eerste trein vertrokken ze weer naar Keulen of Düsseldorf. Wegens de onzedelijkheid, waarover de commissaris van politie de burgemeester van Kerkrade had gerapporteerd, maar ook wegens het nadeel dat 's Rijks schatkist, volgens de inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, van de ruilhandel ondervond, werden beperkingen aan de nering in de 'Kalverstraat van Kerkrade' opgelegd.

Sigaretten, tabak en vloeitjes bepaalden, in de jaren twintig, ook voor een belangrijk deel de smokkel van Nederland naar België.

Lucratief

Omgekeerd was, in de jaren dertig, de smokkel van suiker en margarine lucratief. In België kostte de suiker 15 cent de kilo en een doos van twaalf pakjes margarine, in totaal drie kilo, 90 cent. In Nederland betaalde men het twee- tot drievoudige.

„Bij laag water waadden we door de Maas," aldus 'Sjang van Bets' (Janssen) in Geulle. Ze hadden twee vaste plaatsen: bij 'de Saint' op de grens tussen Geulle en Elsloo en bij 'het Kelderke', de Maasbocht op de grens van Geulle en Bunde. Er lagen daar eilandjes in de Maas. „Op een van die tochten werden we op de terugweg verrast door hoog water. Stenen spoelden onder de voeten weg." Miel Leenaerts en Sjo Kusters verloren hun evenwicht en verdronken.

De sluipweggetjes van pungelaars uit Midden-Limburg voerden eveneens over doorwaadbare plaatsen in de Maas. Bij hoog water werden de pungels met roeiboten overgevaren dan wel met lijnen in waterdichte zakken overgetrokken. Bootjes werden verstopt in boerenschuren, onder hooi- of houtmijten.

„De voorpost was de linkste post in een smokkelkonvooi," aldus 'Peerke' Heijnen in Echt. „De voorpost moest het lef hebben om een sigaretje aan te steken als de kommiezen op hem afkwamen. Hij moest lucifers in het duister durven gooien dan wel op de vingers durven fluiten, als hij behalve in de mond van een kommies in een vuurmond keek. Drie keer kort was: 'Niks meer riskeren; proberen je eigen hachje te redden.' De voorpost draaide op voor wat in beslag werd genomen. Hij kon in voorarrest."

Matje

„De kantonrechter in Sittard was goedkoper dan die van Roermond," aldus Peerke. „Werd je in Echt gepakt, dan moest je in Roermond voorkomen. Werd je in Roosteren aangehouden, dan moest je in Sittard op het matje komen." De Zwarte Beek, die Echt van Roosteren scheidt, vormde de grens tussen beide arrondissementen.

Koffie was in Nederland na de oorlog op de bon. In België was hij onbeperkt verkrijgbaar. Belastingvrij werden koffiebonen vanuit de Belgische Kongo ingevoerd. Gebrand kostten zij tien tot twaalf gulden de kilo. In Nederland betaalde men er het dubbele voor; in Duitsland het drie- tot viervoudige. Ouderen exploiteerden Duitse jongeren die niet naar school konden en zichzelf moesten zien te beredderen, doordat vader was gesneuveld of in krijgsgevangenschap zat. De jeugdbendes opereerden zeer professioneel: met voorlopers en uitkijkers. Kommiezen schuwden niet om ook op hen te schieten. De 12-jarige zoon van een invalide mijnwerker in Herzogenrath, die op 3 juli 1946 door de draadversperring in het midden van de Nieuwstraat in Kerkrade was gekropen, overleed aan zijn verwondingen. In totaal werden in 1947 door de Inspectie der Invoerrechten en Accijnzen te Kerkrade 6.878 kinderen de grens overgezet.

Pantserwagens

In de jaren vijftig reden pantserwagens de smokkelwaar over. Koffie naar Duitsland; boter naar België.

Roomboter bracht in België twee tot drie gulden per kilo meer op dan in Nederland. Met pantserwagens uit legerdumps dan wel in voertuigen die smokkelaars zelf hadden bepantserd, kon probleemloos drieduizend tot achtduizend kilo de grens worden overgebracht. Op hun Harley's waren kommiezen geen partij meer. Vliegende brigades werden daarom met Amerikaanse bakken uitgerust. Er ontstonden adembenemende achtervolgingen, waarbij werd geschoten. Om kommiezen van zich af te schudden strooiden smokkelaars kraaiepoten. Het waren viertandspijkers, die autobanden aan flarden reten. Ook gebruikten smokkelaars afgewerkte olie. Via een slang lieten zij de olie op het wegdek stromen, waardoor achtervolgers in de slip raakten. Ook werd wel olie op de uitlaat gespoten, waardoor zich rook ontwikkelde die het zicht van de achtervolgers belemmerde. Voor douanebeambten waren smokkelaars 'gangsters' geworden. Zij brachten daarom Spaanse ruiters in stelling, spijkerplanken, weggeggen of vangblokken, waarin smokkelwagens zich klem reden. Aan beide zijden vielen doden en gewonden.

Minder crimineel ontwikkelde zich de smokkel van vee dat van Nederland naar België én Duitsland ging.

„Vóór de oorlog, toen een fabrieksarbeider 25 frank per dag verdiende en een pint één frank kostte, kon je aan een paard en een koe duizend frank overhouden; na de oorlog aan een paard tienduizend frank, aan een koe vijfduizend frank en aan een big honderd frank," aldus Kareltje Verheijden in Kinrooi. De veesmokkelaar debuteerde aan de Itterbeek, die Nederland van België scheidt.

Cognac

„Voordat de biggen emigreerden, kregen ze een flinke scheut cognac of kladjes bier die een kastelein in Neeritter voor ons bewaarde. De varkens werden daarvan zo zat als een patat. Slapend werden de zatlappen overgedragen."

Met de smokkel van biggen en kalveren bouwde Kareltje zoveel kredietwaardigheid op dat hij op paarden en koeien kon overschakelen. Hij verlegde daartoe zijn werkterrein naar de Maas. Hollandse veekooplui kochten paarden en koeien op de veemarkt in Den Bosch. Bij boeren in Echt, Ohé en Laak of Roosteren werden de beesten op stal gezet. Op de afgesproken avond liepen zij in een weiland langs de Maas. „Met roeibootjes, die we in mutserds of wissen hadden verstopt, werd een lijn overgevaren die om de hals van het paard of om de hoorns van de koe werd gebonden." Vervolgens werd het vee de Maas ingestoten en met de lijn overgetrokken. „Een koe kan uitstekend zwemmen, als ze haar poten maar kwijt kan. Slechts vijftien koeien, één os en één veulen kantelden en verdronken. Tien koeien en vaarzen vielen in handen van de kommiezen."

Een belangrijk deel van het smokkelvee dat naar Duitsland ging, passeerde bij het Spaanshuisken de grens. Het is een gehucht van Koningsbosch dat zich in de schoot van het Duitse dorpje Saeffelen ontwikkelde. Er staan zestien huizen. Voor de oorlog waren er twee café's en zes winkels. Het zogenoemde 'Freikwantum', dat Duitsers er konden kopen, was een lachertje. Door kinderen meermalen naar het Spaanshuisken te sturen, konden ook de Duitsers over gewenste hoeveelheden beschikken. Het grove geld werd met het smokkelen van vee verdiend. Smokkelaars zetten het in stallen of weilanden van komplotterende boeren. Zelfs op klaarlichte dag brachten dezen biggen, kalveren, koeien en paarden de grens over. Van tien uur 's morgens tot vier uur 's middags was de 'Zollboet' onbemand. Evenzo van acht uur 's avonds tot zes uur 's morgens. Gewillig gingen vrouwen en kinderen op de uitkijk staan. Mede daardoor behoorde het Spaanshuisken tot Limburgs dierbaarste smokkeloorden.

Devies

'Horen, zien en zwijgen', was er generatieslang het devies. Opmerkelijk is daarom dat die wet wordt doorbroken; dat grensbewoners opsporingsambtenaren tippen. „Want wat moet een auto met een nummerbord van Berlijn 's nachts bij het Spaanshuisken?" vraagt een grensbewoonster, die niet met naam wil worden genoemd, zich af. „Toen douane en marechaussee hier waakten, konden we rustig slapen. Nu gaan we met angst naar bed. Smokkel is geen 'Kavalierdelikt' meer. Het is criminaliteit geworden."

Moderne smokkel(w)aa

DOOR ROB PETERS

Vroeger heette het gew
smokkelen. Je liep ou
wets tegen de lamp, wa
lading boter of tabak kwijt
kreeg een voorspelbare boete
de kadi.
Nu komen er op zijn minst arre
tieteams en telefoontaps aan te
en vindt niet alleen strafrechtel
correctie door de rechtbank pla
Nee, behalve voor het strafbare
zoals de verboden in- en uitv
van drugs of gestolen auto's, h
je ook al gauw voor fraude, be
tingontduiking en lidmaatsc
aan een criminele organisatie.
vendien is dan de kans levensgr
aanwezig dat een 'kaalplukte
nog even langs komt en voor j
schade aanricht.

Tenslotte zijn ook nog de verz
raars steeds nadrukkelijker
jacht naar volledige schadever
ding. De voor autodiefstallen
uitvoer veroordeelde mag een
slag op zijn huis, auto of an
bezittingen tegemoet zien, zo
de aan Japan of Libanon clan
tien geleverde patserige auto
terugkomt.

Niks romantiek dus. Eigen sch
dikke bult. Want al is het een
deur intrappen, maar met of
der grenspalen, douaniers, of k
plukteams: de grote criminal
groeit. Het grote geld lokt en v
al jongeren staren zich blind op
stoer ronddarren in een dure a
betaald met gemakkelijk verd
de smokkelpenningen.

Misdaad mag niet lonen, maar do
het blijkbaar nog wel. Ex-crimi
len, op de hoogte van het inte
tionale metier, zetten kanttekeni
gen: 'Als je geen Van Basten in
drugshandel bent, is het sappe
en afzien. Bovendien lopen
mindere goden, de helpers pro
tueel meer risico gepakt en ver
deeld te worden dan de man
achter de schermen.'

De slogan dat met grensbewa
meer criminaliteit voorkomen
worden, is allang achterhaald.
internationale misdaadsyndica
zo professioneel zo goed geor
seerd dat ook zwaar bew
grenzen geen barrière zouden k
nen vormen.

Meer heeft de politie aan inzich
de opbouw van misdaadcellen.
kunnen alleen insiders versch
fen. Het door grote strafplei
gesignaleerde en bekritiseerde
nemend gebruik van underco
agenten en infiltranten door de
litie leek lang op fantasie, iets
een 'goed jongensboek'.

Recente onthullingen geven
dat de waarheid soms nog sp
nender is dan de fantasie. V
onze eigen voordeur krijgen ge
terde autodieven regelmatige b
lingen van de Duitse Kripo om
ze helpen bij het lamleggen
een gang. En de mannen die wij
het oog hebben vormen geen
zondering. Zij waren ervaren au
dieven, zagen een vluchtroute
hielpen de politie en vooral de v
zekeraars. Een gevaarlijk maar
cratief spel.

De moderne smokkelaar wordt
nog altijd (veel) beter van.

...aalf vragen

...icieel heet het dat er vanaf 1 januari binnen de EG ...ortaan vrij verkeer van goederen, diensten en personen ...

...agbomen voorgoed omhoog. Iedereen kan vrij gaan en ...aan in het nieuwe Europa. Eindelijk worden 'alle ...enschen Brüder'.
...lleluja.
... niet soms?
...e praktijk zal het leren. Vooruitlopend op de ...elbelovende praktijk heeft verslaggever Hans Toonen ...aalf vragen geplukt. En er de juist antwoorden bij ...zocht.
...orzichtige conclusie: het Europese wij-gevoel kriebelt ...g lang niet overal.

Van werk zoeken in Rome tot 'blowen' in Malaga

door HANS TOONEN

***M**ag je rechtstreeks en vrij van binnen Porsche kopen van de fabriek in Stuttgart kopen? En de bolide in België verzekeren om er in Nederland mee te gaan scheuren?*

Natuurlijk mag dat. Maar je moet de Porsche wel in Nederland invoeren. En er netjes btw en bvb over betalen. In België verzekeren mag. Of de Belgische assuradeur daar warm voor loopt, valt te betwijfelen. Want hij moet zich toch aan de verzekeringsvoorwaarden houden van het land waar je woont. Controle van de verzekeringsmaatschappijen is een taak van het land waar zij gevestigd zijn. Inderdaad, de verzekeringsmarkt is nog lang geen open, eensgezinde markt.

Goede raad: koop de stereo-installatie in Duitsland. Probeer je niet meer onder de voetbank van je Porsche mee te smokkelen. Want de invoer van goederen binnen Europa is vrij. Uitgezonderd auto's.

[illegible]

Vestigen is geen probleem. En als hij zich maar aan het wettelijk minimumloon houdt en keurig sociale verzekeringspremies betaalt, mag hij net zoveel overhemden maken als hij wil. Zeker weten dat de Portugees dan ook in eigen land blijft.

***M**ag je nu in elk EG-land studeren. En heb je dan ook recht op een studiebeurs?*

[illegible] vastgelegd dat je overal [illegible] studeren. Het collegegeld voor [illegible] niet hoger zijn dan voor de 'in-[illegible]

[illegible] ke is [illegible] en [illegible]. Onthoud echter wel dat studeren in [illegible] EG-landen veel duurder is dan in Nederland.

***M**ag Fortuna na [illegible] problemen zijn voorhoede [illegible] Portugezen?*

Geen sprake van. Europa mag dan een grote club vormen, maar voetballers mogen niet onbeperkt Europeanen opstellen. Reden is – o ironie – een nationalistische. Elk EG-land moet zijn eigen voetballers beschermen. Want daaruit selecteer je de besten voor het nationale elftal. Dat heeft Europese voetbalbond (UEFA) al bepaald. Binnenkort zal zij deze bescher-[illegible]

Kortom, voor de voetbalsport blijft alles bij het oude. Clubs mogen nog altijd niet meer dan twee 'buitenlanders' opstellen. Speelt een 'Europeaan' echter drie seizoenen bij bijvoorbeeld Fortuna dan wordt hij niet langer als 'buitenlander' beschouwd.

Voor voetballers buiten de EG blijft de toelating al even streng. Pas als de Stichting Arbeidsmarkt akkoord gaat, mag zo'n weldoening de 'klasse' aan.

***I**n Nederland kun je in elke koffieshop een joint kopen, in Engstraat of straat of in een park oproken. Nu we ook allemaal 'frères/brüder' onder mekaar zijn, mag je ook ongestoord 'blowen' op het terras in Malaga. Niet dan?*

Strafbeleid blijft een nationale aangelegenheid. Elk land bepaalt zijn eigen beleid. In Malaga ben je dus toch de klos. Want om de stickie-toerist af te schrikken en de lokale middenstand te plezieren houdt de [illegible] politie regelmatig razzia's. Op en rondom de [illegible] Barcelona ziet de politie wat meer door de [illegible] in Amsterdam.

[illegible] kilo hasj neergelegd in [illegible] twee jaar cachot. In Nederland krijg je een geldboete plus een voorwaardelijke gevangenisstraf. Twee kilo hasj in Duitsland betekent minimaal een jaar brommen.

[illegible] bestellingen in bijvoorbeeld [illegible] te leveren, zullen na 1 januari zelf en gewoon in Europa laten 'blowen'.

***M**oet je toch altijd je paspoort bij je hebben binnen Europa?*

Uitgezonderd in Engeland, Ierland en Denemarken zal de douane nergens binnen Europa naar het paspoort vragen. Tenminste, als je over land reist. Engeland, Ierland en Denemarken hebben namelijk het 'Schengen-akkoord' (1985) nog altijd niet ondertekend.

Op vliegvelden van alle twaalf EG-lidstaten wordt overigens wel naar het paspoort gevraagd. Luchthavens is het niet gelukt tijdig hun aankomsthallen te splitsen in hallen voor Europeanen en passagiers uit niet-EG-landen. Vanwege dat tax-free shops open blijven voor reizigers binnen de EG. Daarom ook blijft de douane alle bagage controleren.

[illegible] zijn [illegible] over de [illegible] in Europa werden er [illegible] controles gehouden op grensposten. Dit om criminelen en illegalen af te schrikken. In de loop van 1993 zal echter ook deze steekproef verdwijnen.

***M**ag je als legaal in Nederland [illegible] Marokkaan je familie in Duitsland bezoeken?*

Geen enkel probleem. Maar als je je familie in Londen, Dublin of Kopenhagen wilt bezoeken, moet je wel je paspoort laten zien. De andere EG-landen vinden deze opstelling op zijn minst onaardig. Maar het drietal staat erop op deze wijze niet-Europeanen, al wonen ze in Europa, te controleren. Bovendien houdt Engeland zich het recht voor eenieder bij zijn grenzen aan te houden met het oog op aanslagen van bijvoorbeeld de IRA.

***M**ag je als werkloze Limburger binnen Europa gaan werk zoeken? Bijvoorbeeld door je reflecteren op een advertentie waarin een juridisch in Rome wordt gevraagd. Mag je dan naar Italië?*

Dat mag, maar eerst even je arbeidsbureau en het GAK informeren dat je een paar dagen in Rome bent. Als je bovendien bij de uitkeringsinstantie het formulier E 303 opvraagt en invult, mag je drie maanden werk zoeken in een EG-land, met behoud van de ww-uitkering, ook dan. Blijf je lang in je hopelijk nieuwe woonplaats hangen, moet je je wel daar inschrijven als werkzoekende.

Mochten er meer sollicitanten zijn, bijvoorbeeld een Italiaan en een Duitser, dan mag je niet om je nationaliteit worden afgewezen.

***M**ag je als Nederlandse [illegible] ook Fransen in de mond kijken? Wordt een bul of diploma overal in Europa erkend?*

Tandartsen mogen zich vrij vestigen binnen de EG. Dat geldt ook voor andere medische beroepen. En voor architecten en juristen.

Om het risico te vermijden dat Beun de Haas vrij spel krijgt door te zwaaien met een bul van een obscure universiteit, worden academische titels via de betrokken ministeries van onderwijs nagetrokken.

Elke lidstaat heeft trouwens een bureautje waar je kunt natrekken of je diploma zonder meer erkend wordt.

Het kan gebeuren dat je als programmeur, bijvoorbeeld in Duitsland, gevraagd zal worden een proeve van bekwaamheid af te leggen. Dat geldt niet voor opleidingen die korter dan drie jaar hebben geduurd. Bij bijvoorbeeld loodgieters, metselaars of kraanmachinisten wordt vakkennis als vanzelfsprekend verondersteld.

Nog even een voorbeeld van wat niet kan. Een Frans jurist kan zich niet vrij vestigen als advocaat in Maastricht. De Orde van Advocaten zal eisen dat de collega zich eerst verdiept in het Nederlands recht. Wel kan deze doorgeleerde Fransman in dienst worden genomen door Nederlandse bedrijven die veel zaken doen met Frankrijk.

***I**n Portugal je kofferbak volladen met goedkope drank en sigaretten mag toch wel? Je kunt er blij en ongehinderd mee huiswaarts karren?*

Een kofferbak vol zou misschien nog net kunnen, als je kunt aantonen dat het voor eigen gebruik is. Een klein vrachtwagentje, nee. Dan ben je de sigaar.

***M**ag een Europeaan nu ongestoord op de Antillen gaan wonen en werken?*

Nee, want de Antillen vallen buiten de EG. Destijds hebben alle lidstaten hun overzeese wingewesten gevraagd welke status zij straks wensen: een provincie of liever een status aparte. De Antillen hebben toen gekozen voor een wat lossere band met Nederland.

***S**tel je koopt tuinmeubels, bijvoorbeeld in Frankrijk. Keurig voorzien van Frans keurmerk. En een maand later zak je erdoorheen. Wat heb je dan aan de Franse garantie?*

Je kunt de Franse consumentenbond inschakelen als de Franse winkelier dwars blijft liggen. Of keurmerken deugen is een kwestie van vertrouwen. De twaalf EG-landen hebben [illegible] keurmerken [illegible] als Nederlandse [illegible]fabrikant [illegible] dan ook [illegible]

Tekeningen: KAREL GERRITS

● Standbeeld van Karel de Grote uit de kerk van Sint Jan de Doper in het Zwitserse Müstair (negende eeuw).

Een grenzeloos Europa. Booswichten als Karel de Grote, Karel V, Loderwijk XIV, Napoleon en Hitler offerden uit blinde machtswellust het bloed van hun onderdanen op aan dit stokoude ideaal. Zonder het beoogde resultaat. De Romeinen kwamen een heel eind, wentelden zich echter na gedane arbeid in wellust, zelfzucht en intriges, en gingen vervolgens genadeloos kopje onder. Wat kwaadschiks niet is gelukt, blijkt ook goedschiks een heel karwei te zijn. Na de onverwacht succesvolle top in Edinburgh een paar weken geleden lijkt de Eurosclerose overwonnen, maar zelfs de Europositivo's moeten toegeven dat een fris briesje genoeg is om het éne Europa weer stuiptrekkend op de operatietafel te doen belanden. De roerige geschiedenis van Europa zit wat dat betreft vol waarschuwingen. Van vliegende vaandels en oorverdovend wapengekletter tot babylonische spraakverwarring achter de onderhandelingstafel.

Het grenzeloze Europa: ideaal met een baard

● Karel V wordt tot keizer gekroond (1530).

● De smadelijke aftocht van het Napoleontische leger uit Rusland (1812).

door RENÉ VLEMS

De Kelten, de verzamelnaam voor een handvol Indogermaanse volken, verzorgden de generale repetitie van een grenzeloos Europa. Zij kwamen aanzetten uit Centraal-Europa en overspoelden vanaf de negende eeuw voor Christus grote delen van Gallië, Italië, Spanje, Engeland en Griekenland; tot in Klein-Azië doken ze op. De verschillende clans mochten graag binnenshuis een stevig robbertje met elkaar vechten, maar hun militaire stootkracht naar buiten toe was nogal minnetjes. Het kostte de veel sterkere Germanen en Romeinen dan ook weinig bloed, zweet en tranen om de Kelten tot over de Rijn terug te jagen.

De Romeinen goten hun expansiedrang in een heel wat solider vat. Vanaf de vierde eeuw voor Christus sleutelden zij verbeten aan de opbouw van een machtig rijk. Driehonderd jaar later hadden de legioenen een imposante reeks Europese landen aan hun zegekar gebonden, waaronder Italië, Gallië (Frankrijk en België), een flinke hap van Nederland, Zwitserland, delen van Duitsland, een taartpuntje van Engeland (tevens de meest noordelijke voorpost van de Romeinen), Oostenrijk en Hongarije. In de resterende delen van Europa woonden de Germanen, die toen weliswaar nog weinig last hadden van reiskriebels, maar de Romeinen toch al duidelijk wisten te maken dat er met hen niet te dollen viel. Bij de beruchte slag in het Teutoburgerwoud (in het jaar 9 na Christus) werden meer dan twintigduizend Romeinse soldaten door de woeste Germanen onder aanvoering van Arminius in mootjes gehakt. Een nederlaag die het hele Romeinse rijk op zijn grondvesten deed schudden.

Over de veldslag is al een bibliotheek vol geschreven. Er zijn historici geweest die beweerden dat de Europese geschiedenis zonder de glorieuze overwinning van de barbaren anders en mogelijk zelfs vreedzamer zou zijn verlopen. Sterker nog, Arminius is ooit door geschiedkundigen gebombardeerd tot de grondlegger van de Duitse natie en de stamvader van Hitlers rijk.

Zoveel staat echter vast, dat keizer Augustus na de smadelijke nederlaag zijn pogingen om ook de rechterzijde van de Rijn te romaniseren opgaf.

Genadeklap

Het 'Brussel' van het Romeinse rijk was Rome. Van daaruit heerste de keizer over miljoenen onderdanen. De ordenende geest van de Romeinse wetgevers drong door tot in alle uithoeken van het uitgestrekte rijk, maar tegelijkertijd werd daarmee een verlammende bureaucratie in werking gezet. Het imperium werd langzamerhand stuurloos, de bodem van de staatskas doemde op, het leger begon te morren en de bevolking wilde niets meer weten van het politieke gekonkel. Rond het midden van de vierde eeuw was het keizerrijk volledig corrupt en moreel vervallen.

De genadeklap kwam toen de Germaanse volken op drift raakten en zelfs tot twee keer toe het 'Brussel' van de klassieke oudheid platwalsten.

Het Romeinse rijk is van onschatbare betekenis geweest voor de ontwikkeling van de westerse beschaving. De Romeinen drukten enerzijds het Griekse cultuurgoed (wijsbegeerte, kunst en letteren) liefdevol tegen de borst, en traden aan de andere kant zelf op als vernieuwers op het gebied van bijvoorbeeld wetgeving en krijgskunst.

Opmerkelijk is ook dat zij, toen de grenzen van het imperium eenmaal getrokken waren, zo'n tweehonderd jaar de binnenlandse rust en vrede wisten te handhaven.

Loopje

De volksverhuizing zorgde ervoor dat de geschiedenis een sprong maakte. Het continent werd getuige van een overweldigende opeenhoping van gebeurtenissen en veranderingen. De taalgrenzen en de contouren van de politieke landkaart van een nieuw Europa werden langzaamaan zichtbaar. De Franken settelden zich in Gallië, de Bourgondiërs in de vallei van de Rhône, de Alemannen streken neer in het gebied tussen de Rijn en de Donau, de Goten zwermden uit over Italië, Zuid-Frankrijk en Spanje, en de Vandalen waagden de sprong naar Noord-Afrika.

Van alle stammen die werden meegezogen door de grote volksverhuizing beschikten de Franken over de langste adem en veroverden, uiteraard pas na overvloedig bloedvergieten, de opperheerschappij. Karel de Grote, koning der Franken, schopte het zelfs tot keizer (800). Het Frankische Rijk, dat grote delen van Europa omvatte, groeide Karel echter duidelijk boven het hoofd. In plaats van een 'Brussels' machtscentrum in te richten, sloot hij zich 't liefst op in een van zijn talrijke paltsen. Daardoor ondervond Karel aan den lijve de juistheid van de vuistregel dat onderdanen snel een loopje nemen met het gezag als hun baas nooit z'n gezicht aan het voetvolk laat zien. Geen wonder dat het imperium na zijn dood als een zeepbel uiteenspatte.

In de periode die daarop volgde, werden met speels gemak landen gevormd en gescheiden, totdat twee machtsblokken overbleven: het koninkrijk Frankrijk en het Heilig Roomse Rijk, met alweer een keizer aan het hoofd. Tussen de koning en de keizer heeft het nooit echt geboterd. Frankrijk rukte steeds verder naar het oosten op, maar onder de Habsburgse dynastie kreeg het Duitsland terug door het via gelukkige huwelijkspolitiek op een akkoordje te gooien met de Bourgondiërs, die het in Spanje en de Nederlanden voor het zeggen hadden. Onder Karel V, halverwege de zestiende eeuw, bereikten de Habsburgers het toppunt van hun macht. De reeks bezittingen mocht gezien worden: het Duitse Rijk, de Oostenrijkse erflanden, de Nederlanden, een flink stuk van Italië, Spanje en een hele serie koloniën.

Gebral

Aan het einde van de zeventiende eeuw werd Europa gedomineerd door Frankrijk onder de Zonnekoning Lodewijk XIV, die – zo wil de overlevering – ooit in een onbewaakt ogenblik uitriep: 'Eén koning, één wet, en één geloof', en sterker nog: 'De staat ben ik'. Pretentieus gebral, want Lodewijk was in feite meer vrouwenjager dan heerser. Gelukkig had de koning een fijne neus voor het benoemen van uiterst capabele ministers, die hem macht, pracht en praal op een presenteerblaadje thuisbezorgden. Maar toen de een na de ander stierf, verbleekte de Zonnekoning zienderogen.

Zijn landgenoot Napoleon I Bonaparte pakte het anders aan en spendeerde al zijn energie aan de onderwerping van Europa aan het Franse oppergezag. Met harde hand schreef de kleine man in de geannexeerde gebieden en tal van Europese staten de wet voor. In 1804 kroonde hij zichzelf tot keizer, maar moest tijdens de Volkerenslag bij Leipzig negen jaar later toch het onderspit delven. Na een kortstondig verblijf op Elba deed Napoleon opnieuw een greep naar de macht, doch vond op 18 juni 1815 zijn Waterloo bij Waterloo. Tijdens het Congres van Wenen werd vervolgens een geheel nieuwe kaart van Europa getekend. Met veel grenzen.

Adolf Hitler was de laatste die Europa kwaadschiks grenzeloos wilde maken. Hoewel al tijdens het ontstaan en de daarmee gepaard gaande machtsontplooiing van de nationale staten in de zestiende eeuw een aarzelende roep om Europese eenheid klonk, begon pas na de onbeschrijflijke gruwelen van de Tweede Wereldoorlog, de Europese Gedachte – het streven naar Europese eenheid – aarzelend post te vatten.

In de eeuwen die daaraan voorafgingen, waren de Europese staten al blij als ze het kwetsbare evenwicht in de machtsverhoudingen konden bewaren. Als een natie dat evenwicht verstoorde, vonden de andere elkaar in het zogeheten Europees Concert, een soort samenwerkingsverband dat tot doel had de vrede, desnoods met bloedig geweld, te waarborgen of te herstellen. De 'natte dromen' van de Habsburgers, Lodewijk XIV, Napoleon en Hitler over een grenzeloos Europa droogden dank zij de concerterende Europese naties uiteindelijk op.

Por

De Britse staatsman Sir Winston Churchill had het beginsel van staatkundig evenwicht in z'n achterhoofd toen hij tijdens zijn beroemd geworden toespraak in Zürich in 1946 repte over de 'Verenigde Staten van Europa'. Als tegenwicht tegen de dreiging van de toenmalige Sovjetunie moest Europa in zijn ogen een unie gaan vormen. Churchill was echter geen pleitbezorger van Europese eenwording op supra-nationale basis en wilde onder geen beding de nationale souvereiniteit prijsgeven – net zoals Groot-Brittannië tot op de dag van vandaag worstelt met de Europese unificatie als meer dan louter een bondgenootschap. Niettemin heeft Churchill met zijn speech de federalisten *pur sang* een forse por in de rug gegeven.

Tijdens het Congres van de Europese Federalistische Beweging in Den Haag (1948) werd het plan gelanceerd voor een Europese federatie met een supranationaal bondsgezag. Na flink wat soebatten en bijschaven van de voorstellen ontstond een jaar later de Raad van Europa. Veertien Europese landen sloten zich bij de Raad aan. Het hoofdkwartier werd Straatsburg. Inmiddels zit het aantal aangesloten lidstaten dik over de twintig. Elk Europees land kan lid worden, op voorwaarde dat de beginselen van de rechtsstaat en de mensenrechten worden onderschreven. De Raad van Europa is gezien de beperkte bevoegdheden in feite meer een parlementair forum dan een controlerend orgaan.

De volgende stap op weg naar Europese eenheid werd begin jaren vijftig gezet met de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS), waartoe de Franse minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman het initiatief had genomen. Achterliggende gedachte was vooral de historische vijandschap tussen Duitsland en Frankrijk weg te poetsen met een economisch doekje. Bovendien zou Duitsland niet uit z'n hoofd laten om onder het wakend oog van de buurlanden de zware industrie nogmaals te misbruiken voor oorlogsdoeleinden, zo redeneerde Schuman. Een politicus dus met een behoorlijke dosis realiteitszin, ook waar het ging om de voetangels en klemmen bij de verwezenlijking van een Europese eenheidsstaat: 'Europa kan niet ineens en volledig tot stand komen: het kan slechts gerealiseerd worden door concrete daden, waardoor allereerst een feitelijke saamhorigheid wordt geschapen,' orakelde de Fransman tijdens de presentatie van zijn plannen.

Pleister

Schumans EGKS – waartoe Frankrijk, West-Duitsland, Italië en de Benelux in 1951 het Verdrag van Parijs ondertekenden – was de eerste Europese organisatie met supra-nationale bevoegdheden. En redelijk succesvol ook, want de samenwerking heeft uiteindelijk geleid tot een werkelijke gemeenschappelijke markt voor kolen, staal en ijzer.

Met de oprichting van de EGKS kregen de federalisten de smaak goed te pakken. Omdat oorlogsdreiging blijft bestaan zolang iedere natie beschikt over een eigen militair apparaat, kwam al snel een plan voor een Europees leger ter sprake. De beoogde Europese Defensie Gemeenschap (EGD) kwam echter niet van de grond, mede door het verzet van de Franse nationalisten en socialisten. Als pleister op de wonde werd in 1954 de West Europese Unie (WEU) gevormd, een defensiegemeenschap die sinds 'Maastricht' tot taak heeft de besluiten van de Europese Unie op defensiegebied uit te voeren.

De EGKS beviel de aangesloten lidstaten zo goed, dat werd besloten de samenwerking uit te breiden naar de gehele economie. In 1957 ondertekenden de zes EGKS'ers de verdragen van Rome, waarbij de Europese Economische Gemeenschap (EEG of Euromarkt) en Euratom (voor de gemeenschappelijke exploitatie van kernenergie voor vreedzame doeleinden) in het leven werden geroepen. Belangrijkste speerpunten in het beleid van de EEG waren de oprichting van een douane-unie (die er in 1967 kwam) en een gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).

In 1967 besloten de regeringsleiders wegens het vlotte verloop van het integratieproces dat de EGKS, de EEG en Euratom voortaan door het leven zouden gaan als de EG (Europese Gemeenschappen), maar vanaf het begin van de jaren zeventig ging het met de Europese unificatie snel bergafwaarts. De economie raakte in het slop en de besluitvorming in de EG verliep steeds moeizamer doordat meer landen zich aansloten.

De EG leed aan Eurosclerose, zo luidde de diagnose van de artsen. In 1985 diende de Europese Commissie, het dagelijks bestuur van de EG, een injectie toe in de vorm van een Witboek met daarin honderden maatregelen die de patiënt voor het einde van 1992 weer op de been moesten helpen. In de Europese Akte uit 1987 pinden de zieke ledematen zich plechtig vast op een voorspoedige genezing.

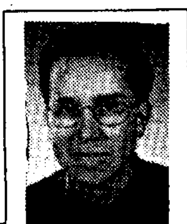
Om de heilzame werking van de remedie – een grenzeloos Europa vanaf 1 januari aanstaande, met een vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal – te versterken, werden in het Verdrag van Maastricht (begin dit jaar ondertekend) afspraken gemaakt over de vorming van de Economische en Monetaire Unie (EMU, vergaande samenwerking tussen de EG-landen op economisch en monetair terrein, die uiterlijk in 1999 moet leiden tot de invoering van één Europese munt), en over de Europese Politieke Unie (EPU, uitgebreide samenwerking op het gebied van buitenlandse politiek, veiligheid en defensie).

De eerste januari is ontegenzeglijk een keerpunt in de geschiedenis van Europa. Het continent staat voor de keuze, die de Franse schrijver Paul Valéry eens zo treffend heeft verwoord: 'Zal Europa verworden tot wat het eigenlijk is, namelijk een onbeduidend voorgebergte van het Aziatisch continent? Of zal Europa blijven waar het op lijkt, namelijk het edelste deel van het universum, de parel van de wereld, het brein van een groot lichaam?' De geschiedenis zal 't leren.

Problemen pendelaars kennen geen grenzen

Thei Schillings uit Born viel tijdens zijn werk in Keulen uit een hoogspanningsmast. Met zware verwondingen werd hij in allerijl per helikopter naar een ziekenhuis in Duisburg vervoerd. De rekening voor die vlucht kreeg Schillings' echtgenote al spoedig thuisgestuurd. Maar de nasleep duurde nog jaren. Zowel het Nederlandse ziekenfonds als de Duitse tegenhanger, de Bundesgenossenschaft, wezen naar elkaar en weigerden de rekening te betalen. Ook de reiskosten die mevrouw Schillings maakte om haar man dagelijks te bezoeken in Duisburg werden niet vergoed, omdat het ziekenfonds vond dat Thei Schillings in een Nederlands ziekenhuis verpleegd had moeten worden. De kwestie is zover bekend nog steeds niet opgelost.

door **PETER BRUIJNS**

● *Dagelijks passeren 6.600 Belgen de grens om hier te werken.*

Foto: FRITS WIDDERSHOVEN

Het is een voorbeeld van de administratieve problemen die grenspendelaars vandaag de dag nog steeds ondervinden. De zo veel besproken Europese eenwording zal daar voorlopig zeer weinig aan verbeteren.

Dat beaamt Jan Schipper van de FNV Limburg. Wie hem vraagt wat er in 1993 aan de rechten en plichten van grensarbeiders verandert, krijgt een kernachtig antwoord: „Niets." „Sterker nog," gaat Schipper door, „de administratieve barrières van de grensarbeiders zijn de eerstkomende tien tot twintig jaar nog niet opgelost."

Volgens Schipper wordt er nog veel te weinig gedaan om de grenzen van de sociale zekerheid tussen de EG-lidstaten te slopen. De opvallendste verbetering dateert alweer van een paar jaar geleden, toen werd geregeld dat grensarbeiders niet meer in zowel het werk- als het woonland AWBZ-premie moeten betalen.

Jan van der Poot uit Maastricht werkte twaalf jaar ondergronds in de mijn van Waterschei. In 1978 werd hij afgekeurd. Zijn onderlichaam was volledig verlamd. Van der Poot ontving een Belgische invaliditeitsuitkering, maar een elektrische rolstoel kreeg hij niet. Hulpmiddelen uit het Belgische of Duitse ziekenfonds mogen namelijk niet de grens over.
Schipper: „Om je recht toch te krijgen, zou je bijna de boel gaan vernaggelen. Met een postadres in Lanaken zou hij die rolstoel immers wel hebben gekregen."

Limburg telt de meeste grensarbeiders van heel Nederland. Dat is niet verwonderlijk want de provincie bestaat in feite uit één groot grensgebied. Iedere ochtend trekken duizenden mensen van west naar oost naar het buurland, en 's avonds trekt hetzelfde gezelschap in omgekeerde richting. De afgelopen drie jaar is de Limburgse pendel naar Duitsland gegroeid van 8.200 naar 9.000. Vooral in Noord-Limburg en de Oostelijke Mijnstreek trekken steeds meer mensen de Duitse grens over. Tegelijk komen uit het oosten steeds meer Belgen ons land binnen om hier hun brood te verdienen. Hun aantal groeide van 5.100 in 1986 naar 6.600 in 1991.

Met name op het sociaal vlak heerst nog grote onduidelijkheid tussen Duitsland, België en Nederland. De systemen voor sociale verzekeringen lopen van land tot land nog enorm uiteen.

Schipper: „Ik verwijt de Nederlandse, Belgische en Duitse overheden dat ze heel erg kortzichtig zijn in het bedenken van sympathieke oplossingen voor de pendelaars-problemen."
Een voorbeeld: De Limburger die in Duitsland werkt, betaalt daar ook belasting. Gevolg is dat hij zijn Nederlandse hypotheekrente niet van de belasting kan aftrekken. Maar werkt hij in België, dan kan hij in Nederland belasting betalen en vormt de hypotheek geen probleem. Jan Schipper zou daarom het liefst zien dat alle pendelaars voortaan in hun woonland belasting betalen.

Grote moeilijkheden doemen op voor de Belg die in Nederland heeft gewerkt en met de vut gaat. Hij bouwt geen verder pensioen meer op in Nederland, heeft geen pensioen opgebouwd in België, verliest zijn recht op Nederlandse kinderbijslag en hoeft op de Belgische kinderbijslag al evenmin te rekenen.

Er is overigens wel iets bereikt. De afgelopen jaren zijn tussen Nederland en België enerzijds en Nederland en Duitsland anderzijds bilateraal wel enkele afspraken gemaakt. Zo kunnen werkloze pendelaars tegenwoordig bijvoorbeeld hun werkloosheidsuitkering ontvangen in hun woonland als de uitkering daar hoger is dan in het land waar ze werkten. Zo krijgt een Nederlander die in Duitsland werkloos wordt, een Nederlandse werkloosheidsuitkering, hoewel hij daar in Duitsland premie voor betaalde. Dat is gunstig voor die Nederlander, want de relatief hoge Nederlandse ww wordt dan gebaseerd op het relatief hoge loon dat hij Duitsland verdiende.
Ook met de acceptatie van diploma's gaat het steeds beter. Op middelbaar en hoger niveau worden de meeste buitenlandse diploma's tegenwoordig bijvoorbeeld wel erkend, maar op lbo-niveau lukt dat nog steeds niet.

Voor wie werk zoekt, blijft de grens ondertussen een bijna onneembare barrière. Schipper: „Het is toch waanzinnig, dat iemand die in Susteren woont, dus vlakbij de Belgische en de Duitse grens, toch twintig kilometer verderop in Maastricht moet gaan werken."

Neem nou die Belg die in eigen land maar niet aan de slag kon komen. Na veel omzwervingen belandde hij bij het Arbeitsamt in Aken, dat hem een beroepsopleiding tot verpleger aanbood. Onderdeel daarvan was een praktijkstage van zes weken, zonder vergoeding. De Belg meldt dat keurig bij het arbeidsbureau in zijn eigen woonplaats en vraagt om vrij- stelling van de stempelplicht en doorbetaling van de ww gedurende zijn stage. Helaas, het arbeidsbureau weigert de Belg een stempelontheffing, want de Belgische ww-voorschriften zijn daar niet op berekend. De ww wordt ook niet doorbetaald tijdens zijn stage, want dan zit hij in het buitenland, waardoor hij niet beschikbaar is voor de Belgische arbeidsmarkt.

Voor Jan Schipper staat het vast: „De problemen moeten in onderling overleg worden opgelost. Want als je het aan de EG overlaat, kun je wachten tot je 'n ons weegt. Sterker nog: Momenteel verschuilt een aantal landen zich voor de pendelproblemen door te zeggen dat zoiets op EG-niveau geregeld moet worden. Zonder EG zou die uitvlucht niet mogelijk zijn, en zouden veel problemen allang zijn opgelost. Als je wil dat de Euregio Maas-Rijn een gecoördineerde arbeidsmarkt krijgt, moet je bilateraal werken."

Een aantal vakbonden in de Euregio is al jaren bezig samen de voorlichting aan grensarbeiders te verbeteren. In de loop van volgend jaar willen ze het eerste Sociale Euroloket beginnen: een vraagbaak voor alle problemen van grensarbeiders. Schipper verwacht dat vooral veel Belgen die in Nederland werken, op bezoek komen. De vestigingsplaats is nog niet bepaald. Mogelijk wordt het het Drielandenpunt in Vaals.

(Om de privacy te beschermen zijn de namen en woonplaatsen van de betrokkenen in de voorbeelden gefingeerd)

Odyssee van grenspaal tot grenspaal

Van grenspaal tot grenspaal volgden Han Derckx en Hans Hendrickx de Nederlands-Duitse grens, van het Drielandenpunt in Vaals tot aan de Dollard in de nok van Nederland, over een afstand van 584 kilometer. Wederwaardigheden van deze voettocht legden zij neer in een boek en in een tentoonstelling die tot eind januari in het Natuurmuseum te Nijmegen en in het Geologisch Museum in Kleef loopt. Daarin wijzen zij op de gevaren die natuur en landschap lopen, wanneer per 1 januari 1993 de binnengrenzen van de EG-landen worden opgeheven.

door **JAN VAN LIESHOUT**

● *Han Derckx (40) (links op de foto) en Hans Hendrickx (41) bij een grenspaal in het Land van Nijmegen. De grens is er een duidelijke scheidslijn tussen in- en extensieve landbouw, vinden Hans en Han.*

Foto: GER LOEFFEN

„In de luwte van de Duits-Nederlandse grens heeft, her en der, nog wat natuur een goed heenkomen gevonden of zich vanouds gehandhaafd. Door 'Europa 1992' echter worden doodlopende wegen doorgetrokken en gaan stille uithoeken verloren; dreigt de grensstreek een streek als iedere andere te worden."

Die stelling verkondigen in Nijmegen Han Derckx (40) en Hans Hendrickx (41), auteurs van het boek 'De Groene Grens'. Beiden zijn geboren en getogen Limburgers.

Han Derckx is de zoon van een timmerfabrikant in Venlo. Hij studeerde aan de universiteit van Nijmegen planologie; is penningmeester van de Vereniging 'Das en Boom' en projectmedewerker van het Natuurmuseum in Nijmegen.

Hans Hendrickx is de zoon van een textielwinkelier in Boukoul. Hij studeerde na zijn MO-opleiding pedagogiek aan de Bibliotheekacademie in Tilburg en was tot voor kort documentalist aan het Natuurmuseum in Nijmegen.

Hans en Han leefden 'zoals zovelen: met de rug naar de grens'. Dat veranderde toen zij, 'blijmoedige wandelaars met een groen hartje', zich realiseerden dat het wegvallen van de binnengrenzen in de landen van de EG niet alleen gevolgen voor de economie, maar ook voor de natuur en het landschap zou hebben. Zo rijpte het idee voor een odyssee van grenspaal tot grenspaal.

Allereerst verdiepten Hans en Han zich in de grensverdragen die het Koninkrijk der Nederlanden, na het Weense Congres in 1815, met het Koninkrijk Pruisen en het Koninkrijk Hannover had gesloten.

Grenspalen liepen van Schengen (toen het Drielandenpunt van het Frankrijk, Pruisen en het Koninkrijk der Nederlanden) via Losser (toen het Drielandenpunt van Pruisen, Hannover en het Koninkrijk der Nederlanden) naar de Dollard. Van Schengen tot Losser werden de grenspalen genummerd van 1 tot en met 862; van Losser tot de Dollard van 1 tot en met 203.2.

Na de afscheiding van België en Luxemburg, in 1839, werd grenspaal 193 bij Vaals het meest zuidelijke punt van het Koninkrijk der Nederlanden; daarmee een Vierlandenpunt. Want behalve de grens van het Koninkrijk der Nederlanden, het (nieuwe) Koninkrijk België en het Koninkrijk Pruisen reikte ook de grens van het tussen België en Pruisen gelegen ministaatje, Neutraal Moresnet, tot Vaals. Na de Eerste Wereldoorlog ging het in België op en werd Vaals Drielandenpunt.

Ook raadpleegden Derckx en Hendrickx oude legerkaarten, waaronder die van de Franse luitenant-kolonel Jean-Joseph Tranchot uit 1800 en de Militaire Topografische Kaart van 1842.

Hun voettocht werd een zoektocht die in totaal veertig dagen vergde. De wandeldagen werden over twee jaar verspreid.
Han en Hans volgden de grensscheidende Senserbeek en de Worms; trokken langs de klei- en zandgroeves tussen Roer en Niers; over de stuwwallen die in de jongste ijstijd bij Nijmegen en Kleef werden opgeworpen; door de beekdalen in Overijssel; door de venen van Drenthe en door de kleipolders in Groningen.

Ze waren geheel oog voor kleine landschapselementen, variërend van graften in het Zuidlimburgse heuvellandschap tot tanges in de veenkoloniën. Graften zijn begroeide wallen op hellingen ter voorkoming van erosie; tanges zandruggen door moerassen. Bourtange dankt zijn naam aan zo'n zandrug. Het was eens een vestingstad; het Bourtanger Moor 'een perfekte verdedigingslinie', volgens Han. „Het moeras werd gemeden om zijn gassen en nevels. Het is bijna onvoorstelbaar, maar de grootste bedreiging voor de weinige resten van het Bourtanger Moor vormt nu de verdroging."

„Nergens is de scheidende werking van de grens zo duidelijk als tussen de grensovergangen Schoonebeek-Rühlertwist en Zwartmeer-Schöninghausdorf," noteerden Hans en Han. Waar het veen aan weerskanten is afgegraven, resteert een richel veen van tien meter breed en twee tot vijf meter hoog: de grens.

„Grensstreken zijn over het algemeen achterafgebieden," vindt Hans. „Daar ook werden de galgen geplaatst, waaraan misdadigers werden gehangen. De Galgenberg in Boukoul is daarvan een voorbeeld. Ook de Witte Steen in Reuver is een terechtstellingsplaats geweest. Grenspaal 429 staat er op de hoek van de Keulse Baan en de Prinsendijk, eens de Romeinse heerbaan van Heerlen naar Xanten."
„Opmerkelijk aan de Duitse kant van de grens zijn de instituten, waarin kneuzen uit de maatschappij werden weggestopt. Zo ligt pal over de grens bij Nieuw-Bergen St.-Petrusheim, een opvangtehuis voor alcoholisten en zwervers. Opmerkelijk aan de Nederlandse kant van de grens zijn de Duitse kloosters die er als gevolg van de Duitse 'Kulturkampf' zijn gebouwd. De Benedictijnenabdij van Mamelis, het voormalige Franciscanenklooster in Vlodrop en de Trappistabdij in Tegelen zijn daarvan voorbeelden."

„Wat mij ook heeft gefrappeerd is dat het Duitse landschap ruimer is," aldus Han. „De Duitse landbouw is duidelijk achter tolmuren opgegroeid. Rond de boerderijen staat meer groen. In de weilanden bloeien meer bloemen."

Orchideeën waren 'oogappels' onder de flora, flamingo's onder de fauna.

Hans: „We troffen de flamingo's aan in het Zwillbrocker Venn. Ofschoon vreemde eenden in de bijt, gedijen ze wonderbaarlijk goed. De vogel die me echter het meest is bijgebleven is de leeuwerik. Van Vaalserberg tot Dollard zong hij zijn hoogste lied."

Han werd vooral bekoord door dassen. Niet voor niets is hij penningmeester van de Vereniging 'Das en Boom', die zich inzet voor het behoud van de inheemse marterachtigen en hun leefgebieden. Daarom irriteert het hem dat de das in Duitsland mag worden bejaagd. „In Nederland is de das beschermd. Omgekeerd mag in Duitsland niet op ganzen worden gejaagd. In Nederland zijn ganzen van 1 september tot en met 31 januari vogelvrij. In het kader van de eenwording van Europa is gelijkschakeling van regelgeving gewenst."

Datzelfde geldt voor de vervening, vinden Hans en Han. „Aan Nederlandse zijde van de grens is de vervening definitief stilgelegd. In het Bargerveen worden laatste restjes hoogveen op museale wijze gekoesterd. Om het proces van veengroei weer op gang te brengen is een stelsel van dijken en stuwen aangelegd. Voor het behoud en de groei van het hoogveen is echter een bufferzone in het aangrenzende Duitsland nodig. De Duitsers voelen daar weinig voor. In het Lindloher Moor, enkele kilometers voorbij het beschermde Bargerveen, wordt nog volop turf afgegraven. Dat vloekt met elkaar. Het probleem vraagt een grensoverschrijdende oplossing. Plannen dienen op elkaar te worden afgestemd. Er zal meer samenspraak en samenwerking moeten komen."

Een begin is gemaakt. Langs de oostgrens functioneren reeds vijf grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden. De Euregio Twente is in de ogen van Hans en Han het verst gevorderd.

Op een aantal plaatsen werd een voorschot op Europa '92 genomen. Zo hebben Dinxperlo, in de Achterhoek, en de Duitse buurgemeente Suderwick reeds een gemeenschappelijke brandweer en vuilophaaldienst.

De gemeenteraden van Kerkrade en Herzogenrath besloten een dubbelstad te stichten: Eurode met als hoofdstraat de Nieuwstraat die door de grens wordt doorkliefd.

Hans en Han zien meer grensoverschrijdende agglomeraties ontstaan. Zij denken daarbij aan Aken en Vaals; Venlo en Kaldenkirchen; Arnhem, Nijmegen, Emmerich, Kleef en Goch; Enschede, Gronau en Nordhorn.

Het naar elkaar toegroeien heeft voordelen; onder meer om met vereende kracht de nadelen ervan te kunnen ondervangen. „Alleen door grensoverschrijdende belangstelling en samenwerking kan de natuur in de grensstreek behouden blijven en het grenslandschap aan waarde winnen," concluderen Hans Hendrickx en Han Derckx.

De toetreding van Groot-Brittannië tot de EG ging indertijd al niet echt van harte. Thans is de animo voor Europa bij veel Britten zo mogelijk nog geringer. Wat de taalkwestie is voor België en abortus voor de Ieren, dat is 'Europa' voor Groot-Brittannië: een immer voortwoekerende splijtzwam. De vraag is waarom. Onze correspondent in Londen, Cees van Zweeden, en hoofdredacteur Ron Brown - zelf een Brit - zochten een antwoord.

● *Goed, dan maar alleen!* (tekening van Low uit 1940).

'Europa' voor Engeland slechts ellende

DOOR CEES VAN ZWEEDEN

Een hoge Britse ambtenaar somde ooit de bezwaren van zijn land tegen de EG aldus op: „We worden gevraagd ons aan te sluiten bij de Duitsers die twee wereldoorlogen begonnen, bij de Fransen die in 1940 capituleerden voor de Duitse agressie, bij de Italianen die ineens achter de Duitsers gingen staan, en bij de Lage Landen die vrijwel geen verzet boden tegen Duitsland."

„Europa," zegt Lagerhuislid Giles Radice (Labour) bedachtzaam, „betekende voor generaties van Britse politici slechts een ding: ellende. Instinctief hielden Britse regeringen zich altijd verre van Europa. Alleen als een bepaald Europees land het continent dreigde te overheersen, grepen ze in."

In de zestiende eeuw trokken de Britten met de soldaten van Oranje op tegen de Spanjaarden, die poogden Europa te domineren. In de achttiende en negentiende eeuw leverden Britse veldheren slag met de Fransen, voor het laatst en niet zonder succes in Waterloo. En meer recentelijk werd Adolf Hitler verslagen.

Als Europa in last was, waren daar altijd de Tommy's om te helpen. Een bekende spotprent uit 1940, toen Europa onder de voet werd gelopen door Hitlers gemechaniseerde divisies, karakteriseerde de Britse houding weergaloos. Een Britse soldaat, staande op zijn eiland, schudde uitdagend zijn vuist naar het continent en riep over de onstuimige golven: *'Very well, alone!'* (Goed, dan maar alleen.)

Maar Europa was nog niet bevrijd of de Tommy's keerden terug naar hun geliefde eiland en lieten Europa voor wat het was. Zoals Churchill zei: als de keuze was tussen het continent en de 'open zee,' dan moest Engeland kiezen voor de 'open zee'.

„Het jaar 1940 was het keerpunt in Europa," meent Giles Radice. „Het was het jaar waarin Frankrijk werd verslagen en waarin wij overeind bleven. Hun nederlaag dreef de Fransen na de oorlog naar samenwerking met de Duitsers. Onze zege zoog ons weg van Europa. Churchill hield in 1946 een mooie rede, waarin hij de verzoening van Frankrijk en Duitsland bepleitte en de schepping van een Verenigde Staten van Europa. Churchill wilde West-Europa verenigen als tegenwicht voor de ambities van de Sovjetunie. Maar in zijn opinie moest Groot-Brittannië daar niet te veel bij betrokken raken."

Maar behalve de traditionele afkeer van het oude continent, was er een andere reden waarom de Britten na de oorlog zulke schoorvoetende Europeanen bleven. Die reden werd door een Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Dean Acheson, in 1962 aldus onder woorden gebracht: „Groot-Brittannië heeft een wereldrijk verloren, maar nooit een rol gevonden."

Meer dan honderd jaar lang hadden de Britten een imperium bestierd waarin de zon nooit onderging. Ze produceerden tweederde van alle steenkool ter wereld, de helft van alle ijzer, vijfzevende van alle staal en de helft van alle katoen. Dat was in 1850; ruim honderd jaar later werd hun gevraagd met de premier van Luxemburg aan een tafel zitten.

„Ik kan begrijpen waarom sommigen moeilijk kunnen aanvaarden dat Engeland thans niet meer is dan een Europees land van gemiddelde grootte," zegt Giles Radice. „Toen ik als kind in de nadagen van de Britse Raj in India woonde, placht ik op te kijken naar de wereldkaart aan de muur waarop een kwart rood was gekleurd. Nu, in de jaren negentig, zijn we verschrompeld tot een klein groepje eilanden voor de Europese kust."

Volgens Radice komt de huidige eiland-mentaliteit van Engelse politici voort uit „de mythe dat Engeland een uitzonderlijke geschiedenis heeft. Reeds in 1914 waren we als economische macht voorbijgestreefd door Duitsland en Amerika, maar de mythe is blijven bestaan tot op de dag van vandaag."

In 1989, toen de Fransen de tweehonderdste verjaardag van hun revolutie vierden, deelde de toenmalige premier Margaret Thatcher een verbaasde interviewer van Le Monde mee: „Jullie mogen natuurlijk zelf weten hoe julie gebeurtenissen als deze vieren. Maar de rechten van de mens vinden niet hun oorsprong in Frankrijk... Wij hadden onze Magna Carta in 1215, de Bill of Rights in de zeventiende eeuw en onze rustige revolutie van 1688, toen het parlement zijn wil oplegde aan de monarchie. Op ietwat discreter wijze dan jullie vinden wij dat laatste feit vorig jaar."

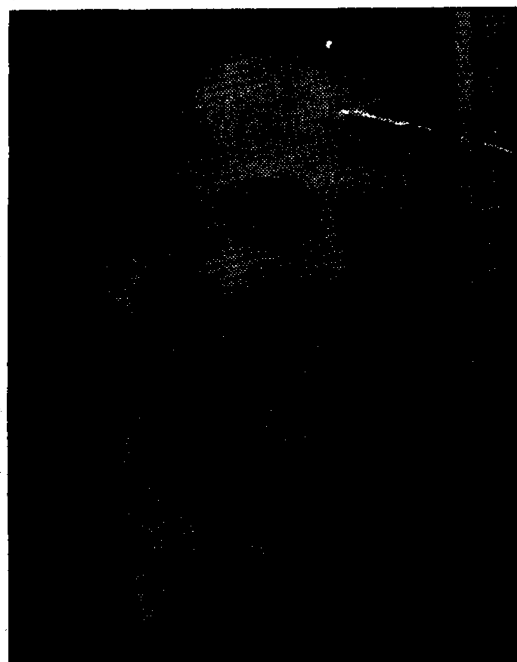
De gedachte dat Engeland in menig opzicht superieur is aan de andere landen in het Avondland leeft sterk bij politici van links en rechts. Tegen een Duits weekblad verklaarde Margaret Thatcher: „We hebben het oudste parlement in Europa – het is zevenhonderd jaar oud. Wij laten ons niet gemakkelijk domineren... men moet niet de lessen van de geschiedenis vergeten."

Hoewel het Lagerhuis niet Europa's oudste parlement is (dat van IJsland is ouder), is het wel Europa's machtigste. Het Verenigd Koninkrijk kent geen geschreven grondwet die de macht van het parlement begrenst. In Engeland berust alle soevereiniteit bij het Lagerhuis, dat wetten maakt of weer intrekt. De vraag die tegenstanders van verdere Europese samenwerking, van Labours Tony Benn tot Margaret Thatcher, opwerpen, is: „Moet 'de moeder van alle parlementen' een deel van die macht afstaan aan een stelletje niet-gekozen bureaucraten in Brussel?"

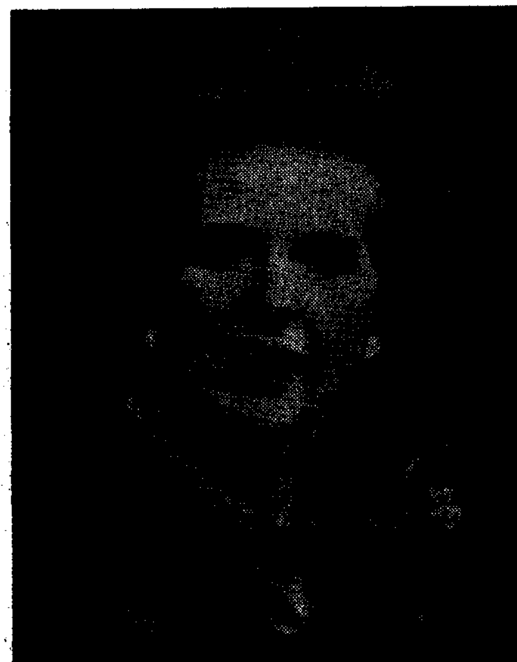
Giles Radice: „De doctrine van parlementaire soevereiniteit staat op gespannen voet met ons lidmaatschap van de Europese Gemeenschap. Maar die doctrine is achterhaald. Engeland ligt, zoals premier Major zei, in het hart van Europa. In 1960 was eenderde van onze handel met de landen van de EG, thans tweederde. We moeten onze anti-Duitse en anti-Franse houding laten varen. 'Alleen staan' betekent in 1992 'alleen achterblijven'. Wat is er verkeerd aan wat van de parlementaire soevereiniteit op te geven als je daarvoor een groter deel in de Europese soevereiniteit terugkrijgt? Door ons EG-lidmaatschap kunnen we meebeslissen over Spaanse vissers en Franse auto-producenten."

Giles Radice is ervan overtuigd dat Engeland steeds verder naar Europa zal worden gedreven. „Als ik in Amerika ben, voel ik mij Europeaan. Hoewel in de VS dezelfde taal wordt gesproken, voel ik me er meer buitenlander dan in bijvoorbeeld Frankrijk. De reden daarvoor is dat de vertrouwde Europese referentiepunten in Amerika ontbreken - de oude steden, de middeleeuwse kerken, het cultuurlandschap."

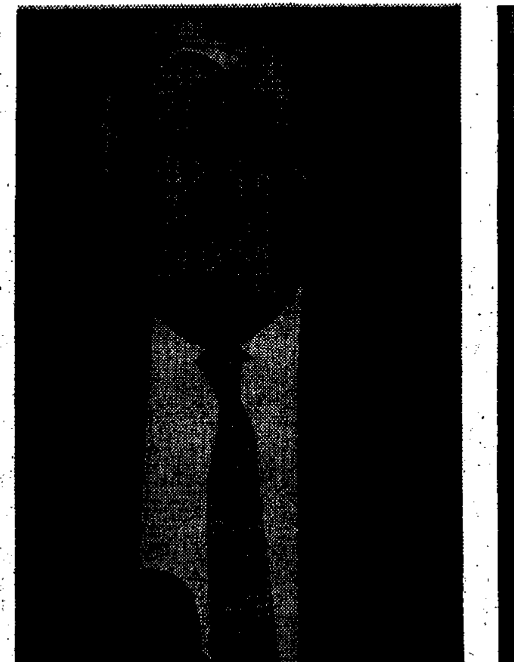
Het is de diepgewortelde overtuiging dat Engeland geen gewoon land is, die velen tegen Europa keert. In hun ogen ligt Engeland niet in het hart van Europa, maar halverwege tussen Calais en New York.

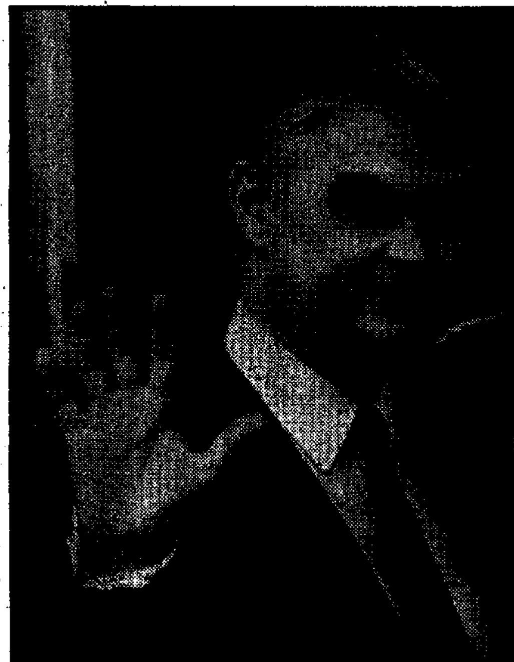
● *Norman Tebbit.*

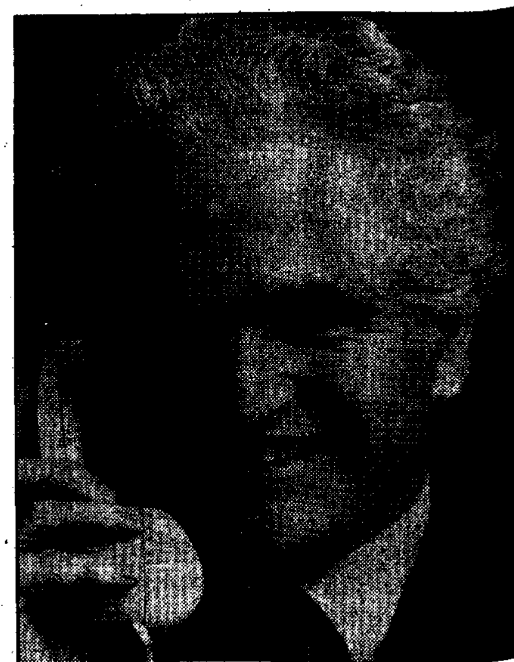
● *Margaret Thatcher.*

● *Ted Heath.*

● *Norman Lamont.*

● *Giles Radice.*

'Europa blijft nog even 'foreign'

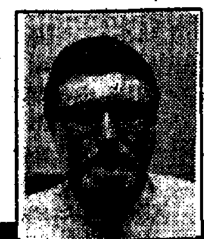
In de jaren zestig en zeventig bestond in het sociale leven van de meeste Britten veel 'tunnelvisie': alleen datgene met het predikaat 'made in Britain' was doorgaans te vertrouwen. In voedselwinkels (buiten Londen) kon je hooguit wat Duitse Liebfraumilch, Nederlandse kaas of vreselijke Franse tafelwijn ('plonk' genaamd) kopen.

Dat is inmiddels in heel Groot-Brittannië aanzienlijk verbeterd en in Londen zie je tegenwoordig zelfs de openbare toiletten aangeduid in vier (Europese) talen.

Toch blijven de bijvoeglijke naamwoorden 'foreign' en 'continental' in de Britse psyche een wat negatieve lading houden. Wil je in een Brits hotel veel en lekker ontbijten, dan bestel je een 'English breakfast,' terwijl het karigste ontbijtje nog steeds met 'Continental breakfast' wordt aangeduid.

Albion en zijn eilandbewoners hebben altijd iets met vreemdelingen gehad. Toen ik ten tijde van het referendum waarbij de Britse kiezer kon beslissen over toetreden tot de EG, voor een vraaggesprek werd binnengeleid bij de grote anti-Europeaan, de voormalige Conservatieve minister Enoch Powell, en diens secretaris mij daarbij aankondigde als journalist van een Nederlands dagblad, voegde hij er haastig en geruststellend aan toe: „Maar: ...hij is een Brit."

door RON BROWN

Achttien jaar later is Powell – die met de Conservatieve partij brak wegens Europa en daarna tot 1987 de Ulster Unionists vertegenwoordigde – nog steeds dezelfde mening toegedaan. De keuze voor verdere integratie in de EG noemt hij 'een angstwekkend alternatief.'

„Als we die zaak nu niet duidelijk rechtzetten heeft Groot-Brittannië voor altijd zijn recht opgegeven om zelf zijn beslissingen te nemen," aldus Powell, die thans 79 jaar is, in een recente toespraak in Wolverhampton. Hij vindt dat Britse kiezers die deze herfst op parlementsleden stemden die geen tegenstander van verdere integratie in de EG waren, in feite 'landverraad' pleegden en 'de vrijheden die anderen voor hen verworven en verdedigd hebben, gewoon weggegooid hebben.'

Hij heeft ook nu geen spijt van zijn breuk met de Tories. „Ik ben te arrogant om het verleden te betreuren." Zijn ex-baas, de voormalige Britse premier Edward Heath, heeft zijn land verraden, stelt Powell vast. „Ik vergeef niemand die dit land zijn onafhankelijkheid ontnomen heeft."

Ook Norman Tebbit, voormalig voorzitter van de Conservatieve partij en vertrouweling van ex-premier Margaret Thatcher, vindt de gang naar een federaal Europa maar niks.

„Het volk wil niet geregeerd worden door mensen die zijn taal niet spreken. Het verdrag van Maastricht omzeilt het democratische systeem. Als er een enkele Europese munteenheid komt, zal er ook maar een enkele minister van Financiën zijn. Die zal niet in Downing Street 11 (de ambtswoning van de Britse minister van Financiën - RB) wonen. en geen verantwoording aan het Britse parlement verschuldigd zijn," zo houdt hij zijn medestanders binnen de partij voor.

De voormalige Labour-minister Peter Shore vindt ook dat een Europese munteenheid betekent 'dat we voorgoed vaarwel kunnen zeggen tegen de mogelijkheid van de regering om de nationale economie te sturen,' maar de argumenten van Tebbit en de zijnen gaan veel dieper.

In zijn boek 'Unfinished Business' (Ongedane zaken) schrijft Tebbit: „De grootste aandrang om ons regeringssysteem te veranderen, komt van de EG. Het is een aandrang die van buiten onze kusten komt en, voor het overgrote deel, van mensen die niet onze nationaliteit hebben. Dat wil zeggen: het is een buitenlandse druk."

Tebbit waarschuwt dat een Brits volk dat ooit onder dat Europese juk vandaan wil, dat straks alleen nog maar via rebellie kan doen. „Ik ben ervan overtuigd dat de Britten nooit het uitsterven van hun recht op een onafhankelijke, autonome natie zullen accepteren; net zo min als de Letten, de Litouwers, de Esten, de Serven, de Kroaten, de Slovenen, de Tsjechen, de Grieks-Cyprioten, de Turks-Cyprioten en vele anderen dat gedaan hebben."

Een van de weinigen binnen de Conservatieve partij die Europa steevast verdedigt, is uiteraard de man die de Britten binnen de EG bracht: ex-premier Edward Heath. Zijn visie is gekoppeld aan een onverholen afkeer van de persoon en de anti-Europese instelling van een andere ex-premier: Margaret Thatcher.

„Zij is zo dom," raasde hij onlangs op de Britse televisie. „Zij realiseert zich niet dat we zowel een Europese cultuur kennen, als individuele nationale aspecten. Beethoven is een Europeaan. Goethe is een Europeaan. Michelangelo is een Europeaan. Zij realiseert zich niet dat ze uit haar ambt gegooid is wegens haar uitspraken over Europa."

Thatchers waarschuwingen over verlies van soevereiniteit noemt hij: „Onzin, absolute onzin. We geven geen soevereiniteit op aan Brussel. We delen onze soevereiniteit met anderen die hun soevereiniteit weer met ons delen."

Maar het wantrouwen blijft bestaan aan de overzijde van het Kanaal. Lord Denning, een vooraanstaand jurist, zegt: „Europese wetgeving is niet langer een stijgende getij dat de rivieren van Engeland binnenvloeit maar een vloedgolf die onze dijken vernielt en landwaarts stroomt over onze velden en huizen, tot ontzetting van eenieder."

Volgens Norman Tebbit moet er 'een streep in het zand getrokken worden waar het Verenigd Koninkrijk niet overheen mag stappen als het niet de status van Europese provincie opgelegd wil krijgen. Die streep is voor hem de Europese munteenheid.

Of het nog wat wordt tussen Groot-Brittanni ën Europa? Niet volgens de huidige minister van Financiën, Norman Lamont: „Ik geloof niet dat op zijn minst gedurende mijn leven nog enige overeenstemming zal ontstaan voor een massale verplaatsing van soevereiniteit en macht – laat staan genegenheid – naar een Europese staat."

'Schengen lijkt wel bloedprocessie'

Voor de ingezetenen van de Benelux, Frankrijk, Duitsland, Portugal, Spanje en Italië vervallen de binnengrenzen officieel midden 1993. Op zijn vroegst. Want Frankrijk dreigt op de rem te trappen. Het land is van mening dat het Nederlandse drugsbeleid te liberaal is. Het houdt de goedkeuring van het Aanvullend Akkoord van Schengen dan ook nog tegen. Maar naar verwachting is het komende zomer dan toch zo ver: Pässe? Nein danke! Hooguit wat snelheid minderen. In werkelijkheid stelt het vangnet aan de grens al enkele jaren niks meer voor. Criminelen wippen zonder klamme handen in tijden van nood van Aken naar Heerlen, van Venlo naar Heinsberg of van Luik naar Maastricht.
En de politie?
De politie lijkt tot nu toe alleen nog maar op Buß- und Bettage ongewapende gecombineerde patrouilles van Duitse en Nederlandse agenten in Venlo de straat te hebben opgestuurd. Of heeft de schijn bedrogen?

● *Bestrijding criminaliteit gaat meer inspanning eisen.*
Foto: JEROEN KUIT.

door **JOS VAN DEN CAMP**

Het zal er straks niet direct crimineler op worden, zeggen de deskundigen. Het kwaad is namelijk al geschied sinds Nederland 'groene' onbewaakte, grenzen kent. Even voor de gedachtenvorming: Nederland had dit jaar langs honderden kilometers buitenland nog maar vijf (deels) bewaakte grensovergangen: Venlo, Heerlen, Bergh-autoweg, Oldenzaal en Nieuweschans. En zelfs op die plaatsen staat het licht vaak gewoon op groen.

Door het wegvallen van deze barrières is de laatste jaren een trend ontstaan die ook natuurlijk bij het *officieel* wegvallen van de grenzen zal doorzetten: de internationale drugshandel krijgt nog wat meer kansen. En verder houdt de politie rekening met op den duur een toename van de internationale handel in illegale afvalverwerking en een groei van internationaal gepleegde fraude. Dat zijn verwachtingen die de Stuurgroep Politie 2000 ('veiligheid en politie, een beheersbare zaak') vorig jaar heeft uitgesproken.

Maar een groter punt van zorg is dat de bestrijding van de criminaliteit meer inspanningen zal vergen. Bij de inwerkingtreding van het Aanvullend Akkoord van Schengen krijgt de politie daarom tegelijkertijd betere hulpmiddelen om de toenemende onveiligheid en criminaliteit te beheersen. Kort gezegd vergemakkelijkt het Verdrag de uitwisseling van informatie en internationale samenwerking bij opsporingsactiviteiten.

Om die betere uitwisseling van gegevens te krijgen zullen de acht landen het zogenoemde Schengen Informatie Systeem (SIS) opzetten, een netwerk van nationale databestanden die onderling met elkaar in verbinding staan via een computer. Het SIS, dat dient ter handhaving van de openbare orde en veiligheid, bevat onder meer de gegevens van personen van wie door een van de Schengen-partners de uitlevering wordt gevraagd, signaleringen van vreemdelingen, van vermiste personen en van mensen van wie de verblijfplaats duidelijk moet worden omdat ze bijvoorbeeld als verdachte of getuige voor de rechtbank moeten verschijnen. Naar verwachting wordt het SIS in maart operationeel. In Nederland zal de Registratiekamer controleren of de verstrekking en ontvangst van gegevens juist verlooopt.

In het Akkoord is tevens een betere internationale samenwerking tussen de politiekorpsen van de verschillende landen onderling geregeld. Meest tot de verbeelding spreken de in het verleden gehouden gecombineerde Duits/Nederlandse patrouilles van onbewapende politiemensen in steden als Venlo en Aken.

Ook het feit dat een patrouille van bijvoorbeeld de Nederlandse politie vluchtgevaarlijke criminelen straks tot maximaal tien kilometer over de grens mag volgen is een afspraak die gemaakt is met het oog op 'Schengen'. Dat het nu al – en ook met iets minder gevaarlijke criminelen – het geval is, werd op 8 december duidelijk toen de Heerlense politie de daders van een etalagekraak volgde tot in België toe. De actie had overigens weinig succes aangezien de winkeldieven harder door een veld konden rennen dan de politie.

Tegelijk met het invoeren van het vrije verkeer van personen binnen de acht Schengen-landen moet een verscherpte controle op illegale drugshandel plaatsvinden aan de buitengrenzen. Ons land kent straks geen 'groene' buitengrenzen die aan land liggen. Wel zijn er de luchthavens en de 'blauwe' grenzen, de zeehavens. Drie teams met in totaal tachtig douanebeambten zullen bij de inwerkingtreding Maastricht Airport, de enige Limburgse buitengrens, gaan bemannen. Ze zullen zich richten op de vangsten van drugs en wapens van buiten 'Schengen'. Voor personen die 'binnenlandse Schengen-vluchten' maken geldt dezelfde vrijheid: gewoon doorlopen.

Opsporingsdiensten beginnen zich te realiseren wat er op hun af komt. De douane in Limburg maakte 7 december bekend binnenkort een proefproject te starten in Maastricht en Heerlen. Zesenveertig douaniers zullen samen met de politie drugssmokkel en drugshandel in die steden gaan bestrijden door gezamenlijke surveillances uit te voeren.

Commissaris Henk Mostert, de toekomstige chef van de politie in de regio Limburg-Zuid, liet vanaf een internaat in België weten – waar hij op dat moment wordt bijgespijkerd in de Frans taal – dat Limburg-Zuid al aardig op weg is. En dat eerder ondanks, dan dankzij de bemoeienissen van de politieministeries Binnenlandse Zaken en Justitie. Onlangs maakte Mostert kennis met de leidinggevende politiemensen in de Belgische Oostkantons, Luik, Vlaanderen en de omgeving Aken. Onderling hebben ze afgesproken elkaars 'criminaliteitsplaatjes' uit te wisselen om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van alle mogelijke vormen van misdrijven, gepleegd in het grensgebied.

Een woordvoerder namens de minister van Binnenlandse Zaken heeft laten weten dat Zuid-Nederland een Interregionaal Recherche Team (IRT) tegemoet kan zien dat de oorlog moet aan gaan met de bovenregionale zware criminaliteit.

In de twaalf toekomstige politieregio's die grenzen aan België of Duitsland zijn inmiddels projectleiders internationale betrekkingen benoemd.

De politieschool in Heerlen spant zich momenteel in zo snel mogelijk lespaketten voor politiemensen samen te stellen, helemaal toegespitst op grensoverschrijdende samenwerking.

„En ik zou onze mensen best al cursussen willen laten volgen," zegt commissaris Louk Romeijnders, projectleider internationale betrekkingen in de politieregio Limburg-Noord.

„Maar nog steeds kan niemand mij vertellen hoe het nou exact gaat verlopen. De ene keer denk je dat er voortgang is gemaakt, lees je een paar weken later dat de zaak weer wordt opgehouden. Soms heeft Schengen wat weg van een boedprocessie. Drie stappen vooruit, twee achteruit."

Wie bewaakt nu het fort Europa?

Organisaties, militairen en wapentuig voldoende. Er bestaat evenwel weinig duidelijkheid wie waar moet of mag ingrijpen. De Navo, eigenlijk geen 'instrument' van de EG? Maar omdat elf van de twaalf EG-landen ook Navo-lid zijn, wil het atlantisch bondgenootschap wel zijn defensieve diensten aanbieden. Die geste wordt echter niet op prijs gesteld door de WEU (Westeuropese Unie), theoretisch de militaire tak van de EG, die geen concurrentie van derden wenst. Het probleem is echter dat niet alle EG-landen WEU-lid zijn (slechts negen van de twaalf), terwijl wel alle WEU-landen – om het ingewikkeld te maken – deel uitmaken van de Navo. Daarnaast hebben François Mitterrand en Helmut Kohl elkaar omarmd in een poging een gezamenlijk Frans/Duits legerkorps te vormen. En onlangs werden de plannen voor een Nederlands/Duits leger bekend. Math Wijnands ging op zoek naar een antwoord op de vraag achter welk vaandel de soldaten aan moeten als de 'vijand' aanvalt.

● *De soldaten in Europa lijken vaak het spoor bijster. Welke alliantie dienen zij te volgen als een agressor de EG of een van haar lidstaten aanvalt? Een gemeenschappelijk Europees defensie-beleid is geen luxe, zolang politieke charlatans in de nieuwe republieken in het oosten van Europa tot alles in staat blijken.*
Foto: LD

door **MATH WIJNANDS**

Een antwoord op de prangende vraag wie er waakt als de EG-inwoner werkt of slaapt dient uiteraard allereerst gezocht te worden in het Verdrag van Maastricht. Althans, daarin zou het moeten staan. Maar zoals de andere hoofdstukken, blinkt ook het hoofdstuk defensie niet uit door duidelijkheid. Dinsdagavond 10 december 1991 breiden de Europese regeringsleiders aan de boorden van de Maastrichtse Maas een lappendeken van compromissen. Ook wat betreft defensie leek het van alle beetjes iets. 'De militaire uitvoering van de Europese defensiepolitiek blijft vooralsnog voorbehouden aan de WEU.

De WEU wordt echter niet de militaire poot van de Europese Unie, maar handelt in overeenstemming met zowel het beleid van de EG als dat van de Navo. De Noordatlantische alliantie blijft de eerst aangewezen organisatie voor de Europese defensie,' jubelden de zegslieden tijdens de persconferentie na de marathonzitting die late dinsdagavond. Weinig jubel echter in de kazernes in de betrokken landen. Wie het begrijpt mag het zeggen, zeiden ze daar. Want Jan Soldaat kon uit de woordenbrij niet wijs worden.

De regeringsleiders hadden in Maastricht gewoon niet de durf om onomwonden te bekennen: 'Het is ons niet gelukt een besluit te nemen tot de oprichting van een Europees leger.' Nederland, Groot-Brittannië, Denemarken en Portugal hadden het pleit gewonnen. Zij verzetten zich tegen een zelfstandige Europese militaire rol. Dat is en blijft in hun optie het 'alleenrecht' van de Navo. In het Gouvernement in Randwijck was er wel nog een schrale troost voor de 'verliezers' – de grote voorvechters van een Europees leger Frankrijk en Duitsland. In 1996 wordt op hun verzoek de zaak opnieuw bekeken.
Conclusie: in het 313-pagina's tellende 'naslagwerk' Verdrag van Maastricht is het antwoord niet te vinden.

Dan maar de zoektocht voortzetten in het Navo-hoofdkwartier in de Brusselse deelgemeente Evere. Daar heeft men er best wel oor naar dat het bondgenootschap de militaire arm van de EG wordt. Geen wonder, want veel politici en diplomaten zijn op zoek naar een nieuwe functie voor de met het post-Koude Oorlog-syndroom kampende Navo. Officieel geregeld is er nog niets. Neem de laatst bijgestelde strategie in het handvest van de Navo, opgesteld na de topconferentie in Rome op 7 november 1991.

Daarin staat dat het bondgenootschap puur defensief is en dat de veiligheid van de verschillende bondgenoten met elkaar verbonden is.

„Dat betekent dat een aanval op één lid een aanval op alle leden is," klinkt het solidair. Maar wat te doen als die aanval wordt uitgevoerd op EG-land Ierland, dat geen Navo-lid is. Dan staat de Gemeenschap mooi met lege handen tegenover die eventuele agressor.

Ook van veel politici in de Verenigde Staten zou de Navo als een soort EG-leger zonder Amerikaanse bemoeienis verder door het leven mogen. „West-Europa is niet meer de hoofdprijs en het slagveld voor twee supermachten. De VS moeten zich gaan voorbereiden op het bestrijden van lokale brandhaarden elders in de wereld," zo kregen Navo-diplomaten te horen tijdens een werkbezoek aan Washington.

Het zijn evenwel – hoe tegenstrijdig het ook moge klinken – de EG-partners die de Amerikaanse soldaten in Europa willen houden. De VS zijn nu eenmaal de grootste, sterkste en rijkste deelnemer aan het bondgenootschap. Indien die de Navo verlaat, zou dat wel eens de genadeslag voor de alliantie kunnen betekenen. Voorlopig is een terugtocht van de 'yanks' evenwel niet aan de orde.

En wat is nou het standpunt van Nederland? Heel duidelijk: de Navo is de defensieve poot van de Europese Gemeenschap. „Een blijvende en betekenisvolle aanwezigheid van de Navo met militaire aanwezigheid van de VS in Europa is van groot belang," aldus atlanticus bij uitstek de aftredende minister van Buitenlandse Zaken Van den Broek. Of is het toch niet zo duidelijk? Want Van den Broek zei in één adem: „Maar er is tevens een meer geprofileerde Europese inbreng nodig."
Kortom, daar in Evere trekt de mist ook niet echt op.

In Londen bevindt zich het hoofdkantoor van de Westeuropese Unie, het 'speeltje' van de Nederlandse oud-minister van Defensie dr. Willem van Eekelen. Hij mag zich officieel secretaris-generaal van de WEU noemen. Van Eekelen is misschien nog wel het meest duidelijk in de discussie over het Europees defensiebeleid. Hij wil van de WEU een bewapende militaire 'afdeling' van de EG maken. Zijn probleem is echter dat hij (voorlopig) geen toestemming krijgt.

De voormalige bewindsman – die in 1988 'struikelde' over de paspoortaffaire – doet er alles aan om zijn wens in vervulling te zien gaan. Hij haalt allerlei politieke trucs uit de kast om de door zijn tegenstrever Van den Broek opgeworpen barricades te omzeilen. Zo lanceerde Van Eekelen het plan dat alle EG-landen een nationale brigade van vijfduizend man zouden oprichten. Die brigades kunnen dan als een WEU-troepenmacht eventuele conflicten buiten EG-grondgebied (Joegoslavië) bestrijden. En, hier zit de clou, binnen EG-territorium ingezet worden in het kader van Navo-verplichtingen. Het is het zoveelste compromis, die de zaak alleen maar waziger maakt.

De praktijk heeft inmiddels uitgewezen dat het lumineuze idee alleen maar problemen oplevert. In het kader van de VN-embargo's tegen voormalig Joegoslavië kwamen zowel WEU- als Navo-vlooteenheden in actie in de Adriatische Zee. De samenwerking was verre van ideaal. De technische uitrusting, onder andere voor de noodzakelijke communicatie, is niet op elkaar afgestemd en de commando-lijnen blijken een wirwar.

De laatste optie om de Europeaan een zorgeloze nachtrust te bieden, is dus het Eurokorps. Waarover op zijn vroegst in 1996 besloten wordt. Maar ook hier is de eenheid ver te zoeken. De Duitse bondskanselier Helmuth Kohl en de Franse president François Mitterrand tonen zich de ongeduldigste jongetjes van de klas. Al in oktober 1991, twee maanden voor de Maastrichtse top, namen ze het besluit tot een Frans/Duits leger. Het korps zal moeten bestaan uit 70.000 soldaten. Deze *Alleingang* zou de aanzet moeten vormen tot de oprichting van het eigen Europees leger. Het duo gooide daarmee olie op het vuur en in plaats van een aanzet tot discussie ontaardde het in een felle prestigestrijd.

Nederland dat als een bezetene tegen een Eurokorps 'vecht', verbaasde in november jongstleden vriend en vijand. De 'fusie' van ons leger met dat van de oosterburen mag dan wel een operatie zijn in het kader van de eerder afgesproken Navo-samenwerking, het laat niet onverlet dat het weer een stapje dichter bij de vorming van een eigen leger voor de Gemeenschap is.

De zoektocht naar een concreet antwoord op de cruciale vraag blijkt dus een doolhof. De gangen voeren steeds naar een van de twaalf hoofdsteden en komen nooit samen in de Brusselse hoofdkwartieren.
Dat wil echter niet zeggen dat welke agressor dan ook zo maar de Europese Gemeenschap kan binnen stappen. Er zal ongetwijfeld een tot de tanden bewapende grootmacht klaar staan. Niet één leger, maar meerdere. Maar wie deelt dan de bevelen uit? Op die vraag is voorlopig nog geen antwoord beschikbaar.

OMBAG/VAN D

SUBARU- EN OCCASION-KERSTSHOW

2e kerstdag geopend

Sensationele aanbiedingen

AutoGarant

De grootste Subarudealer v.d. Mijnstreek
Schelsberg 128, Heerlen (tussen Hendriks en Bristol)
Tel.: 045-725588

ALCOHOL EN VERKEER DAT KUN JE NIET MAKEN

Veilig Verkeer Nederland

winkelcentrum de plu

Winkelcentrum DE PLU wenst u prettige feestdagen!!

Vandaag leuke kerstaktiviteiten zoals:

- tussen 12.00 en 16.00 uur vertelt de kerstman een kerstverhaal en deelt aan alle kinderen een presentje uit*
- sfeervolle kerstmelodieën door 'Ensemble Hongrois'
- gratis flensjes en chocolademelk* voor klanten van DE PLU

Winkelcentrum DE PLU
hoek Geerstraat/Promenade te Heerlen

* zolang de voorraad strekt.

'IK MIS EEN PAAR VINGERS, MAAR M'N BAAN HEB IK NOG.'

29 dec. 20.30 uur Ned.3
'Een rustige jaarwisseling.'

JE BENT EEN RUND ALS JE MET VUURWERK STUNT.

FIJNE MEID

GOEDE KANS DAT ZE GEZOND OPGROEIT

"Tuurlijk, waarom niet, ze ziet er nu toch goed gezond uit?" Nou, ze zou bijvoorbeeld vervuild water kunnen drinken. En dat kan ernstige gevolgen hebben. Duizenden kinderen hebben het al door de vele bacteriën in het schaarse water moeten ontgelden. Ze kregen diarree en stierven als gevolg van uitdroging. Geld voor veilige waterbronnen is er niet. En het ontbreekt de plaatselijke bevolking aan de kennis om het vervuilde water te zuiveren.

UNICEF bouwt waterputten en filtreerinstallaties. Daarnaast leggen we rioleringssystemen, wasplaatsen en latrines aan. Afvalwater en drinkwater blijven zo strikt gescheiden. En we geven voorlichting aan moeders, hoe zij hun kinderen hygiënisch kunnen verzorgen. Door deze programma's kunnen duizenden kinderen water drinken zonder gevaar voor eigen leven. Zodat we kunnen spreken van verbeterde levenskansen in de honderdachtentwintig gebieden waar UNICEF werkt. En dat willen we graag zo houden.

Steun UNICEF. Bel 070 - 3339300.

UNICEF geeft ze toekomst.
GIRO 121 DEN HAAG

TECHNISCHE SCHOOL
TS SITTARD

VBO school "Pastoor Jacobs"
AD Sittard

docent koken/serveren

leerjaar 2.

augustus 1993

22 januari 1993

Directie en medewerkers van

Tennis- en sportcentrum Geleen b.v.

en

Tennis- en Squashcentrum Susteren b.v.

wensen u

prettige kerstdagen en een gelukkig en sportief 1993

Speciale aanbieding tot 4 januari 1993

1 uur tennis voor *f* 23.50
1 uur squash voor *f* 17.50

overdekte tennisbanen, 2 squashbanen,
multifunctionele sporthal,
diverse aktiviteiten, zalenaccommodatie,
gezellige bar en restaurant

GELEEN

HANDELSWEG 15
6114 BR SUSTEREN
04499-3940

DE NIEUWE MICRA: HET NIEUWE DENKEN.

Nog geen maand oud en nu al de meest bejubelde auto van Europa. En niet zonder reden! Zonder de buitenmaten toe te laten nemen zijn we erin geslaagd de Micra veel krachtiger, véél comfortabeler en véél vriendelijker voor het milieu te maken. Compleet nieuwe 16-kleps DOHC-benzinemotoren van 1.0 en 1.3 liter met elektronisch motormanagement systeem en multi-point injectie. Snel, soepel, onderhoudsarm en zuinig dus. Meer dan 20 kilometer per liter is zelfs mogelijk (90 km/h ECE, 1.0 vijfbak). Maar liefst twee geregelde katalysatoren zorgen voor een extreem "schone" uitlaatgasemissie. U heeft de keus tussen een soepel schakelende vijfversnellingsbak en de unieke, verder verfijnde automaat N-CVT (Nissan continu variabele transmissie). Het moderne interieur is weldadig ruim doordat de wielbasis met 6 centimeter is toegenomen! Deze belangrijke winst komt geheel ten goede aan de achterpassagiers. Bovendien is de bagageruimte door de gescheiden constructie van schroefveren en dempers met zo'n 20% toegenomen.

Met maar liefst 14 verschillende uitvoeringen biedt de Micra ruime keuzevrijheid en een voorzieningenniveau dat zelfs oploopt tot de luxe van snelheidsafhankelijke stuurbekrachtiging, een in hoogte verstelbaar stuur plus centrale portiervergrendeling.

Stalen profielen in de deuren bieden de inzittenden maximale veiligheid en ook de deursloten, de dorpels en het dak zijn extra versterkt. Het speciaal ontworpen stuurwiel is energie-absorberend. Meer dan 80% van de Micra is geschikt voor hergebruik en er wordt gebruik gemaakt van lakken op waterbasis. Kortom de Micra is een auto die ... gemaakt is aan bestuurder èn leefomgeving. De nieuwe Nissan Micra. Het nieuwe denken. Ontdek 'm bij uw Nissan dealer.

HOE JE IN 'N PAAR WEKEN ENORM POPULAIR WORDT.

DE NIEUWE NISSAN MICRA.

NISSAN
JE BLIJFT ERIN RIJDEN.

Prijs incl. BTW, excl. kosten rijklaar maken. ... Nissan is ook de maker van de Sunny, 100 NX, Prairie, Serena, Primera, Maxima, 200 SX, 300 ZX, Q-bic, Terrano, King Cab, Patrol, Vanette, Urvan, ...

Beek, Jo Crutzen Auto's B.V., Stationsstraat ..., tel. 046-371727. **Heerlen,** Jurgen Autocentrum Heerlen B.V., Breukerweg 200, tel. 045-231111. **Kerkrade,** Jurgen Autocentrum B.V., Langheckweg 30, tel. 045-462353. **Maasbracht,** Auto Van Laar B.V., Hazenspoor 9, tel. 04746-3811. **Maastricht,** Autobedrijf André Feyts B.V., Duitse Poort 15, tel. 043-214175. **Melick** (Roermond), Garagebedrijf Geelen B.V., Groenstraat 33, tel. 04752-2021. **Sittard,** Garage Schoenmakers Sittard B.V., Geerweg 14, tel. 046-512814. **St. Geertruid,** Autobedrijf G. Nelissen B.V., Burg. Wolfsstraat 6, tel. 04408-1201.

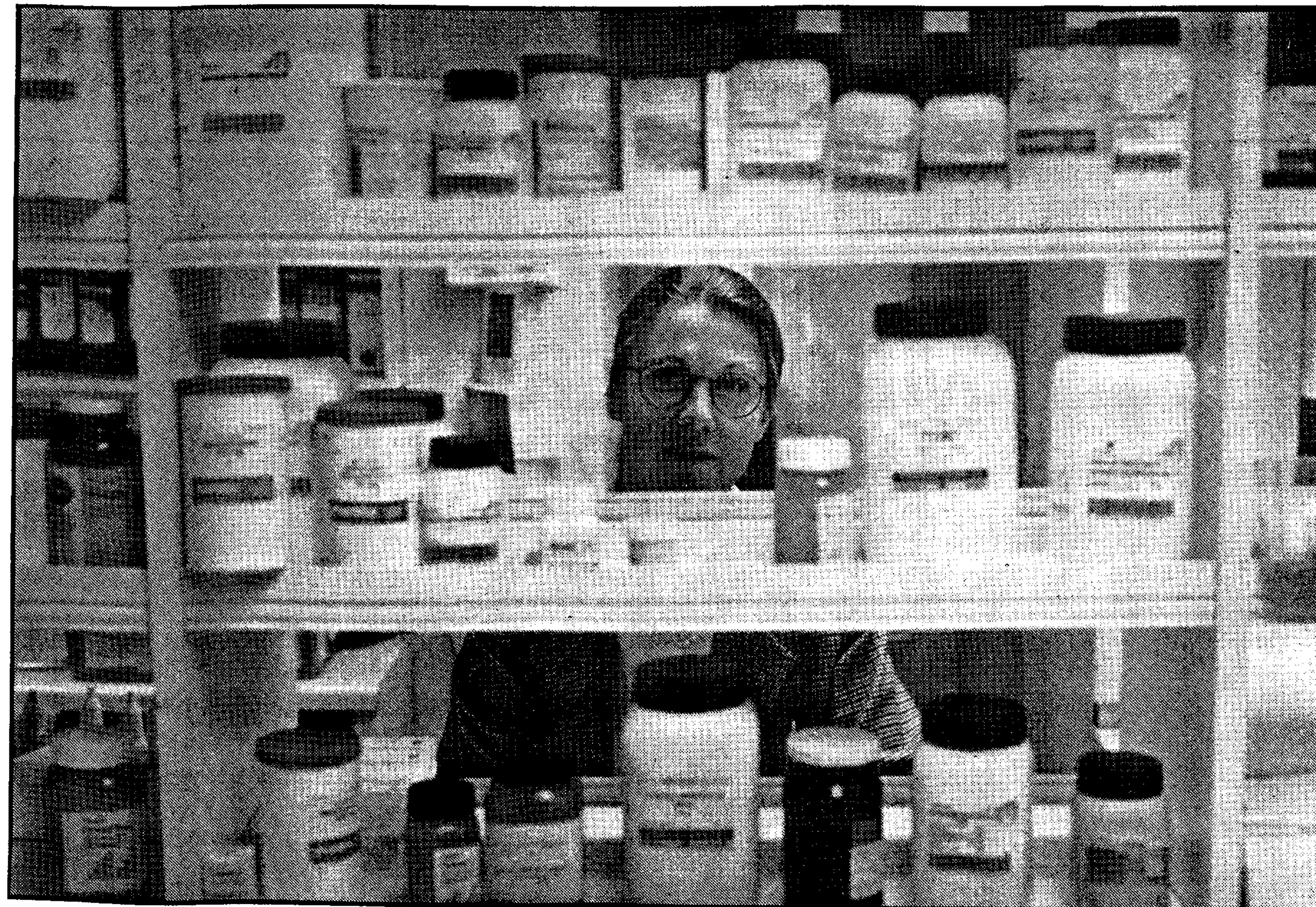
Europese pillendoos telt vele medicijnen

Een willekeurige greep uit de Europese pillendoos leert dat van een op elkaar afgestemd geneesmiddelenbeleid geen sprake is. Zo zijn slaapmiddelen in Nederland uitsluitend op recept verkrijgbaar, terwijl wakkere toeristen in Spaanse apotheken emmers tegelijk zonder doktersbriefje kunnen kopen. Waar Duitsland bijna twintigduizend geneesmiddelen officieel heeft geregistreerd, haalt Nederland net de achtduizend. En terwijl in Engeland en de Scandinavische landen de bescherming van de patiënt als grondbeginsel geldt, maakt Frankrijk er volstrekt geen geheim van dat ook de belangen van de nationale farmaceutische industrie meegenomen worden in de besluitvorming om een geneesmiddel al dan niet te registreren.

door

HANS GOOSSEN

● *De Heerlense apotheker L. Peeters verwacht dat Nederland een stapje terug zal moeten doen als het tot één gezamenlijke, Europese registratie van geneesmiddelen komt. „We zullen jammer genoeg een deel van onze strengheid moeten inleveren."*

Foto: DRIES LINSSEN

Het overbruggen van de soms enorm grote verschillen zal nog heel wat voeten in aarde hebben, verwacht mr. F. Moss, verbonden aan de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie.

In het Europa zonder binnengrenzen moet in principe vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal mogelijk zijn. Omdat de volksgezondheid in het geding is, kan de handel in geneesmiddelen echter niet zo maar vrijgegeven worden, legt Moss uit. „Voordat een vrije handel in geneesmiddelen mogelijk is, moet eerst het registratiebeleid van de Europese landen op elkaar afgestemd worden. Het overleg over die harmonisatie is al in 1965 opgestart. Er zijn wel al meerdere richtlijnen afgegeven, maar die moeten nog in de diverse wetgevingen verwerkt worden. Het is een continu proces, maar wel langs de lijnen der geleidelijkheid," aldus Moss. „Van 1 januari 1993 zullen we dan ook weinig merken. Totdat de harmonisatie een feit is, blijft de eigen wetgeving van ieder land van kracht."

Elke lidstaat van de Europese gemeenschap houdt dus voorlopig zijn eigen registratiecommissie. Die commissie toetst welke medicijnen toegelaten en verhandeld mogen worden en hoe die middelen aan de man gebracht moeten worden. Al dan niet op recept, in de apotheek of in de vrije verkoop. Dat laatste betekent dat bijvoorbeeld ook een drogist de produkten mag slijten.

Overigens hoeft een patiënt geen boodschap te hebben aan die commissie en kan ook een arts een middel voorschrijven dat in eigen land niet geregistreerd staat. Dan moet de patiënt het wel even zelf gaan halen in het buitenland, want de handel in niet-geregistreerde medicijnen is verboden.

Zo lang de Europese lidstaten hun geneesmiddelenbeleid echter niet op elkaar afgestemd hebben, blijft alles bij het oude. De interne markt voor de handel in medicijnen zal nog zeker vijf jaar op zich laten wachten, denkt Moss. En dus zal de Nederlandse apotheker eerst naar het recept voor het slaapmiddel blijven vragen, terwijl zijn Spaanse collega daar niet naar taalt.

En zal een Belg die zijn heil in de homeopathische middelen zoekt, de grens over moeten om het bij de noorderburen te proberen.

Nederland geldt in Europa als een streng land, samen met de overige West- en Noordeuropese landen. De Heerlense apothekeres L. Peeters kenschetst het Nederlandse beleid als streng, maar goed. „We staan inderdaad niet bij elk nieuw middel in de handen te klappen. In principe vind ik dat ook prima. Zo zijn bijwerkingen vaak pas op langere termijn bekend. Bovendien, als je al twaalf gelijkwaardige middelen voor een bepaalde klacht heb, moet je je afvragen of het het dertiende nog wel nodig hebt. Dat heeft toch geen zin. Beter een paar waar je ervaring mee hebt, dan een grote hoeveelheid verschillende middeltjes."

Het aantal klanten dat zijn heil over de grenzen zoekt omdat een bepaald geneesmiddel in Nederland niet te krijgen is, valt volgens Peeters wel mee. „Dat is marginaal. Ik heb niet het gevoel dat in het buitenland geneesmiddelen voorhanden zijn, waarvan Nederland het jammer moet vinden dat ze hier niet of nog niet verkrijgbaar zijn."

Nederland is betuttelend bezig, erkent Peeters. Zo is het gebruikelijk dat ook bij een middel dat weliswaar geen recept behoeft, maar uitsluitend in de apotheek verkocht mag worden, toch vaak naar de huisarts verwezen wordt. En dan niet alleen omdat de ziekteverzekeraars nu eenmaal alleen uitkeren als geneesmiddelen op basis van een recept worden verkocht. Zelfs bij niet-geregistreerde middelen werkt die betutteling, meent Peeters. „Als iemand voor de derde keer in een week een doosje aspirines komt halen, adviseren we hem of haar toch om eens naar de huisarts te gaan."

Ach, misschien betuttelen we ook wel te veel, glimlacht Peeters. „Je kunt er een hele ethische discussie aan wijden. Waarom geven we mensen wel gas en electriciteit, waarmee we alles mis kan gaan en geen geneesmiddelen. Maar ik zou het toch niet toejuichen als hier net zo gemakkelijk met medicijnen wordt omgegaan als in sommige Zuideuropese landen."

Als voorbeeld noemt ze een sterk werkzame crème die in een van de Zuideuropese vakantielanden vrij verkrijgbaar is. „Een prima produkt, daar niet van. Maar het werkt wel camouflerend. Dat betekent dus dat het langer duurt voordat je met klachten naar de huisarts gaat. Het kan zelfs ernstige aandoeningen camoufleren. En als ik daaraan denk, lopen me de rillingen over de rug."

De harmonisatie van het geneesmiddelenbeleid van de Europese landen zal volgens haar betekenen dat Nederland een stapje terug zal moeten doen en wat minder hard op kop zal kunnen lopen. „Het lijkt me onwaarschijnlijk dat het zal lukken om met name de Zuideuropese landen op te krikken naar de Nederlandse normen. Dat betekent dus dat Nederland een deel van die strengheid zal moeten inleveren."

Goede voorlichting is dan een absolute noodzaak, meent Peeters. „Je moet voorkomen dat de patiënt gaat denken 'ach, dat middel kan ik zonder recept krijgen, dat kan dus geen kwaad. Als het sterk zou zijn, had ik wel een recept moeten halen.' Als de normen losser worden, geef je de patiënt zelf meer verantwoordelijkheid." Maar, zo lang het Nederlandse vergoedingensysteem blijft zoals het is, zal het ook in de toekomst als een handrem blijven werken. De patiënten zullen toch een recept gaan halen, omdat de ziekteverzekeraars alleen uitkeren als een geneesmiddel op doktersadvies nodig is.

De vrees van Peeters dat Nederland en de Westeuropese landen een stap terug moeten doen, wordt niet gedeeld door haar Belgische collega R. Penders van apotheek De Voorzorg in Maasmechelen. „Ik maak me daar niet zo bang over. In het streven naar uniformiteit denk ik dat landen als Italië en Spanje eerder strenger moeten worden. De Nederlandse en ook de Belgische norm zullen gehandhaafd blijven. Dat is ook gunstig voor de volksgezondheid," aldus Penders die stelt dat de Europese landen in Brussel 'keurig aan het werk zijn' om te komen tot één Europese geneesmiddelenpolitiek.

In het zwarte circuit van de medicijnenwereld zal men overigens niet wakker liggen van de Europese harmonisatie, verwacht Penders. „Dan heb ik het over de produktie amfetamine, anabolica en zware steroïden. Je praat dan vooral over illegale produktie van geneesmiddelen. Dat circuit is er nu en zal ook straks blijven bestaan. Die maffia-praktijken zullen echt niet verdwijnen. Maar die vinden ook niet plaats via de apotheek. Wij moeten alles zo streng registreren. U denkt toch niet dat hier af en toe ongemerkt een doosje amfetamine langs de toog kan vallen?"

Toch kent ook een apotheker zijn sluipweggetjes. Zoals hierboven al vermeld, mag een apotheker geen ongeregistreerde medicijnen in het buitenland halen om aan zijn klant door te verkopen. Bestellen voor eigen gebruik is dan de oplossing, verklapt Penders. „Dat gebeurt wel eens, maar dan gaat het om heel kleine hoeveelheden. Een enkel doosje, maar zeker niet meer."

Limburgers houden Luxemburg groen

Luxemburg: de uk onder de landen van de Europese Gemeenschap. In 1991 telde het Groothertogdom 378.400 inwoners, van wie 104.000 buitenlanders. Een derde deel van hen is Portugees. Met bijna drie procent vormen de Nederlanders een kleine minderheid. Toch hebben zij een belangrijk aandeel in de ontwikkeling van de landbouw die met de bosbouw 237.265 van de 258.515 ha beslaat. Op 1 januari 1993 verliest Luxemburg als enig EG-land al zijn grenzen, waarvan 75 km met Frankrijk, 135 km met Duitsland en 148 km met België; 356 km in totaal.

door

JAN VAN LIESHOUT

● *Tot de Limburgers die in de jaren vijftig naar Luxemburg emigreerden, behoorden ook de gebroeders Dormans uit Munstergeleen. Links: Martin (64) met Mia Frenken (61) uit Graetheide; rechts: Sef (67) met Mien van Stiphout (69) uit Veldhoven.*

In de pas zijn ze nog Nederlander. Maar in hart en nieren zijn de gebroeders Dormans en hun echtgenoten Luxemburgers. Ze willen niet meer naar Nederland terug.

„Wat heb ik in Limburg nog te zoeken?" vraagt in Surré, op een kanonschot van Bastogne, Mia Dormans-Frenken (61) zich af. „Men is thuis waar de kinderen zijn. Onze kinderen zijn met hart en ziel Luxemburger."

Met boeren zijn de gebroeders Dormans gestopt. Ze steken nu hun energie in de bosbouw, die in hoog aanzien staat. Luxemburg wil zich als 'de groene long van Europa' profileren.

„Generaties na ons willen ook nog bomen zien," verdedigt Martin Dormans (64) het regeringsbeleid. Hij is vader van drie kinderen en grootvader van vijf kleinkinderen.

Broer Sef (67) in Trois Vierges is pas één keer opa. Hij is apetrots op de stamhouder. Evenals zijn grootvader, zijn vader en zijn oudste zoon in Wiltz heet hij Hubert. „De familie Dormans gaat door in het Land van Luxemburg," zegt Mien Dormans-van Stiphout (69), de echtgenote van Sef, trots.

Het geslacht Dormans stamt van de Wintraak. Het plantte zich voort in Munstergeleen, waar Hubert Dormans in de jaren twintig een fruitbedrijf begon. Daarnaast was hij kassier van de Boerenleenbank en gemeente-ontvanger.

De opvolging leek geregeld. Pierre zou de bank overnemen en Dolf het fruitbedrijf. Sef en Martin wilden karmeliet worden. Toen ze echter van gedachten veranderden, werd ook huize Dormans met het jonge-boerenvraagstuk opgezadeld. Indien het ouderlijk bedrijf zou moeten worden gevierendeeld, zou de spoeling dun worden.

Pie Crijns, LLTB-consulent voor emigratie, attendeerde Sef en Martin Dormans op advertenties, waarin boerenbedrijven in Luxemburg te huur werden aangeboden. Er woonden dikke boeren met grote bedrijven en kleine gezinnen. Knechts waren gaan lopen, omdat ze op fabrieken in Zuid-Luxemburg meer konden verdienen.

De gebroeders Dormans gingen een kijkje nemen in Surré, een dorpje van ruim honderd inwoners in het hart van de Luxemburgse Ardennen. Een hereboer wilde een deel van zijn boerderij met 42 ha grond verpachten. De gebroeders Dormans hadden er wel oor naar. In juli 1953 emigreerde Sef; in september 1953 Martin met Mia Frenken, de dochter van een boer op Graetheide, die hij op een ruiterbal in Munstergeleen had leren kennen.

„Onder toezicht van de douane werden op Graetheide de meubelen geladen," begint Martin gniffelend zijn verslag van de grote verhuizing. De meubelen waren splinternieuw. Om kosten te besparen waren ze voor het oog in gebruik geweest. De vrachtwagen werd verzegeld, net als de aanhanger die in Munstergeleen, ook onder toezicht van douane, met vee werd geladen. Het betrof acht koeien, vijf zeugen en dertig kippen. „Aan de Belgische grens, in Moelingen, verloren we een dik uur, voordat alle benodigde stempels op papier stonden. Omdat we om Marche heen moesten – de klim bij Houffalize was te steil voor de vrachtwagen met aanhanger – kwamen we bij valavond in Luxemburg aan. Aan de grens bij Doncols moest alle vee worden uitgeladen. Je reinste dierenkwellerij!"

Het was wennen op de boerderij. „In Luxemburg werden de koeien driemaal per dag gemolken. Alle verkeer werd daarvoor stilgelegd. Vee had voorrang."

Van kunstmest hadden de Luxemburgers nog geen kaas gegeten. „De opbrengsten van het land waren laag. Het had ook te maken met de natuur. De akkers liggen hoger. Het is er langer koud; in de zomer ook eerder droog."

„Op het gebied van de mechanisatie waren de Luxemburgers ons voor. Met een tractor was de grond beter te bewerken dan met paarden."

In 1959 begon Sef Dormans voor zichzelf. Op een carnavalsbal had hij Mien van Stiphout leren kennen, de oudste dochter van een groot boerengezin in Veldhoven. Zij was kraamhulp bij haar broer in Surré. Ze trouwden en pachtten in Mecher een boerderij met 24 hectare grond. Met twee zonen en twee dochters leek de bedrijfsopvolging verzekerd. Met het oog daarop werd een groter bedrijf gepacht in Troine bij Clervaux. Het omvatte 36 hectare en 124 melkkoeien. Toch waren de kinderen niet in overname geïnteresseerd. Daarom deed Sef, in 1982, zijn bedrijf van de hand. Hij kocht in Trois Vierges een logement, waarvan hij de bovenverdieping verhuurde.

Broer Martin in Surré boerde door tot 1987. Hij nam zijn intrek in een boerderijtje tegenover de dorpskerk, dat hij met zijn oudste zoon had opgeknapt. De jongste zoon, die met een Luxemburgse is getrouwd en in Fischbach woont, nam de landerijen over. Hij bebouwt nu ruim 100 hectare. De dochter zit in Binsfeld op een bedrijf van 250 hectare.

„Ze moeten braken van de MacSharryplannen," stelt Martien met enige weemoed vast. „Boeren is geen lolletje meer."

Compensatie vond Martin in de bosbouw. Met zijn oudste zoon exploiteert hij ruim tien hectare bos; naald- en loofhout. „Er moet gedurig worden gedund en gesnoeid om mooie dikke bomen over te houden. De staat verleent daarvoor een premie van 700 frank per are. Na de storm in 1990 heeft het hout een behoorlijke prijsval gemaakt."

Veel wetenswaardigheden put Sef uit 'De Lëtzeburger Bësch', een vijfmaal per jaar verschijnend tijdschrift voor bosbouwers. Dat komt hem goed van pas tijdens de rondleidingen die hij in de zomermaanden houdt. Sef zit in het plaatselijk comité voor toerisme. Het Nationaal Bureau van Toerisme voorzag hem rijkelijk van documentatiemateriaal. In een horecagids attendeert Sef op de Limburgers die het in Luxemburg hebben gemaakt.

Talrijk zijn ook de geslaagde agrariërs. De vereniging die zij stichtten, bestaat nog, maar haar activiteiten beperken zich tot uitstapjes, die, geeft Sef toe, 'bij voorkeur naar Nederland leiden'. „Ook leven we erg mee met het Nederlands elftal. Als het verliest, treuren we de pet over de ogen."

Voor het overige zijn de gebroeders Dormans en hun echtgenotes Luxemburgers geworden. Op winteravonden wordt niet meer gekwajongd of gerikt, maar gecontramiet: het favoriete kaartspel in Luxemburg. Met welhagen presenteren zij een Moezel- of brandewijntje en Ardennerham, de specialiteit van het huis.

„We leiden hier een goed en rustig leven," overdenkt Mien Dormans-van Stiphout (69) na het tafelgebed in onvervalst Veldhovens. „En dan te weten dat ik naar huis had kunnen kruipen; zo'n heimwee had ik in het begin. Nu krijgen ze me met geen stok meer uit Luxemburg weg."

DE LIMBURGSE m/v PERSONEELSGIDS

WINTERS & RUTTEN
ADVOCATEN

gefuseerd met advocatenkantoor Lückers

vraagt wegens uitbreiding voor haar vestiging te Heerlen

secretaresse full-time
secretaresse part-time
en
receptioniste/telefoniste full-time

Voorwaarden:
- HAVO, MEAO-opleiding en secretaresse-opleiding;
- goede beheersing van de Nederlandse, Engelse en Duitse taal;
- woonachtig in Heerlen of directe omgeving;
- vriendelijk en representatief;
- leeftijdsindicatie ±20 jaar;
- indiensttreding zo spoedig mogelijk.

Schriftelijke reacties, zo mogelijk vergezeld van een pasfoto, binnen 1 week na verschijnen van deze advertentie te richten aan:

Winters & Rutten Advocaten,
o.v.v. sollicitatie,
Benzenrade 38f
te 6419 PH Heerlen.

GEMEENTE BORN

De handhaving en versterking van dit alles vergt een slagvaardig lokaal bestuur ondersteund door een slagvaardige ambtelijke organisatie.
Om hier adequaat op in te kunnen spelen is een proces van ... ingezet, hetgeen per 1 januari 1993 ...

Binnen de nieuwe organisatie ontstaan een tweetal vacatures, nl.
bij de Afdeling ... van de Sektor Grondgebiedzaken de functie van:

(2e) ambtenaar Bouw- en Woningtoezicht m/v (vac.nr. 3-B-5)

Functie-informatie:
- ...
- bijhouden van de registratie van bouwaanvragen en meldingsplichtige bouwwerken;
- assisteren ambtenaar bouw- en woningtoezicht met name bij de controle op de naleving van bestemmingsplan- en bouwvoorschriften;

Functie-eisen:
- opleiding op MBO-niveau, bij voorkeur MTS-...;
- ervaring op het gebied van bouw- en woningtoezicht strekt tot aanbeveling;
- goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid;

Salaris:
Afhankelijk van leeftijd, opleiding en ervaring is aanstelling mogelijk in niveau 6 of 7 met een maximum van ƒ 4.019,- bruto per maand per 1 januari 1993. De gebruikelijke rechtspositieregelingen zijn van toepassing;
Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de coördinator van de afdeling de heer J.S. ..., telefoon 04498-57789, toestel 247;

Bij de afdeling Financiën van de sektor Middelen de functie van:

Kassier m/v (vac.nr. 2-A-4)

Functie-informatie:
- ...
- ... vermindering/ontheffing/kwijtschelding in het belastingsysteem;
- ondersteuning bij overige binnen de afdeling voorkomende werkzaamheden.

Functie-eisen:
- ...

Salaris:
...

AEGON Recreatie biedt zomer- en wintervakanties op bungalowparken en kampeerterreinen in binnen- en buitenland.
Wij komen graag in contact met twee

MEDEWERKERS (ECHT)PAREN

voor 2 vakantieparken in Duitsland, ± 20 km. van Trier,
te weten Sonnenberg te Leiwen en Warsberg te Saarburg.

De man zal zich op basis van een fulltime dienstverband bezighouden met het onderhouden van de bungalows en het terrein. Daarnaast zal hij volgens rooster worden ingezet bij het geautomatiseerd ... en receptiewerkzaamheden. De vrouw zal op basis van een part-time dienstverband van 20 uur per week worden ingezet bij de administratie en de receptie. U zult gaan wonen op het park.

Uw profiel:
Voor de technisch/administratieve functie beschikt u over een opleiding op MTS-niveau. Tevens heeft u affiniteit met administratieve werkzaamheden en bent u in het bezit van een rijbewijs. Voor de administratieve functie heeft u een opleiding op MBO-niveau bij voorkeur MTRO of MEAO-toerisme en een typediploma. Voor beide functies geldt dat u beschikt over goede contactuele eigenschappen en een ont-wikkeld organisatievermogen. U bent initiatiefrijk en hebt een dienstverlenende instelling. Verder beheerst u beiden de Duitse en Engelse taal. U bent bereid volgens een vast rooster in wisseldiensten te werken, ook in de weekeinden. Uw leeftijd: tot 28 jaar.

Voor meer informatie kunt u bellen met mevrouw M.H.L. Heijnsbroek, telefoon (070) 3448218. Uw schriftelijke sollicitatie richt u binnen 7 dagen na het verschijnen van deze advertentie aan AEGON Recreatie bv, t.a.v. mevrouw M.H.L. Heijnsbroek, afdeling Personeelszaken, Postbus 202, 2501 CE Den Haag.

AEGON RECREATIE AEGON

HAMBOSKLINIEK

LÜCKERHEIDEKLINIEK

...

FALTER Ihr Partner in Aachen - für Werbung in Deutschland

- Planung, Realisierung von Werbeetats
- Gestaltung und Schaltung von Personal- und Gelegenheitsanzeigen
- Alle klassischen und elektronischen deutschen Medien (Print, Film, Funk, Fernsehen, Plakat)
- Wir kennen uns aus
- Wir beraten Sie unabhängig und umfassend

Informationen: Norbert Toedtmann
Telefon: 09 49-2 41-1 66 06 41
Telefax: 09 49-2 41-1 66 06 69
Talbotstraße 25 · 5100 Aachen

FALTER ● MEDIA

Wie komt er een bijzondere draai geve... aan algemene zaken?

De Holland Casino's zijn de enige officiële casino's die ons land rijk is. Wat betekent dat de gasten er uit zijn in een onbesproken en uiterst sfeervolle omgeving. Iets waar ook de afdeling Algemene Zaken 'n belangrijke ... aan levert. Voor Holland Casino Valkenburg zoeken wij een

Dienstdoende Chef Algemene Zaken (m/v).

... representatief iemand ... geeft aan een afdeling die zorg draagt voor de dienstverlening aan onze gasten en aan de organisatie zelf. Werkzaamheden die op het terrein liggen van de horeca, het bedrijfsrestaurant, inkoop, technisch onderhoud en beheer. ... functie die ... waaronder receptie, horeca en technische dienst.

Minimaal een middelbare horeca-opleiding is ... in een leiding... dienstverlening. Goede contactuele eigenschappen en beheersing van Duits en Engels zijn ... evenals de bereidheid tot werken in wisseldiensten (inclusief het weekend). Enige administratieve ervaring strekt tot aanbeveling.

... ƒ 86.000 bruto per jaar, ... werkweek ... arbeidsvoorwaarden, ...

... dan kunt u binnen ... met een recente pasfoto sturen ... Organisatie van Holland ... mevrouw T.D. van Vierzen-...

HOLLAND CASINO VALKENBURG

FAÇADE - NIJVERHEID BETON

FAÇADE NIJVERHEID BETON is een onderneming in de betonwarenindustrie ... Maastricht.
...
Ter versterking van de continuïteit binnen onze verkoopstaf wensen wij in contact te komen met kandidaten voor de functie van

Technisch Adviseur/ Verkoper binnen- en buitendienst

Functie-inhoud:
Gedurende de ... van ca. een jaar gaat u zich voornamelijk bezig houden met de dagelijkse leiding van onze binnenverkoopafdeling. Vanuit deze taak raakt u ... vertrouwd met de bestaande zakelijke relaties. Het is de bedoeling dat u na verloop van tijd zelfstandig en pionierend gaat opereren om, naast het dagelijkse relatiebeheer, nieuwe marktgebieden te bewerken en nieuwe producten te introduceren.

Wij verwachten van u:
- een HBO-opleiding bouwkunde door opleiding of ervaring;
- ... ervaring in het werken met geautomatiseerde systemen;
- dat u Frans en Duits spreekt;
- ... tussen 28 en 35 jaar;
- affiniteit met commercie.

Wij bieden,
- een werkomgeving waar ontwikkelingen in volle gang zijn en waar de tijd beslist niet stil staat;
- een zelfstandige uitdagende functie waarin veel eigen initiatief wordt vereist.

Schriftelijke sollicitaties met curriculum vitae zijn voor 21 januari 1993 te richten aan:

Directie Facade Nijverheid Beton, postbus 4320,
6202 VA Maastricht

Informationen: Inge-Ulrike Abels
Telefon: 09 49-2 41-1 66 06 48
Telefax: 09 49-2 41-1 66 06 69
Talbotstraße 25 · 5100 Aachen

FALTER ● MEDIA

Internationaal milieu-netwerk in Sittard ijvert voor andere EG

Weinig Sittardenaren zullen beseffen dat hun stad onderdak biedt aan het hoofdkantoor van een internationale milieu-organisatie. In enkele kamers aan het Pleintje zetelt EYFA (European Youth Forest Action), een netwerk waarbij maar liefst drieduizend organisaties zijn aangesloten.

● *Chuck Kane, Agnieszka Lis en Alexei Kabyka bekijken de eerste proefdrukken van het Eyfa-blad Green Free News.*

Foto: PETER ROOZEN

Dat grote aantal blijkt niet uit de activiteit die er heerst rond de 'enc lave' aan de Putstraat, op een steenworp van de Sittardse Markt. Op een gewone doordeweekse dag in december komt het leven hier wat later in de ochtend op gang. Een enkeling schuifelt van werkkamer naar keuken, op zoek naar koffie en inspiratie.

De basis voor het kantoor is gelegd door de Sittardse fulltime actievoerder Wam Kat. Meestal is het kantoor tegenwoordig bezet door een vijftal mensen vanuit allerlei landen. Wie hier langsloopt, krijgt niet het idee zich in de buurt van een bruisend centrum van activiteit te bevinden. Met een beetje geluk kun je achter een raam iemand naar een computerscherm zien turen.

In een klein kamertje dat dienst doet als bureau, staan twee computers opgesteld. Dit is het zenuwcentrum: hier wordt het blad 'Green Free News' ingetikt. Vandaag is het nog redelijk druk, want het blad 'Green Free News' moet af. Het thema luidt dit keer 'cultuur'. Het blad verschijnt zes keer per jaar in een oplage van rond de tweeduizend exemplaren. Terwijl de voorpagina al door de persen van drukkerij Pasklaar (aan de overkant aan het Pleintje) gaat, worden elders de laatste drukproeven nagekeken. In 'de burelen' wordt links en rechts veel afgebeld en geregeld.

Aan de muren hangen actie-affiches. Aandoenlijke oproepen aan de strijdende republieken die vroeger Joegoslavië vormden, om te stoppen met vechten en te beginnen met samenwerken. Voor het raam hangt een vergeeld affiche over onrecht in nog verder weg gelegen streken. 'China martelt Tibet', constateert het plakkaat somber. 'Nou en?' zal menig passant zich afvragen. Of, in het gunstigste geval, 'kan ik daar wat aan doen?'

De hier verzamelde Eyfa-aanhangers zijn ervan overtuigd dat het antwoord op die vraag volmondig 'ja' moet luiden. De 23-jarige Amerikaanse journalist vormt op dit moment de Eyfa-équipe, samen met Agnieszka Lis (25) uit Tychy (bij Krakow), Polen en Alexei Kabyka (22) uit Kiev, de hoofdstad van de Oekraïne.

Bush

Kane is ongetwijfeld wereldwijd het meest befaamde lid van Eyfa. Hij staat bekend als de anti-Amerikaan, sinds hij op een persconferentie bij een bijeenkomst van de zeven rijkste landen (de G7) in München dit jaar 'zijn' president Bush in de rede viel. De ferme reactie van Bush is nog gebruikt voor een verkiezingsspotje, maar dat mocht niet baten. Bush is weggestemd, Kane is er nog.

Kane is ook anti-organisatie. Dat Eyfa geen gewone organisatie is, blijkt direct in een gesprek met de drie. Kane omschrijft Eyfa als een 'anarchistische organisatie', en inderdaad zijn de burelen in een permanente staat van chaos.

Maar Agnieszka vindt dat het woord 'anarchie' te ver gaat. Na een korte discussie zijn de twee het erover eens dat Eyfa een niet-hiërarchisch netwerk is: er zijn geen rangen en standen, iedereen met ideeën mag meedoen. Beslissingen worden genomen op basis van concensus: iedereen moet het ermee eens zijn.

door

GEERTJAN CLAESSENS

Agnieszka zit in het coördinerend comité van Eyfa. Dit orgaan bestaat uit vijf Europeanen en komt vier keer per jaar ergens in Europa bijeen, om beslissingen te nemen over de grote uitgaven en manifestaties waar Eyfa haar naam aan leent. De grote beslissingen worden genomen tijdens het jaarlijkse milieukamp Ecotopia, waar honderden mensen voor bijeen komen.

Oost-west

De twee vrijwilligers uit Oost-Europa zijn hier op uitnodiging. Eyfa is er veel aan gelegen samen te werken met mensen uit het voormalige oostblok. Alexei schrijft een artikel over zijn land. Hij werkt voor de Greenpeace- afdeling in Kiev, en is korte tijd hier om te bekijken hoe je geld bij elkaar kan krijgen ('fund-raising') voor milieu-activiteiten.

Agnieszka is hier voor een jaar. In die tijd doet ze onderzoek en probeert ze kontakten op te bouwen met allerlei organisaties en autoriteiten in Oost-Europa. Geen eenvoudige klus, want na de omwentelingen daar is alles veranderd.

Eyfa werkt aan betere verhoudingen binnen Europa, betere oost-west relaties en een ander Europa dan waarvoor de EG model staat. Dat andere Europa moet vooral beter omgaan met het milieu, onze leefomgeving. De Europese Gemeenschap (EG) maakt dat milieu er niet beter op, daarover zijn de leden van Eyfa het eens.

Op zich is de EG best een goed idee, vinden de drie, mild gestemd. Agnieszka gaat ervan uit dat op den duur ook haar land er wel bij zal mogen, evenals andere Oost-Europese landen. Maar 'de gemeenschap moet van en voor iedereen zijn. Nu is er voor groepen onder nationaliteit, zoals zigeuners, niets geregeld,' stelt Chuck.

Paspoort-ellende

Het is prima dat de grenzen tussen veel landen geslecht worden, vindt de Amerikaan. Uit eigen ervaring weten de Eyfa-mensen hoe waanzinnig het systeem van paspoorten en visa vaak is. Zo mag Alexei Duitsland en Engeland niet in, omdat hij niet beschikt over een Oekraïens paspoort. Omdat hij Duitsland niet in mocht, moest hij er overheen vliegen. Zo dwong het douanebeleid hem een (duur) vliegtuig te nemen, zodat hij op zijn reis naar Sittard niet op Duitse bodem zou komen.

Sinds de Oekraïne een onafhankelijke staat is, moeten reizigers uit die landen een eigen paspoort tonen, vinden Duitsland en Engeland. Maar volgens Alexei bestaat zo'n paspoort nog helemaal niet. „De landen eisen een paspoort dat nog niet bestaat!" Zo is weer duidelijk dat problemen met paspoorten zich niet alleen in Nederland voordoen.

Grenzen

„Europa wordt een kleine paradijs met grote muren eromheen," zegt Agnieszka. De voordelen bestaan uit simpele zaken als 'treinen die op tijd rijden en wegen zonder gaten, maar het gevaar is dat afval gemakkelijk naar armere Europese landen verscheept wordt,' denkt ze. „Voor wie er woont is het allemaal prachtig, maar voor mensen van buiten wordt het steeds moeilijker om binnen te komen." Ook voor Chuck vormen de grenzen het grootste gevaar. „Stel je voor dat ze de controle straks helemaal perfect maken. Dan kan je niet meer stiekem de grens over sluipen. Nu kun je vaak zonder visum of paspoort toch wel binnenkomen, omdat de controle in veel landen zo slecht is. De grenzen zijn een grap!"

De manier van aanpakken in Europa oogst veel lof. Chuck: „Jullie hebben hier echte vrijheid! Dat was ik in Amerika niet gewend." Agnieszka: „Wij zijn gewend dat mensen ons vertelen wat we moeten doen. Hier nemen mensen zelf het initiatief. Ze zijn gewend om te zeggen wat ze willen."

„Mensen uit andere landen veranderen door het contact met Europa. Ze komen er hier achter wat ze willen doen," weet Chuck.

De Amerikaan is bang dat de Europeanen de levensstijl van 'God's Own Country' willen overnemen. Bush ziet de EG als een economische vijand. Reden om een eigen economische gemeenschap op te richten (NAFTA: North American Free Trade Association). Nu nog met alleen Canada en Mexico, maar als Bush' droom uitkomt strekt het vrijhandelsgebied zich straks uit over heel Noord- en Zuidamerika.

Kane ziet met grote weerzin hoe veel Europeanen dwepen met 'zijn' land. Amerikaanse vlaggen op T-shirts, afbeeldingen van het vrijheidsbeeld: als hij dit soort toestanden ziet moet hij bijna kotsen. „Jullie willen onze 'lifestyle' niet. Oost-Europa krijgt onze oude tv-shows. Maar mensen die dwepen met de Verenigde Staten, weten niet hoe het er is. Hoeveel alles er kost en hoe laag de uitkeringen er zijn." Kane verwacht weinig van de nieuwe 'president-elect' Bill Clinton. „Het ergste is dat hij mensen misschien weer hoop geeft. Dan worden ze wéér teleurgesteld. De EG hoeft wat Kane betreft geen voorbeeld te nemen aan de VS. „Veel van de cultuur is verdwenen. Vroeger werden er in Noord-Amerika tweehonderd talen gesproken, nu nog maar twee."

Droom

De leden van Eyfa delen een bepaalde woede, maar ook een droom, stelt Agnieszka. Ze willen laten zien hoe het wel zou moeten. Eyfa staat model voor de 'andere EG'. Compleet met een eigen muntsysteem (zie kader). Wat de Europese leiders pas in 1999 of daaromtrent voor elkaar hebben, is hier al een feit.

Dat geldsysteem is voor Kane hét bewijs dat het anders kan. „Het is het meest radikale ('the most radical thing') van Eyfa. Het toont aan dat je op een andere manier met geld en bezit kunt omgaan, en rekening kunt houden met de armoede die in diverse Europese landen heerst.

Wat Eyfa wil bereiken is niet zo duidelijk. De naam past eigenlijk niet meer bij de vele activiteiten. Terwijl De organisatie begon met acties tegen de zure regen. Volgens de naam is het Eyfa alleen om de bossen is begonnen, maar inmiddels is het actieterrein in de praktijk veel breder. Eyfa is voor een beter, schoner en rechtvaardiger Europa (of wereld, zo u wilt) en tegen vervuiling, werk wisting en kernenergie en racisme. „Als je de term 'bos' ziet als symbool voor 'leven' klopt de naam wel," legt Chuck handig uit. Maar eigenlijk gaat er om „de hele manier van leven te veranderen. Voordat je een andere levensstijl kunt overbrengen, moet je die zelf *leven* . Zo bouwen we een nieuwe manier van leven van de grond af op. Zo is Eyfa ook opgebouwd: 'grassroots': vanaf de basis. Het werkt, het breekt grenzen af en het maakt mensen gelijk," omschrijft hij wat zijn club doet.

En de grenzen moeten geslecht, want „vervuiling kent geen grenzen," stelt Agnieszka.

De idealen

Het programma van eisen van Eyfa is onderschreven door drieduizend organisaties in heel Europa, die lid zijn van het Europese milieunetwerk. Al die groepen heben het programma van Eyfa onderschreven, en delen de hang naar een ander Europa.

'De 3000' roepen Europese leiders op om:

- de beste filter-systemen en technieken te gebruiken in de zware industrie en electriciteits- en verwarmingsinstallaties;
- geen nieuwe fabriek te bouwen voor de verwerking van fossiele brandstoffen;
- het wegverkeer behoorlijk te verminderen, openbaar vervoer te steunen en het fietsen aan te moedigen;
- energiebesparing te bevorderen en nieuwe energiebronnen te gebruiken, zoals zon, wind en biogas;
- de verspreiding van radio-actieve stoffen een halt toe te roepen, door te stoppen met gebruik van kernenergie en -wapens en voor bestaand nucleair afval controleerbare bovengrondse opslagplaatsen te creëren;
- te stoppen met produktie en gebruik van

CFK-gassen en andere stoffen waarvan bekend is dat ze de ozonlaag aantasten;
- Wereldbank, International Monetair Fonds en regeringen van derde-wereldlanden te beïnvloeden om het tropisch regenwoud te beschermen, onder meer door landhervormingen in landbouwgebieden en door de internationale schuldenlast te verminderen;
- maatregelen te nemen om de niet aangetaste Europese bossen te beschermen;
- het gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest in landbouw en bosbouw te stoppen, en prioriteit te geven aan ecologische landbouw in onderzoek en prijspolitiek.

Eyfa is gestart in 1986, op initiatief van dertien Zweeds milieu-organisaties die iets wilden ondernemen tegen de bossterfte door zure regen.

In '86 tekenden 150 organisaties het Eyfa-programma en startte de coördinator zijn werk in het kantoor van WISE (World Information System on Energy) en FoEI (Friends of the Earth International) in Amsterdam. Later dat jaar verhuisde de organisatie naar Sittard.

Het geld

Eyfa heeft voor de eigen activiteiten een eigen munt-systeem ingevoerd, waarmee betaald kan worden voor deelname aan activiteiten en kosten voor verblijf en eten. De munt heet 'eco'. Ieder lid van Eyfa betaalt naar rato van de welvaart (of armoede) in eigen land. Een eco kost bijvoorbeeld 1,05 gulden, 22 Belgische of 3 Franse francs, 3 Russische roebels, 1 mark voor vroegere West-Duitsers, 0,6 mark voor ex-Oost-Duitsers, 3100 Poolse zloty's, 50 Spaanse pesetas of 700 Italiaanse lires. Deze koersen zijn gebaseerd op de prijs die iemand in eigen land betaalt voor een mand basis-producten. Het systeem moet ervoor zorgen dat iedereen bij deelname aan de activiteiten van Eyfa net zoveel betaald als hij thuis kwijt zou zijn. Wie vindt dat de koers van zijn land verkeerd berekend is, kan een nieuw boodschappenlijstje insturen, waarna de organisatie de zaak opnieuw berekent. Zo hoeft geld geen belemmering te zijn om mee te doen aan zaken als de jaarlijkse actie-karavaan en milieukamp 'ecotopia'.

Het geld van Eyfa komt van een waslijst organisaties, zoals Europese bureaus en milieu ministeries. Verder kwam er onder meer geld van de gemeente Sittard, Freiburg (D.) en Krakow (P.), de Zusters van de Liefde en het Prins Bernhard Fonds Limburg.

Water

DOOR SANTE BRUN

Grenzen zijn er omdat de mensen aan beide zijden daar behoefte aan hadden: de regering wilde niet dat de mensen er uit gingen, dan wel er binnen kwamen; aan beide zijden heersten andere zeden en gewoonten, aan een zijde waren begeerlijke goederen die men voor zichzelf wilde houden, sprak men een taal die men aan de andere zijde niet verstond; of men had over een van die zaken ooit een oorlog gehad en kon elkaar nog altijd niet luchten of zien. Dicht dus, die grens. En controleren.

Maar tegen de tijd dat er niets meer te controleren valt, of als de controle beter anders dan langs zo'n denkbeeldige lijn kan gebeuren, dan heeft het geen zin meer die streep nog langer te laten staan. Als de zeden en gewoonten sterk op elkaar beginnen te lijken, als de begeerlijke goederen aan beide zijden van de grens even dik gezaaid zijn en tegen ongeveer dezelfde prijzen, als het taalverschil bijna geen rol meer speelt en als de oorlog inmiddels lang genoeg achter de rug is en het bovendien onvoordelig is elkaar niet meer te kunnen luchten of zien, dan verdwijnt de grens vanzelf.

Daar heb je meteen het antwoord op een veelgehoorde vraag: wat gebeurt er eigenlijk op 1 januari, als de grenzen wegvallen? Inderdaad, niks, want de grens is al vervallen omdat hij overbodig was. Jaren geleden al, trouwens.

Grenzen zijn er natuurlijk nog wel: administratieve. In de Verenigde Staten kun je zien hoe je een administratieve grens trekt als die niet hoeft samen te vallen met een historisch gegroeide, soms eeuwenlang bevochten grens: een rechthoek op de landkaart – zie Wyoming, Colorado, Utah.

In Europa heb je die ook: de provincies, de landen, de departementen, de county's, de regio's. Ook die hebben nog altijd van die zwaar bevochten grenzen.

En dan zijn er de 'emotionele' grenzen: tussen Friezen en Nederlanders, tussen Limburgers en Nederlanders, tussen Oostfriezen en de rest van Duitsland, tussen de Basken en de rest van Frankrijk en Spanje, tussen de Welshmen en de Schotten en de rest van Engeland. Met name die laatste zijn de bron van lang bestaande of nog komende conflicten.

En intussen hebben we behoefte aan geheel nieuwe grenzen, die gebieden met gemeenschappelijke belangen afgrenzen van andere belangen.

Dat zijn de ecologische grenzen.

Dezer dagen haalde een berichtje nauwelijks de krant: gemeenten langs de Maas slaan de handen ineen om gezamenlijk een vuist te maken tegen gemeenten en industrieën stroomopwaarts die de rivier vervuilen.

Het Rotterdamse waterleidingbedrijf heeft jaren zonder veel succes processen gevoerd tegen kali-mijnen in Frankrijk, die hun overbodige zout in de Rijn donderden. Je kon processen winnen tot je een ons woog: de Franse regering hield de mijndirectie de hand boven het hoofd en daarmee basta.

De nieuwe ecologische en tegelijk administratieve grenzen moeten samenvallen met de waterscheidingen in Europa; het hele stroomgebied van de Maas moet een administratieve eenheid worden, voor mijn part een 'land'; dat geldt ook voor de stroomgebieden van de Rijn, de Donau, de Elbe, de Weichsel. Al die mensen die tussen het plateau van Langres en de Noordzee aan de Maas wonen of aan een van de vele rivieren en beken die op die rivier uitkomen moeten een gemeenschappelijk belang krijgen: het goed beheren van die rivier en al het tussenliggende land, onder één autoriteit.

Dan kan worden bepaald wie wat mag lozen, wie waar fabrieken mag bouwen, wie waar wat voor landbouw mag bedrijven, wie waar mag wonen – alles met het oog op die rivier. Ik wed dat hij er veel schoner van zou worden.

En het trekken van die grenzen is al niet meer nodig, want die bestaan al: die hoge en lage heuvels, die hoge en lage bergen waarvan de toppen en graten de waterscheiding vormen.

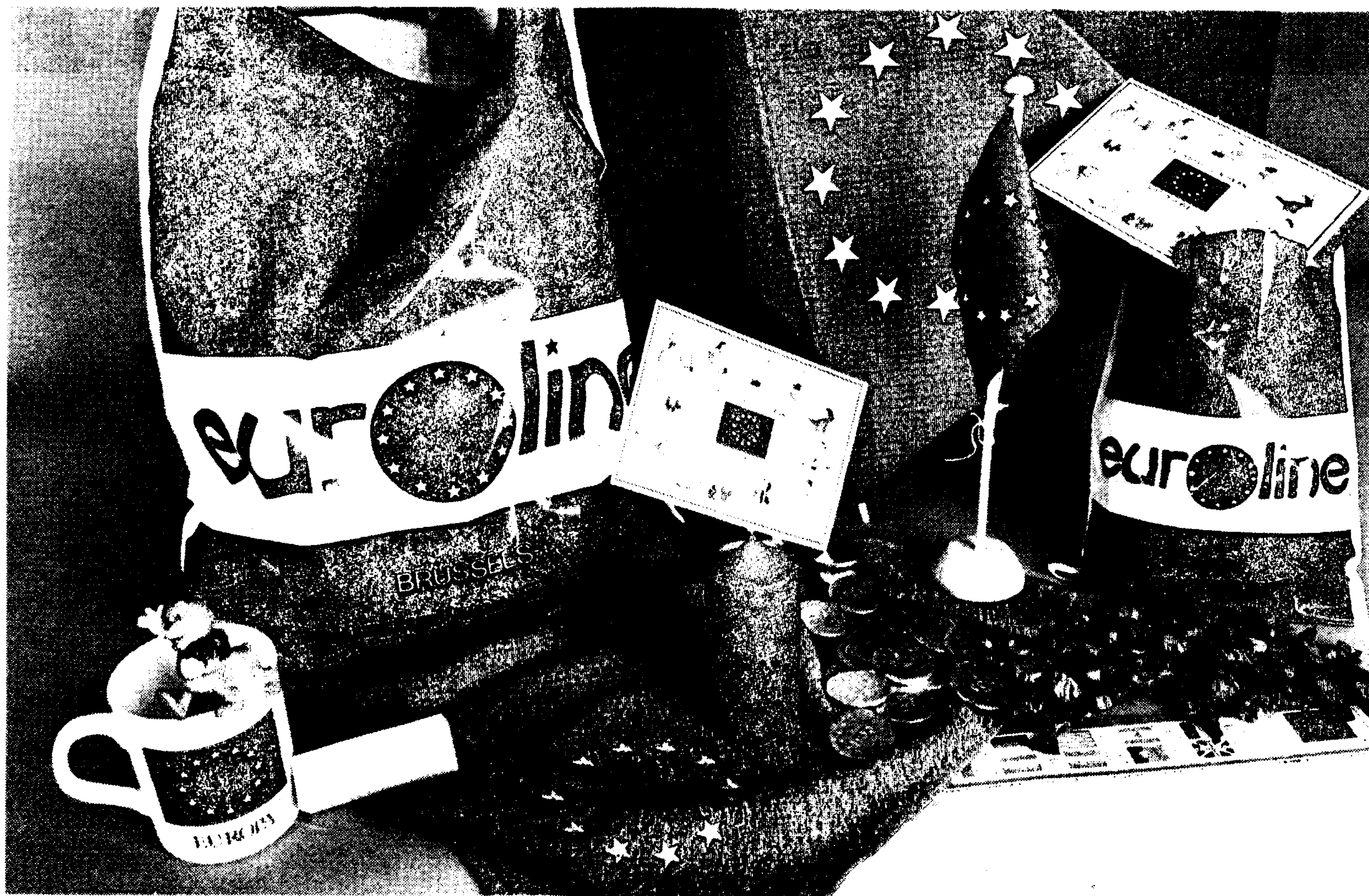
Ik kwam op het idee toen ik deze zomer op de Europese waterscheiding stond, bij het Silvretta stuwmeer in Oostenrijk: naar het westen gaat alle water naar de Noordzee, naar het oosten alle water naar de Zwarte Zee. Het is daar een mooie plek voor een grenspost, trouwens.

Het oude Egypte was een vroeg voorbeeld van zo'n staat. Die heeft het ontzettend lang uitgehouden...

Manneke Pis kan het schudden. Sirius rukt op in de straten waar Brussel bruist.
Nog even de benauwde Britten en dwarse Denen opvrijen. En de drempelvrije EG ziet blauw van het nieuwe symbool van Europa: de rups Sirius. Voor vijf ecu's of pakweg tweehonderd francs, allez dan een tientje, te koop in Euroline.

door **HANS TOONEN**

● *Een greep uit het assortiment van Euroline, Europa's eerste en voorlopige enige souvenirwinkel.*

Foto: FRITS WIDDERSHOVEN

Deze eerste en voorlopig enige boetiek in souvenirs, *made for Europe*, is makkelijk te vinden aan de Grasmarkt nabij de Grote Markt.
Je kunt ook terecht op 55B aan de Adolphe Maxlaan, iets verderop. Want daar ligt de cocon van dit gouden idee, vier jaar geleden bedacht door Lena Maus.
In deze souvenirwinkel vol Brussels kant en Mannekes Pis in alle maten viel haar ondernemend oog op een paraplu, korenblauw met daarop cirkels van twaalf gouden sterren.
Lena Maus, nu vier jaar later: „Die paraplu kon je alleen krijgen als je bij de EG werkte en dus veel geld verdiende."
Vanaf de dag dat ook Lena Maus met dit waterproof statussymbool mag schermen, loopt het storm in haar winkeltje.

Momenteel telt haar assortiment iets meer dan vijfhonderd Europese souvenirs. Europa als hebbeding loopt gesmeerd. Na elke werkdag loopt Lena dan ook met stapels Eurocheques – American Express en Visa zijn even welkom – lachend naar de bank.

Euroline, zo beweert Lena Maus, is ook de barometer van de Europese gedachte. „De Finnen Pas als je goed rondkijkt, valt het op. Nergens wordt de draak gestoken met het wij-Europeanen-onder-mekaar-gevoel. Enige uitzondering op deze goudgerande regel is een ansichtkaart van de 'Perfect European'. Daarin worden Neen de Noren staan te trappelen om erbij te horen. Ik merk het aan de bestellingen die per telefoon of fax binnenkomen. Datzelfde enthousiasme bespeurde ik vier jaar geleden bij de Spanjaarden en Portugezen, toen koud lid van de EG. Paraplu's, horloges en buttons vlogen ook toen over de toonbank. Want juist daarmee konden zij als nieuwbakken Europeanen hun grote betrokkenheid tonen. De Zwitsers van hetzelfde laken een pak: ze blijven pins met Europa erop bestellen. Hun politieke afwijzing zegt mij niks. Op een dag is ook Zwitserland lid van de club, zeker weten."

Op bestelling doet ze zelfs de Britten nog altijd de das om.

derlanders afgetekend als royale krentebijters, Italianen als heren in het verkeer en Belgen als dagdieven. Alle twaalf worden cartoonaal over de knie gelegd.

Om de andere 499 souvenirs valt weinig te lachen.
Lena: „Europa is nog te broos om er de spot mee te drijven. Bovendien verkoop ik hier ook de Europese filosofie van het streven naar eenheid. Vandaar ook dat de artikelen in ecus zijn geprijsd. Nee, je kunt er niet mee betalen. Het gaat om het idee."

Roept u maar en Euroline heeft het. Oorbellen, aanstekers, sweaters met daarop *Mein Land, O Mei pais, Mi pais* of *my country* geborduurd. Theedoeken, scheerkwasten, horloges, badslippers, agenda's, reistassen, fopspenen, ijsmutsen, dassen, bretels, balpennen, linialen, het onvermijdelijke plastic sneeuwstolpje, bekers en vingerhoedjes. In trek is ook Eurocratie, een gezelschapsspel waarvan de winnaar president van Europa wordt. Meesterlijk bedacht door de Nederlandse jurist J.A. Hoeksma en uitgegeven door Euroknow, Amsterdam.

Stuk voor stuk uitgevoerd in de Europese eenheidskleur blauw met de twaalf fonkelende sterren. Stuk voor stuk *made for Europe*. Maar niet allemaal *in Europe*.

Lena verontschuldigt zich: „Omdat er ook vraag blijft naar sleutelhangers en andere prulletjesaria moet je wel zaken doen met fabrikanten in het Verre Oosten. Maar ik streef ernaar zoveel mogelijk in Europa vervaardigde artikelen te slijten. De nog altijd zeer gewilde paraplu's komen uit Antwerpen, de bekers uit Engeland en Duitsland en de dassen uit Italië en Nederland."

Een keer raden waar de horloges vandaan komen.
Maar op een dag zet Zwitserland ook de klok gelijk met Europa.

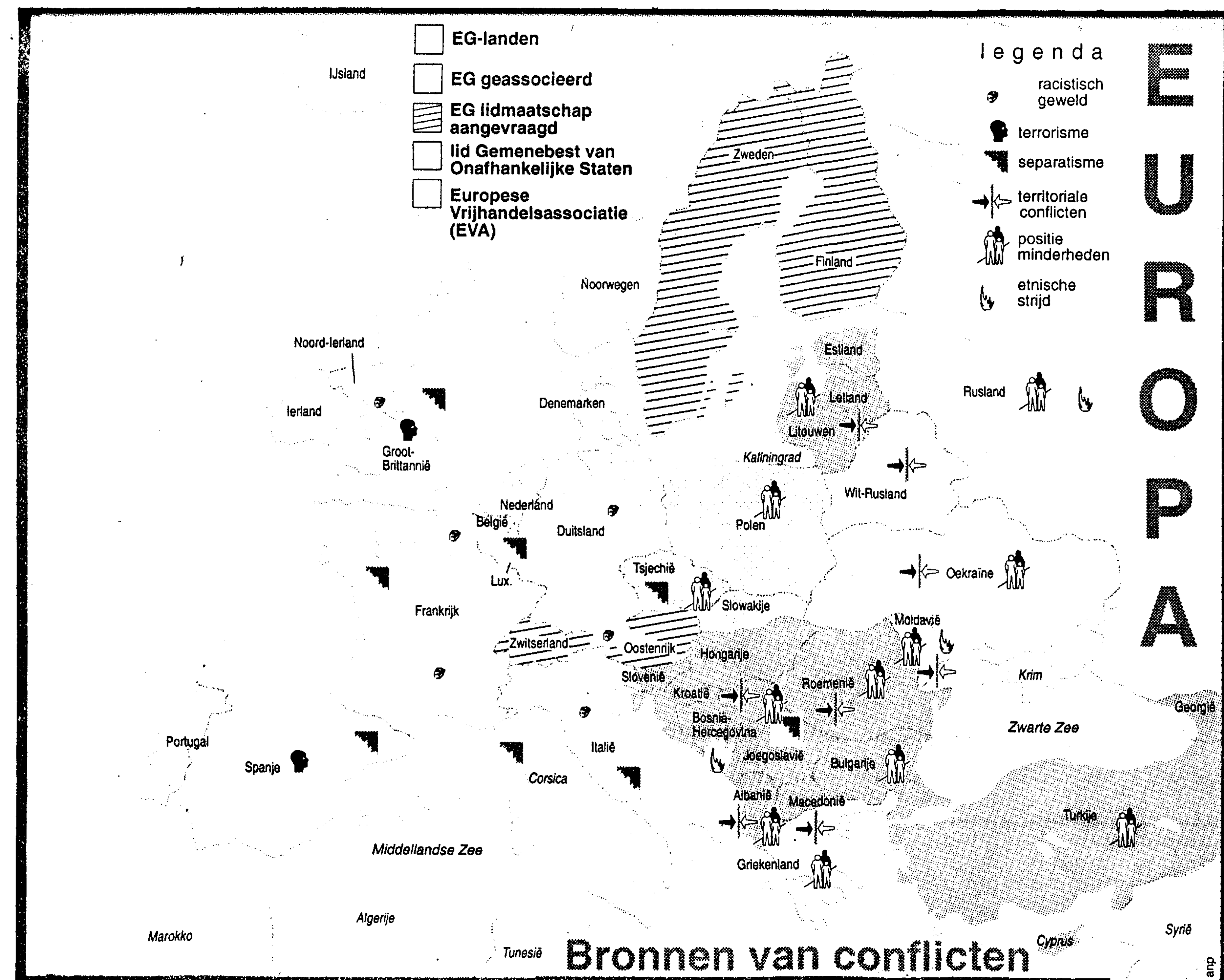
Wat als heel Europa onder dezelfde paraplu loopt omdat de rups Sirius veranderd is in een blauwe vlinder en Euroline tot totale leegverkoop gedwongen is?

Een dag later staat Lena Maus weer tussen Brussels kant en de Mannekes Pis.

De eenwording van Europa begint langzaam vorm te krijgen. De ratificatie van het Verdrag van Maastricht, waarin de twaalf lidstaten van de Europese Gemeenschap zich politiek en monetair met elkaar verbinden, levert nog in twee landen (Denemarken en Groot-Brittannië) problemen op. Maar voor die problemen zal volgend jaar ongetwijfeld een oplossing worden gevonden. Dan is er een eind gekomen aan de lange weg die Winston Churchill op 19 september 1946 insloeg toen hij in Zürich pleitte voor de oprichting van 'een soort Verenigde Staten van Europa'. Voor het nieuwe Europa ligt een nieuw gevaar om de hoek: het nationalisme.

door **BERT HESSELINK**

Bronnen van conflicten

Churchill gaf de aanzet, maar het begon allemaal in Den Haag. In de Ridderzaal kwamen op 7 mei 1948 alle groten van Europa bijeen voor het Congres van Europa. Drie dagen lang spraken ongeveer achthonderd gedelegeerden uit geheel West-Europa over de politieke, economische en culturele aspecten van de Europese eenheid. De aanwezigen verklaarden in een resolutie dat 'de volkeren van Europa de dringende plicht hebben een politieke en economische eenheid te scheppen, opdat veiligheid en sociale vooruitgang'. Bovendien meenden zij dat 'de tijd gekomen is dat de Europese naties een deel van hun soevereiniteit moeten afstaan door het bijeenroepen van een Europese Raad, gekozen door de parlementen van de verschillende landen'.

De eerste concrete stappen naar Europese eenheid werden drie jaar later gezet. In 1951 tekenden België, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Italië, Luxemburg en Nederland het Verdrag van Parijs. Daarmee gingen zij akkoord met een plan van de Franse minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman om de kolen- en staalindustrie van de Westeuropese landen te bundelen. Deze Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) vormde samen met de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) de Europese Gemeenschap (EG).

De zes landen die het Europese integratieproces begonnen, kregen steeds meer steun. De EG groeide, met de ondertekening van het Verdrag van Maastricht, uit tot een 'eenheid' van inmiddels twaalf landen. Tal van landen, ook uit Oost-Europa, staan te popelen om zich aan te sluiten bij de EG.

Door zich aan te sluiten bij de EG, moet de regering van een land een stapje terug doen. Bevoegdheden die normaal toebehoren aan de regering worden overgedragen aan het Europese Parlement in Brussel. Bij politieke besluiten zal steeds meer worden gekeken naar het belang van Europa in plaats van het landsbelang. Daardoor zal de identiteit van de afzonderlijke lidstaten veranderen. Immers de regering kan niet meer elk probleem op haar eigen wijze oplossen. Er moet gezocht worden naar een compromis met andere Europese landen. En een compromis is voor de betrokken partijen nooit de meest geleifde oplossing. Binnen de lidstaten van de EG ontstaan dan ook weer nationalistische beweging. Het nationalisme is een ideologie die aan de eigen natie een zeer hoge, zo niet de hoogste, waarde toekent en het aanzien of de macht van die natie wil vergroten.

En juist die eigen waarde en identiteit wordt door de Europese samenwerking sterk verminderd. Een Europese Unie houdt immers in: één munt en één centrale bank voor de EG-landen, gecombineerd met aanzetten om te komen tot een gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid en een gemeenschappelijk sociaal beleid en meer macht voor het Europese Parlement. En door het totstandkomen van de Europese Economische Ruimte ontstaat er één markt met vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal voor de bijna 400 miljoen Europeanen in de landen van de EG en de EVA-landen (Noorwegen, Zweden, Finland, IJsland, Oostenrijk en Zwitserland). Nationalisten vrezen dat door deze processen de identiteit van de landen vervaagt en daartegen verzetten zij zich. En dat verzet neemt toe.

* De Britten hebben nog altijd grote twijfels over de Europese integratie. Met name de Britse Conservatieven plaatsen nogal wat vraagtekens bij de Europese samenwerking. Bovendien is in Groot-Brittannië nog altijd geen oplossing gevonden voor de conflicten tussen de pro-Britse protestanten en Pro-Ierse katholieken in Noord-Ierland. Het Ierse Republikeinse Leger (IRA) pleegt nog steeds aanslagen.

* Het nationalistische Vlaams Blok, dat zich openlijk keert tegen immigranten in Vlaanderen, krijgt in België steeds meer aanhang.

* Bij geweld tegen buitenlanders zijn in Duitsland de laatste maanden tientallen doden gevallen. De economische terugval, veroorzaakt door de grote offers die het land moet brengen voor de vereniging van de Bondsrepubliek en de DDR, lijkt de oorzaak van dit geweld dat zich vooral richt tegen mensen uit niet-Europese landen.

* In Oostenrijk (nog geen EG-land, maar staat wel in de rij om dat te worden) wint de extreemrechtse FPÖ van Jörg Haider meer terrein. Angst voor de komst van Oosteuropeanen ligt hieraan ten grondslag.

* Het Front National van Jean-Marie Le Pen bepleit maatregelen om de gevolgen van de aanwezigheid van buitenlanders in Frankrijk te beperken. Nationalisten in Corsica blazen nog geregeld vakantiehuisjes op om hun streven naar grotere zelfstandigheid kracht bij te zetten.

* In Spanje kost het gewelddadige nationalisme van de Baskische afscheidingsbeweging ETA nog regelmatig slachtoffers. Catalonië gaf tijdens de Olympische Spelen in de Catalaanse hoofdstad Barcelona, twaalf miljoen gulden uit aan reclame-campagnes. Baskenland en Catalonië willen autonomie.

* Lega Lombarda rukt op in Noord-Italië. Deze protestpartij wil een losse federale staatsvorm, opdat meer geld uit het rijke noorden niet meer naar het veel armere zuiden stroomt. De partij keert zich tegen Rome, de maffia in Zuid-Italië en immigranten.

* In Nederland zouden de Centrumdemocraten (CD) van Janmaat vijf zetels behalen in de Tweede Kamer als er nu verkiezingen zouden zijn. De CD ziet graag de buitenlanders uit Nederland verdwijnen.

Het heeft er veel van weg dat de twaalf lidstaten opeens zo terugschrikken voor de gedurfde stap die gezet moet worden op weg naar werkelijk politiek en economisch samengaan, dat zij, nu de Verenigde Staten van Europa aan de horizon verschijnen, opeens de grote waarde van eigen huis en haard opmerken en meer waarderen. Dat opbloeiende nationalisme is niet verrassend. De geschiedenis heeft al eerder aangetoond dat wanneer het centrale gezag zijn grip verliest, delen van het land voor zich zelf gaan beginnen. Dit proces lijkt zich opnieuw te gaan voordoen. Nationalisten merken dat het gezag van de nationale regeringen inboet en zien dat het 'nationale' minder wordt. Zij willen de eigen identiteit niet prijsgeven, vasthouden aan het 'eigene' en geen inmenging van 'vreemden'.

Aan Europese politici en burgers de taak te tonen dat dat ene Europa sterk genoeg is om aan deze nationalistische krachten het hoofd te bieden, zodat de wens van Winston Churchill kan worden gerealiseerd.

AMSTERDAM – De gigantische kerstboom met kluit overschaduwt het muurpaneel met de prestaties van de clubleden. Sneeuw van gisteren. Het beeld smelt in de stijgende stemming rond de escapades van Oranje op de buis. Nog tien minuten, sst, het is 1-2 in Istanboel. De kantine houdt de adem in.
Achter het plexiglas wandbord – vierde rijtje van boven – drie rode plakkertjes, versierd met piepkleine driekleur: 800 meter, Ellen van Langen olympisch kampioene, Barcelona 1.55.54. Het is de snelheid waarmee illusies worden gemaakt.
De andere kartonnetjes zijn flets geel. Op de boom zit geen echte spits. Zeker ooit bij het optuigen gesneuveld. Bij wijze van surrogaat loopt het snoer met lampjes door tot in de top. „Ik leef met pieken en dalen," zegt ze.

Het gezicht achter de glimlach

Augustus, het zenit van het zonnejaar van de overvloed, bijna acht uur 's avonds op zomaar een blauwe maandag. Het tempo zakt, godallemachtig, samenklittende vrouwen en dan die versnelling.

Baanbrekend langs het randje van de afgrond, 'jeetje mina', steeds breder wordende ellebogen halverwege de opengesperde mond en het nummer een-twee-acht-negen.

Het gaatje, eindelijk, hoera. Natie in zwijm, dag Lilia met de onuitspreekbare naam, sorry Ana Quirot met de roodgelakte nagels. De vlag, het sjerp, rondje extra na de gruwelijke geseling. Moeder en 'broertje' van drieëntwintig op de tribune, 'fijn dat jullie er zijn, het was een gok'. De telefoon, o wonder, 'Hans, heb je het gezien?' Jammer genoeg met de rug naar de camera, maar ogenblikkelijk was hij weer van ons, de allesverslindende lach. Het hart nog weidser dan de groene meren van de ogen.

Kortste weg

Atletiekcentrum Ookmeer, de donkere dagen voor kerst, brrr. Ze neemt nog steeds de kortste weg. Van de ingang diagonaal naar het middenveld. Paarse leggings hùp over de afrastering, even kwebbelen en trappelen met de meiden. Maar die lach is foetsie. Of is het de kale kilte van de doordeweekse training?

Op de tafels in het clubgebouw staan Kaapse viooltjes. Ontluikend leven na de droom. Ze gaat 'vaker vijftienhonderd meter lopen dan ze dit jaar heeft gedaan.' Want de tijd schrijdt voort. In februari wordt ze zevenentwintig. Verhip. Ter geruststelling: „Op de achthonderd ben ik niet uitgegroeid. Ik kan nog meer op die afstand, moet ik niet laten liggen." De achthonderd vindt ze nog het leukst. Het wereldrecord misschien. Daarvoor moet ze met haar zesenvijftig kilogrammetjes nog dik twee seconden sneller. Heimwee naar de grens.

Na Barcelona en Beatrix glipte ze over de wazige einder. Spoorloos. Hádden we een koningin, weg was ze. Wisten we nog niets.

Hurry

Ze vliegt de trap op, 'zit mijn haar goed?' Prompt is ze weer geblazen. Achter de deur van het damestoilet. 'Momentje, schoon T-shirt aantrekken'. Hurry-hurry. Kantine te druk. Waar zullen we het doen? Bestuurskamertje dan maar. Kan niet, vergadering. 'Dames en heren, wilt u svp...?' Geen probleem, voor Ellen van Langen wijkt iedereen. Paperassen bijeengraaien, in een mum is het kantoortje maagdelijk.

Hèhè, heerlijk rustig, glimlach op het smoeltje. Had je gedacht. Nog binnen de 1.55.54 onthult ze klaterend elke vezel van het gemoed. Vult ze schaterend de ruimte, gebarend met haar ganse figuur.

„Als je wist hoeveel ik gebeld ben toen ik terugkwam uit Amerika. De hele dag ging dat ding. Ik kon geen boterham eten. Knettergek, jòh, dat ging niet goed." Vandaar het geheime telefoonnummer. „Ze willen allemaal een interview, het Vlissings Sufferdje, het..." – dat slikt ze in – „je kan het niet bedenken. Nou zeg, elke keer uitleggen dat je ook twee keer per dag moet trainen." Zucht, kreun.

Droom

Overdonderd is ze. „Tevoren nooit over nagedacht. Gouden medaille winnen, ererondje, podium, volkslied. Einde droom, denk je, dat is het. Dan weet je niet dat je leven zó erg verandert, dat... euh..." De opwellingen blijven steken in onverstaanbare flarden. Glimlach, éénhonderdste van een seconde. Daarachter het gezicht met de ogen waarin de lente dartelt. Buiten is het midwinter.

Uitblazen overzee, de hort op met Hans. „De journalisten bleven bellen, vaak midden in de nacht omdat ze niet wisten wat het tijdsverschil was. Helemáál niet prettig." Hans Koeleman woont het grootste deel van het jaar in Los Angeles, studeert er geschiedenis, geeft les en doet promotie-onderzoek. „Ik zou sowieso naar hem toegaan, anders zien we elkaar nooit. Met al die drukte was het gewoon lekker even in het buitenland te zijn." Een vlucht een herfst lang.

„Kwam heel goed uit." De grote verdwijntruc. „Je moet toch kiezen. Heb

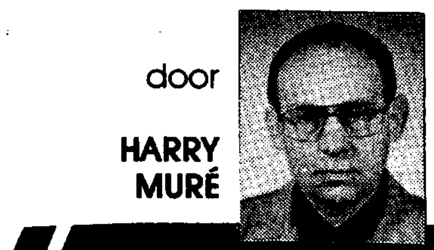
● *Ineens was alles anders. Ellen van Langen.*
Foto: CHRISTA HALBESMA

ik echt moeten leren. Ik kan niet goed neen zeggen. Altijd 'ja' en meteen heb ik er weer spijt van."

Rust

De eerste maand in Amerika heeft ze weinig gedaan. „Als je jaren achter elkaar goed wilt presteren, is het belangrijk dat je af en toe een tijdje niets doet. Tien minuutjes lopen, zodat je lichaam rust krijgt, maar ook" – tik op rechterslaap – „het hele mentale gestel. Toen ben ik weer langzaam op gaan bouwen."

door
HARRY MURÉ

Daar is ze kennelijk al erg ver mee. Tijdens de training snelt ze steeds vooruit. „Ha, ha, de meisjes houden me niet bij. Toch doe ik niets overhaast, omdat ik vrij blessuregevoelig ben." Kalmpjes, zegt ze, maar de armen flitsen als floretten door het lokaaltje.

Maatschappelijk heeft ze duidelijke keuzes gemaakt. 'Ja' of 'neen' tegen zichzelf kan ze heel goed, want de springerige mimiek, hoe spontaan ook, is je reinste camouflage. Al beseft ze het zelf waarschijnlijk niet. Dat ze van binnen koel en zakelijk is op de momenten van de pieken. „In het openbaar laat ik niet een extreme bui blijken. Ik zal nooit kattig doen." Dus tóch een vrouw met schijnbewegingen. Ze ziet overal een gaatje in, maar ze kan evengoed buitenom. Zuinige glimlach.

Hoofdvakken

Economie doet ze, bedrijfskunde aan de open universiteit. Vorig jaar stapte ze over naar de zelfstudie. „Omdat ik heb gekozen voor een sportloopbaan. Geen colleges, boeken thuis." Het meeste heeft ze al gedaan op de gewone universiteit. Ze is net over de helft van de race naar de titel van doctorandus. Hoofdvakken zijn het wereldkampioenschap in Stuttgart en over vier jaar de Olympische Spelen. In die volgorde. Zelf noemt ze eerst Atlanta. „Als ik op een bepaalde dag moet kiezen tussen trainen en studeren, is de beslissing gemakkelijk." Spikes in plaats van fineliner.

Dankzij de revenuen van Barcelona kan ze ook buiten de baan 'redelijk' rondkomen. Over sponsoraanbiedingen wil ze niet veel kwijt. Asics, Mazda. „Als het kan, mag je ze wel even noemen." Voor de rest, liever niet. Nogal wiedes. Geschat jaarinkomen opgeven, hoeveel ze dacht over te houden aan de olympische medaille. Te gek om los te lopen, ze stond verdorie nog op het platform. De belasting, de sociale dienst, 'Laat 'ns wat van je horen'. Van Langen nationaal bezit, maar als het om de kleintjes gaat, ho maar. Sinds de beroemde PTT Telecom-babbel 'heeft ze heus niet veel reclamespotjes gedaan.'

Rottig

Het gedoe met de uitkering, midden in het feestgedruis, was het ergste van alles. Ligt ze nóg wakker van. Rottig. „Omdat ik ze zelf had willen stopzetten. Die kans kreeg ik niet. Ze werd geblokkeerd op grond van krantenartikelen. Volgens mij is dat de methode niet. Moet je toch aan de persoon zelf vragen. Heeft me behoorlijk dwarsgezeten."

Ze voelde zich voor aap gezet. „Brieven van mensen, positief, soms heel negatief. 'Belachelijk dat jij een uitkering had'. Dat stoort, mijn kant van het verhaal kenden ze niet. Ik moest toch eten? Maar kom, het is uitgepraat. Ik leef nu van de sport."

Handjes schudden, opdraven als Sportvrouw van het Jaar, openingen, Triviant, Barend en Van Dorp. „Maar ik wil niet iedere dag mijn hoofd op televisie." Vanaf 1 januari is het fini. „Ik moet mezelf afschermen, wil volgend jaar toch hard lopen, wereldkampioen worden." Ze heeft weinig keus.

Haaiebaai of stille tante? Hemeltje, wat een vraag. „Ik weet het niet. Vrolijk meisje, actief, verveel me nooit. De ene keer voel ik me goed, de andere keer wat minder. Ik ben niet echt een gelijkmatig mens. Soms steengoed, soms gaat het voor geen meter. Dat is mijn hele persoonlijkheid een beetje."

Blij

Van het ene uiterste in het andere, haasje rep je, roef-roef en plotseling verstard. „Toch ook weer niet zó wisselvallig. Ik kan me echt blij wanen, of weer minder blij. Het is meer, ik weet niet... ik geniet eigenlijk wel. Denk ik." Ze rebbelt zoals ze loopt, schor of helder, maar steeds met welluidende wisseling van het timbre. Straks wordt ze nog hordenloopster. Met dat huppelende karakter.

Naar adem hapt ze. Van de achthonderd-meter-vlak en de steigerende, mentale marathon daarna heeft ze genoeg opgestoken. „Heeft me veel genot gebracht, dat je zo bekend wordt, het idee dat ik een massa kijkers een leuke avond heb bezorgd. Maar ook dingen waarvan je denkt, jeetje mina, al die mensen die menen dat ze onbepert beslag op me kunnen leggen. Dat wil ik niet. Als ik het dan uitleg, begrijpen ze het niet, worden ze boos. Dat irriteert me heel erg."

Had ze niet verwacht. „De momenten van vreugde overtreffen het natuurlijk wel, maar dat er zóveel op me af zou komen." Heeft Yvonne van Gennip ook mee geworsteld, „Die kant wil ik zeker niet op. In het begin dacht ik van: ik doe het wel op mijn eigen houtje. Nu kan ik toch zaken herkennen in wat zij er van vond. Persoonlijk ken ik haar niet, ga ook niet over haar praten. Ik ben heel anders dan zij, wil nog een aantal seizoenen met plezier sporten en ook goed presteren. Al weet je het nooit." Volgend jaar kijkt ze er misschien weer anders tegenaan. „Hoewel, ik denk van niet." Ze blinkt uit in alle facetten, maar is nog niet uitgekristalliseerd.

Zootje

Boos vertelt ze het verhaal van de inbrekers. Erepenningen en een deel van de post gestolen, fiets gejat, fout geparkeerde auto weggesleept. Het huis een zootje. „Alles op dezelfde dag. Heb de deur met een knal achter me dichtgegooid, ruit aan diggelen. Moet mij weer overkomen." De wrevel slaat om in gegiechel dat aanzwelt tot gierende decibels. Haar mond gaat zóver open dat achter de huig het plombeersel van de ziel zichtbaar wordt.

„Ik hecht me aan mensen, kan ook teleurgesteld zijn. Naïef, omdat ik denk dat iedereen lief en aardig is. Maar ik ben natuurlijk niet stom." Ze is – wederom 'redelijk' – socialistisch. „De situatie in de wereld houdt me bezig. Ik heb het liefst dat ieder een goed leven heeft. Ik ga Amerika niet afkatten, maar daar zie ik dingen, dat vind ik heel moeilijk. Mensen die geen huis hebben, geen eten, geen geld. Bedelaars, verschrikkelijk. Dat heb je hier ook, alleen niet in die mate." Interval met een grimlach.

Zorgen

„Wat nu in Duitsland en het voormalige Joegoslavië gebeurt, is toch niet echt grappig. De rassendiscriminatie bij de buren, maak ik me zorgen over. Ik geloof niet dat het erg zal overslaan naar Nederland, omdat wij toch meer opgevoed zijn met het feit dat mensen gelijk zijn. Ik denk dat in Duitsland de oorlog altijd een beetje verzwegen is. Dat daarom mensen wellicht anders reageren dan eigenlijk de bedoeling is. Is ook dom wat daar gebeurt. Als je een hoop vluchtelingen naar een arm deeltje van Oost-Duitsland stuurt, krijg je problemen. Logisch. Dat moet gewoon niet zo gaan."

Ze loopt allang niet meer uitsluitend voor zichzelf, heeft snel begrepen dat ze 'iets aankan' met haar sport. „In de zomer is er het eigen wereldje. Een paar weken maar. De rest van het jaar hoef je de ogen niet te sluiten." Fragiel lijkt ze, vertederend. Verdraagzaam nauwelijks. Ze timmert al 'aan een mens als hij voorkruipt in de supermarkt'. Kan ze absoluut niet hebben. „Ik ben explosief. Dat is mijn nummer ook."

Gezellig voor Hans, die ellebogen. „Hij was nog blijer dan ik. Kwam meteen naar Barcelona, liep de hele dag met mijn medaille om de nek. Niks jaloers." Ja, ja, mooie sier maken en thuis een scheef gezicht.

Gniffelend, want ze voelt 'm subiet: „Een beetje gek is het wel. In het begin was hij de goeie atleet. Langzamerhand is het omgedraaid. Annette van Trigt zei het heel treffend op televisie na een steeple-chase. 'Nederlands recordhouder Hans Koeleman, maar die is tegenwoordig beter bekend als het vriendje van Ellen van Langen'. Vond Hans toch niet zó geslaagd." Ze straalt van oor tot oor.

Gulzig

Op de laatste tweehonderd meter gaat ze er knap hard vandoor. Flesje limonade aan de lippen, gulzig, met volle teugen. Ze loopt over, kan het nog steeds niet bevatten. „Mensen op straat begonnen me te feliciteren, sommigen huilden. Heel emotioneel. Ineens was alles anders. In de winkel stonden ze me aan te staren en na te wijzen. Nagelbijtend door de Albert Heijn, al die mensen die naar je kijken alsof je iets verkeerds aan hebt. Het is wennen."

Ze zit nu bovenop de tafel, gekruiste benen, de pupillen gefixeerd op het zwarte venster. Versteende blik met een vleugje lach. In een schicht is het voorbij.

Ratelend roffelt ze door. Niet te vólgen. „Af en toe vervelende telefoontjes. Een keer iemand die een video van een van mijn wedstrijden aan het bekijken was. Hij zei er allerlei niet zo leuke dingen bij. Ik heb de haak erop gegooid. Dat was trouwens vóór Barcelona." Ze leert vliegensvlug. Veertien dagen geleden zou ze nog gewoon hebben gezegd dat er een hijger aan het toestel hing. Blijkbaar eentje met humor, atletiek en hijgen.

Privacy

Het naambordje heeft ze wijselijk van de voordeur geschroefd. Of het veel helpt, Ellens verlangen naar wat privacy in haar woning in de Amsterdamse wijk De Pijp? Ze had graag tijd om de post op haar gemak af te werken. „Twee plastic zakken vol met heel lieve brieven. Een aantal mensen kan ik geen antwoord meer geven, er is een hoop brieven ontvreemd, lullig."

De kinderen komen het eerst aan de beurt. „Zó ontroerend, als je dat leest. Of ik een vriendje heb, hoe lief hij is. 'Ellen, ik ben verliefd op een jongen uit klas drie. Hoe moet ik dat nou aanpakken?' Zó ontwapenend. Och, denk je dan, wat maakt het ook uit als er minder leuke dingetjes zijn." Ondersteboven gaat ze over de finish.

In minder dan twee minuten wijzigde haar leven finaal. Ze kent de route. „De A2? Rijd maar achter me aan." Sleutel in het portier van het Mazdaatje. Van nul naar honderd. Twee rode achterlichten verdwijnen in de maanloze nacht. Een paar bochten verder zijn het nog slechts gloeiende speldeknoppen. Ze oefent alvast voor Atlanta.

Grote Limburgs Dagblad-puzzelactie

Hoofdprijs f 5000,- (eindoplossing)

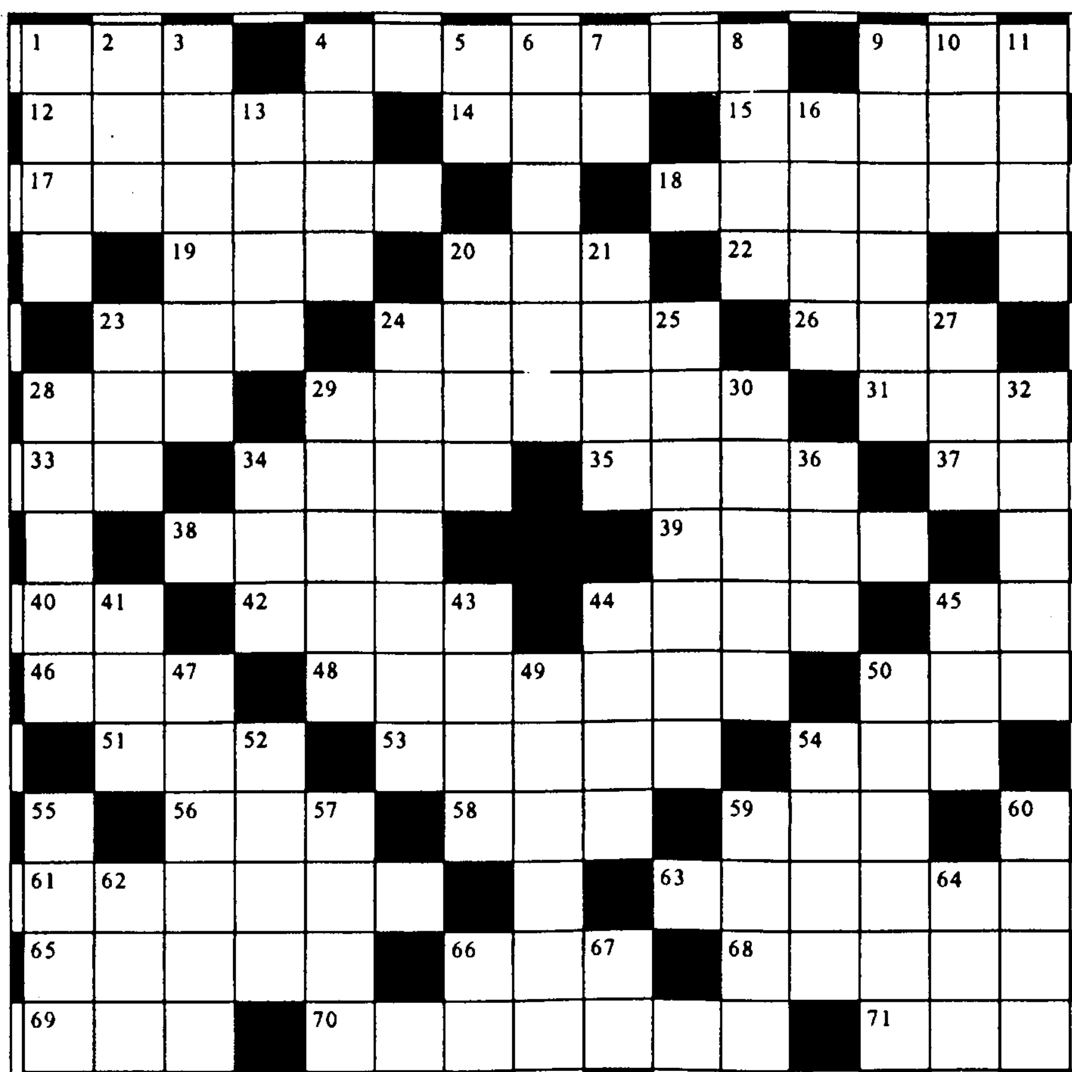
Zo kunt u deelnemen

PER GIRO OF BANK:
Schrijf de oplossing op een giro-/bankoverschrijving onder het woord "Mededelingen" en maak minimaal *f* 3,– over naar:
Puzzelactie Limburgs Dagblad Postbank: 19 75 600
Postbus 1000 6400 BA HEERLEN

PER BRIEFKAART:
Noteer aan de linkerkant van de briefkaart uw naam, adres en woonplaats. Vermeld tevens de oplossing van de betreffende puzzel. Behalve de gewone frankering plakt u tenminste *f* 3,– aan postzegels bij. U stuurt de briefkaart naar:
Puzzelactie Limburgs Dagblad
Postbus 1000 6400 BA HEERLEN

VOORWAARDEN: om te kunnen meedingen naar de beschikbaargestelde prijzen moet per giro of bank tenminste drie gulden zijn overgemaakt of op de briefkaart naast het gewone porto tenminste drie gulden extra aan geldige postzegels zijn bijgeplakt. U mag zoveel oplossingen inzenden als u wilt. Hoe meer inzendingen, hoe meer kansen op een prijs. Bovendien geeft u meer steun aan de goede doelen van deze puzzelactie. Iedereen kan meedoen, u hoeft dus geen abonnee te zijn. Medewerkers van Uitgeversmaatschappij Limburgs Dagblad B.V. mogen meepuzzelen, maar komen niet in aanmerking voor het winnen van een prijs. Per giro deelnemen is het voordeligst, aangezien dit geen extra (porto-)kosten met zich meebrengt. Het overgemaakte bedrag komt geheel ten goede aan de puzzelactie. Van de extra geplakte postzegels op de briefkaart moet een gedeelte worden afgestaan aan de PTT. De oplossingen en de einduitslag zijn gedeponeerd bij notaris mr. P.M.J.A. Muijters te Heerlen die ook de prijstrekkingen verricht.

PUZZEL NUMMER 5

Horizontaal: 1. boom; 4. stad in Limburg; 9. schel; 12. jaargetijde; 14. hoeveelheid; 15. nobele; 17. heimelijk; 18. hereniging; 19. paardje; 20. familielid; 22. lichaamsdeel; 23. op grote afstand; 24. gedeeltelijk; 26. veerkracht; 28. plezier; 29. middellijn van de ziel van vuurwapens; 31. voeg; 33. boom; 34. schuifbak; 35. stekelig dier; 37. familielid; 38. tijding; 39. bloem; 40. meetstok; 42. vreemde munt; 44. droogvloer; 45. zangnoot; 46. plant; 48. vurig; 50. kever; 51. sleepnet; 53. begin; 54. tam; 56. zeehond; 58. south-south-west; 59. snelle loop; 61. deel van een hengel; 63. hetzelfde; 65. voordat; 66. maand; 68. rivier in Frankrijk; 69. voorzetsel; 70. beledigen; 71. snijwerktuig.

Verticaal: 1. plaats in Gelderland; 2. een weinig; 3. bot; 4. hoofdpersoon van een boek; 5. ex tempore; 6. stormram; 7. laatstleden; 8. omlaag; 9. rakker; 10. bijbelse figuur; 11. stelsel; 13. zwak; 16. niet goedkoop; 20. gekheid; 21. wit koorhemd; 23. roofdier; 24. vrouwelijke bedrijver; 25. deel van een lijn; 27. toiletgerei; 28. eetgerei; 29. wijdbuikige tafelfles; 30. rivier in Overijssel; 32. bosgod; 34. doek; 36. Europeaan; 41. gevangenis; 43. geneesheer; 44. eerwaarde; 45. kledingstuk; 47. ijsdrank; 49. het zich onthouden van spijs; 50. fiets voor twee personen; 52. jurk; 54. redelijk wezen; 55. plaats in Noord-Holland; 57. boom; 59. zuiver; 60. gat in verdedigingswerk; 62. stierenvechtersroep; 64. lof; 66. persoonlijk voornaamwoord; 67. persoonlijk voornaamwoord.

Oplossing puzzel nr. 5

Als u de puzzel hebt opgelost, moet u de letters in de vakjes met de cijfers 40 - 8 - 50 - 30 - 63 - 35 achter elkaar zetten.

U leest dan een woord dat tevens de oplossing van onze puzzel vormt. U moet dit woord niet alleen opsturen, maar ook goed bewaren, samen met het nummer van de puzzel, want u hebt dit nog nodig aan het eind van onze uit 20 ronden bestaande puzzelactie om mee te dingen naar de hoofdprijs van *f* 5000,–.

Bewaar daarom ALLE oplossingen!
De oplossing van puzzel 5 moet vóór 7 januari a.s. in ons bezit zijn.

Doe mee en steun de goede doelen

20 weken lang publiceren wij op zaterdag een puzzel waaraan u kunt deelnemen en een kans maakt op de wekelijkse geldprijzen en de **hoofdprijs van *f* 5000,–.**

De opbrengst van de puzzel gaat naar goede doelen, 75% is bestemd voor Stichting Sint Anna, project Kinderboerderij Op de Bies, Landgraaf en 25% van de opbrengst is bestemd voor de Vereniging Veldeke, Limburg.

Inlichtingen:
Voor inlichtingen kunt u tijdens kantooruren telefonisch terecht onder nummer **045-739911.**

De wekelijkse prijzen

Eerste prijs f 1000,-
Tweede prijs f 300,-
Derde prijs f 150,-
Vierde prijs f 100,-
Vijfde t/m tiende prijs f 50,-

Voor het kansspel van deze puzzelactie heeft de staatssecretaris van Justitie op 4 november 1992 aan het bestuur van de Stichting Sint Anna te Heel vergunning verleend onder nummer L.O. 920/0157/ 164.92.

Puzzel nummer 3
Oplossing:
NOEMER

Prijswinnaars:

1e prijs f 1000,-:
P. Geilen
Kerkhofweg 3
Einighausen

2e prijs f 300,-:
A. van Haaren
St. Maartenswal 2
Nieuwstadt

3e prijs f 150,-:
Fam. Coopman-Polz
H. van Veldekestraat 76
Heerlen

4e prijs f 100.-:
J. Pluim-Menti
Frans Erensstraat 24
Voerendaal

5e t/m 10e prijs f 50,-:
H. Lassauw
Eikenderweg 2c
Schin op Geul

Fam. Moonen-Bindels
Breinderweg 3
Stein

Zuster Triphine Royen
Servaasklooster 14
Maastricht

J. Gardeniers
Knapenstraat 24
Geleen

J. Janssen
B. Lemmensstraat 48
Geleen

Fam. Valentijn-Lindelauf
Vondelstraat 53
Brunssum

● *Het verjaardagscadeautje voor Finy Geilen.* Foto: PETER ROOZEN

Finy Geilen krijgt verlaat verjaardagscadeau

'Het zal toch niet waar zijn'

EINIGHAUSEN – Een verlaat verjaardagscadeau. Dat ontving Finy Geilen gistermiddag in Einighausen. Duizend gulden omdat de notaris haar girootje deze week uit de goede puzzel-inzendingen trok. „Het zal toch niet waar zijn," stamelde Finy. Hand voor de mond.

Of het waar was. Finy won de 'duizend' in de derde ronde. Iets waar ze in de verste verte niet aangedacht had. Tenslotte winnen anderen toch altijd. Of niet soms?

De aanhouder zal toch eens moeten winnen. Verbleekte beeldspraak die voor Finy woensdag plotseling kleur kreeg. Groen in dit geval.

„Zolang er in het LD gepuzzeld wordt doe ik mee. Nog nooit een cent gewonnen. Ik sta er echt van te trillen. Mien leef kinger." Finy had het niet meer.

En dan ook nog een plaatje maken. „Sta ik er wel een beetje goed op," vroeg zij wat aarzelend nadat de fotograaf enkele shots geprobeerd had. „Maakt u zich geen zorgen," zei LD-functionaris Van Knippenberg. „Het zijn maar zwart-witplaten." Een grapje dat Finy wel een beetje op haar gemak stelde.

Ook de vader van Finy moest plotseling delen in de vreugde. Gewoontegetrouw maakte hij een wandeling en kwam bij zijn dochter een kop koffie drinken. „Dat werd tijd," lachte hij toen zijn dochter hem het duizendje voor de neus hield. „Nu kunnen we toch nog de fles leegmaken." Hij doelde natuurlijk op het verjaardagsfeestje dat een dag eerder plaatsvond. Mocht die onverhoopt toch al leeg zijn dan krijgt hij wel een nieuwe. Van dochterlief.

Vrouwenorganisatie helpt Op de Bies

'Stimuleert wellicht ook anderen'

RIMBURG – Lenie Verreck van de Katholieke Arbeiders Organisatie (Kavo) las het in de krant. Huize Op de Bies in Landgraaf is van plan een (kinder-) boerderij te bouwen voor zijn 240 verstandelijk gehandicapten. Daarvoor is veel geld nodig. Misschien dat wij een steentje kunnen bijdragen dacht Lenie in Rimburg.

'Wij' zijn 183 vrouwen van de Kavo die regelmatig samenkomen. Soms voor wat gezelligheid en vaak voor educatie of lezingen. Af en toe voor een uitstapje. Vaste gewoonte is om rond de kerstdagen van een gezamenlijk diner te genieten. Na afloop van dat etentje wordt gecollecteerd voor het goede doel.

Deze keer had Lenie aan het bestuur voorgesteld om de opbrengst te bestemmen voor Op de Bies. Lenie, Elly Schurer en Gerrie Lutgens stonden dan ook trouw bij de uitgang klaar. In een mum van tijd hadden ze hun hoedjes gevuld met 160 gulden. „Als mensen goed gegeten hebben willen ze ook wel iets geven voor anderen", weet Lenie hoewel ze geen psychologe is. „Misschien stimuleert dit initiatief ook anderen."

Op maandagmorgen ligt het geld op de huiskamertafel van Elly Schurer. Maar hoe krijg je dit bedrag nu in Landgraaf?

„Laten we toch gewoon de auto nemen en naar Landgraaf rijden", zegt Elly. Een kwartier later staat het drietal voor een verbaasde Martin Ruppert. Het laatste dat de directeur verwacht op die ochtend. Drie Kavodames met een enveloppe voor de kinderboerderij? „Leuk, ontzettend aardig." Ruppert is echt verbouwereerd.

Hij krijgt er nog meer plezier in als Lenie bij de koffie terloops zegt dat haar echtgenoot misschien wel wat fazanten en sierhoenders wil kweken voor de boerderij. Later, als de bouwplannen wat concreter zijn.

● *De drie Kavo-dames die een plezierige maandagochtend hadden bij Martin Ruppert.* Foto: KLAUS TUMMERS

De familie Vergoossen heeft wat met voetbal. De inmiddels tot publiek bezit uitgegroeide Sef is de stuwende kracht achter het succes van een ontketend MVV, de wat minder bekende Dominiek is een van de jonge, veelbelovende talenten van Fortuna Sittard. Beiden sproten voort uit de voetbalschool van RIOS '31, waar Har - broer van Sef - tot voor kort nog trainer was. Met als uitvalsbasis het Echtse kerkdorp Pey is de familie Vergoossen druk bezig een onuitwisbaar stempel te drukken op het Nederlands voetbal. De een, oom Sef, wat nadrukkelijker dan de ander, neef Dominiek. Een familiekroniek die verhaalt van verschillen, maar toch ook van overeenkomsten.

● Sef

● Dominiek

Oom Sef en neef Dominiek over MVV, Fortuna en familiebanden

VERGOOSSEN & VERGOOSSEN

PEY-ECHT - Het huis van Har Vergoossen, vader van Fortunees Dominiek, ligt op een steenworp afstand van het oude RIOS-terrein. Naast het café van Jeuken vierde de club uit Pey zevenentwintig jaar geleden de grootste triomf uit de clubgeschiedenis; het behalen van de landstitel bij de amateurs. Niet zomaar een amateurclubje dus, maar een vereniging met een rijke historie. Bovendien leverancier van de kroonprins van het Nederlandse oefenmeestersgilde; Sef Vergoossen. Destijds deel uitmakend van het eerste team, maar in de kampioenswedstrijd helaas niet opgesteld.

„Ik speelde tijdens dat seizoen wel veel. Samen met mijn broer Har. Hij was rechtsback, ik linksback. Omdat ik me daar niet thuisvoelde, ruilden we gewoon van vleugel tijdens de wedstrijd. Geen probleem."

Meijer

Toen al opmerkelijk flexibel, is de 45-jarige trainer van MVV inmiddels met zijn club opgeklommen naar een positie in de subtop van de eredivisie. Een sterk staaltje, dat zowaar nog tijdens het gesprek in huize Vergoossen een bekroning krijgt middels een telefoontje van assistent-bondscoach Bert van Lingen van het Nederlands elftal. Of Erik Meijer, MVV's target-man, zich maar even in Istanboel wil melden voor de interland Turkije-Nederland. 'Nee, niet Jong Oranje, maar het A-team'. Een denkfoutje dat symptomatisch is voor de snelheid van het succes.
„Dat is toch prachtig voor die jongen," fluistert Sef. Daarmee alle lof meteen weer toeschrijvend aan Meijer. Terwijl het nota bene Vergoossen zelf was die van Meijer de zo gevreesde spits maakte. „Ik wist dat hij het in zich had. Maar daarvoor heb ik hem wel wekenlang gevolgd. Fouten zien maken bij FC Antwerp en bij Fortuna. Want je kunt een speler alleen beoordelen op zijn fouten én of die nog te verbeteren zijn. De sterke punten van een voetballer zie je gauw genoeg. Het gaat erom of hij van zijn fouten leert en dus nog beter kan worden."

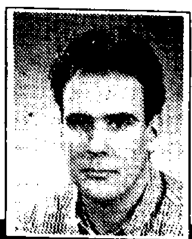
Voetbal als leidraad. Bij de familie Vergoossen gaat het bij feestelijke gelegenheden waarschijnlijk alleen maar over het 'lederen monster'. Tot verdriet van de vijf zussen en de echtgenotes in de familie. Bij de vier broers Vergoossen - ze voetbalden ooit allemaal - draait het om de bal.

Zo ook bij de volgende generatie Vergoossens, in dit geval neef Dominiek. Met één groot verschil, Dominiek kent, in tegenstelling tot zijn oom, geen succesvol seizoen. Op het gebied van voetbal ligt er een wereld van verschil tussen beide Vergoossens. Behalve natuurlijk het feit dat de twintigjarige Dominiek maar net komt kijken in het profvoetbal, heeft het jonge talent van Fortuna een miserabele eerste seizoenshelft gekend. Niet alleen vertoeft zijn club in de onderste regionen van de eredivisie, hijzelf blijft lijden onder slepende blessures.

Val

„Het begon al vorig seizoen. Toen heb ik lang gesukkeld met mijn enkel. Nu heb ik weer een ontsteking onder de voet waarmee ik alleen nog maar rust heb mogen houden." De jonge Vergoossen liep daarbij opnieuw tegen een enkelblessure op na de wedstrijd Vitesse-Fortuna. En die kwetsuur kwam wel op heel onfortuinlijke wijze tot stand. „Ik wilde de trappen van het stadion Nieuw-Monnikenhuize aflopen toen ik viel. Ik kon me nog net opvangen, maar mijn enkel sloeg wél weer om."

door **HANS STRAUS**

Kommer en kwel voor Dominiek, terwijl hij als prof onder destijds nog Han Berger toch een goede start had. Als laatste man van Fortuna schakelde hij menige spits uit en imponeerde hij ondanks zijn geringe lengte met zijn sprong- en kopkracht.

Maar als het met de club slecht gaat, dan gaat het meestal ook goed fout met de spelers. Een golf van blessures teisterde De Baandert en ook Dominiek bleef daar niet van gevrijwaard. Inmiddels heeft Fortuna, met als uitblinker René Hofman, de laatste plaats van de eredivisie verlaten.

Herstel

„Het lijkt erop dat de ploeg zich weer gepakt heeft. Ik denk ook dat Fortuna zich nu weer gaat herstellen. Belangrijk is dat de trainer tijd krijgt zijn werk goed te doen en dat is gelukkig gebeurd. Het bestuur is vierkant achter trainer Dekker blijven staan en de laatste weken heeft dat toch resultaat opgeleverd."

Tijd is wat een jonge voetbalprof ook nodig heeft om zich te bewijzen. Wat dat betreft zit Dominiek in een lastig parket. Zijn contract loopt af, en hij heeft dit seizoen nog geen kans gehad zich op het veld te bewijzen.

„Veel heb ik nog niet laten zien, maar ik vertrouw erop dat de trainer weet wat hij aan me heeft. Trainer Dekker kent me gelukkig al uit de jeugdopleiding van Fortuna en weet dus wat ik kan. Daar heb ik mijn hoop op gevestigd. Forceren zal ik niets, want ik moet mezelf de tijd geven weer honderd procent te worden. In mijn hart hoop ik er na de winterstop weer te staan, maar mijn verstand zegt dat ik het beter rustig aan kan doen. Voor je het weet zit je weer in de lappenmand."

Zorgen voor Dominiek, successen voor oom Sef. De trainer van MVV rolt met zijn club van de ene triomf in de andere. In Amsterdam gelijk tegen Ajax, in Rotterdam winnen van Feyenoord. Met als resultaat een ongekende tweede plaats op de ranglijst. Een wel heel schril contrast met de problemen van Dominiek bij Fortuna.

Fouten

„Dominiek hoeft zich niet druk te maken. Ik weet zeker dat ze bij Fortuna weten wat hij kan. En daar komt het bij jonge spelers op aan; wat er in zit. Niet wat er toevallig dit seizoen is uitgekomen. Jeugdspelers hoeven nog niet constant te presteren. Dat mag je als trainer niet verlangen. Wat ze wel moeten doen, is fouten maken en daarvan leren. Kijk wat dat betreft maar naar Roberto Lanckohr. Die heeft een periode bij MVV op de bank gezeten. Maar ik wilde hem absoluut niet kwijt, want hij leert snel. Nu is hij basisspeler en een belangrijke schakel op het middenveld."

Waarmee we als vanzelf weer zijn aangeland bij MVV. De Maastrichtse club is dé verrassing in de PTT-Telecompetitie en het lijkt er op dat het 'sterrenteam' een klassering af gaat dwingen die recht geeft op deelname aan Europees voetbal. Dat thema is echter wat Sef Vergoossen betreft taboe.

De trainer is te nuchter om nu al met het hoofd in de wolken te gaan lopen. „Als we over tien wedstrijden nog zo hoog geklasseerd staan, kunnen we ons daar eens druk over gaan maken."
Sef Vergoossen gaf ooit een baan bij Rijkswaterstaat eraan om te kiezen voor het onzekere bestaan van voetbaltrainer, maar aan realiteitszin heeft het de in Hingen-Echt geboren Vergoossen nooit ontbroken. De liefde voor de sport maakte hem niet blind, maar zette hem aan tot een ongekende ijver.

Risico

Als jongeling al deed hij alles tegelijk. En met succes. Voetballen bij RIOS en wielrennen bij de 'wilde bond'. „Ik heb zeker zo'n vijftien wedstrijden gewonnen in twee jaar tijd, alhoewel ik eigenlijk van mijn ouders niet mocht fietsen. Zij vonden het risico dat ik zou vallen te groot. Ik bleef echter aandringen en niet veel later reed ik mijn eerste wedstrijd in Roermond. Ik kan me nog herinneren dat ik de rondes van Haelen, Heythuysen en Pey won. Het fietsen is een van mijn grote liefdes. Nog groter eigenlijk dan voetbal."

Vergoossen vond daarnaast nog tijd om met goed gevolg het CIOS te doorlopen en te trainen bij de amateurclubs Holtum en EHC.

Daarna volgde de overstap naar het

● *Waar het ooit allemaal begon voor Sef en Dominiek Vergoossen; het oude RIOS-terrein in Pey-Echt. Tegenwoordig grazen er paarden.*

Foto's: JEROEN KUIT

betaalde voetbal, waarvoor hij opnieuw een baan, als leraar aan de levensschool voor partieel leerplichtigen, opzegde. Een weloverwogen keuze, want in de voetsporen van goede vriend Jan Reker - die keerde terug naar PSV - bracht hij het Venlose VVV met name ook via de jeugdopleiding opnieuw tot bloei.

Toen Vergoossen zijn werk in De Koel wilde beëindigen, stond vreemd genoeg manager Ron Weyzen van MVV op de stoep. „Ik had tegen Wiel Teeuwen van VVV gezegd dat ik zou stoppen, maar verder wist niemand er wat van. Toch polste Weyzen mij of ik naar Maastricht wilde komen. Het verhaal van MVV beviel mij en ik tekende."

Rust

Een gouden keuze van MVV, dat tot voor de komst van Vergoossen twaalf trainers in elf jaar versleet en een traditionele degradatiekandidaat was. Vergoossen bracht de club in rustiger vaarwater en zijn uitgekiende aankoopbeleid en inpassen van eigen jeugd brachten de club tot waar die nu is.

„Toen ik begon had Frans Körver net een fantastische prestatie geleverd door niet te degraderen met MVV.

Veel mensen dachten dat ik gek was om in De Geusselt te gaan werken, maar het was een uitdaging die ik aandurfde omdat het bestuur mij de tijd wilde geven. Ik tekende eerst voor twee jaar, maar al na een half seizoen werd dat contract opengebroken en tekende ik bij voor drie jaar."

Een blijk van vertrouwen dat gerechtvaardigd werd door prestaties. Het meest tot de verbeelding spreekt daarbij natuurlijk de stand op de ranglijst, maar er is meer. Vergoossen heeft een gelukkige hand in het ontdekken en aantrekken van nieuwe spelers. Agu, Van Grinsven, Visser, Meijer, allemaal spelers die onder Vergoossen werden ingelijfd en uitgroeiden tot vaste waarden.

„Je kunt het potentieel van een speler alleen maar inschatten. Of het er ook uit zal komen, weet je nooit. Van Erik Meijer dacht ik dat het een goede spits kon worden. Het blijkt een hele goeie te zijn. Dat is iets wat je niet in de hand hebt. Een jonge voetballer moet het psychisch en fysiek kunnen opbrengen om betaald voetbal te spelen. Kijk naar Dominiek, hij heeft bewezen het niveau aan te kunnen, maar nu laat zijn fysiek het even afweten. Dat moet eerst in orde komen."

Het hemd is nader dan de rok. De trainer Sef Vergoossen zal zich nooit bemoeien met de speler Dominiek Vergoossen, want die speelt immers bij Fortuna en heeft een eigen oefenmeester. Maar 'Ome Sef' volgt zijn neef met argusogen. Als het programma het toelaat, en als Dominiek speelt, zit Vergoossen als het even kan in De Baandert.

„Het is natuurlijk moeilijk om Dominiek aan het werk te zien, maar toen ik Meijer volgde zag ik hem bijna wekelijks." Vergoossen heeft een uitgesproken mening over zijn neef, maar houdt die liever voor zich. Of het ooit nog eens zover komt dat ze voor één club uitkomen?

Derby

„Je weet het in het voetbal nooit. Wat ik wel zeker weet, is dat we elkaar op 23 januari ontmoeten als MVV thuis tegen Fortuna speelt. Hopelijk staat Dominiek dan weer in het veld."

Neef Dominiek volgt zijn oom ook zo vaak als het gaat. In De Geusselt is hij geen vreemde, MVV gaat hem toch ook een beetje aan het hart. Minder dan Fortuna natuurlijk, maar toch. „Vreemd misschien," aldus Dominiek, „maar ik was als kind nooit fan van Fortuna of MVV. Want VVV was mijn grote liefde. Waarom? Omdat ome Sef daar toen trainer was."

Edward Bekker en André Hokke bedwingen ijskoud Mount Vinson (4.879 meter)

Limburgers op top Zuidpool

Van onze verslaggever

PUNTA ARENAS (Chili) – De Limburgse alpinisten Edward Bekker en André Hokke hebben de top gehaald van de 4.879 meter hoge berg Mount Vinson op Antarctica. Dat positieve bericht seinden beiden deze week naar het thuisfront. Daarmee hebben de Vallekebergse Alpe Vrung met hun On Topproject in 1992 op vijf continenten de hoogste berg beklommen.

De bedoeling was in één jaar de toppunten van alle zeven werelddelen te bedwingen, maar de Mount Everest (Azië) en de Mount Mc Kinley (Noord-Amerika) bleven wegens het slechte weer onbereikbaar.

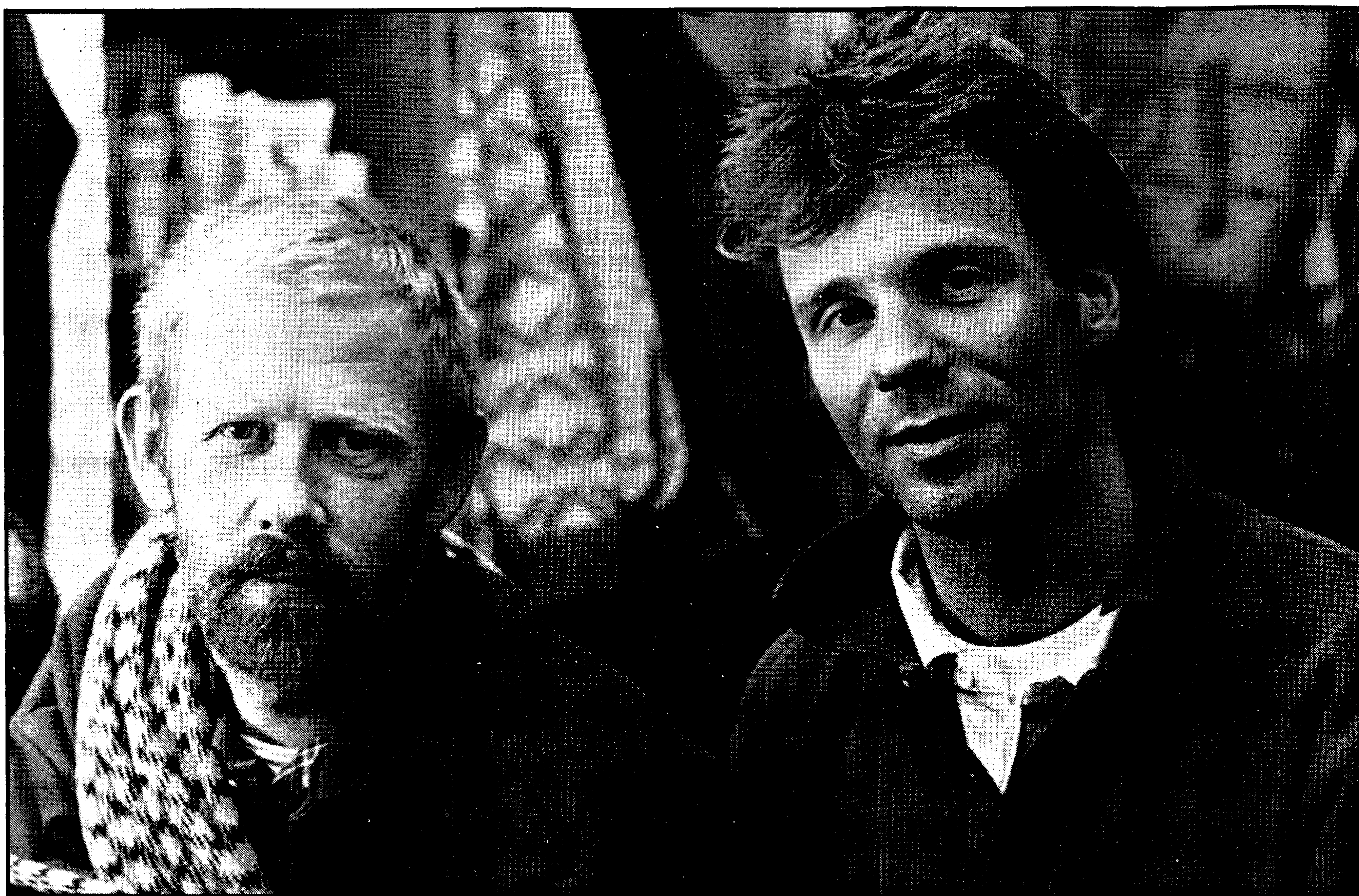
André Hokke uit Amby en Edward Bekker (Klimmen) arriveerden op vrijdag 11 december vanuit Punta Arenas, de zuidelijkste plaats van Chili, op Antarctica. Vanuit de post Patriot Hills vlogen ze met een tweemotorig vliegtuigje naar het basiskamp op de Branscomb gletsjer.

Poging

Dankzij het goede weer slaagden ze er al bij hun eerste poging in de Mount Vinson, de hoogste berg van het Zuidpoolgebied, te veroveren. Op maandag 14 december in de late namiddag bereikten ze, bij een ijzige kou van min dertig graden, de top. Ofschoon op dit moment geen nader nieuws bekend is, hebben Bekker en Hokke op hun route naar de top waarschijnlijk in een aantal malen in tussenkampen moeten bivakkeren.

De klimmers keren op woensdag 30 december terug in Nederland.

Teams van de Alpevrung waren eerder dit jaar succesvol op de Aconcagua (6.959 meter), Elbroes (5.633), Carstenz Piramide (4.884) en Kilimanjaro (5.895). Dat zijn de hoogste bergen van respectievelijk de continenten Zuid-Amerika, Europa, Oceanië en Afrika.

● *André Hokke (links) en Edward Bekker: het zit erop.* Foto: KLAUS TUMMERS

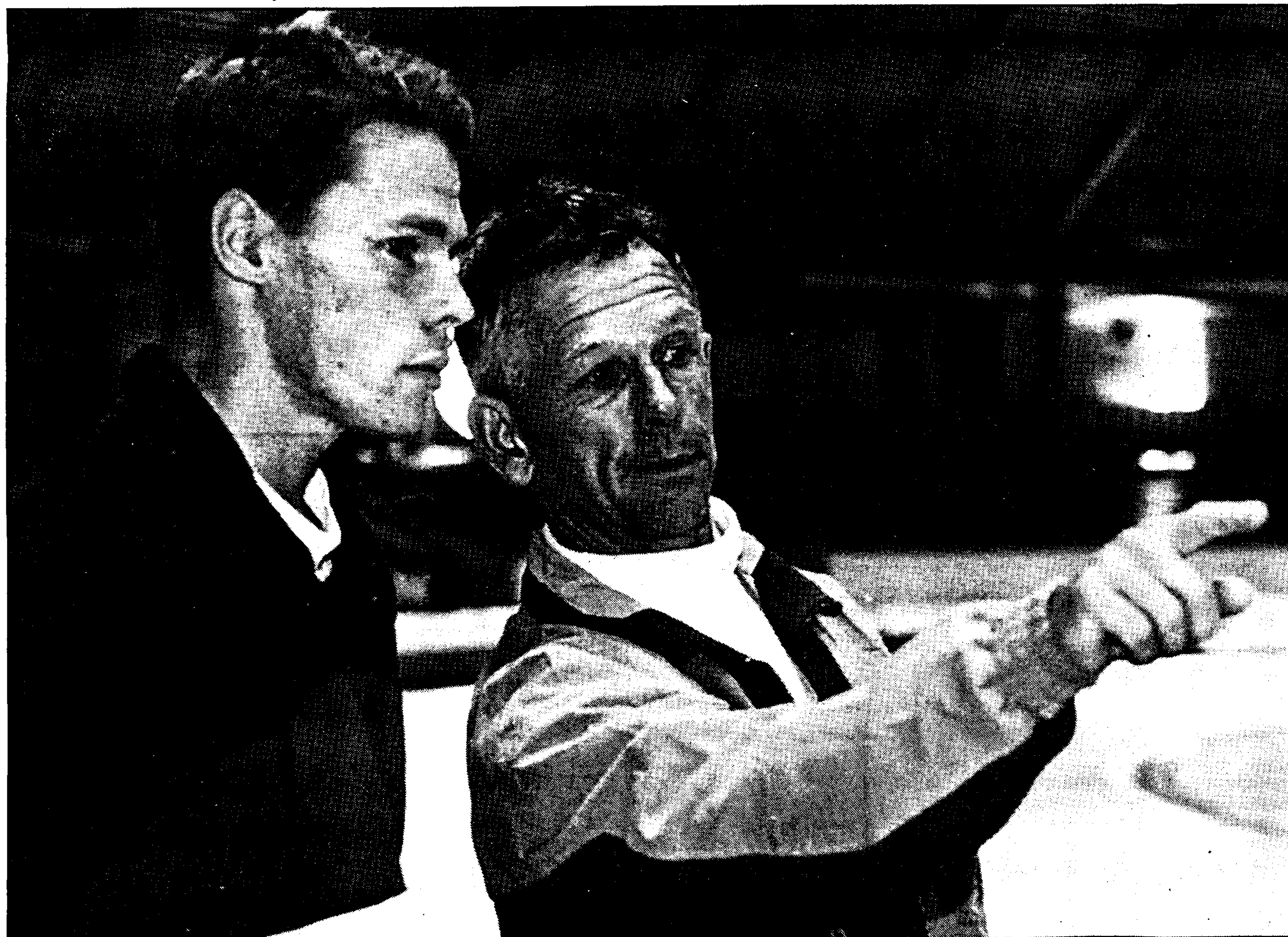
'Gedreven man, maar wat hij precies van ons wil, weten we niet'

Henk Gemser stopt pas na zijn dood

Van onze verslaggever

OUDEHASKE – Hij trapt in zijn oneindig enthousiasme wel eens op hun tenen, zij begrijpen hem niet altijd. Henk Gemser, de fanatieke, markante schaatscoach uit Friesland. 'Zij' zijn de leden van de vrouwenkernploeg. De oud-schaatsers Leo Visser en Gerard Kemkers vonden, toen ze in 1986 met hem te maken kregen, hun trainer in eerste instantie ook een wandelend vraagteken. „Een aardige man, maar wat hij nou precies van ons wilde, wisten we niet." Het duurde even voor hij, die vreemde snoeshaan uit Oudehaske, een uitroepteken voor ze werd.

De geschiedenis herhaalt zich. Het is nu niet anders met Sandra Voetelink en consorten. Zij trainen 'zich voor hun gevoel een slag in de rondte'. Gemser vindt dat er nog best een paar schepjes bovenop kunnen. „Na een paar maanden werken met de kernploegschaatssters is me duidelijk, dat er meer dan louter biologische verschillen zijn tussen mannen en vrouwen. Een man reageert primair. Een vrouw niet. Die luistert naar je, kijkt je vervolgens uit haar ooghoeken aan, maar reageert daarna óf helemaal niet óf pas na een hele poos."

● *Henk Gemser wijst schaatstalent de juiste weg.* Foto: HARRY BLOKZIJL

Leo Visser

Leo Visser leerde Gemser zeven jaar geleden kennen. De huidige KLM-piloot maakte toen, net als leeftijdgenoot Kemkers, furore als junior en werd halverwege de winter van Leen Pfrommers jeugdploeg overgeheveld naar de allround-formatie van Henk Gemser. Ze bivakkeerden rond het WK in Inzell in de schaduw van Hein Vergeer, de vedette uit Haastrecht.

Terugkijkend op die winter van '86 herinnert Leo Visser zich: „Gemser maakte meteen indruk door zijn gedreven aanpak. Maar Gerard en ik snapten hem niet. Hij zei allerlei dingen, die we niet bevatten. Op een avond vroeg ik op de hotelkamer aan Gerard: „Snap jij 'em?" Dat was in de roos. Gerard antwoordde: „Dus jij hebt dat gevoel ook. Ik dacht al dat het aan mij lag. Nee, ik begrijp Henk ook niet."

Visser en Kemkers moesten gewennen aan hun nieuwe coach. Net als Voetelink, Zijlstra, Thomas en Van Schie nu. Zij zijn niet de enigen. Schaatsverslaggevers, die net met hem te maken krijgen, kijken ook vreemd aan tegen het Friese fenomeen.

Apart

Gemsers taalgebruik is van een heel apart kaliber. Persconferenties dienen om duidelijkheid te verschaffen, maar menig journalist luisterde, op zo'n bijeenkomst, in het verleden verbijsterd naar zijn cassettebandje met Gemsers uitleg. In plaats van verhelderende informatie braakte het apparaatje een wirwar van ongetwijfeld goed bedoelde kreten uit.

Een wereldtitel van Hein bleek zich te bevinden 'tussen de oren', Leo 'woonde' in de vijf kilometer en Gerard kwam maar niet 'in gesprek met het ijs'. Gemsers uitdrukkingen zouden aardige raadsels zijn voor 'Tien voor Taal'.

Gemser zei vier jaar geleden eens over zijn 'tussen-de-oren-taal': „Ik weet eerlijk gezegd niet, hoe ik sommige dingen anders zou moeten zeggen. Het borrelt zo uit mijn lijf omhoog."

Resoluut

Kwetsen is in ieder geval niet zijn bedoeling. Dat Henk Gemser (6 april 1940 geboren in Het Bilt en al vijfentwintig jaar getrouwd met Annie; kinderen Karin en Eric) wel eens tegen schenen schopt, moet men maar voor lief nemen. „Door mijn gedrevenheid naar de eerste plek toe ben ik misschien wel eens te resoluut in mijn uitspraken. Maar de sporter en ik hebben een en hetzelfde doel: winnen. Ik ben geen bondscoach geworden uit tijdverdrijf. Dan kan ik beter met mijn ijshockeyende zoon bij Heerenveen gaan kijken."

Annie Gemser: „Hij is helemaal lyrisch van het schaatsen en de schaatsbeweging. Maar ook als hij aan het werk is met recreanten, kan Henk helemaal in vervoering raken. Als hij eenmaal begint te vertellen, vergeet hij de tijd. Zo is Henk. Razend enthousiast. Zijn manier van optreden heeft vroeger, toen de kinderen een stuk jonger waren, best wel eens voor spanningen gezorgd. Het was soms moeilijk voor ze, dat ze zo'n gedreven vader hadden. Alles moest perfect."

Sfeer

Over wrijving weet Hein Vergeer mee te praten. Gemser was de man die hem naar twee wereldtitels leidde. Vergeer: „Ik kwam in het seizoen '84-'85 bij hem in de ploeg. Ik was van huis uit al ambitieus, Gemser zorgde voor de finishing touch. Hij bewerkstelligde een hechte sfeer binnen de ploeg. Zijn voorganger Henk Boer ging meer uit van de controverse. Die zette rijders tegen elkaar op, omdat hij daar resultaat van verwachtte."

Gemser smeedde daarentegen juist een band. „Maar het moest wel volgens zijn visie en regels gaan. In 1987 kregen we problemen. Ik had een blessure, maar daar werd te weinig aandacht aan besteed. Henk geloofde me niet. Toen ben ik naar Ted Troost gestapt. Ik trad buiten het systeem en dat mocht niet. Er trad een verkoeling op tussen Henk en mij. Gelukkig hebben we het inmiddels uitgepraat. Ik heb het hem vergeven."

Positief

Leo Visser kan niet anders dan positief zijn over zijn voormalige coach. Ondanks hun beider nederlaag in 1988, toen Tomas Gustafson op de olympische vijf kilometer in Calgary het goud weggriste. Dat moment staat Visser nog helder voor de geest.

„Henk en ik hebben toen beiden verloren. Het was dramatisch en fantastisch tegelijkertijd. Dramatisch, omdat we zo dicht bij het goud waren. Fantastisch wegens de manier waarop Henk en ik dat verwerkten."

Een diepte- en hoogtepunt, samengebald in die ene minuut op het olympisch ijs van Calgary. Gemser: „Wat mij behalve die vijf kilometer in Calgary bij staat, is het ogenblik, dat de voorbereiding in Butte erop zat. Ik zat daar met die kerels, die wisten, dat het straks alles of niks zou worden. Na een vijf kilometer op fondantijs, de laatste race voor Calgary, waren we heel ontvankelijk naar elkaar toe. We kwamen bij elkaar, gaven elkaar een hand en zeiden: 'Het wordt sterven of winnen.' Als je dan een week later verliest door een slechte loting en doordat Tommy Leo gebruikt als buit, waarop gejaagd moet worden, kan je daar even niet tegen."

Smaak

Gemser kan bij de meeste van zijn ex-pupillen niet stuk. Omdat hij veel meer voor ze was dan een afstandelijke trainer met een klokje in zijn hand. Soms botste hij. Zoals in 1979, toen Sies Uilkema uitgekeken was op de toenmalige sprinttrainer. Gemser kon, met een vieze smaak in zijn mond, ophoepelen. Hij hield, na het WK in Inzell, de eer aan zichzelf.

Het was niet de eerste botsing met de schaatsbond. De Cios-leraar was van 1969 tot 1976 als opvolger van de legendarische Ben Holleboom conditietrainer van de generatie Schenk, Verkerk, Bols. Het was de tijd van de beroemde zomertrainingen in de zandduinen bij Soesterberg.

In 1974 waren Schenk en consorten prof geworden. Ze werden geboycot door de internationale schaatsunie. Gemser trainde ze in het geniep. De bond, kwam erachter dat hij bezig was met illegale praktijken. Gemser, ook nog gewoon conditietrainer van de amateurkernploeg, werd met onmiddellijke ingang in de ban gedaan.

Protest alom. Niet alleen de profs, maar ook de amateurs waren hun zomertrainer kwijt. Er werd zelfs gedreigd door Harm Kuipers en co, dat zij 's winters geen voet op het ijs zouden zetten, als Gemser niet terug werd gehaald. De KNSB kon niets anders doen dan bakzeil halen.

Pijn

In diezelfde periode stootte Gemser ook zijn neus als trainer van de Nederlandse meisjesploeg. Die werd van de ene op de andere dag opgedoekt. Annie Gemser: „Henk heeft nu nog pijn van die affaire. Tussen het ontbijt en de koffie door werd zijn ploeg opgeheven. Schandalig vond hij dat."

Gemsers liefde voor het schaatsen heeft het steeds gewonnen. In 1984 begon hij aan een succesvolle periode als coach van de gecombineerde sprint- en allroundploeg. Vergeer won twee Europese en wereldtitels, Kemkers en Visser braken door, en Ykema leerde hij schaatsen met olympisch zilver als resultaat.

Na twee jaar schoof hij de sprinters door naar Eppie Bleeker, omdat hij zichzelf over de kop dreigde te jagen. Annie Gemser: „Het was niet te doen. Er was zelfs een weekeinde, dat hij meteen na het EK in Trondheim in een gereedstaande auto stapte, die hem pijlsnel naar het vliegveld bracht. Via Oslo vloog hij door naar Quebec in Canada om daar nog net op tijd te kunnen zijn voor het WK sprint. Dat was van de gekke, hield geen mens vol."

Gemser: „Als ik op die periode terugkijk, raak ik weer onder de indruk van mezelf."

Tropenjaren

Na het WK van 1988 in Alma Ata hield Gemser het helemaal voor gezien. Het waren vier tropenjaren geweest. In oktober '89 richtte hij zijn schaatsschool Pro Action op in Heerenveen. Daarna werd hij toch weer benaderd door de KNSB voor de baan van bondscoach, maar hij was te duur. Bovendien stond hij niet te trappelen om weer te beginnen. Zo leek het.

Annie Gemser wist beter. Zij heeft er steeds rekening mee gehouden, dat haar echtgenoot weer op stap zou gaan met een kernploeg. „Dat hij er nu weer bijzit, verbaast me niks. Henk kan het schaatsen niet loslaten. Henk is schaatsen. Het zit in zijn bloed. Hij stopt er pas mee, als hij doodgaat."

Afgekeurde Piet de Visse[r] wordt scout

BREDA – De wegens hartklach[ten] voor een functie als coach in het [be]taald voetbal afgekeurde Piet [de] Visser, tot voor kort nog oefenme[es]ter bij NAC, hoopt bij de Bred[ase] club toch actief te kunnen blij[ven]. Hij hoopt dat hij toestemming kr[ijgt] van de hem begeleidende me[dici] om als scout te gaan werken.

„Binnenkort ga ik met NAC o[ver]leggen wat mijn inbreng nog [kan] zijn. Mijn huisarts neem ik m[ee] naar dat gesprek, want die wil p[re]cies weten waar ik aan begin. Ik [mag] me ook niet te veel opdringen, w[ant] het is niet de bedoeling dat ik st[raks] bij NAC anderen voor de voe[ten] loop. Het opsporen van talen[t] kan een goed alternatief zijn. Ik [heb] een neusje voor dat werk," aldus Visser.

Roda JC

Piet de Visser was destijds de eer[ste] Nederlandse trainer die Hein[tze,] Mölby en Laudrup in Duitsland [in] Jong Denemarken aan het w[erk] zag. „Dat was in mijn tijd bij Ro[da] JC. Met die drie knapen erbij w[as] Roda ongetwijfeld een topclub [ge]worden. Tot in Denemarken ben [ik] ze achterna gereisd, maar er w[as] geen geld om ook maar één van [de] drie jongens te kopen."

Met Peter van Vossen ging het e[en] paar jaar geleden precies hetzelf[de]. „Die wilde ik van Vlissingen n[aar] Willem II halen, maar we kwam[en] er financieel niet uit."

Wens

Scouten is heel wat anders dan h[et] veldwerk waarmee hij is groot [ge]bracht. Er blijft daarom nog é[én] wens over. Dat NAC het voor elka[ar] krijgt wat hij zichzelf binnen de t[er]mijn van twee jaar had opgeleg[d]. „Promoveren dus. Ik ben stra[ks] echt niet jaloers op de man die d[at] de eer krijgt. Daarvoor heb ik [in] mijn loopbaan al genoeg op [de] schouders van anderen gezeten."

Nederland wee[r] met drie clubs in Uefacup

ZEIST – Nederland is komend se[i]zoen net als in de huidige voetba[l]jaargang met drie clubs vertegen[woordigd] in het toernooi om de U[e]facup. Halverwege het seizoe[n] neemt Nederland op de punte[n]ranglijst die de Uefa bijhoudt ov[er] het Europese bekervoetbal, de ze[vende] plaats in. De nummers vier [tot] en met acht in de rangschikki[ng] mogen drie clubs laten meedoen [in] het afgelopen seizoen door Ajax g[e]wonnen toernooi.

Nederland heeft met 27,500 punte[n] een kleine voorsprong op Portug[al] (27,366). Rusland is derde me[t] 25,666. Alle drie landen zijn no[g] goed vertegenwoordigd. Nederla[nd] met PSV, Feyenoord en Ajax, Po[r]tugal met Benfica en Porto, Ru[s]land met CSKA Moskou en Sparta[k] Moskou.

Het komende duel PSV - Porto e[n] de dubbele ontmoeting Feyenoor[d] - Spartak Moskou zijn interessa[nt] voor het klassement.

Zwemwater mag graad warmer

HEERLEN – De Nederlanse zwem[bond] heeft erin toegestemd de to[e]laatbare temperatuur van zwem[badwater] voor training en wedstri[j]den te verhogen tot 28 graden. Z[e]ven jaar leden werd die vastgeste[ld] op 27,0.

De medische commissie vond i[n] dertijd dat die temperatuur niet overschreden mocht worden [ter] wille van de gezondheid en de pre[s]taties van de getrainde sporter. [De] laatste tijd bleken steeds meer ex[]ploitanten van het zwembaden h[et] nodig te vinden het water wat ve[r]der op te warmen.

Belgische bondscoach heeft zijn zaakjes goed voor elkaar

BRUSSEL - Terug in de tijd. Eind 1984, om precies te zijn. Vlak voor Kerstmis. Paul van Himst werd van de ene op de andere dag door de puissant rijke bierbrouwer Constant Vanden Stock bij Anderlecht op straat gezet. Belgisch beste voetballer aller tijden, die als trainer een jaar tevoren met dezelfde club de UEFA-cup had gewonnen en enkele maanden later het landskampioenschap vierde, werd op onmenselijke wijze afgedankt. 'Mister Anderlecht' probeerde het nadien nog als oefenmeester bij het bescheiden RWDM, maar kwam ook bij die club op de koffie. Voor Pol van Himst het sein om zijn geliefde voetbalsport de rug toe te keren en zich als... koffiehandelaar op het zakenleven te storten. Tussentijds werd de wielersport zijn nieuwe passie. Maar Van Himst kon het voetbal niet vergeten. Hij kwam terug. En hoe! Tussen de verdrietige feestdagen van 1984 en de Kerst 1992 ligt een hemelsbreed verschil. Acht jaar na dato is Pol van Himst opnieuw de gevierde man in België. Daar waar Oranje nog in grote onzekerheid leeft, heeft hij als bondscoach de Rode Duivels reeds heel ver op weg geholpen naar de kwalificatie voor het WK 1994 in Amerika. Met de maximale score van tien punten uit vijf interlands heeft de populaire Brusselaar deze dagen alle reden tot feestvieren. Niettemin blijft Pol van Himst de bescheidenheid in persoon. Als geen ander kent de 49-jarige zoon van een eenvoudige veehandelaar uit Sint Pietersleeuw alle kanten van het succes. We zochten hem op en leerden de mens Van Himst nog beter kennen.

● *De Belgische bondscoach in zijn koffiebranderij. „Ik heb de ideale formule gevonden".*
Foto's: PHILIPPE CROCHET/PHOTO NEWS

Bij Van Himst op de koffie

Het rendez-vous heeft plaats in het moderne complex van de Koninklijke Belgische voetbalbond, op een boogscheut afstand van het Heizelstadion. Het regent in Brussel. Het Atomium, pompeuze herinnering aan de Wereldexpo 1958, torent hoog boven de hoofdstad van het nieuwe Europa uit. Paul van Himst, het boegbeeld van het Belgische voetbal, leunt ontspannen achterover. Het kantoor is rommelig. Een telefoontje onderbreekt het ongedwongen interview. De Johan Cruijff van onze zuiderburen haalt een hand door zijn grijze haren.

„Kijk," zegt hij midden in het gesprek. „Ik ben geen man van luxe. Vroeger hadden we het thuis niet al te breed. Ik heb altijd op een stoel geleefd. Geld voor een salon hadden we niet. We hadden dus geen woonkamer met van die luie zetels. Een televisie was er ook niet. Later heb ik van mijn eerste voetbalcenten een tv voor mijn ouders gekocht. Maar we leefden gelukkig. Dat was het belangrijkste. Als het moet, zou ik morgen opnieuw zo kunnen leven. Op een stoel, zonder enige luxe."

Deze uitspraak tekent de mens Van Himst. Eigenlijk was hij liever wielrenner dan voetballer geworden. „Had ik vroeger een goeie fiets gehad, dan was ik wellicht coureur geworden," mijmert hij. „Als kind reed ik heel veel met de fiets. In onze jeugd hadden we niets anders dan de velo en de bal. Ik kon heel snel fietsen. Ja, ooit kreeg ik een koersfiets van een neef. Maar dat ding was heel slecht. Ik droomde er steeds van een mooie koersvelo te hebben, maar het is er nooit van gekomen. Thuis hadden we er de middelen niet voor. Aangezien voetballen een stuk goedkoper was, werd ik jeugdlid bij Anderlecht. Daarom werd ik voetballer."

En wat voor een. Met Anderlecht werd de blonde technicus acht keer kampioen van België, won vier maal de nationale beker, werd recordinternational met 81 'caps' en verliezend finalist in het Jaarbeursstedentoernooi, de voorloper van de UEFA-cup. Na zijn actieve carrière scheerde hij als trainer hoge toppen met zijn geliefde club. Totdat hij brutaalweg op straat werd gezet.

„Als speler en als trainer heb ik een mooie tijd gehad bij Anderlecht. Als oefenmeester won ik een keer de UEFA-cup en bereikte nog een keer de finale. Ik had een fantastische ploeg. Maar als trainer heb je op bepaalde zaken geen vat. We zaten nog middenin het Europacuptoernooi en namen in de competitie de tweede plaats in, op twee punten van leider Club Brugge. We waren net uitgeschakeld voor de beker. Blijkbaar kon het niet meer. Ik stond op straat. Voor mij was er maar een oplossing: buigen. Of mijn ontslag rechtvaardig was of niet."

Pol van Himst ging nog even bij stadgenoot RWDM aan de slag, maar toen hij bij die club te veel naar de pijpen van bestuursleden en sponsors diende te dansen, hield hij het ook daar voor gezien. „Ik wilde niets meer met het voetbal te maken hebben," herinnert hij zich zijn toenmalige verbittering. „Ik heb daarna zeker twee jaar helemaal niets gedaan."

● *Pol van Himst wordt door vrouw en dochters in de watten gelegd.*

Pol van Himst, was intussen boezemvriend geworden van Eddy Merckx, die andere grote Belgische sportkampioen van weleer. „Op een dag belde Eddy," vertelt Van Himst. „Hitachi, de sponsor van de ploeg van Claude Criquielion, zocht een pr-man. Iemand, die met gasten de klassiekers diende te volgen en een keer naar de Tour zou gaan. Ik dacht nooit meer in de voetballerij terug te zullen keren en aanvaardde de aanbieding van Hitachi. Gedurende een drietal jaar heb ik veel plezier gehad, enorm veel mensen leren kennen, nieuwe vrienden vooral. Ik leerde een andere wereld kennen. In de Tour heb ik en-

door
BENNIE CEULEN

kele bergetappes gevolgd. Ik ben op Alpe d'Huez geweest. Dat moet je eens kunnen meemaken. Een formidabele belevenis. Als kind was ik al gek van het cyclisme. Rik van Steenbergen, Fred de Bruyne en Stan Ockers waren mijn idolen. Later Rik van Looy en daarna Eddy Merckx natuurlijk. Met mijn vader ging ik naar het voetbal, maar ook vaak naar de Zesdaagse van Brussel kijken. Hij was een voetbal- en wielerfanaat. Dat heb ik zeker van hem geërfd."

Hoewel zijn latere pr-functie bij de Hitachi-equipe geen dagtaak was, was Pol van Himst bij veel wielerwedstrijden present. Zijn zoon Frank was immers professional geworden en maakte zijn debuut bij, ja, precies, Hitachi. „Frank heeft het enkele seizoenen als profcoureur geprobeerd. Vorig jaar is hij gestopt en bij mij in de zaak begonnen," vertelt Van Himst.

De coach van de Rode Duivels is sinds enkele jaren mede-eigenaar van een koffiebranderij. Op zijn visitekaartje staat zijn functie van bondscoach niet vermeld, wel: Paul van Himst, administrateur - beheerder Brésor Koffie.

Van Himst: „Ik heb altijd voor Brésor gewerkt. Toen ik als jonge jongen bij Anderlecht ging voetballen werkte ik parttime in een kolenhandel. Toen ik achttien werd en mijn eerste auto kon kopen, heb ik aan mijnheer Denil, die in het bestuur van Anderlecht zat, gevraagd of ik ook als vertegenwoordiger voor zijn bedrijf koffie kon verkopen. Dat ben ik sindsdien altijd blijven doen. Enkele jaren geleden kreeg ik de kans de zaak te kopen. Georges Denil was al een stuk in de zestig. Omdat ik niet meer in het voetbal zat, kon ik me op die manier op een ander terrein bewijzen. Georges Denil is mijn vennoot. We hebben dertien man in dienst. Mijn zoon Frank en dochter Claudia werken ook in het bedrijf. Elke dag wordt de koffie gemalen. We hebben uiteraard geheime recepten. Echt ambachtelijk werk derhalve. Alleen Georges Denil, mijn zoon Frank en ik kennen de samenstellingen. Elke morgen moeten zeven soorten koffie geproefd worden. Nu Frank zich goed heeft ingewerkt, heb ik wat meer de handen vrij om me aan het voetbal te wijden."

Hoewel hij op het moment, dat hij de zaak kocht anders dacht, werd de koffiebranderij toch niet zijn eindbestemming. Immers, op een dag gaf een simpel telefoontje van een vertegenwoordiger van de Belgische voetbalbond een nieuwe wending aan de sportloopbaan van Paul van Himst. „Of ik geen interesse had om Guy Thys als bondscoach op te volgen, werd me gevraagd. Tot dat moment had geen haar op mijn hoofd eraan gedacht om opnieuw in het voetbal te stappen. Ik had immers mijn handen vol aan mijn bedrijf. En ik had verplichtingen aan mijn vennoot. Ik kon Georges Denil niet in de steek laten."

Pol van Himst was niettemin gecharmeerd van het aanbod. „Ik vroeg wat het werk van Guy Thys inhield. Had ik als antwoord gekregen, dat Guy Thys elke morgen om negen uur op het bondsbureau arriveerde, om twaalf uur ging lunchen, om een uur opnieuw achter zijn bureau kroop om om vijf uur naar huis te gaan, had ik meteen nee gezegd. Maar men vertelde me, dat de bondscoach een of twee keer per week naar de bond kwam, wat matchen bezocht en zo. Toen heb ik geantwoord: oké, dat kan ik misschien wel doen, maar ik moet eerst mijn zaken regelen."

Pol van Himst volgde niet veel later de legendarische Guy Thys op. De bondscoach voelt zich in zijn element als hoogste baas van de Rode Duivels. „Ik kan deze functie goed combineren met mijn bedrijf. Bovendien heeft mijn zoon Frank in een jaar tijd heel veel bijgeleerd. Maar mijn grote winstpunt is vooral, dat ik geen tijd verlies met reizen. Ik woon in Groot-Bijgaarden en de koffiebranderij ligt in Zellik. Telkens vijf minuten rijden naar het bondsbureau. Als bondscoach heb je wel veel werk, maar ik kan het gemakkelijk combineren, ook al omdat ik eigen baas ben en aan niemand verantwoording hoef af te leggen. Ik heb de ideale formule gevonden. Clubtrainer? Wil ik nooit meer worden. Hoewel..., zeg nooit nooit."

Pol van Himst windt er geen doekjes om, dat hij een gelukkig mens is. Kan ook niet anders, als je alleen al de resultaten van de Rode Duivels in het WK-kwalificatietoernooi in ogenschouw neemt: vijf interlands in groep vier, vijf overwinningen. Tegen Cyprus, Far Oer, Tsjechoslowakije, Roemenië en Wales. Met nog evenveel kwalificatieduels voor de boeg, moet al een wonder gebeuren, willen de Belgen niet Amerika bereiken. De beminnelijke Pol van Himst blijft echter nuchter.

„Uiteraard hadden we nooit verwacht, dat we tien op tien gingen spelen. Een uitzonderlijk resultaat. Het moet ook meezitten. Natuurlijk zitten we niet in een groep met Italië of Duitsland, maar toch, wij spelen tegen landen die niet gemakkelijk te bespelen zijn. Roemenië, Tsjechoslowakije, Wales. Als je dan halfweg nog geen enkele keer verloren hebt, heb je toch wel iets speciaals bereikt. Vandaar ook al die belangstelling. Niettemin moeten we met beide benen op de grond blijven staan. We zijn nog niet in Amerika. We moeten nog vier of vijf punten pakken. Dat is niet niks, want het betekent dat we minimaal twee wedstrijden dienen te winnen."

In februari speelt België het eerstvolgende kwalificatieduel tegen Cyprus. „Als we daar winnen en na de thuiswedstrijd tegen Wales de Far Oer in Brussel kloppen, denk ik dat we voor vijfennegentig procent in Amerika zitten. Tussendoor zullen we ook wel links en rechts een puntje verliezen. Dat hoort erbij. Maar uiteraard zou het belachelijk zijn, als ik nu ging roepen dat we er niet goed voorstaan. Er zijn andere landen, die slechtere vooruitzichten hebben. In de sport mag je nooit te vroeg juichen. Je moet steeds op je hoede blijven en een bepaalde concentratie vasthouden. Ik denk, dat ik een groep heb die dat goed beseft. Met ervaren spelers, maar ook jonge jongens die ervan dromen naar Amerika te kunnen gaan. Een goede mixture derhalve om de concentratie erin te houden."

Pol van Himst heeft geen enkel trainersdiploma op zak. „Ik ben nooit in de gelegenheid geweest om een diploma te halen. Het kan ook zonder. Ik ben geen boekentrainer en werk vooral uit eigen ondervinding, met eigen principes ook. En wat de keuze van spelers en opstelling betreft, is het een kwestie van ervaring en inzicht. Of ik een tacticus ben? Wat is tactiek? Trainer zijn is een kwestie van feeling. Wat goed en niet goed is. Dat is iets wat met jezelf te maken heeft. Je moet kunnen zien wanneer een speler moet rusten of wanneer een zware training gehouden moet worden. Daarvoor dien je als coach tussen de spelers te leven. Je moet weten wat er met hen gebeurt, wat en wie ze zijn. De persoonlijke dingen kun je niet uit een boek leren. Als ik nu nog een trainersdiploma wil hebben, moet ik twee, drie jaar naar school. Daar begin ik niet meer aan. Natuurlijk steek je van zo'n cursus goede dingen op, maar ik kan niet zeggen dat ik zonder diploma iets gemist heb. Laat mij maar uit ervaring werken. Voetbal verandert niet. Het is nog steeds hetzelfde als dertig jaar geleden. Ik moet in deze functie gewoon een beetje als voetballer blijven denken en de jongens niet te veel tegen hun natuur laten werken. C'est tout."

Van Himst, die zijn ontspanning nog steeds op de racefiets (merk Eddy Merckx uiteraard) zoekt, werkt met de Rode Duivels op precies dezelfde wijze als in de periode dat hij trainer van Anderlecht was.

„Met vooral een goeie veldbezetting," verduidelijkt hij. „En als je de bal niet hebt, moet je proberen hem in bezit te krijgen. Is dat het geval, moet je proberen te voetballen. Ingewikkelde taktieken tellen dan niet meer. Wat heeft het voor een zin als je voor een interland tegen een speler zeg: je mag niet opkomen, en vervolgens krijgt hij na vijf minuten de ruimte. Dan moet hij er toch zeker invliegen? Een kwestie van intuïtie. Zo eenvoudig is het allemaal. Op deze manier gaat het goed met de Rode Duivels. Ik heb een homogene ploeg, waar een beetje van alles inzit. Talent met een man als Scifo. Enzo is als spelbepaler een van de besten in Europa. Hij is een heel belangrijke pion. Voor onze doelman Michel Preud'homme heb ik een sterke as met Georges Grün, Franky van der Elst en Marc Degryse. Rond deze basis heb ik mijn ploeg gebouwd. Waar intussen jongeren als Metved en Albert bijgekomen zijn. Voorin heb ik Alex Czerniatinski teruggehaald. Ons probleem in België is, dat de topscorerslijst door buitenlanders wordt bepaald. Daarna volgen pas de Belgen. Czerniatinski is nog een typische ouderwetse spits. Luc Nilis zet ik erbij, omdat die minder diep gaat. Maar ik heb ook jonge gasten achter de hand. Oliveira bijvoorbeeld en Goossens van Standard Luik. Jongens, die in de nabije toekomst kunnen doorbreken. Als we Amerika halen, denk ik dat tegen die tijd enkele spelers van Jong België rijp zullen zijn. Maar ik zal bij kwalificatie voor het wereldkampioenschap niet de huidige groep ondersteboven gooien. Wel kan ik over twee jaar in Amerika het al eens riskeren zo'n jonge speler op een plaats in zetten waar je voelt dat je iets minder sterk bent."

Bij onze zuiderburen is de taal een eeuwigdurend probleem. Voor bondscoach Van Himst daarentegen helemaal niet. „Ik ben Belg en spreek zo goed Nederlands als Frans. En voor mij is een goeie Waalse voetballer evenveel waard als een goeie Vlaamse voetballer. Ik vraag niet welke taal hij spreekt. Wel moet hij goed kunnen voetballen en de goal weten staan. De taalkwestie is een politieke aangelegenheid. Daar houd ik me niet mee bezig. Ik ben vooral tegen extremisten. Als je toch ziet, dat in het nieuwe jaar de grenzen in Europa open gaan en dat in België, een land zo groot als een zakdoek, mensen nieuwe grenzen proberen te trekken om het land in drieën te delen, vraag ik me af waarmee ze bezig zijn."

Natuurlijk beseft Pol van Himst, dat hij ver op weg is naar het mondiale toptreffen in Amerika '94. Van Himst: „Als we de eindronde van het WK halen, bewijzen we ons imago van goeie ploeg waard te zijn. Maar het is nog ver, Amerika. Niettemin vind ik, dat België altijd een waardig voetballand geweest is. Eigenlijk ongelooflijk, dat zo'n klein landje met de tenoren speelt. Vroeger deden we dat in de rol van underdog. Toen zaten we nog vol complexen. Maar die tijd is voorbij. Wij hebben geen minderwaardigheidsgevoel meer. En mocht België zich kwalificeren, dan moet je niet uitsluiten, dat we wel eens voor een verrassing kunnen zorgen. Maar ik zal al dolgelukkig zijn als we Amerika halen. Dat wordt een van de mooiste momenten in mijn leven."

De verrichtingen van Oranje volgt Pol van Himst ook op de voet. „De Rode Duivels staan er een stuk beter voor dan het Nederlands elftal. Jullie Nederlanders zouden het onlogisch vinden als wij naar Amerika gaan en Oranje niet. Als dat straks zo het geval zou zijn, is het gewoon inherent aan de sport. Het kan immers ook andersom gebeuren."

limburgs dagblad

Beslissende treffer na rust in uitwedstrijd tegen Sampdoria

Rijkaard lanceert Gullit

Van onze verslaggever

GENUA – AC Milan kan het ook zonder Marco van Basten. Gisteren werd de superioriteit van de titelverdediger in de Italiaanse competitie nog eens overduidelijk aangetoond met een 2-1 zege bij Sampdoria. Lange tijd bood de Europacup I-finalist van vorig jaar waardig tegenstand, maar een snelle Nederlandse counter van Rijkaard en Gullit brak een kwartier na de pauze het Genuese verzet.

AC Milan heeft nog geen punt verspeeld in uitwedstrijden. Na Juventus en PSV moest ook Sampdoria zijn meerdere erkennen in het eigen stadion. Weer reikte de miljoenenploeg niet tot bijzonder hoogstaand voetbal, maar aan de effectiviteit van de sterren mag niemand meer twijfelen. AC Milan had in de eerste helft maar een kans nodig om Sampdoria op achterstand te brengen.

Dubieus

Na 28 minuten kopte Simone uit een dubieus verkregen en door Albertini getrapte vrije trap raak. Het was de eerste doelpoging van de kampioen. Tot dat moment had Sampdoria gedomineerd zonder twee mogelijkheden (voor Lombardo en Mancini) te benutten.

De wedstrijd begon in een hoog tempo, maar veel technische onzuiverheden tastten het niveau aan. Door de treffer waren de Genuezen gedwongen risico's te nemen. AC Milan kon zodoende weer het geliefde counterspel demonsteren voor het uitdelen van de knock-out. Die kwam er bijna voor de pauze.

Gullit dwong Pagliuca tot een fraaie redding, terwijl de Engelse international Des Walker in paniek op de bovenkant van de lat kopte. Papin had vlak voor rust de kans om uit de schaduw van Van Basten te treden, maar hij faalde van de voor hem ideale positie rechts van het doel.

Hoop

Sampdoria leek al geklopt, toen Lombardo in de blessuretijd twee tegenstanders uitspeelde. Zijn voorzet werd door Ivanoe Bonetti fraai in de kruising gekopt. De gelijkmaker gaf het thuispubliek nieuwe hoop.

De start van de tweede helft was veelbelovend voor Sampdoria. Lombardo speelde zich fraai vrij maar faalde alleen voor doelman Rossi. Even later had Mancini na de tweede treffer op zijn slof, maar hij schoot wild over.

De roodzwarte veste leek te zwichten onder de druk. Maar het bleek in de 57ste minuut schijn. Knullig balverlies van de minder voorzichtige blauwhemden stelde Rijkaard in staat om Gullit in de diepte te lanceren. De oud-PSV'er, voor wie Inter serieuze belangstelling zou hebben, liet zich dit buitenkansje niet ontnemen en rondde beheerst af.

Voorsprong

Gullit besliste een jaar geleden ook al deze kraker, die toen de wisseling van de wacht aan de Italiaanse top tot gevolg had. Sampdoria was na deze treffer te aangeslagen om nog terug te komen. De duurste competitie ter wereld is daarmee nog vóór de kerst beslist. De voorsprong van Milan op Fiorentina bedraagt acht punten.

● *Ruud Gullit torent boven Sampdoria en Marco Lanna uit.* Foto: AP

Tuur tegen Havard

ROTTERDAM – Regilio Tuur zal zijn Europese bokstitel de eerste keer verdedigen tegen de Welshman Floyd Havard, een 27-jarige rechtsvoorstaande supervedergewicht. Havard staat vijfde op de Europese ranglijst. Het gevecht dient voor 3 juni 1993 te worden gehouden.

Moeizame zege Blauw Wit

ZIERIKZEE – De handbalheren van Blauw Wit hebben het inhaalduel tegen hekkesluiter Delta Sport met moeite in winst omgezet. In Zierikzee won de Beekse ploeg door onder andere drie treffers van Remco Jongen in de slotminuten met 19-17 (ruststand 10-9). Claus Veerman scoorde zeven keer.

Doppen en Neuhaus tweede

HEEMSKERK – Twee Limburgse tennissers bereikten de finales van het indoor-jeugdtoernooi in Heemskerk. Daarin verloor Anne Marie Doppen met 6-3, 6-2 van Annette Oosters. Bij de jongens legde Sebastian Neuhaus het in de eindstrijd met 6-1, 6-2 af tegen Remco Pondman. In het jeugdtoernooi van TTN Charlois in Rotterdam overleefden Roland Pechler (tegen Jasper van Ingen 6-5, 2-6, 6-2), Davy Rijnders (tegen Niels de Lange 5-6, 6-2, 6-3) en Tom Ricker (5-6, 6-3, 6-2 tegen Rogier Klok) de eerste ronde.

Rijkaard wil één seizoen bijtekenen

MILAAN – Frank Rijkaard wil zijn contract bij AC Milan met nog slechts één jaar verlengen. De dertigjarige speler gaat daarover binnenkort praten met het bestuur. Zijn huidige overeenkomst loopt na dit seizoen af. Hij verkiest geen langer contract, omdat hij niet weet hoelang hij nog op topniveau kan blijven voetballen.

'Baby Ben' vier jaar geschorst

LONDEN – De Britse sprinter Jason Livingston, bijgenaamd 'Baby Ben' wegens zijn gelijkenis met Ben Johnson, en de Russische lange-afstandloopster Galina Ikonnikova zijn door hun nationale atletiekbonden voor vier jaar geschorst. Beiden hebben positief gereageerd bij een dopingtest.

Bij Livingston, Europees indoorkampioen op de 60 meter en bevriend met de Nederlandse atlete Petra Huybrechtse, werden tijdens een onaangekondigde controle voor de Olympische Spelen van Barcelona sporen van het anabole steroïd methandianon gevonden.

Livingston werd na zijn positieve dopingcontrole in Barcelona, nog voordat hij aan de wedstrijden had deelgenomen, direct naar huis gestuurd.

Ikkonikova, dit jaar elfde in de marathon van Londen, reageerde in oktober positief na de wegwedstrijd Morat-Fribourg. Zij zou methyltestosteron hebben gebruikt.

Fortuna oefent druk

SITTARD – Na de kerstdagen zal de selectie van Fortuna weer snel de draad oppakken. De training wordt op maandag 28 december hervatten. Op woensdag 30 december volgt de eerste oefenwedstrijd: in Geleen om 14.30 uur tegen Kluis. Na een onderbreking rond de jaarwisseling zal de ploeg van trainer Chris Dekker op 6 januari in Helmond om 19.30 uur tegen Helmond Sport oefenen.

Twee dagen later, op 8 januari, komt Fortuna om 20.00 uur in actie in en tegen Eindhoven. De Sittardse club zal dan met de buitenlanders aantreden, want de Noor Kenneth Nysåther en de Canadees Randy Samuel zijn vanaf 28 december weer in het land.

Nysåther zal de jaarwisseling nog thuis doorbrengen. Hij komt op 4 januari met zijn vrouw naar Sittard. De Hongaar Josef Szalma zal ook pas op die datum terugkeren, omdat hij door zijn enkelblessure nog niet mee kan trainen. Fortuna hervat de competitie op 16 januari uit tegen FC Den Bosch.

Topruiters drie dagen in Weert

Van onze correspondent

WEERT – De nationale springruitertop is vanaf zondag drie dagen present in het hippisch centrum van dressuur- en springstal De IJzeren Man in Weert voor de laatste wedstrijd van het jaar. Ruim honderdtachtig paarden, verdeeld over diverse rubrieken, komen aan de start. De prijzenpot is traditiegetrouw goed gevuld: ruim 60.000 gulden. De toegang is alle dagen gratis.

Hoogst gedoteerde rubrieken zijn de Grote Prijs van de stad Weert met vijfduizend gulden voor de winnaar (dinsdag) en het progressief springen op zondagavond met drieduizend gulden voor de winnaar.

Gastheer Adri Gordijn van wedstrijdstal De IJzeren Man hoopt natuurlijk dat zijn springruiters een deel van het prijzengeld in eigen huis zullen houden. Eric Willemsz Geeroms (met zijn nieuwe topper Wunderknabe) alsmede Marcel Timmermans moeten daar voor zorgen.

De concurrentie is erg groot. Bert Romp, Albert Voorn, Wout Jan van der Schans en Eric van de Vleuten zijn zelfstandige ruiters die hun banksaldo graag nog wat willen verbeteren. Tot die categorie moeten ook de Limburgers Rob Ehrens, Toon Holtus, Henk van der Broek en Pieter Kersten worden gerekend. Grathemmer Marcel Dufour, weer terug in het zadel, kan altijd nog voor verrassingen kan zorgen.

Programma zondag 27 december: 10.00 uur, tabel A, 1.40 meter met barrage; 13.30 uur, tabel A, 1.30 meter met barrage; 17.30 uur, tabel A, 1.35 meter met barrage; 20.00 uur, progressief springconcours, 1.40 meter

Eaters tijdelijk aan zijde van Forbo Flyers

GELEEN – Meetpoint Eaters speelt tijdelijk onder een andere naam. In samenwerking met Forbo Flyers uit Heerenveen neemt het Geleense ijshockeyteam van 27 tot 29 december deel aan een internationaal toernooi in Rotterdam. Het combinatieteam gaat als All Levi's Stars aan de slag.

Zondag om 20.00 uur staat het duel tegen Ihzorez uit Rusland op het programma. Maandag en dinsdag speelt de combinatie Eaters/Flyers tegen respectievelijk Slovan Bratislava en Gunca Panda's Rotterdam.

Eaters-aanvaller Rick Boh heeft in Canada de trainingen hervat. Boh, die een maand geleden in de uitwedstrijd tegen Nijmegen een stick in het gezicht kreeg, onderging in Canada een tweede medische behandeling. Op 5 januari, daags voor de bekerfinale tegen Rotterdam, keert hij terug in Geleen.

sport kort

● VOLLEYBAL – VVC Vught heeft de nationale beker voor vrouwen behaald. De ploeg won de bekerfinale tegen Martinus met 3-0.

● ZAALVOETBAL – Op tweede kerstdag houdt Brach/Trendy Store in Maasbracht een toernooi met deelname van de eredivisieclubs Brikske en Bouwfonds. Op tweede kerstdag is eveneens het tradionele zaalvoetbaltoernooi voor veldteams in de Apollohal van Melick.

● VOETBAL – De Spanjaard Antonio Martin Navarrete fluit op 24 februari de WK-kwalificatiewedstrijd Nederland-Turkije. Voor Nederland-San Marino op 24 maart is de Oostenrijker Gerd Grabher aangewezen.

● VOETBAL – Per 1 maart '93 is Will van Rhee benoemd tot manager veiligheidszaken van de KNVB. Hij is thans werkzaam als korpschef gemeentepolitie in Assen.

● VOETBAL – Rai, speler van Sao Paulo, is gekozen tot voetballer van het jaar in Brazilië. Rai maakte onlangs beide doelpunten voor Sao Paulo in de met 2-1 gewonnen wereldbekerfinale tegen Barcelona.

sport op tv

VANDAAG
18.45-19.15 RTL +: Sport
19.30-20.00 BRT 1: Sport
21.30-22.00 BRT 2: Sport
22.15-22.30 Ned 3: Sportjournaal

EERSTE KERSTDAG
13.53-14.34 Ned 2: ijsshow
19.30-20.00 BRT 1: Sport
21.30-22.00 BRT 2: Sport
22.30-22.55 BRT 1: Sport

TWEEDE KERSTDAG
18.00-19.15 ARD: Sport extra

ZONDAG
16.15-18.05 ZDF: Terugblik sportjaar
18.10-18.40 ARD: Sportschau
18.10-18.35 Ned 3: Studio Sport
18.45-20.00 Ned 3: Jaaroverzicht
19.45-20.00 BRT 1: Sportweekeinde
19.50-20.00 ARD: Sportschau
22.00-23.00 RTL 4: Sport
22.00-22.45 SWF: Terugblik sportjaar
22.40-22.45 ZDF: Sport am Sonntag.

lotto

Duitse **Mittwochslotto** van gisteren: trekking A: 1-2-6-11-24-32, reservegetal 35. Trekking B: 2-4-5-21-36-46; reservegetal 35. Spiel '77: 6545845. Super 6: 353982.

sport in cijfers

VOETBAL

Italië, inhaalduel: Sampdoria-AC Milan 1-2. Stand aan kop na 13 wedstrijden: AC Milan 23, Fiorentina 15, Torino 15, Internazionale 15 Juventus 14.

België, achtste finales beker: Club Luik-Anderlecht 0-2, FC Kapellen-Germinal Ekeren 1-2, Waregem-FC Antwerp 2-1, Lommel-Standard Luik 0-1. Eerder waren geplaatst voor kwartfinales: Beveren, Charleroi en Seraing. Nog te spelen (zondag): Verbroedering Geel - Olympique Charleroi.

SCHAKEN

Groningen. Internationaal toernooi. Grootmeestergroep, afgebroken partij tweede ronde: Piket-Christiansen 1-0. Derde ronde: Rozentalis-Klovans 1-0, Christiansen-Goerevitsj ½-½, Joesoepov-Piket ½-½, Nijboer-Hansen ½-½, Miles-Beljavski 1-0. Stand: 1. Piket en Miles 2½, 3. Goerevitsj en Hansen 2, 5. Nijboer, Joesoepov en Rozentalis 1½, 8. Beljavski 1, 9. Christiansen ½, 10. Klovans 0. Open grootmeestergroep, stand aan kop: 1. Brenninkmeijer, Ciemniak, Markowski, Sakajev, Savsjenko en Schneider 3.

DAMMEN

Riga. Tweekamp om wereldtitel dammen. Elfde en laatste partij: Goloebjeva-Jankovskaja 1-1. Eindstand: 13-9.

Krotwaar favoriet kerstcross Avon

Van onze correspondent

HEERLEN – Luc Krotwaar heeft de vorm weer te pakken. De 24-jarige PSV-atleet eindigde vorige week als vierde in de sterk bezette Duindigt-cross. Hij kwam welgeteld vijf seconden te kort voor de zege, die naar de Schot Tommy Murray ging.

Door deze vierde plaats heeft Krotwaar zichzelf in een favorietenrol gemanoeuvreerd voor de 31ste Avon Graus-cross over 9800 meter op tweede kerstdag in de Heerlense wijk Heksenberg. Start en finish zijn nabij het voetbalveld.

Het parcours van ruim drie kilometer, dat voor een groot deel over de Brunssummerheide voert, is beduidend lastiger dan het vrijwel vlakke Duindigt-traject. Tot Krotwaars opponenten behoren de Zeeuw Vermeule, alsmede de Belgen Ghislain Fourrier en Jean-Pierre Paumen.

Andere deelnemers zijn onder meer Maurice Swennen, Marco Gielen, Nico Hamers en Robert Smits, die als junior NK-medailles veroverde voor Kimbria, maar nu als student voor het Groningse Argo'77 uitkomt.

De heren starten zaterdag om 13.45 uur, de dames om 13.00 uur. Op een hoofdrol van Monique van de Ven van LOGO (Lopersgroep Geldrop) en de Unitasatletes Wilma Rusman en Vivian Ruijters mag worden gerekend.

Programma: 10.30 uur, volksloop t/m 11 jaar (1000 m); 10.45 uur, volksloop 12-15 jaar (1000 m); 11.00 uur, B-meisjes KNAU (1900 m); 11.20 uur, B-jongens (2900 m); 11.40 uur, volkslopen 16+ (naar keuze 2900 m, 6300 m en 9800 m); 13.00 uur, A-meisjes (2900 m) en dames (6300 m); 13.45 uur, A-jongens (6300 m) en heren (9800 m).

Van Langen en Veldkamp sportduo van het jaar

BUSSUM – Atlete Ellen van Langen, schaatser Bart Veldkamp en de nationale mannenvolleybalploeg zijn gekozen tot sportvrouw, sportman en sportploeg van het jaar. De feestelijke televisie-uitzending van de verkiezing door de avro werd afgelast wegens de vliegramp in Faro.

Opvallend is de verkiezing van de volleybalploeg boven de andere genomineerden. In tegenstelling tot de volleyballers wónnen Ajax (Uefacup) en de ruiters (olympische springwedstrijd) hun evenement. Het volleybalteam kreeg 47 procent van de stemmen, tegen 29 voor de ruiters en 24 voor Ajax.

Bij de vrouwen werd wielrenster Leontien van Moorsel tweede. Tafeltennisster Bettine Vriesekoop eindigde als derde. Ruiter Piet Raymakers finishte bij de mannen als tweede. Derde werd bokser Orhan Delibas.

Skimiljonair en snelheidsduivel Franz Heinzer: 'Risico's die wij nemen zijn onbetaalbaar'

VAL D'ISERE – De afdaling, het koningsnummer uit het skicircus. Acrobatiek op volle toeren. Formule 1 op lange latten. Snelheden van 140 km per uur en hellingspercentages van 60 procent zijn geen zeldzaamheid. Het grote geld jaagt de skiërs met steeds hogere tempo's over gevaarlijkere, spectaculairdere pistes. 'Mausefalle', 'Kamelbuckeln', 'Karussel', 'Compression'. Klinkende namen voor kritische sleutelpassages van klassiekers, die al menig skiër noodlottig werden. Tal van topatleten moesten hun vermetelheid de afgelopen decennia met de dood bekopen. De Zwitser Franz Heinzer (30) overleefde alle hobbels, bobbels en bottenbrekers. Sterker nog, de beste afdaler van de afgelopen winters danst als het ware op de bergkam. Wereldkampioen Heinzer waagt zich dichter bij de afgrond dan ieder ander. Hij daagt de risico's regelrecht uit. „Racen is een natuurlijke drug. Een vlucht uit het normale leven. Dat eventueel de dood over mijn schouders meekijkt, moet ik accepteren. Anders had ik maar schaker moeten worden."

● *Franz Heinzer: „Racen is een drug. Een vlucht uit het normale leven."*

Dans op het slappe koord

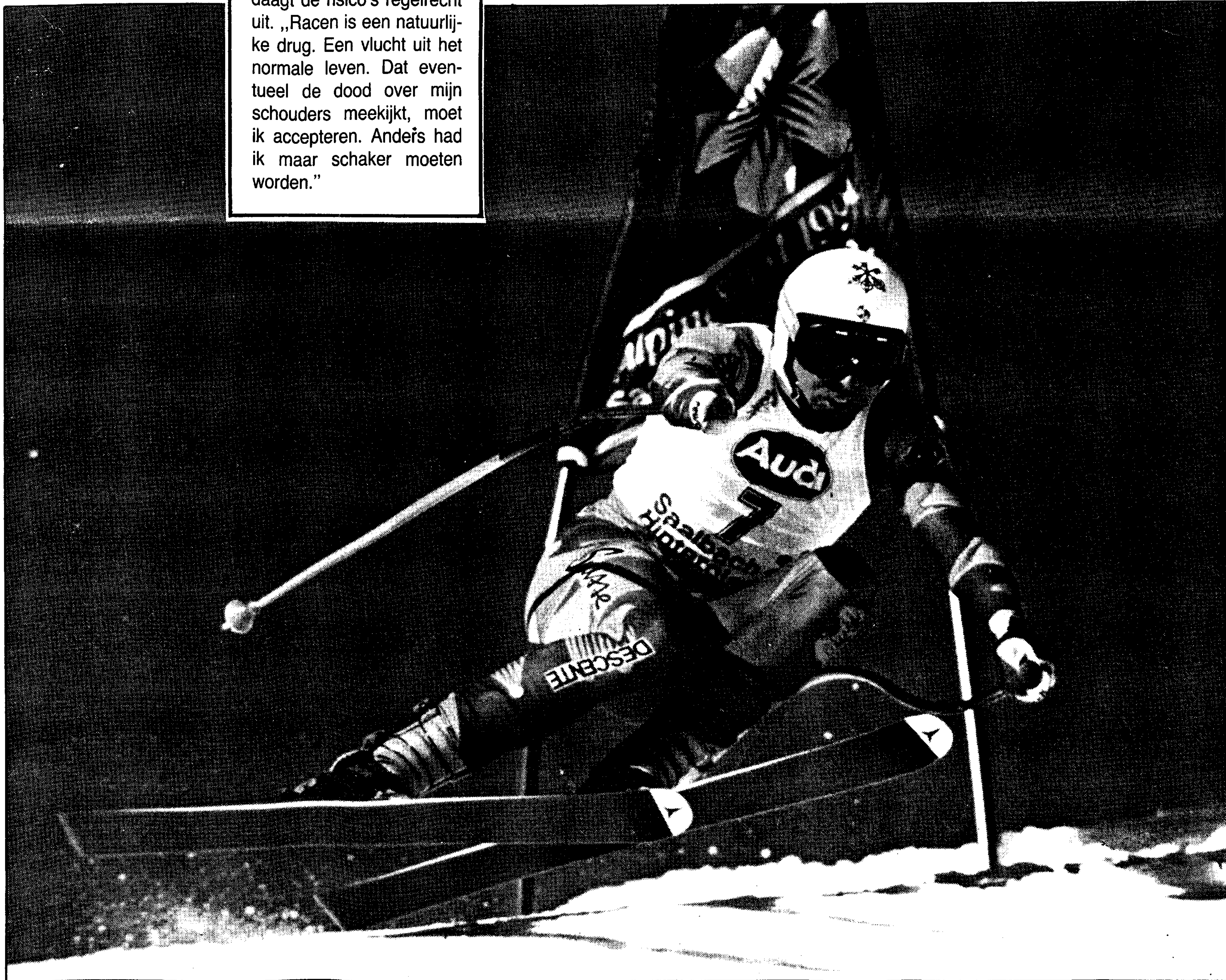
door

FRANS DREISSEN

● *Zware blessures en vetleren medailles brachten Franz Heinzer tot wanhoop. In Saalbach/Hinterglemm zette de Zwitser echter een kroon op zijn lange carrière. Hij werd wereldkampioen en was 'Am Ziel meiner Träume'.*

Foto's: SOENAR CHAMID

Franz Heinzer bejegent de bergen met respect, maar is voor de duvel nog niet bang. Hij bagatelliseert de gevaren, trotseert de risico's en onderwerpt zich met doodsverachting aan de afdaling. Stoer, sterk en vooral snel. „Ik denk slechts aan één ding: zo snel mogelijk finishen." De spanning giert door het lichaam. De ideale lijn volgen, alert reageren en vooral zo lang mogelijk in de 'hocke', de aerodynamische houding, blijven. „Alles riskeren, tegen de limiet aan. Dat is de kunst."

Franz Heinzer is op de piste een lefgoser, een durfal. 'Rucksichtslos' en 'unerbittlich'. Buiten de arena is hij eerder zwijgzaam en nuchter. Beantwoordt hij bepaald niet aan het macho-beeld dat afdalers rond zichzelf hebben geschapen. Heinzer is een man van de alm. Een eenvoudige boerenzoon uit Lauenen/Rickenbach. Hij was voorbestemd om het bedrijfje van zijn vader over te nemen, totdat hij besloot om zijn heil te gaan zoeken in het ongewisse en bepaald niet ongevaarlijke bestaan van ski-kamikaze.

Tien jaar had Heinzer nodig om de absolute top te bereiken. Jaren van vooral tegenspoed. Zware blessures aan knieën, enkels en onderbenen en vetleren medailles dreven hem bijna tot wanhoop. „Driemaal vierde tijdens een wereldkampioenschap en veertien tweede plaatsen in de Worldcup". De ontgoocheling groeide uit tot een mentaal gezwel. „Ik heb veel gehuild. Ik voelde me een mislukking."

Zurbriggen

Het was vooral de legendarische Pirmen Zurbriggen die menigmaal de hoofdprijs wegkaapte. „Dat laat je niet onberoerd. Ik heb tal van nederlagen moeten wegslikken. Een harde, maar tevens belangrijke leerschool." Heinzer zocht nooit naar excuses. Werkte juist aan de perfectionering en verfijning van zijn techniek. Met engelengeduld en een oneindige volharding. Twee jaar geleden volgde de bekroning. In het Oostenrijkse Saalbach-Hinterglemm werd hij wereldkampioen. „De loon voor de bittere nederlagen van vroeger."

'Am Ziel meiner Träume', heet het boek waarin Heinzer zijn frustraties over de gemiste kansen heeft weggeschreven. „De wereldtitel was het einde van een episode. De moeizame weg naar de absolute top." Het einde van een droom, die begon als nachtmerrie. Heinzer reeg vervolgens successen aaneen. Met veertien wereldbekerzeges is hij tegenwoordig zelfs Zurbriggen op de eeuwige ranglijst van de afdaling voorbij gestoken. Hij moet enkel nog Peter Müller (19 overwinningen) en 'Kaizer' Franz Klammer (25), zijn idool, voor zich dulden.

Kaiser Franz II

Franz Heinzer, van notoire brokkenpiloot tot topvedette. Van eeuwige vierde tot winnaar. 'Kaizer Franz II', zoals de bejubelde Heinzer met eerbied wordt genoemd, wordt in Zwitserland op handen gedragen. „De beste afdaler aller tijden", begint Berhard Russi, een legendarische specialist uit de jaren zeventig, zijn lofzang. „Heinzer springt beter dan Klammer, glijdt beter dan Zurbriggen en gaat soepeler door de bochten dan Girardelli. Daar waar de concurrenten in de remmen gaan, blijft hij rustig in de ideale positie zitten. Hij heeft de ideale mix van techniek, agressiviteit en tactiek. Heinzer is een fenomeen."

De Zwitserse snelheidsduivel neemt alle loftuitingen gelaten. Hij is een vedette zonder sterallures. Altijd hoffelijk en vriendelijk. Nooit nukkig als Marc Girardelli of clownesk als Alberto Tomba. Maar gewoon een eenvoudige boerenzoon van de alm. Niets en niemand kan de majestueuze rust om hem heen verstoren. Hij is zelfverzekerd. Zegevierde op Garmisch Partenkirchen na op alle klassieke pistes en schreef afgelopen winter zelfs de dubbele afdalingen in Kitzbühel op zijn naam.

'Der Streif', het Wimbledon van de skisport. Levensgevaarlijk en ongemeen steil. De meest ruige en hobbeligste afdaling ter wereld. Met sprongen van veertig tot vijftig meter. „Mijn specialiteit. Vroeger had mijn vader een eigen schansje gebouwd. Deed ik wedstrijden met andere kinderen. Wie het verst kwam."

De circa 130 Heinzer-fans, die jaarlijks een bedrag van 150 Zwitserse franc in de kas fourneren, brachten de berg in Kitzbühel tot beven. Het werd een skifestival. Toeters en koeiebellen. Kitz, kiri en kir. „Van succes krijgt je vleugels".

Ontluistering

Heinzer bleef winnen. De druk nam evenredig toe. De afdaler zonder zwakke punten, bleek tijdens de Olympische Spelen ook slechts een mens van vlees en bloed. Twee kleine wankelingen deden Heinzer op een teleurstellende zesde plaats belanden. Weer greep hij naast de prijzen. „Ik was niet helemaal in balans. Het lichaam kon de geest niet volgen. Je hoopt dat je altijd extra krachten kunt vrijmaken, maar dat lukt niet altijd. Topsport betekent lijden. Fysiek en geestelijk."

De olympische desillusie sloeg hem niet uit het lood. Realist Heinzer, uitbater van een sportzaak in Erstfeld, verwerkte de kater in familiaire kring en bij magnetiseur Ewald Meier. „Ik heb zo veel nederlagen moeten verteren, dat die er ook nog wel bij kon. Eigenlijk heb ik het positieve eruit gehaald. Driemaal vierde en toch wereldkampioen. Die gedachte heeft me er weer bovenop geholpen."

Profskiën. Een stoute jongensdroom. Een droomberoep. „Het is een uitdaging, een levensscholing. Na verloop van jaren leer je echter ook de betrekkelijkheid van het skiën inzien. Ik zit in een circus en ik neem het zoals het is. Het is een leven uit het koffer. Skiën kan ook soms asociaal zijn. Contacten met vriendin en familie kan ik 's winters alleen via de telefoon of ansichtkaarten onderhouden."

Het reizen begint hem langzaam te vervelen. „Vroeger was alles nieuw. Nu heb ik alle pistes en hotels wel gezien. Aan Heinzer, die 's zomers graag met de trialmotor stoeit en zijn vader helpt bij de kaasbereiding, begint de eenzaamheid te knagen. Er staat een andere Heinzer op de ski's dan enkele jaren gelden. „Je gaat aan andere dingen denken.

De toekomst, de gezondheid, de familie. Op de belangrijke momenten moet je de knop echter weer omzetten. Als je dat niet meer kunt, moet je stoppen. We dagen het risico vaak uit. En ik geef toe dat dat wel eens een reden zou kunnen worden om de loopbaan te beëindigen."

De afdalingen worden ook Heinzer soms te gortig. Wengen en Kitzbühel. Monumenten van de skisport worden gekoesterd. De rangorde in skisport is als volgt: sponsors, tv, bonden, organisatie, skiërs. Andere belangen prevaleren boven het welzijn van de acteurs, die zich vaak met krankzinnige snelheden over de meest afgrijselijke hobbels katapulteren. Waar is het verantwoordelijkheidsgevoel van de Internationale Skifederatie gebleven?

De Zwitser wijst op de commerciële belangen. De miljoenen die de ski-industrie jaarlijks investeert. De macht van het kapitaal. Heinzer is bereid de risico's te trotseren. „Bovendien zijn er twee onafhankelijke mensen aangesteld om de veiligheid van de skiërs te waarborgen. Uiteraard blijft er een rest-risico dat je nooit kunt uitsluiten."

Heinzer verhult niet dat zijn vriendin slapeloze nachten doormaakt in de dagen dat hij zich van de alp piloteert. Zelfs de meest geroutineerde skiër maakt wel eens een slippertje. Anderen ontvallen het skicircus tijdelijk door soms afgrijselijke ongelukken. „Valpartijen. Dat spookbeeld ban ik als afdaler uit mijn hoofd. Want dan ga je twijfelen en dat leidt tot valpartijen. Je moet de psyche totaal onder controle houden. Maar waar ligt de grens? Hoever kun je gaan? Dat vraag ik me elke race weer opnieuw af." Volgens Heinzer ligt de grens daar waar je onderuit gaat. „Die grenzen moet je verkennen, anders zul je nooit winnen. Het gaat per slot van rekening om honderdsten van een seconde."

Valse start

In de huidige ski-jaargang kende Franz Heinzer, gestoken in een kanariegeel kaas-pak, een valse start. Tweede op de super-G in Val d'Isere, en matige klasseringen op de afdalingen in Val Gardena (zesde en elfde). „De vorm is nog niet optimaal", klinkt het verontschuldigend. „Ik moet me nog beter concentreren. Nog meer visualiseren."

In februari wacht het wereldkampioenschap in Japan. „Ik hoef me als titelverdediger gelukkig niet te kwalificeren. Het wordt moeilijk om het kampioenschap te prolongeren. Maar ik heb nog twee maanden tijd." Heinzer grijnst en denkt: „Ze zullen me nog leren kennen."

Zijn vriendin heeft nog regelmatig last van hartkloppingen. Zijn ouders hebben nog nimmer een race van dichtbij meegemaakt omdat ze nog meer angst hebben. Heinzer tart verder het noodlot en wordt daar rijkelijk voor beloond. „Snelheid zit bij mij in het bloed." Vooral de afgelopen jaren heeft hij goed geboerd. De Worldcupsuccessen en de wereldtitel hebben behoorlijk wat centen opgeleverd. Heinzer mag zich tot het selecte gezelschap van skimiljonairs rekenen. „Ik verdien goed. Genoeg in elk geval om van te leven. Geld is echter niet belangrijk. Ik wil winnen. Records breken. Bovendien zijn de soms grote risico's die ik neem onbetaalbaar."

VAKANTIE & RECREATIE

Advertentiecombinatie van 43 Nederlandse Regionale Dagbladen. Voor informatie en reserveringen: RDP, postbus 2, 1800 AA Alkmaar, tel.: 072-196596 fax: 072-113295

WADDENEILANDEN

RECREATIECENTRUM BOOMHIEMKE, stacaravans en luxe bungalows te huur. Hollum, Ameland. 05191-4052.

GRONINGEN

Camp. GRONINGEN Woortmansdijk 1 Westerbroek Tel. 05904-1433. Het gehele jaar geopend. Recron Lid.

FRIESLAND

VRIJST. BUNG., 4/6/8 p., aan vis/vaarwater in uniek natuurgebied. Ook s'winters t.h. Tel.05154-3366, fax 3008.

ZEILSCHOOL PEAN, ANWB v.t. erkend
Al 25 jaar een vertrouwde naam. Zeil-, surf-, en optimistcursussen. Inl. en folder: 05663-1392.

ZEILSCHOOL PEAN, ANWB v.t. erkend
Binnenkort start voor ervaren zeilers/sters tussen 17 en 25 jaar onze opleiding tot zeilinstructeur/trice. Bel voor uitgebreide informatie: 05663-1392.

DRENTE

GEEN PRETPARK, luxe 5* bungalows met grote tuin, aan bos. Ideaal wandel- fietsgebied voor rustzoekers. Boek nu voor 1993. Krokusvak. f 475,-. Inl: 05280-65803.

RUST ● RUIMTE ● PRIVACY
BUNGALOWPARK WICO
Schoonoord (Dr.): comf. vrijst. bung's a.d. boer. Prijzen: f 230,- tot f 735,- p.w. all-in. Inl. H. Lampe, 05918-1336.

***Hotel de Westerburcht Westerbork. 1993 ARR. Inl. of folder 05933-31238.

OVERIJSSEL

PRESTON PALACE
Hèt Hotel- en uitgaanscentrum van Nederland

UNIEK... door de welhaast onbeperkte mogelijkheden!
- sfeervolle barretjes en terrasjes
- midgetgolf, kegelen, bowlen
- snooker, biljarten
- trampoline springen, spel-o-theek
- bioscoop

UNIEK... want u betaalt niet voor wat u eet of drinkt, maar voor de lengte van uw verblijf
- grill- en saladebuffetten
- vlees- en visbuffetten
- à la carte in het specialiteiten restaurant
- 350 luxe hotelkamers

UNIEK... voor grote en kleine feesten, maar ook voor zakelijke bijeenkomsten en vergaderingen.

Voor reserveringen en nadere info.:
PRESTON PALACE
Laan van Iserlohn 1 - 7607 PT ALMELO
Tel. 05490-42121 / Fax. 05490-11462.

HOLTEN MET DE HOLTERBERG
VAKANTIE-OORD DE LINDENBERG. Vraag gratis folder 1993 over de 33 vrijst. in het bos gel. bung. met alle comfort zoals kl.tv, kantine, speeltuin, midgetgolf, verw. zwembad, wasserette, enz. 50 + voor en naseiz. korting. Borkeloseweg 57, 7461 TA Holten, ...

VAKANTIE IN SALLAND
Op het vernieuwde Rekreatiepark "DE LUTTENBERG" Speciale arrangementen in voorseizoen voor de camping en de bungalows. Interesse? Bel dan even 05724-1405 voor informatie "DE LUTTENBERG" Heuvelweg 9 Luttenberg (gem. Raalte).

OMMEN, 4-9 p. bungalows ook midweek en weekend v.a. f 160,-. 05291-52926.

GELDERLAND

BUNG. PARK HET WITTE HUIS AAN DE BOSRAND ****ANWB Vrij. inger. bung's en caravans 4-6-10 pers. v.a. f 400 all-in 4 pers. in de bossen, met verw. zwemb. nabij Veluwemeer, honden toegest. Doornspijk (bij Nunspeet) Tel. 05256-1471.

4 daags WINTERARR. v.a. f 165,-p.p. HP Geldig januari t/m maart 1993. Gratis sauna, tennis, midgetgolf. Bij sneeuw LANGLAUFEN Hotel Bosoord Loenen, Veluwe. Info. Tel. 05765-1264.

VOLOP VAKANTIEPLEZIER IN DE VRIJE NATUUR
Voor Uw ideale zomer en/of korte vakantie. Deze prachtig gelegen bungalowparken DE SCHAAPSKOOI in Epe en DE LANGE BOSK/MARY ROSE in Beekbergen bieden U alles wat Uw vakantie zo onvergetelijk maakt. Wat dacht U van tennissen, zwemmen, fietsen, midgetgolfen, joggen of wandelen in de prachtige natuur. Onze comfortabele bungalows te midden van de bos-rijke omgeving op de veluwe staan voor U klaar. NIEUW op DE LANGE BOSK/MARY ROSE in Beekbergen is onze comfortabele VILLA geschikt voor 12 PERSONEN. Bel voor onze brochure 1993 DE CAMPING LINIE in Hilversum; 035-249849, DE SCHAAPSKOOI in Epe 05780-16204 of DE LANGE BOSK/MARY ROSE in Beekbergen 05765-1252.

NOORD-HOLLAND

IJMUIDEN, App. a. zee Voll. inger., voorz. v. k.tv, stereo, open haard ect. Incl. zwemb./ sauna. 02550-20628.

ZEELAND

VVV OOSTKAPELLE EN DOMBURG
Een unieke combinatie van strand, zee, duin en bossen. De zon schijnt bij ons ook vaker in voor- en naseizoen! VVV Oostkapelle 01188-2910 VVV Domburg 01188-1342.

VERWEN-WEEKEND IN DOMBURG
Boek een verwen-arrangement in Vakantiepark Hof Domburg (500 m. v. zee). Een luxe bungalow MET GRATIS een diner, sauna, bowling en zwemparadijs v.a. f 115,- p. persoon. Bel voor info en/of reservering
01188-3210.
Vakantiepark Hof Domburg, Schelpweg 7, 4357 RD Domburg.

OOST-ZEEUWS- VLAANDEREN! Nieuw hotel** Arr.: 2 overn., HP f 195,- p.p., 2 pers. kamer, huurfiets gratis. Gem. Hulst 01143-5222.

NOORD-BRABANT

BAARLE-NASSAU, VAKANTIEOORD DE STEPPE 4-6 of 12 pers. vakantiehuisjes in land. boer. omgev. Hoogseizoen f 510,- p.w. Info. naar Kampeerterleven. Fam.park eenvoudig maar volledig! Tel. (04249) 9246.

LIMBURG

VALKENBURG HOTEL A CAMPO.
Wij wensen onze gasten PRETTIGE KERSTDAGEN en een VOORSPOEDIG 1993 Tel. 04406-12455.

Luxe vakantiebungalows
Uw luxe 3- of 5- sterren bungalow op het "schoonste plekje" van Zuid-Limburg met "5 STERREN"- VOORZIENINGEN, waaronder subtropisch zwembad etc.
DE FOLDER 1993 IS UIT!
55+ers genieten in diverse perioden een korting van 20% op de bungalowprijs.
Vakantiecentrum Schin op Geul
Bel 04459-1480 voor alle info en gratis folder.

ALWEER OP ZOEK?
GEVONDEN! Gezellige camping voor jong en oud. Zonnige kampeerpl. en comf. stacaravans te huur. Leuk aktiviteitenprogr. Folder en inl.: CAMPING BERINGERZAND. Heide 5, 5981 NX Panningen. Tel. 04760-72095.

LANDGRAAF Z-LIMBURG "DE BOUSBERG" Vrijst. bung's v.a. f 240,- p.wk., 55+ korting. Kamperen v.a. f 85,- p.wk. ANWB****. Zwemb.,speelt., tennis, en volop recreatie. Info. 045-311213.

VAKANTIEWONINGRUIL

Zonder dat u meteen forse bedragen voor een hotel, bungalow of appartement moet betalen: toch genieten van een vakantie in een andere omgeving? Eenvoudig! Door vakantiewoningruil kunt u je er eens vaker tussenuit. Het IWB regelt ALLES voor u, ook als u alleen oppas voor uw woning zoekt. Schrijf of bel voor info: IWB, Postbus 301, 8160 AH Epe. Tel. 05780-14235.

JONGERENVAKANTIES

CIRKEL: de betere jeugdvakanties in binnen- en buitenland! 8-20 jaar. Volledig verzorgd met begeleiding. Gratis brochure? Bel 06348-2900! Ook jeugdskivakanties in de krokus.

SCANDINAVIË

14-daagse STUGA-VAKANTIE ZWEDEN
Vanuit uw 'eigen' bungalow, de Zweedse natuur verkennen. Genieten van rust en ruimte. Uw auto vaart gratis mee. V.a.
480,-

Uw Scandinavische ... de Noorse Kroon ... goedkoper geworden. Dat vindt u terug in de tientallen interessante vakanties in de nieuwe reisgids van Scandinavian Seaways. Bovendien begint uw vakantie al in Amsterdam. Niet met een lange vermoeiende autorit. Maar met een heerlijke zeereis aan boord van zo'n luxe cruise ferry. Meteen vakantie. Meteen genieten. Haal de brochure bij uw reisburo. Of bel 020 - 6116615.

SCANDINAVIAN SEAWAYS
A BETTER WAY OF TRAVELLING

NORDIC TOURS - 26 JAAR NOORWEGEN-SPECIALIST
per eigen auto en boot of per vliegtuig. Auto-rondreizen langs hotels, fjellstuer, campinghutten, bus-rondreis, fietstochten, fraai gelegen vakantiechalets, fjorden-cruise verblijfshotels, voordelige huurauto. Programma bij uw A.N.V.R.-reisburo, of Reisburo B.B.I.Groningen b.v., Vismarkt 30, 9711 KT Groningen. Tel. 050-128318/180246.

Noorwegen: Bij Heemstede rechtsaf.
U kunt Noorwegen tot-in-de-ziel leren kennen. Kijk maar in het nieuwe zomerprogramma van Norske Turist Service: informatie over iedere streek en ieder dorp, routebeschrijvingen en een lijst van de belangrijkste bootverbindingen, die NTS gratis voor u reserveert. Zo kunt u pas écht genieten van de adembenemende vergezichten, de imponerende fjorden, de komfortabele hotels en pensions, de bungalows en kampeerhutten. U moet er alleen even voor naar Heemstede komen, of bellen met de Noorwegen-kenners bij-uitstek: Norske Turist Service, Herenweg 64, 2101 ML Heemstede, tel. 023-289856
... met Norske Turist Service

Huur een Hytte in Noorwegen
Norsk Hytteferie Fjordhytter
norske turist service
Herenweg 64, 2101 ML Heemstede
tel. 023 - 289856

DIV. BUITENLAND

Ashraf
Organiseert 3 tot 8 wkse en 20 tot 35 wkse avontuurlijke reizen, we overnachten in kleine gezellige hotels en reizen in kleine groepjes (12 of 17). Je hebt veel eigen inbreng. Azië Afrika Latijns Amerika Bel voor onze folder! ASHRAF 020-6232450. Lid VAR/SGR.

OOSTENRIJK

Zell am See, Hinterglemm. Luxe hotels va. f 615,-. BALATON TRAVEL lid SGR tel. 073-4225738.

WINTERSPORT

+ + DE SNEEUWSPECIALIST + +
Fantastisch en razendvoordelig skiën met BIZZ!
● bus/h.p./skipas naar: Sarntal, Ahrntal Söll, Wagrain, Reith en Mauterndorf v.a. .... f 559,-
● bus/h.p. naar: Zell am See en Mayrhofen v.a. .... f 449,-
● bus/studio/skipas naar: Flaine, Avoriaz, Les Arcs, La Plagne, Tignes, Val Thorens v.a. .... f 449,-
BIZZ TRAVEL 050-144255 (lid SGR).

De meest compl. WINTERSPORTREIZEN all-in v.a. f 785,- incl. 10-dgse busreis H.P., 7 dgn skipas, 6 dgn skiles, 7 dgn ski.uitr. Dolomieten skisafari v.a. f 930,- incl. 10-dgse busreis, H.P. 7 dgn skipas, 6 dgn skibegeleiding, 7 dgn ski-uitr. langlauf-safari v.a. f 605,-, 10 dgse busreis H.P. 3x 'n ½ dag langlaufles, 7 dgn langlaufuitr., 3 langlaufexcursies. Alle reizen ook per eigen auto mog. Korting f 120,-. Groepskorting v.a. 10 pers. Bel voor gratis folder: Reisburo Joy Tours, Tel. 070-3633939 SGR/ANVR.

OOSTENRIJK

Seefeld
Zon en veel sneeuw! De nr. 1 als het om sport gaat. Langlaufcentrum. Alpine. Tennis. De nr. 1 als het om plezier en amusement gaat. De plaats met een wereldnaam. Inlichtingen Tourismusverband A-6100 Seefeld/Tirol ☎ 09 43 / 52 12 / 23 13 Fax 33 55
Prachtig als het sneeuwt!

ITALIË

ITALIASELECT
60 pagina's autovakanties
Bel: 01719-19492.
Noordwijk. Lid SGR.

RECR. ONROERENDGOED

RIVERPARC RHEDERMEER
TOPKLASSE DICHT BIJ HUIS
Profiteer nu van onze SPECTACULAIRE OUDEJAARSAANBIEDING
Op 27, 28, 29, 30 en 31 december kunt u profiteren van onze oudejaarsprijzen.
Beslis nu en bespaar 6%.
Infocentrum Riverparc, De Muggenwaard 20, Lathum (ten oosten van Arnhem)
Dag. van 10.00-17.00 uur, 08336-32271 - 31986.

RIVERPARC

Ten oosten van ARNHEM ligt het prachtige natuur- en watersportgebied RHEDERLAAG. Hier, omringd door water en met uitzicht op de heuvels van de VELUWE, wordt RIVERPARC RHEDERMEER gerealiseerd. Het unieke park bestaat uit 380 zeer LUXE RECREATIE-VILLA'S.
De villa's, geschakeld en vrijstaand, zijn al te koop van f 223.000.- v.o.n.
Overtuig u nu van de bijzondere kwaliteit van het park en de woningen. Bezoek onze speciale inloopdagen en profiteer van onze aanbiedingen voor het interieur en tuin.

FRANKRIJK

Bedevaart naar Lourdes
In februari, mei, juli, september en oktober.
Nationale Bedevaarten organiseert in 1993 weer vele Lourdes reizen, met en zonder medische begeleiding. Per vliegtuig, trein of met de bus. Denkt u erover (weer) eens mee te gaan? Stuurt u dan voor een gratis prospectus de bon naar onderstaand adres. Wij organiseren tevens reizen naar Rome.
Naam : ....
Straat : ....
Plaats : ....
Postc. : .... Nationale Bedevaarten
Postbus 270, 5201 AG Den Bosch. Tel. 073-124233 (ma. t/m vr. van 9 tot 17 uur)

STACARAVANS in Frejus, LA BAUME, 5 zwembaden. Holiday Green, zwembad van 1000 m2. Ryakcamp, 01650-64061.

RENT A TENT.
Voll. inger. bung.tenten in Nrd. en Midd. Frankr., Belg., Lux. en Dld. 05765-1071.

APPARTEMENTEN & HUISJES AAN ZEE in Normandië, Bretagne, Vendée, en de Middellandse Zee. Topic Travel Autovak.-gids: 070-35.033.09 (lid SGR).

DORDOGNE, mooie kl. camping. Ook verh. van goed inger. caravans en tenten. Gr. brochure 010-4207270.

Bretagne/Normandië/Midd.Zee 1993. Goedverzorgde woningen. Nu nog volop keus. Interzon-Vak 080-241064.

Geheel verzorgde 7 daagse familie FIETSVAKANTIES, in het Loiredal, juli/aug. v.a. f 299,-. Inl: 010-2141228.

SÉJOUR EN FRANCE. Gratis gids. Vakantiewoningen Frankrijk 1993. Bel nu 085-257800. Lid SGR.

Heer en meester in Zuid-Oost Frankrijk. I.R.S. verhuurt al 18 jaar vakantiehuizen op maat. Voor meer informatie 030-364718. Of bel rechtstreeks met Yolande Vosters 09-33.7530185, Fax 75301049.

COTE D'AZUR. Baai van St. Tropez ... nieuwe stacaravans op **** camping met groot zwemb. ... 600 m. v. ...

CASALVETAT Zuid Frankrijk ... terende camp. gel. tussen 2 meren in het natuurpark Haute Languedoc. Tev. verh. van chalet, sta en toercaravans. Petit rest., bar, winkel. Folder? bel 05179-2071.

ZOMERVAKANTIE '93

... camping ... wandelmogelh. Tevens verh. van compleet inger. tenten en caravans. Bel voor brochure 03402-65586.

ZWITSERLAND

Onze ZOMERBROCHURE met prachtige aanbiedingen is uit. BALATON TRAVEL, lid SGR tel. 04192-20160.

GR.BRITTANNIË/IERLAND

SHAMROCK TOURS, 30 JAAR dè IERLAND-SPECIALIST
Dagel. vertrek tegen voord. prijzen per vliegtuig en boot Rondreizen-sportvissen-fietstochten-golfen-motorjachten-huurauto's-bungalows-hotelcheques-weekend trips-paardrijden-hotels-farmhouses etc. Programma bij uw A.N.V.R.-reisburo of Reisburo B.B.I.-Groningen b.v., Vismarkt 30, 9711 KT Groningen. Tel. 050-128318/180246.

COTTAGE HOLIDAYS
Vakwoningen in Engeland Schotland, Wales en Ierland. Vraag gratis brochure: 072-121783.

DUITSLAND

HOTEL MOZART * een bijzondere ontmoeting**
Gezellig en mooi gelegen in het fraaie slotpark in Bad Bentheim. Gratis gebruik van binnenbad, sauna e.d. Kms. met alle comfort. 3-dgs.arr. (2n.) h.p. DM 178 p.p. 8-dgs.arr. (5 n.) h.p. DM 298 p.p. Prosp. of reserv. 05423-66777 of 09-49.5922.5188

RENT A TENT. Voll. inger. bung.tenten in Nrd. en Midd. Frankr., Belg., Lux. en Dld. 05765-1071.

Hotel Grossfeld
Droomvakantie in 't bergstadje net over de grens
Het box grootlieerde, luxe familiehotel in Bad Bentheim ...
Luxe 4-daags arrangement (3 n.) DM 285,- p.p.
Luxe 6-daags arrangement (5 n.) DM 440,- p.p.
... Bel 063-353246 (NL) of 09-49-5922-828 (D) Voor prospectus. Fax 09-49-5922-4349.

EMSLAND
EIN STÜCK NÄHER ZUR NATUR

INFO-COUPON: Landkreis Emsland, Abt. 41, Ordeniederung 1, 4470 Meppen, Telefon 09-49.5931.44420

BELGIË / LUXEMBURG

RENT A TENT. Voll. inger. bung.tenten in Nrd. en Midd. Frankr., Belg., Lux. en Dld. 05765-1071.

POLEN

15 dgse GEZONDHEIDSREIS f 899,-. Schakel Travels & Tours tel. 085-649548.

BELGIË / LUXEMBURG

T.h. op ANWB-camp. 6 pers. stacaravans met kl.t.v., groot verwarmd zwembad en 2 bubbelbaden. Zeer fijne gezinscamping!!! Vraag gratis kl.folder 03404-60446.

STA-CARAVANS te huur in de Ardennen, al v.a. f 200,- p.w. all-in. Geen winter verhuur. Inl. 04459-1598.

SPANJE

SOLMAR TOURS. Onze nieuwe zomerfolder is uit met aanbiedingen naar diverse Spaanse bestemmingen tegen zeer aantrekkelijke prijzen. Bel 040-460560.

BROCHURE
• MONTEMAR '93 IS UIT!
10-13-14-17 dagen per luxe touringcar naar de Costa Brava. Gratis brochure: Van Hulst Montemar Reizen, Vestdijk 135, 5611 CB Eindhoven of bel ...

COSTA BRAVA-Blanes. Vakantiewoningen te huur. CodaB Reizen: 05...

GRATIS GIDS. Busreizen 10-17 dgn hotels va. f 279,-; app. v.a. f 199,-; camping v.a. f 319,-. Boosten Reizen lid SGR 045-227777.

DENEMARKEN

...dat is geen sprookje; dat is DENEMARKEN
TROLL TRAVEL, de Deense vakantiewoningspecialist ...
Vraag de uitgebreide catalogus aan en reserveer bij TROLL TRAVEL ... 3 JB ZWIJNDRECHT. Telefoon 078-191709 ... Winnaar "Little Mermaid Travel Award" 1992.

KEUZE UIT RUIM 20.000 VAKANTIEWONINGEN, ook HOTELS, VAKANTIEPARKEN en AUTOREIZEN
Vraag tegen portokosten het uitgebreide pakket aan:
Dansk Feriehus Bookingburo Holland
Hoofdweg 99
9681 AC Midwolda
Telefoon 05975-1416*
D.F.B. Dansk Feriehus Bookingburo
RESERVEER RECHTSTREEKS, ZONDER RESERVERINGSKOSTEN
RESERVEER NU - ER IS NU NOG VOLOP KEUS
Aangesloten bij Stichting Garantiefonds Reisgelden
● ONBETWIST DE DENEMARKEN SPECIALIST! ●

TSJECHOSLOWAKIJE

DE BETERE BUNGALOWS, VILLA'S & CHALETS. Op de mooiste plekjes "Volop Keus" All-in prijzen. Topic Travel Autovakantie-gids: 070-3503309 (lid SGR).

Onze ZOMERBROCHURE met prachtige aanbiedingen is uit. BALATON TRAVEL, lid SGR tel. 04192-20160.

WINTERSPORT in Tatra met auto, bus en vliegtuig voor f 470,-. BALATON TRAVEL lid SGR tel.073-425738.

WINTERSPORT in Reuzengebergte en Tatra 10 dgn bus, hotel h/p va. f 450,-. Verh. vak.won. PRAAG 8 dgn bus, hotel h/p va. f 325,-. Meva Reizen Holten 05725-1547.

Vak.huizen ... Tsjech ... PRAAG: pens./app. f 25,- B.o.B. Travel 02290-39762.

HONGARIJE

Onze ZOMERBROCHURE met prachtige aanbiedingen is uit. BALATON TRAVEL, lid SGR tel. 04192-20160.

GRIEKENLAND

Zomer '93 CORFU en SAMOS vak. woningen en pensions 2-8 p. alle vlak bij zee v.a. f 145,- p.w, Evt. ook vlucht v.a. f 540,- p.p, Vraag gratis brochure ROSS HOLIDAYS 05908-10019 lid SGR.

TURKIJE

De zomerbrochure TURKIJE is uit. Bel HTC Super Reizen. 040-436600.

EGYPTE

Aktieve rondreis EGYPTE 15-22 dgn. v.a. f 1545,- incl. vliegreis, hotels, vervoer etc. Div. vertrekdata. Folder? Djoser 071-126400 Lid SGR.

In '93 naar Egypte met K-Tours!
Vraag nu onze 64 pagina's dikke Egypte-brochure aan. Boordevol ideeën over rondreizen, Nijl-cruises, hotels, strand, woestijn en vluchten. Rondreis al vanaf f 1795,-. Vraag uw ANVR-reisbureau of bel K-TOURS, Kastelenstraat 268, 1082 EJ Amsterdam, 020-6463331 (24 uur per dag bereikbaar). Lid ANVR/SGR.

INDONESIË

Indonesië Tours 1993
Door de grote belangstelling voor onze Indonesië reizen hebben wij naast ons normale programma aantal extra reizen ingelast:
JAVA-BALI tour 25 dagen, vertrek 15 april 1993 .
JAVA-BALI tour 21 dagen, vertrek 1 juli 1993 .....
JAVA-BALI tour 22 dagen, vertrek 17 okt. 1993 ...
Vraag vrijblijvend de brochure bij:
Reisvereniging 'Selamat Jalan'
Postbus 21, 3760 AA SOEST. Telefoon 02155-1...
Of kom lang op ons kantoor aan de Korte Brinkweg 32 in Soest
Aangesloten bij de SGR no. 1723.

INDONESIË TOURS '93/'94
De nieuwe brochure van de Indonesië specialist is bij uitstek ligt voor u klaar! 132 pagina's kleurig informatie over onze VOLLEDIG VERZORGDE rondreizen, inclusief alle maaltijden, excursies en Nederlandse reisleiding. Tevens hebben wij in ons programma rondreizen opgenomen naar India, Nepal, Thailand, Maleisië, Sri Lanka en China.
INFORMATIEVE DIA-PRESENTATIES INDONESIË
... in Heemstede ... Ook komen wij in het land met onze diashow en wel in:
Eindhoven 02/01, 17/01 en 30/01, Maastricht 31/01, Heerlen 31/01, Venlo 07/02
Komt u ook? Bel ons even: 023 - 339151.
Vraag de brochure aan bij uw ANVR-reisburo of bij:
DE BOER & WENDEL B.V.
dé Indonesië specialisten
Raadhuisstraat 53, 2101 HD Heemstede, Tel.: 023 - 339151 ANVR/Garantiefonds/IATA

Aktieve rondreizen SUMATRA, JAVA, BALI, SUMBA, eilanden en SULAWESI 22-34 dgn. v.a. f 2895,-. Incl. vliegreis, hotels, vervoer etc. Div. vertrekdata. Folder? Djoser 071-126400. Lid SGR.

INDONESIE OP UW GEMAK
met ECONOMIC TRAVEL
28 daagse boeiende rondreis Java, Bali, Lombok
in 1993 / '94 v.a. f 3650,-
Bezoek één van de DIA-avonden!
Voor informatie en brochure:
Economic Travel Alkmaar tel. 072-156633 fax 072-112...
of Toerkoop Reisburo Vlotman te
Alkmaar tel. 072-156830 Den Helder tel. 02230-2...
Bergen NH tel. 02208-94930 Leeuwarden tel. 058-12...
Broek op Langedijk tel. 02260-20806 lid ANVR/SGR

AZIË

Aktieve rondreis INDIA/NEPAL 25 dgn. v.a. f 2595,-. Rondreis Thailand 27 dgn. f 2495,-. Incl. vliegreis, hotels, vervoer etc. Div. vertrekdata. Folder? Djoser 071-126400. Lid SGR.

Sri Lanka/Thailand v.a. f 1339,-, 15/18 dgn hotel f 1795,- SCHAKEL TRAVELS & TOURS, 085-649548.

Naar het Verre Oosten met K-Tours!
Vraag nu onze complete reizen-op-maat brochure aan. Boordevol ideeën over Indonesië, Thailand, Sri Lanka, de Malediven, Vietnam en Maleisië. Al vanaf f 1795,-. Vraag uw ANVR-reisbureau of bel K-TOURS, Kastelenstraat 268, 1082 EJ Amsterdam, 020-6463331 (24 uur per dag bereikbaar). Lid ANVR/SGR.

ISRAËL

In '93 naar Israël met K-Tours!
Vraag nu onze 72 pagina's dikke Israël-brochure. Boordevol ideeën over rondreizen, Israël-Intensief, Kibboets-Auto, hotels, strand, woestijn en vluchten. Al vanaf f 649,-. Vraag uw ANVR-reisbureau of bel K-TOURS, Kastelenstraat 268, 1082 EJ Amsterdam, tel. 020-6463331 (24 uur per dag bereikbaar). Lid ANVR/SGR.

VER. STATEN / CANADA

Complete camperreizen door de U.S.A. of Canada. Wij bieden u verschillende maatschappijen tegen scherpste prijzen. (vroegboekkortingen). Zelfs in nuari '93 kunt u 3 weken gratis een camperreis maken (excl. vliegreis). Tevens autotours, motorverhuur en tof bus enz. CADUSA, tel. 02949-1635/3544 fax: 3574.

LATIJNS AMERIKA

Aktieve rondreis KENIA 24 dgn. f 3095,-. Incl. vliegreis, safari, etc. Div. vertrekdata. Folder? Djoser 071-126400 Lid SGR.

Aktieve rondreis MEXICO/GUATEMALA 31 dgn. f 3795,-. Incl. vliegreis, hotels, vervoer etc. Div. vertrekdata. Folder? Djoser 071-126400. Lid SGR.

De goedkoopste tickets/reizen Bel: 020-66 33 ... Uruguay, Bolivia v.a. f 1875,-. Caribbean v.a. f ... Latijns Amerika Specialist* A C A T R A V E L * lid SGR

Materialen eenvoudiger, ophangen geraffineerder

Aardse gordijnstoffen, hemelse draperieën

DOOR THEA WAMELINK

Ook in de collecties interieurstoffen vinden we de hang naar de natuur terug. Glimmers en glitters zijn uit, 'eerlijke' materialen en aardse kleuren zetten de trend. Geraffineerde eenvoud wint het van opdringerige overdaad. Ruige weefsels worden steeds meer gevraagd. Linnen, katoen en linnen-look voor gordijnen vormen een logische aanvulling op het inmiddels ook weer populair geworden sisal en kokos voor de vloer.

De veelkleurige, felle drukstoffen ruimen het veld voor genuanceerd op elkaar afgestemde tinten en dessins. We zien vooral veel aardkleuren en okers. Ook oranje. Voor de dessins laat men zich onder meer inspireren door het pantervel, primitieve muurschilderingen uit Afrika en de ongerepte natuur.

Naast deze puur-natuur gedessineerde trend komen ook weer de effen gordijnstoffen in het beeld. Het gebruik van effectgarens of een jacquardweefsel voegt aan deze stoffen een extra dimensie toe. Door ze met een fel spotje aan te lichten wordt nog eens extra aandacht op de fraaie structuur van het weefsel gevestigd. De gedistingeerde damast-achtige stoffen met ingeweven motief (bijvoorbeeld een Franse lelie) maken furore.

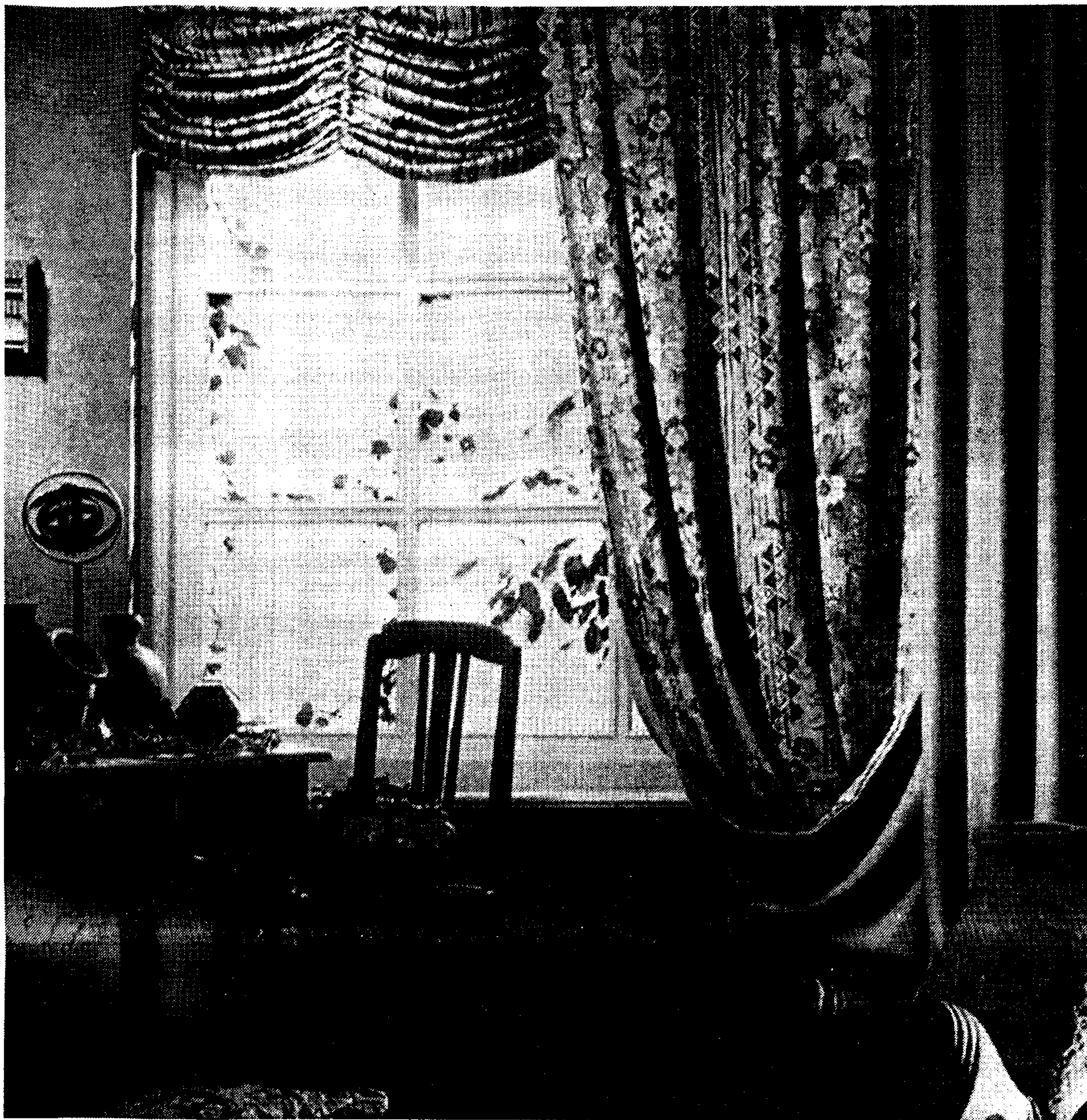
Een klassieke gordijnstof als velours komen we niet alleen in vele effen tinten tegen, maar ook bedrukt met klassieke motieven. Er zijn er zelfs waarop gedeelten van zeventiende-eeuwse schilderijen zijn geprint.
In de kledingmode zien we dit winterseizoen veel Schotse ruiten en dit geldt ook voor gordijnen en meubelbekleding. Zoals de effen gordijnstoffen een extra dimensie is meegegeven, is dat ook bij de nieuwe vitrages het geval. Voiles zijn in, spierwit is uit. Veel tinten.

Gordijnroede

Hoewel de draperie niet helemaal past in de trend naar geraffineerde eenvoud, is deze toch niet meer weg te denken uit het interieur. Er blijft vraag naar. Voor het realiseren van draperieën is de klassieke gordijnroede heel geschikt. De bijbehorende fournituren zoals drapeer- en embrassehaken, knoppen en opneemrozetten zijn in alle mogelijke uitvoeringen en kleuren te koop, in roestvaststaal en glas, in messing, maar ook in nostalgisch hout en smeedijzer.

Niet iedereen bezit overigens de handigheid om zelf een perfecte draperie te maken. Maar de gespecialiseerde woninginrichter kan u altijd uit de brand helpen. Bovendien heeft hij meestal ook wel de klassieke artikelen zoals gevlochten koorden, decoratiekwastjes, strikken en kwikken in huis. Er zijn ook complete confectieprogramma's op dit gebied verkrijgbaar, waarbij keus is uit een tiental standaardmodellen.

Wilt u een raamdecoratie die al gedrapeerd is, kies dan voor een optrek- of vouwgordijn. In Engeland is dat al sinds jaren gemeengoed, bij ons wordt dit zo langzamerhand ook een geliefde raamdecoratie. Het strakste beeld leveren de 'Romand blinds' met baleinen. Wordt de stof tevoren ook nog gerimpeld, dan ontstaan de superromantische Oostenrijkse vouwgordijnen. De meeste fabrikanten van dit soort gordijnsystemen hebben hun eigen stoffencollecties. Vindt u daarin niets van uw gading, dan kunt u vaak ook door u zelf aangeleverde stoffen verwerken, mits ze soepel genoeg zijn. De leverancier kan er meer over vertellen.

● *Vouwgordijnen worden ook in ons land steeds geliefder.*

Foto: GPD

Enorme keus

Wie in het komende voorjaar nieuwe gordijnen of een andere vorm van decoratie voor de ramen wil, kan maar beter de tijd nemen om uitgebreid rond te neuzen. De keus is zó groot, dat het heel moeilijk zal zijn een beslissing te nemen. Zowel wat de stof betreft als het dessin en de verwerking. En ook wat betreft de combinatie met andere raambekledingen, zoals jaloezieën, rolgordijnen en lamellen. Gelukkig stemmen de fabrikanten van raamafwerkingsprodukten hun collecties steeds beter op elkaar af, of ze brengen zelf totaalcollecties waarvan alle verschillende produkten qua kleuren en dessins op elkaar zijn afgestemd.

Voor wie het leuk vindt en ook handig genoeg is zelf gordijnen te maken of te draperen, is het misschien goed te weten dat er een boek in de handel is, een complete handleiding voor de confectie van modelgordijnen (van die gedrapeerde vitrages) en draperieën. Het heet 'Groot Gordijnenboek', een paperback van 80 pagina's, uitgegeven door Van Dishoeck, Unieboek, prijs *f* 27,50.

Isolerende muurprimer op waterbasis

Aan de vele waterafdunbare acrylaatverven is onlangs een nieuwe soort toegevoegd die voor de dhz-binnenschilder als een aanwinst mag worden beschouwd. Het is een grondverf voor binnenmuren, die het vermogen heeft om zowel oude als nieuwe muren een versterkt oppervlak te geven, zodat een uitstekende ondergrond ontstaat waarop een afwerklaag heel goed hecht.

Hechting op de ondergrond is een bekend probleem bij het overschilderen van oude wandoppervlakken. De vraag is dan: wat zit er op die oude muur en kan de nieuwe verf er nu wèl of niet overheen?

Een goede tussenlaag brengt in zulke gevallen uitkomst. De nieuwe Acrylevis Muurprimer is een produkt dat voor isolatie van de oude muur zorgt, een afwerklaag met een egaal oppervlak zonder afwisselende natte of glanzende plekken.

Deze primer kan met acrylaat- of latexmuurverf worden overgeschilderd, ook met synthetische lakverven. De primer is geschikt voor de meeste binnenmuren en op plafonds. Zowel in droge als ietwat vochtige vertrekken, op gepleisterde oppervlakken, gipskartonplaat, spuitplamuur en op structuurpleister.

De verf is reukarm, zodat ook in de winterperiode een wand die om een nieuwe lik verf vraagt zonder hinderlijk en koud ventileren kan worden behandeld. De circa 2,5 uur vergende droogtijd maakt het mogelijk een wand in een halve dag gereed te maken. De verf is oplosmiddelvrij, dus niet milieubelastend.

De gebruikte kwasten kunnen in water worden gereinigd, maar dat moet je wel onmiddellijk na het karwei doen. Een met uitgeharde acrylverf belaste kwast krijg je nooit meer zacht, en die zou je dan moeten weggooien. Vooral als je met een dure kwaliteitskwast hebt gewerkt is dat natuurlijk puur zonde.

Ten slotte een tip: was kalkafgevende wanden eerst met water af en laat het oppervlak drogen. Daarna is de wand 'rijp' voor behandeling met Acrylevis en definitieve afwerking. Informatie inzake verkoopadressen: Levis, Waalwijk, 04160-37896.

Nieuw wapen tegen zwammen in kruipruimte

Vocht in kruipruimten is een veel voorkomend en vervelend verschijnsel. Enige tijd geleden werd een nieuwe methode ter bestrijding daarvan gelanceerd: een laag schelpen uit de Waddenzee. Het bedrijf Verca in Leeuwarden kwam met dit nieuws en daarvoor bleek grote belangstelling te bestaan.
Een nieuwe variant daarop is het kortgeleden gelanceerde produkt 'Vercal', eveneens op basis van schelpen. Mits goed aangebracht biedt het, in combinatie met andere behandelingen, een milieuvriendelijke en afdoende oplossing tegen kwalijkheden als schimmels, zwammen, bacterievorming, stank en schadelijke dampen. In combinatie met Auro-Boriumzout (eveneens door genoemde fabrikant geleverd) kunnen ook zwaar door vocht aangetaste muren worden gerepareerd. Via in de muren geboorde gaten wordt het boriumzout ingebracht, een handeling die enkele malen moet worden herhaald.

Tegen aangetast voegwerk in de muren (trasraam) beveelt Verca een nieuwe voegbewerking aan, waarvoor een mortel wordt geadviseerd die uit zand, portlandcement, Vercal, water en een deel boriumzout bestaat. Wie de werkzaamheden zelf wil uitvoeren wordt voorzien van een duidelijke handleiding en kan verder alle nodige technische adviezen verkrijgen.

De Waddenvereniging ondersteunt de Verca-methode, op voorwaarde dat er jaarlijks niet meer dan 140.000 m3 schelpen wordt 'opgevist'. Omdat de vraag naar kruipruimte-isolatie met behulp van schelpen sterk groeit, kan de fabrikant echter voor de aanlevering van het benodigde schelpenmateriaal uitwijken naar Denemarken. Inf.: Verca b.v., Leeuwarden, 058-675455, na 17 uur: 05112-392.

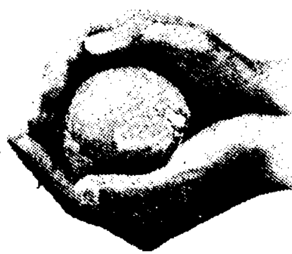
Breed stralend halogeen met normale fitting

De serie persglas-halogeenlampen van Philips (PAR 38) heeft nieuwe versies gekregen met bredere lichtbundels. Dit lamptype was al wel met gewone schroeffitting verkrijgbaar, maar tot nu toe alleen met een bundel van 5 graden: een scherp-gerichte spot. Nu zijn er ook lampen met bundels van 12 en 30 graden breedte, in 75 en 100 Watt. Dank zij de schroeffitting is het mogelijk standaard-PAR-lampen in bestaande armaturen te vervangen door halogeenlampen, die meer en helderder licht geven. Bovendien gaan ze aanzienlijk langer mee.

Helemaal nieuw in het lampenassortiment is de PAR 20. Deze persglas-halogeenlamp is volledig uitwisselbaar met spotline reflectorlampen, geven eveneens meer licht en hebben een tweemaal langere levensduur dan gewone gloeilampen. Dit lamptype is verkrijgbaar in bundelbreedten van 10 en 30 graden, beide in 50 Watt. De nieuwe halogeenlampen zijn vooral geschikt voor toepassing in op- en inbouwspots. Hun krachtige en heldere lichtbundel levert een uitstekend lichtaccent op. Schadelijke UV-straling kan dank zij de glazen omhulling niet vrijkomen.

● *Met de PAR-20 kunnen fraaie lichtaccenten worden bereikt.* Foto: GPD

EEN BETER MILIEU BEGINT BIJ JEZELF

DOE MEE SCHRIJF MEE BEZUINIG MEE

Stooktabel week:
van maandag: 14 december t/m
zondag: 20 december 1992

Bij een normaal jaarverbruik in m^3 van:	hoort een streefverbruik voor de afgelopen week van: (meterkaart kolom 3)	Het weekstreefverbruik kost u:	en een totaal streefverbruik sinds 1 nov. 1992 (meterkaart kolom 5)
800	22	*f* 11,66	152
900	25	*f* 13,25	170
1000	28	*f* 14,84	190
1100	31	*f* 16,43	209
1200	33	*f* 17,49	227
1300	36	*f* 19,08	245
1400	39	*f* 20,67	266
1500	42	*f* 22,26	284
1600	45	*f* 23,85	303
1700	47	*f* 24,91	321
1800	50	*f* 26,50	341
1900	53	*f* 28,09	359
2000	56	*f* 29,68	378
2200	61	*f* 32,33	417
2400	67	*f* 35,51	455
2600	72	*f* 38,16	492
2800	78	*f* 41,34	529
3000	92	*f* 43,99	568
3300	100	*f* 48,76	625
3600	108	*f* 53,00	681
3900	117	*f* 57,24	737
4200	128	*f* 62,01	796
4600	139	*f* 67,84	871
5000	153	*f* 73,67	947
5500	167	*f* 81,09	1040
6000	181	*f* 88,51	1134
6500		*f* 95,93	1229

Tip: Energiebesparing: goed voor uw portemonnee, goed voor ons milie**U**.

Narcissen brengen lentesfeer

In de veelal druilerige wintermaanden vormt een flinke vaas met enkele bossen gele narcissen een vrolijke noot in de huiskamer.
Voordat u de bos in een schone vaas zet snijdt u het witte onderste gedeelte van de steel af. Als u dat niet doet, wordt het blad snel geel. Er is een speciaal snijbloemenvoedsel dat voorkomt dat andere bloemen, die in combinatie met narcissen worden gebruikt, de geest geven. Uit de narcisstelen lekt namelijk een slijm dat de vaten van bijvoorbeeld tulpen en hyacinten verstopt. Het water mag niet worden ververst, gewoon bijschenken dus.

U kunt een dikke week, zo'n dag of twaalf, plezier van uw narcissen hebben. Zet ze op een koele plek. Wie alleen narcissen in een vaas wat sober vindt, kan uit de tuin wat wilgetakjes, elzekatjes, mahonia, chinees klokje of winterjasmijn snijden.

De narcis is overigens een bolgewas dat vroeger in onze beekdalen heeft gebloeid, de wilde of gele narcis (Narcissus pseudonarcissus). Deze wordt slechts 30 cm hoog. Ze bloeit nog op de heuvelhellingen van de Ardennen tot op de grens van Zuid-Limburg. En wellicht zijn er nog wel plekken in Drenthe, Twente of de rest van Limburg waar ze in de periode maart-mei, afhankelijk van het winterweer, staan te bloeien.

Aangenomen wordt dat onze voorouders die wilde bolletjes hebben uitgegraven en in hun tuin geplant.

overzicht hypotheekrente

Hypotheekrente per 22 december 1992.

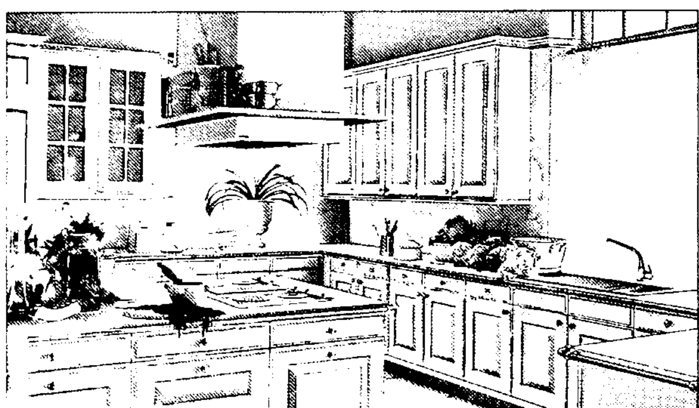
De rente op de kapitaalmarkt liet de afgelopen week een stabiel verloop zien. Wij noteerden bij een tweetal geldverstrekkers een verlaging van hypotheekrentetarieven.

rentepercentages

Naam bank		rente vast gedur.	afsl. prov. in pct.	opgave bank	nwr bij fisc. besparing van constant 35,1%	50%
ABN.AMRO	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,80	4,88	3,36
ABN.AMRO	spaarhyp.	10 jaar	1,00	8,80	4,88	3,36
ABN.AMRO	spaarhyp.	15 jaar	1,00	8,80	4,88	3,36
ABN.AMRO	ann. hyp.	variabel	1,00	9,10	5,95	4,83
ABN.AMRO	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8.60	5,62	4,57
ABP	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,50	4,70	3,22
ABP	spaarhyp.	10 jaar	1,00	8,40	4,63	3,16
ABP	spaarhyp.	15 jaar	1,00	8,40	4,63	3,16
ABP	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,30	5,42	4,41
ABP	ann. hyp.	10 jaar	1,00	8,20	5,36	4,36
AEGON	spaarhyp.	5/10 jr.	1,00	9,00	5,07	3,53
AEGON	spaarhyp.	15/20 jr.	1,00	9,00	5,07	3,53
Bouwf. Limb. Gem.	spaar vasth.	5 jaar	1,00	8.30	4,58	3,13
Bouwf. Limb. Gem.	spaar vasth.	10 jaar	1,00	8,20	4,51	3,08
Bouwf. Limb. Gem.	spaar vasth.	15 jaar	1,00	8,20	4,51	3,08
Bouwf. Limb. Gem.	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,10	5,29	4,30
Bouwf. Limb. Gem.	ann. hyp.	10 jaar	1,00	8,00	5,23	4,25
CDK-bank	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,70	4,86	3.35
CDK-bank	spaarhyp.	10 jaar	1,00	8,80	4,93	3,41
CDK-bank	ann. hyp.	1 jaar	1,00	8,70	5,69	4,62
CDK-bank	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,50	5,55	4,51
Centraal Beheer	spaar gar.h.	5/10 jr	0,25	8,60	4,74	3,26
Centraal Beheer	spaar gar.h.	15/20 jr	0,25	8,60	4,74	3,26
Centrale Volksbank	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,40	4,60	3,12
Centrale Volksbank	spaarhyp.	10 jaar	1,00	8,70	4,80	3,29
Centrale Volksbank	ann. hyp.	2 jaar	1,00	8,50	5,55	4,51
Centrale Volksbank	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,30	5,42	4,41
Direktbank	besp-dir.h.	5 jaar	1,00	8,80	4,84	3,32
Nationale Ned.	spaarhyp.	5/10 jr	1,00	8,80	4,93	3,41
Nationale Ned.	spaarhyp.	15/20 jr	1,00	8,80	4,93	3,41
ING BANK	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,80	4,88	3,36
ING BANK	spaarhyp.	10 jaar	1,00	8,80	4,77	3,21
ING BANK	ann. hyp.	1 jaar	1,00	8,80	5,75	4,67
ING BANK	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,60	5,62	4,57
Postbank	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,70	4,85	3,34
Postbank	spaarhyp.	7 jaar	1,00	8,90	4,98	3,46
Postbank	spaarhyp.	12 jaar	1,00	8,90	4,98	3,46
Postbank	ann. hyp.	2 jaar	1,00	8,70	5,58	4,52
Postbank	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,50	5,45	4,42
RABO hypotheekbank	spaar opt.h.	3 jaar	1,00	8,80	4,91	3,39
RABO hypotheekbank	spaar opt.h.	10 jaar	1,00	8,80	4,91	3,39
RABO hypotheekbank	spaar opt.h.	stabiel	1,00	8,80	4,91	3,39
RABO (adviesrente)	ann. hyp.	var/1 jr	1,00	9,00	5,88	4,78
RABO (adviesrente)	ann. hyp.	4/5 jr	1,00	8,60	5,62	4,57
SNS Bank	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,70	4,80	3,29
SNS Bank	spaarhyp.	7 jaar	1,00	8,90	4,94	3,40
SNS Bank	ann. hyp.	1 jaar	1,00	9,10	5,95	4,83
SNS Bank	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,50	5,55	4,51
Westland Utrecht	lage last h.	7 jaar	1,00	8,70	4,84	3,34
Zwolsche Algemene	zA-hyp plan	5 jaar	1,00	8,60	4,77	3,28
Zwolsche Algemene	zA-hyp plan	10 jaar	1,00	8,50	4,70	3,22
SNS Bank	spaarhyp.	5 jaar	1,00	8,70	4,80	3,29
Bouwf. Hoevelaken	sp.vasthyp.	5 jaar	1,00	8,50	4,72	3,24
Bouwf. Hoevelaken	ann. hyp.	5 jaar	1,00	8,30	5,42	4,41

De vermelde tarieven hebben betrekking op hypotheken met gemeentegarantie.
De netto werkelijke rente (nwr) is gebaseerd op de netto lasten van de hypotheek.
De vermelde nwr-percentages gelden voor een man van 30-jarige leeftijd en een hypotheek ad. *f* 150.000,–.
Voor vrouwen en/of bij andere leeftijden kunnen andere nwr-percentages gelden.
Bij andere hypotheekbedragen wijkt de nwr bij een aantal instellingen enigszins af.

Kom, als u uitgekookt bent, naar de SieMatic showroom.

Met de feestdagen staat u heel wat uurtjes te koken.
U ontdekt wellicht dat uw keuken niet meer aan uw eisen voldoet.
U wilt een andere stijl, een handiger indeling. Kom dan eens bij de SieMatic dealer een kijkje nemen. U vindt er zeker een keuken naar uw smaak. Prachtig om te zien, praktisch in gebruik.
Een SieMatic keuken geeft u jarenlang het fijne gevoel 't mooiste en beste gekozen te hebben.
Zo kookt u altijd met plezier. Vergelijk ze eens met andere keukens, dan zegt u ook : 't Liefst een SieMatic

SieMatic ADVISEUR

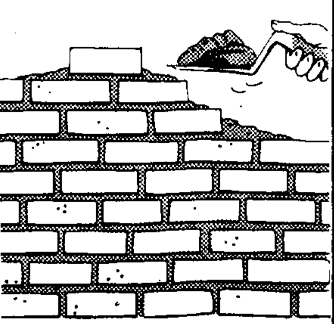
Van 28 t/m 31 december
KERSTSHOW
van 10.00 tot 17.00 uur
KEUKENSTUDIO CARMEN
Hoofdstraat 115 Schimmert
Tel. 04404-1731

DRAAG EEN STEENTJE BIJ!
een school in
het kinderdorp
JOAO PESSOA
BRAZILIË

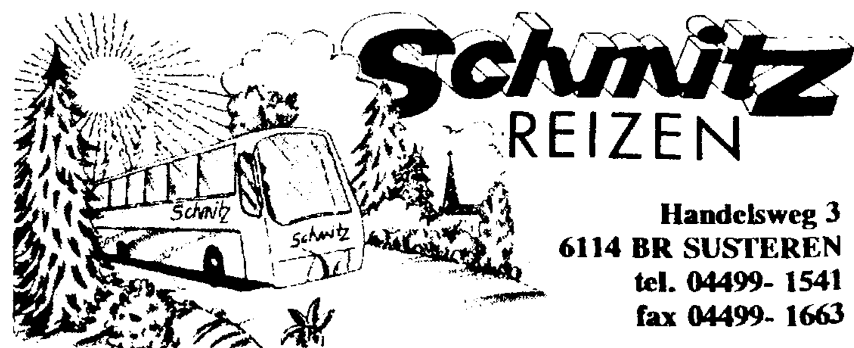
Het comité Heerlen van SOS-Kinderdorpen zal in Joao Pessoa de bestaande kleuter- en lagere school uitbreiden.
In de toekomst is de school ook bestemd voor de kinderen uit de sloppenwijken in de buurt van het kinderdorp.
Teneinde ooit een verandering in de leefsituatie van deze kinderen te brengen is veel geld nodig. Het comité Heerlen van SOS-Kinderdorpen vraagt daarom uw hulp.

DOOR ƒ20.00 OVER TE MAKEN, KOOPT U SYMBOLISCH EEN STEEN VOOR DE SCHOOL.

U kunt dit bedrag overmaken naar Rabobank Heerlen, nr. 11.99.11.191 t.a.v. SOS-Kinderdorpen, schoolactie (girorekening Rabobank: 10.30.856). Inlichtingen: Mevr. I. Philips-Leufkens, Comité Heerlen SOS-Kinderdorpen. Tel.: 045-412736.

hij is er....
onze kleurrijke brochure
REIZEN 1993.
boordevol informatie over ons schitterende aanbod
TOURINGCARREIZEN
in o.a. Duitsland
Oostenrijk
Zwitserland
Italië
Frankrijk
VRAAG 'M GRATIS AAN.
Bel nu de infolijn; 04499- 1541
U krijgt dan binnen enkele dagen onze brochure in de brievenbus

Handelsweg 3
6114 BR SUSTEREN
tel. 04499- 1541
fax 04499- 1663

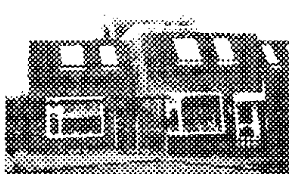
BESTAANDE WONINGEN

BRUNSSUM, TRICHTERWEG 67

Vrijst. woonh. m praktijkruimte, c.v. inpand. gar. en grote tuin. Ind.: sout. portaal en 6 kelders. Beg.gr. hal, L-vorm. woonkamer keuken m eenv. inr., aansl. terras en tuin. 1e Verd.: 4 slpks, badk. 2e Verd.: zolder via vlizotrap. Praktijkruimte met eigen ingang, hal, toilet, wachtk., praktijk/werkkamer. Voor meerdere doelen geschikt. Bwjr. 1960.
Prijs: ƒ. 360.000,- k.k.

HEERLEN, GOUVERNEURSTR. 103

Moderne stadswoning voor klein gezin. Ind.: hal, woonk., open keuken met eiken aanbouwinstall. en app., toilet, berging. 1e Verd.: 2 slaapks., 2e toilet, badkamer m douche en v.w. C.v., berging. Geheel geïsoleerd. Bouwjaar 1982. Aanvaarding 1-8-1993
Prijs: ƒ. 115.000,- k.k.

HEERLEN, TARWEHOF 40

Heerlerbaan
Modern goed onderh. woonh. met berging en tuin. Ind.: hal, toilet, woonk. m parket, keuken m parket en witte inrichting. Voor- en achtertuin m berging. 1e Verd.: overloop, 3 slpks, bet. badk. m douche, v.w. en aansl. w.a. 2e Verd.: vlizotrap, royale zolderberging. Bwjr. ca. '88.
Prijs: ƒ. 142.000,- k.k.

HEERLEN, SPECHTSTRAAT 10

Heksenberg.
Fraai geschakeld woonhuis met gar. en tuin. Ind.: kelder, hal, toilet, L-vorm. woonkamer met travertin-lametvloer en fraaie openhaardpartij, keuken m luxe aanb.instal. en app., berging. 1e Verd.: 3 slpks., badk. m ligb., v.w., douche, 2e toilet. 2e Verd. bergzolder. Bwjr. ca. 1960. Aanvaarding in overleg.
Prijs: ƒ. 187.000,- k.k.

HEERLEN, AKERSTRAAT 68

Centrum. Ruime winkel c.q. praktijkwoning. Ind.: 3 kelders winkel/praktijk ca. 96 m². 1e Verd.: overloop, kamer, living 40 m², royaal terras en tuin, keuken m aanb.install. 2e Verd.: overloop, 4 slpks., ruime bet. badk. 3e Verd.: vaste trap, mansardekamer en zolderberging. Aanvaarding in overleg.
Prijs: ƒ. 349.000,- k.k.

HEERLEN, DR. DE WEVERLAAN 3

De Erk. Uitstekend gelegen fraai vrijst. landhuis. Ind.: sout.: kelder, hal, gar., hobbyruimte, provisieruimte, waskelder, berging, c.v.-ruimte en fietsenstalling. Beg.gr.: hal, Z-vorm. living (ca. 51 m²), keuken en werkkamer. 1e Verd.: 6 slaapkamers, badk. m douche ligbad en v.w., apart toilet. Bwjr. 1969. Perc. opp. 768 m² Inhoud ca. 965 m³
Prijs: ƒ. 525.000,- k.k.

HOENSBROEK, PROF. EYKMANLAAN 40

Modern vrijst. woonhuis met gar. op 448 m² grond. Ind.: hal, toilet, woonk. m tegelvloer, keuken m tegelvloer, garage, royale tuin. 1e Verd.: 3 slpks. m parket, luxe badk. m ligb. douchecabine, toilet. 2e Verd.: evt. 4e slaapkamer (vaste trap). Bouwj. 1991. Aanvaarding in overleg.
Prijs: ƒ. 226.000,- k.k.

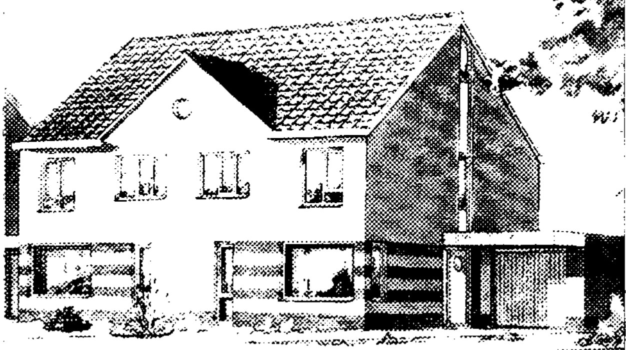
WIJNANDSRADE, EYSSENSTRAAT 8

Fraai gelegen halfvrijstaande bungalow met garage en tuin. Ind.: hal met tegelvloer, keuken, L-vorm. woonkamer, serre, portaal, toilet, badk. m ligbad en v.w., 3 slaapkamers, gar., zij- en achtertuin. Bwjr. ca. '64. Aanvaarding direkt.
Prijs: ƒ. 238.000,- k.k.

NIEUWBOUW

HEERLEN - HUSKEN - PEUTZSTRAAT, DE ALLERMOOISTE !!!

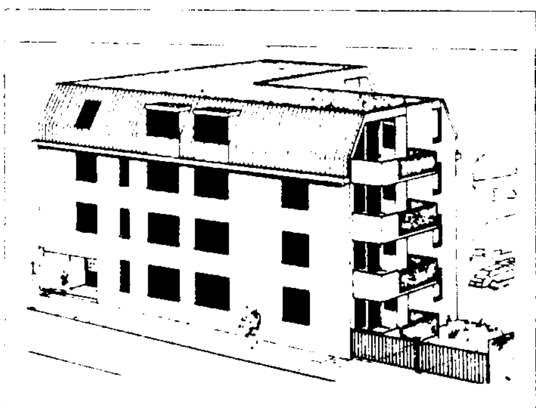
Riante halfvrijst. herenhuizen met garage. Ind.: L-vorm. living, keuken, mooie tuin op zuiden. 1e Verd.: 3 royale slaapkamers., luxe badkamer. 2e Verd.: vaste trap, 4e slaapk. (mogelijk), perfect uitgevoerd en geïsoleerd.
Prijs: ƒ. 215.000,- v.o.n.

HEERLEN - HUSKEN, PEUTZSTRAAT, LEASE PLAN

Fraaie halfvrijst. woonhuizen met garage en ca 15 m diepe tuin.
Ind.: hal, L-vorm woonkamer, keuken.
1e Verd.: 3 slaapkamers, badkamer.
2e Verd.: vaste trap naar zolder.
Beslist de moeite waard. Ligt in de mooiste straat. Speciale LEASE PLAN financ. zonder gem. gar. mogelijk.
Prijs: ƒ. 186.650,- v.o.n.

RESIDENTIE "CORIOVALLUM" IN CENTRUM HEERLEN

Het stijlvolle appartementengebouw "Residentie Coriovallum" wordt gebouwd op hoek Coriovallumstr./Ververstraat, met de rust van het ABP-park aan de achterzijde. Deze royale appartementen, met een oppervl. van ca. 145 m², een prachtig balkon (4,5x3,5 m) gelegen op het zuiden, 2 zeer ruime slaapkamers., luxe badkamer, keuken en aparte bijkeuken. Ieder appartement heeft zijn eigen parkeerplaats op afgesloten terrein.
Vraag vrijblijvend uitgebreide dokumentatie.
Prijzen vanaf ƒ. 270.000,- v.o.n.

aquina

Makelaardij O.G., Taxaties, Hypotheek-adviescentrum
L. Aquina en E. Weerts
Ruys de Beerenbroucklaan 28, Heerlen
óók zaterdags: 10.00-13.00 uur
Tel. 045 - 715566

STEUN DE ARTSEN ZONDER GRENZEN

Giro 4054 Amsterdam ARTSEN ZONDER GRENZEN

UBACH OVER WORMS/ LANDGRAAF

De notarissen J.L.Th. Oostwegel en mr. P.W.H.A. Ritzen te **Kerkrade-West** zullen op vrijdag 22 januari 1993 des namiddags om 15.00 uur in café Simons, Kerkstraat 16 te Ubach over Worms/Landgraaf, in het openbaar ex artikel 3:267 Burgerlijk Wetboek **bij opbod en afslag in een zitting verkopen: gemeente Ubach over Worms:** het appartementsrecht nummer 2, rechtgevend op het uitsluitend gebruik van de woonkamer met open keuken, kast, badkamer, twee slaapkamers, balkon, centrale verwarmingsruimte, toilet, gang en berging in het souterrain, plaatselijk bekend Eygelshovenerweg 2c te Ubach over Worms, gemeente Landgraaf, kadastraal bekend gemeente Ubach over Worms, sectie E nummer 430 A2.

Aanvaarding: eventueel te bewerkstelligen met de grosse van de akte van veiling.

Betaling van de koopprijs: uiterlijk 15 maart 1993.

Bezichtiging: in nader overleg met genoemd notariskantoor.

Van toepassing zijn de Algemene Veilingvoorwaarden Onroerend Goed 1992 van de Koninklijke Notariële Broederschap met inachtneming van de wijzigingen daarop zoals opgenomen in de akte van veiling.
Schriftelijke biedingen kunnen tot 14 dagen voor de datum van veiling worden uitgebracht bij genoemd notariskantoor.

Nadere informaties: ten kantore van voornoemde notarissen, Willem Sophiaplein 10 te Kerkrade-West, telefoon 045-411945.

HEERLEN. Halfvrijst. woonh. m. gar. en tuin. Ind.: 2 keld., c.v.-ruimte, serre, entree, hal, toil., keuk., L-vorm. woonkam., 3 slaapkam., doucheruimte. Ged. alum. ramen m. dubb. begl., mod. keuk., open haard., c.v. op gas, opp. ca. 400 m²., inh. ca. 500 m³. Prijs op aanvraag.

TAXATIES
Betreffende onroerend goed.
Voor alle doeleinden.
Ook op korte termijn.
MEER DAN 25 JAAR ERVARING!

NVM MAKELAAR **Onroerend Goed Makelaardij LEENAERS b.v.**
Pater Romboutslaan 2, 6419 BE Heerlen
Telefoon: 045-717237

MET EEN HYPOTHEEK VAN STIENSTRA BENT U ALTIJD BETER UIT!

Stienstra werkt al meer dan 30 jaar samen met een groot aantal banken. Daarom hebben wij voor iedereen een voordelige hypotheek op maat. Daar zult u dik tevreden mee zijn!
Voorbeelden:
8,3% - 30 jaar vast Annuïteitenhyp.
8,2% - 30 jaar Vaste Netto Lasten Spaarhypotheek
7,9% - 20 jaar vast Spaarhypotheek
7,7% - Starthypotheek Annuïteit
Daarom altijd even bij Stienstra informeren! Daar hebben ze, ook voor u, de beste hypotheek! Uitvoerige informatie kost niets! Doen hoor!

STIENSTRA HYPOTHEEKSERVICE
Kruisstraat 56, 6411 BW Heerlen.
Tel.: 045-712255.

Rolluiken
(Heroal-systeem)
Zonwering
Kunststoframen
Th. Hendriks
P. Greymansstraat 18
SCHINVELD
tel. 045-256371
Vraag vrijblijvend prijsopgave
Wij wensen onze cliëntele prettige kerstdagen.

PORTAS®

Alvorens u deuren, voordeuren en keuken uitbreekt en nieuw aanschaft, raadpleeg eerst ons. Het **PORTAS-alternatief: uit oud wordt "nieuw"** staat borg voor de beste kwaliteit, een faire prijs en topservice. Ook voor radiatorkasten en badkamermeubels.

bel op of bezoek ons!
PORTAS-Vakbedrijf van Wel bv
Hoekerweg 4
6241 NG Bunde
☎ 043/64 78 33

GUNSTIG TEKEN.

Herkent u dit beeldmerk van De Hypotheker, dan is dat een goed teken. U weet dan dat u te maken heeft met een ongebonden hypotheekadviseur, die al evenmin betrokken is bij de aan- en verkoop van onroerend goed.

Wèl is De Hypotheker aangesloten bij De Hypothekers Associatie, de toonaangevende organisatie van onafhankelijke hypotheekadviseurs in Nederland. Dat stelt hem in staat zaken te doen met alle banken en hypotheekinstellingen.

Gratis zoekt hij met u uit welke van de meer dan 500 hypotheekvarianten het beste bij u past en bij wie u het voordeligst uit bent. Daarna regelt hij kosteloos de hele zaak van A tot Z.

Wilt u dus tijd, zorgen en geld besparen, let dan op ons beeldmerk; een kenmerk van objectiviteit en zekerheid.

VOOR EEN HYPOTHEEK GA JE NAAR DE HYPOTHEKER.

De Hypotheker Heerlen, Bongerd 22, R.P.H. Haesen, 045 - 741454.
De Hypotheker Sittard, Linde 18, R. Meijer, 046 - 525252.
De Hypotheker Maastricht, Markt 28, H.G. van den Boorn, 043 - 255252.

"De makelaar in tevredenhe

NEDU MAKELAARD
beheer/verhuur o.g. • makelaardij • taxaties • hypotheken • assurantiën

TE KOOP

HEERLEN: "Aan groenvoorziening gelegen leuke moderne woning!"
Ind. hal, ruime woonk. m. open keuken, berging, 2 slaapk., badk. Bwjr 1986. Geïsoleerd en dubb. begl. Aanv. in overl. Mog. rijksbijdrage f 7.500,-
Vraagpr. f. 112.500,- k.k.

HEERLEN: "Sfeervol woonhuis met prachtige bedrijfsruimte!"
Ind. woonh.: hal, berging, woonk., keuken, 3 slaapk. badk. Bwjr. 1928. Nieuw pannendak 1990.
Bedrijfsruimte:
± 225 m² m. prachtige marmervloer, prima afwerking en aparte entree. Bwjr. 1980. Voor div. doeleinden geschikt. Voldoende parkeermogelijkh. Aanv. in overl.
Vraagprijs f. 298.000,- k.k.

HEERLEN:"Markante villa met rieten dak op 1002 m2 grond!"
Ind. kelder, vestibule, woonk. (±40 m2) m. parketvloer. en pr... schouw, dichte keuken, ee... m2) werkk. bijkeuken, be... slpk., badk. Zolderbe... ed. roll. Bwjr. 1921 Ach... 35 m diep grenzend a.h. Aam... Op loopafstand v.h. centrum Aanv. desgwenst op korte termijn
VERKOCHT
Vraagprijs f. 369.500,- k.k.

HEERLEN: "Zeer ruim herenhuis nabij centrum!"
Ind. prov. kelder, hal, grote woonk., m. erker. keuken m. luxe Miele inr., berging, 4 ruime slaapk. badk. m. ligb. en v.w., apart toilet. Zolderberging. Hardh. ramen/kozijnen m. dubb. begl. Het gehele pand is in 1987 uitstekend gerenoveerd.
Aanv. 1-5-'93
Vraagprijs f. 212.500,- k.k.

Wij wensen u prettige feestdagen en een gezond en gelukkig 1993!

MAASTRICHT: "Prachtig appartement in hartje centrum!"
Ind., berging, entree, woonk. (±34m²) keuken m. lichte, luxe inr. (allmillmö en Siemens app.), 2 slaapk., badk. berging. Bwjr 1982. Geïsoleerd en dubb. begl. Aanv. in overleg.
Vraagpr. f. 285.000,- k.k.

EYGELSHOVEN: "Leuk gelegen, modern woonhuis!"
Ind. hal, ruime woonk. keuken, bijkeuken/berging, 3 slaapk., ruime badk. Zolder Bwjr 1985. Geïsoleerd, ged. dubb. begl. en grotendeels voorz. v. roll. Achterom bereikb. Vloerbed. geh. woning blijft liggen. Overname subsidie mogelijk .Aanv. in overleg.
Prijs f. 145.000,- k.k.

SITTARD: "Ruim, sfeervol woonhuis!"
Ind. kelder, woonk. woon/eetkeuken (4.12x4.05) wasruimte, kl. badk., toilet, berging m. grote zolder. Binnenplaats, 3 slpk. Zolder. bereikb. middels vaste trap, m. mogelijkh. voor 4e slpk. Bwjr 1926. Ged. geïsoleerd en ged. voorzetramen.Aanv. in overl.
Prijs f. 110.000,- k.k.

HULSBERG: "Uitstekend gesitueerd halfvrijstaand woonhuis (type landhuis) met grote garage!"
Ind.: hal, woonk. (± 30 m²) m. open haard, woon/eetkeuken (± 20 m²) m. luxe Siematic keuken-inr., bijkeuken, 4 slaapk., badk. m. kunststof ligb. v.w. en 2e toilet, zolder. Prima staat v. onderh. Blijvend vrij uitzicht a. d. voorzijde. Aanv. in overl.
Vraagpr. f. 247.500,- k.k.

BELEGGINGS-OBJECT

HEERLEN:"Interessant beleggingsobject in 't centrum."
Tussengel. herenh. m. berging. Voll. verhuurd. Netto huuropbrengst f19.000- per jaar. Aanv. direkt
Vraagpr. f. 127.500,-
incl. voll. inventaris

EMMAPLEIN 12, HEERLEN TEL. 045-711500
Maandag t/m vrijdag van 9.00-17.30 uur, kantoor op zaterdag geopend van 9.00-13.00 uur

Limburgs Dagblad
woonpiccolo's

Voor meer informatie zie eerste piccolopagina of bel
045-719966
Voor méér resultaat
Postbus 3100, 6401 DP Heerlen, Fax 045-739364

Onr. goed te koop aangeb./gevr.

Oirsbeek
Kastanjestr. 5. Woonhuis met aparte bedrijfs-/hobbyruimte. Ind.: hal, wc., L-living 45 m2, park.vl., steenstrips, ornamentenplaf., openh., moderne gesl. keuken. Tuin met verlichting, overdekt terras, grilhaard en tuinhuis. Verd.: 3 slpks, badk. met ligbad. 2e Verd.: zolder, c.v. en boiler. BEDRIJFSRUIMTE (45 m2): aparte ingang, park.vl., plavuizen, hal, wc, opberg-magazijn-kelder-ruimtes. Alles geïsoleerd, thermo-/rolluiken. Prijs ƒ 210.000,- k.k. Tel. 04492-1632.

Te k. C-HOENSBROEK goed afgewerkt vrijst. woonhuis, rondom tuin. Ind.: souterrain; garage 7x4; douche-wasruimte; provisiekelder. Beg. grond: entree met toilet; geïnstall. open keuken; L-vormige woonk. geheel uitgev. met Noorse leisteen; balkon plm. 20 m2. Verd.: eiken trap; 2 royale slpks, hal, geh. uitgev. massief eiken pakket; badk: ligbad, douche, w.c., tegelwerk en wastafel in marmer. 2e verd.: vaste trap, uitgev. als zit-slaapk. Aanv. in overleg, pr. n.o.t.k. Tel. 045-229211.

Uw huis verkopen met behulp van de
echte makelaar
Bel de onroerend goed lijn
046 - 750 000 !
Peters & Partners Geleen
Geen verkoop - Geen kosten

Spaarhypotheek 7,9%, 20 jaar vast. Unieke mogelijkheden voor 2 inkomens. Bel. 045-712255. STIENSTRA Hypotheek Service.

Te koop gevr. ouder WOONHUIS met tuin (opknappen geen bezwaar). Tel. 046-753367.

BORN/Buchten, Dorpstraat 102, halfvrijst., goed onderhouden woonhuis met grote tuin, 5.68 are., ƒ 169.000,- k.k. Inl. 04498-52581.

SCHAESBERG, vrijstaand woonhuis met carport en tuin. Sout.: verschillende ruimten o.a. c.v.-ruimte (totaal 60 m3). Beg.gr.: Entree/hal, woonkamer met parketvloer, dichte keuken met aanbouw, mooi groot balkon, badkamer met douche en v. w., apart toilet. 1e Verd.: 4 slaapkamers allen voorzien van houten vloeren. 2e Verd. : Vliering. Prijs op aanvraag. Biermans, Makelaardij. Tel. 04754-85006.

DOENRADE, woonhuis. Ind: woonk., mod. woonkeuken, 4 slpks., badk. met 2e toilet, kelder, vr.pr. ƒ 138.000,- k.k. John Seegers O.G., tel. 046-525318.

Gerenoveerde vooroorlogse WONING in Landgraaf, pr. ƒ 150.000,-. 045-311597.

HOENSBROEK: vrijst. woonh. m. gar. en gescheid. zakenpand, ca. 305 m2. en 2 appart. Huuropbr. appart. ƒ 15.000,- p.jr. Huuropbr. zakenpand . ƒ 18.000,- p.jr. Inl. J. Seegers, O.G. Tel.046-525318.

HEERLEN Niersstr. 4. Te k. rustig gelegen hoekwoning met gr. tuin, garage en stallingen. Beg. grond: hal, w.c., keuk., badk., hobbyk., woonk., woonk. geheel onderkelderd. 1e Verd. 3 slpks, i.z.g.st. Vr.pr. ƒ 149.000,- k. k. Tel. 045-723680.

Te k. aangeb. WINKEL-WOONHUIS, Schaesbergerstr. 108, Kerkrade. Ind.; beg.g. 300 m2, 1e etage 4 k., 2e etage 4 k. perc. gr. 610 m2. Prijs ƒ 225.000,- k.k., te bevr. Tel. 09-49.2407.3017.

HULSBERG: geschakeld woonhuis met garage Ind.; L-vorm. woonk. m. dichte keuken en bijkeuken, 3 slaapk. Op ruim perceel. Vr.pr. ƒ 250.000,- k.k. J. Seegers O.G., Tel. 046-525318.

Woningruil

Buro Start heeft voor U direkt 1400 RUILWONINGEN in heel Nederland. Bel 030-941099 of 020-6476697.

Kamers

Nieuwe kamers voor nette huursters(ders) in GELEEN. Tel. 046-753555.

Wonen Totaal

Verdien nu honderden guldens
door aankoop in het oude jaar met reservering voor 1993.
Tevens: KERST-KADO-AKTIE b.a.v. ƒ 8.000,-
magnetron twv. ƒ 750,- GRATIS
DESIGN STUDIO GLASPALEIS
Lid „De Kreis"
Vossen Keukens
Kerkplein 45. Tel. 045-717555.

INBOUW-APPARATUUR eindejaarsverkoop met 30% korting. Tevens showroomapp. met extra korting.
Vossen Keukens
Eikenderweg 77 en Kerkplein Heerlen.

SHOWROOMKEUKENS met 50-60% korting
Vossen Keukens
Kerkplein en Eikenderweg 77, Heerlen.

Zkt. u 2e hands MEUBELS? Veel keus ook antiek. Kouvenderstr. 208, H'broek.

Kachels/Verwarming

KACHELS, gashaarden, inzet, inbouw. Gratis geplaatst. Diverse aanbiedingen. De Kachelsmid, Walem 21, Klimmen. Tel. 04459-1638.

Te koop ALLESBRANDER merk Dru, i.z.g.st., vr.pr. ƒ 300,-. Tel. 045-353144.

Piccolo's in het Limburgs Dagblad zijn groot in RESULTAAT! Bel: 045-719966.

Bouwen/Verbouwen

Lekkende kelder? Optrekkend vocht?
Emiss repareert goedkoper in de maanden januari en februari.
Emiss b.v., De Koumen 92, 5433 KG HOENSBROEK
emiss
Bel. 045-223240.

Bouwmaterialen & Machines

VLOERTEGELS

30,8 x 30,8 cm beige per m2	ƒ 21,50
30,3 x 30,3 cm lichtgrijs per m2	ƒ 27,50
32 x 32 cm lichtgrijs gewolkt per m2	ƒ 27,50
34 x 34 cm beige per m2	ƒ 45,-
WANDTEGELS	
15 x 20 cm wit/mat per m2	ƒ 26,50
15 x 20 cm wit/grijs per m2	ƒ 33,-
20 x 25 cm wit lichtgrijs rose per m2	ƒ 26,-
20 x 25 cm beige per m2	ƒ 38,-

Tev. ruime sort. kachels, open haarden en sierbestrating.
Arnold Opreij
Heerlen, Heerlerbaan 275. Maastricht, Beatrixhaven

KANTELDEUREN, roldeuren, sectiedeuren met of zonder afstandsbediening in 23 maten direkt leverbaar. Afstandsbediening computer gestuurd, geschikt voor alle soorten garagedeuren compl. met zender voor uw auto. Fa. Straten, Eijkskensweg 18, Geulle. 043-641044

Kanteldeuren en rolluiken bestellen? STRATEN Voerendaal bellen. Ook voor industrie. Tenelenweg 8-10. Tel. 045-750187.

Van maandag t/m vrijdag, van 8.30 tot 17.00 uur, kunt u uw PICCOLO telefonisch opgeven. Tel. 045-719966.

PARKET KURK KUNSTSTOF
Kurk vanaf FL 19,-
Kunststof vanaf FL 49,-
Parket 22 mm vanaf FL 59,-
NPS Vloeren Studio
Willemstr. 72
Heerlen
045-720010

DECORA HOUKES PARKET B.V.
SUPERAANBIEDING
Rustiek A
massief eiken stroken, 22 mm, kant en klaar gelegd en geborsteld
ƒ 135,- p.m²
Voerendaal, Hoolstr. 45
tel. 045-750305
Sittard, Rijksweg-Nrd 48
tel. 046-525157
Maastricht, Scharnerweg 147b
tel. 043-636273

KERKRADE

De notarissen J.L.Th. Oostwegel en mr. P.W.H.A. Ritzen te **Kerkrade-West** zullen op donderdag 21 januari 1993 des namiddags om 15.00 uur in de Harmoniezaal 't Trefpunt te Kerkrade-Haanrade, Meuserstraat 133 in het openbaar ex artikel 3:267 Burgerlijk Wetboek **bij opbod en afslag in een zitting verkopen: gemeente Kerkrade** het woonhuis met verdere aanhorigheden, ondergrond, erf en tuin staande en gelegen aan de Haanraderstraat 37 te Kerkrade, kadastraal bekend als gemeente Kerkrade, sectie L nummer 759, groot vijf aren en vijf en zestig centiaren.

Aanvaarding: eventueel te bewerkstelligen met de grosse van de akte van veiling.

Betaling van de koopprijs: uiterlijk 15 maart 1993.

Bezichtiging: in nader overleg met genoemd notariskantoor.

Van toepassing zijn de Algemene Veilingvoorwaarden Onroerend Goed 1992 van de Koninklijke Notariële Broederschap met inachtneming van de wijzigingen daarop zoals opgenomen in de akte van veiling.
Schriftelijke biedingen kunnen tot 14 dagen voor de datum van veiling worden uitgebracht bij genoemd notariskantoor.

Nadere informaties: ten kantore van voornoemde notarissen, Willem Sophiaplein 10 te Kerkrade-West, telefoon 045-411945.